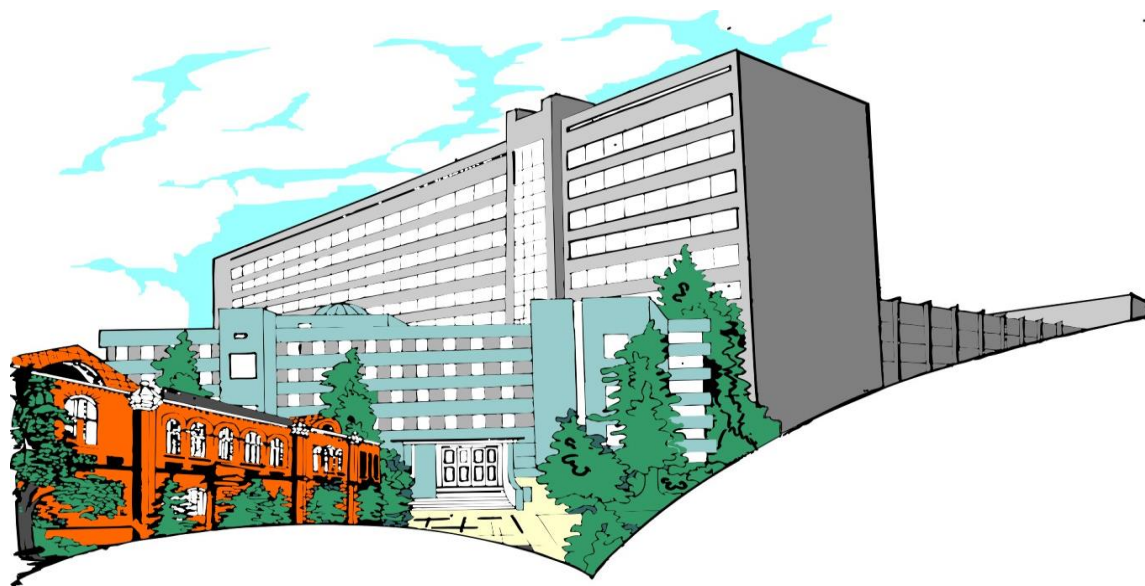

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Відділ по роботі з обдарованою молоддю**

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць студентів
Частина II

**Херсон
2018**

Затверджено відповідно до рішення вченої ради
Херсонського державного університету (протокол від 27 грудня 2018 р. № 5)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- Омельчук С.А.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри, проректор з наукової роботи
- Александрова Г.М.** – кандидат психологічних наук, доцент загальноуніверситетської кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є.Петухова
- Батенко Г.В.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії, археології та методики викладання
- Богомолова М.Ю.** – кандидат педагогічних наук, провідний фахівець відділу по роботі з обдарованою молоддю
- Висоцький А.А.** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент загальноуніверситетської кафедри світової літератури та культури імені проф. О.Мішукова
- Галіченко М.В.** – кандидат філософських наук, старший викладач загальноуніверситетської кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук
- Головко Н. Ю.** – лаборант кафедри фізики та методики її навчання
- Думасенко С.А.** – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри культурології
- Козій Т.П.** – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри медицини та фізичної терапії
- Макаренко С.М.** – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування
- Мельничук Ю.Ю.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології
- Самчинська Я.Б.** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики
- Селуянова М.В.** – керівник відділу по роботі з обдарованою молоддю
- Сімченко С.В.** – асистент кафедри екології та географії
- Степанюк С.І.** – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання
- Суворова Т.М.** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та методик їх викладання
- Цепкало Т.О.** – викладач кафедри української літератури
- Яцюк А.М.** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології

Автори опублікованих праць несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Студентські наукові студії. Збірник наукових праць студентів. Частина 2. – Херсон: ХДУ, 2018. – 333 с.

УДК 378.4
ББК 74.580.43
С88

© ХДУ, 2018.

Адреса: Херсонський державний університет, вул. Університетська, 27,
м. Херсон, Україна, 73000.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Авдоян Рассо Оганесович** — учень 10 ЕПМ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
2. **Алмазова Діана Дмитрівна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
3. **Андрющенко Анна Олегівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
4. **Андрющенко Вікторія Олександрівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
5. **Афанасьєва Софія Ростиславівна** — учениця 10 ІНФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
6. **Бабічева Катерина Вікторівна** — студентка 3 курсу факультету української філології та журналістики
7. **Багатюк Валерія Вадимівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
8. **Балагурчик Кирило Миколайович** — учень 11 МПН Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
9. **Барсук Ксенія Валеріївна** — учениця 10 УІФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
10. **Бень Анастасія Костянтинівна** — студентка 3 курсу факультету української філології та журналістики
11. **Беляєва Марія Павлівна** — учениця 9 РГФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
12. **Берізка Іван Олексійович** — студент 1 курсу факультету культури і мистецтв
13. **Біла Олександра Віталіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
14. **Блажко Валерія Олексіївна** — учениця 11 УІФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
15. **Бондаренко Тетяна Сергіївна** — студентка 3 курсу факультету української філології та журналістики
16. **Буклів Людмила Григорівна** — студентка 2 курсу соціально-психологічного факультету
17. **Вініченко Аліна Вадимівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
18. **Випирайло Юлія Сергіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
19. **Гагуліна Ангеліна Микитівна** — учениця 10 ЕПМ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
20. **Горбачова Олена Юріївна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
21. **Городинський Владислав Андрійович** — студент 5 курсу факультету фізичного виховання та спорту
22. **Гриценко Ілля Ігорович** — студент 6 курсу факультету фізичного виховання та спорту

23. **Гусак Анастасія Дмитрівна** — студентка 5 курсу факультету іноземної філології
24. **Гусевська Крістіна Олександрівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
25. **Давидова Тетяна Олександрівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
26. **Данилевська Марія Максимівна** — учениця 10 УІФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
27. **Дегтярьова Вікторія Ігорівна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
28. **Дорфман Настя Сергіївна** — студентка 6 курсу факультету української філології та журналістики
29. **Драгунова Крістіна Юріївна** — студентка 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
30. **Єгорова Тетяна Володимирівна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
31. **Єрмолаєва Яна Яківна** — студентка 3 курсу факультету української філології та журналістики
32. **Єфимович Марія Олегівна** — учениця 10 МПН Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
33. **Заволоко Олександра Олександрівна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
34. **Запорожченко Артем Володимирович** — студент 6 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
35. **Івченко Анастасія Олегівна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
36. **Ілханова Катерина Леонідівна** — студентка 2 курсу факультету фізичного виховання та спорту
37. **Іл'яшенко Анастасія Григорівна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
38. **Калінчева Руслана Едуардівна** — студентка 3 курсу соціально-психологічного факультету
39. **Камінська Олена Олексіївна** — студентка 5 курсу факультету іноземної філології
40. **Кардаш Крістіна Віталіївна** — студентка 6 курсу факультету фізичного виховання та спорту
41. **Касаткін Олег Сергійович** — студент 5 курсу факультету іноземної філології
42. **Катречко Анастасія Маратівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
43. **Кисельова Анастасія Максимівна** — учениця 9 МПН Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
44. **Колесник Дмитро Аркадійович** — студент 4 курсу соціально-психологічного факультету
45. **Кравченко Аліна Олександрівна** — учениця 9 УІФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
46. **Легкоход Олена Олександрівна** — студентка 2 курсу факультету української філології та журналістики

47. **Литвин Ксенія Сергіївна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
48. **Литвинов Іван Олегович** — студент 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
49. **Малєнкова Дарія Геннадіївна** — студентка 3 курсу факультету української філології та журналістики
50. **Маркова Дарія Владиславівна** — студентка 5 курсу соціально-психологічного факультету
51. **Матішак Аліна Василівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
52. **Мельникова Анна Сергіївна** — студентка 5 курсу факультету української філології та журналістики
53. **Михайлець Михайло Дмитрович** — студент 4 курсу факультету іноземної філології
54. **Мороз Герман Олегович** — студент 6 курсу факультету іноземної філології
55. **Непомяща Ольга Юріївна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
56. **Ніколенко Вікторія Валеріївна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології
57. **Омельчук Анна Дмитрівна** — учениця 9 ІНФ Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
58. **Онищенко Інна Романівна** — студентка 2 курсу факультету іноземної філології
59. **Перерва Михайло Сергійович** — студент 4 курсу факультету української філології та журналістики
60. **Пержинський Олександр Олександрович** — учениця 11 МПН Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті
61. **Петракова Лідія Миколаївна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології
62. **Петруніна Тетяна Олександрівна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології
63. **Полякова Вікторія Артурівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
64. **Приймак Каріна Сергіївна** — студентка 5 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
65. **Проніна Катерина Ігорівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
66. **Пуголовка Валерія Олегівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
67. **Реуцька Валерія Сергіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
68. **Рембеза Олексій Сергійович** — студент 6 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
69. **Саввіна Олена Андріївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
70. **Савін Олег Андрійович** — студент 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
71. **Савченко Євгеній Олегович** — студент 6 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
72. **Сафонова Анна Олександрівна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології

73. **Сергєєва Римма Павлівна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
74. **Сидоренко Карина Костянтинівна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології
75. **Сікало Діана Віталіївна** — студентка 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
76. **Скрипка Наталія Анатоліївна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
77. **Соловійова Катерина Олександрівна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
78. **Строєва Олена Геннадіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
79. **Суханова Вікторія Анатоліївна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології
80. **Танцєрев Микола Олегович** — студент 2 курсу факультету фізичного виховання та спорту
81. **Тарасенко Юлія Ігорівна** — студентка 4 курсу факультету української філології та журналістики
82. **Ткаленко Наталія Вікторівна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
83. **Ткачук Вікторія Павлівна** — студентка 5 курсу факультету української філології та журналістики
84. **Тупік Катерина Вікторівна** — студентка 4 курсу факультету комп'ютерних наук, фізики і математики
85. **Феськів Єлизавета Юріївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
86. **Чепеляк Ксенія Олександрівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
87. **Чепеляк Олександра Олександрівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
88. **Черненко Олег Михайлович** — студент 4 курсу соціально-психологічного факультету
89. **Шаптала Вікторія Віталіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
90. **Шевченко Мирон Євгенович** — студент 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
91. **Шишацька Алла Сергіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
92. **Юзюк Віта Віталіївна** — студентка 4 курсу соціально-психологічного факультету
93. **Явеляк Христина Ігорівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
94. **Яновська Вероніка Вікторівна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології
95. **Ястреб Аліна Романівна** — студентка 1 курсу факультету фізичного виховання та спорту
96. **Яценко Наталія Валеріївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
97. **Ящик Анна Євгеніївна** — студентка 6 курсу факультету іноземної філології

РОЗДІЛ І.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

УДК 316.47

Буклів Людмила Григорівна

Науковий керівник – доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології Костючков С.К.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ РІВНИХ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

У сучасних умовах парламентаризм являє собою одне з головних надбань демократії, він є відкритою системою взаємодії суспільства і держави, особливо в умовах, коли протидія українського суспільства російській агресії та неоднозначний і суперечливий для українців процес реалізації реформ у різних сферах значною мірою загострили проблему ефективності механізмів представництва інтересів громадян органами влади та реалізації їх конституційного права на участь в управлінні державою. Демократизація суспільства, розвиток парламентаризму неможливі без урахування гендерної проблематики. Адже громадянське суспільство, яке будує сьогодні Україна – це суспільство з однаковими можливостями для самовизначення і самореалізації всіх його членів, як чоловіків, так і жінок, у тому числі – практиці парламентаризму. У широкому розумінні гендерна рівність є однією з умов функціонування демократичного громадянського суспільства та ознакою правової держави. А це означає, що в умовах реально діючої представницької демократії чоловіки й жінки мають однакові умови для реалізації своїх людських прав і свобод, рівні можливості здійснювати особистий вклад у соціальний, політичний, економічний, і культурний розвиток суспільства.

Зазначимо, що гендерна свідомість у суспільстві (на індивідуальному рівні) вибудовується шляхом підтримки і поширення історично усталених соціальних і культурних стереотипів, матриць, орієнтирів, преференцій, норм і приписів. Саме соціокультурні норми, а не анатомо-фізіологічні параметри визначають моделі поведінки, професії, психологічні якості чоловіків і жінок. Ці норми встановлюються і розповсюджуються за допомогою соціально-політичних і морально-культурних механізмів. Індивіди, прагнучи відповідати у своїх діях суспільним очікуванням, пов'язаним із їх гендерним статусом, підтримують на мікрорівні гендерні відмінності й конструюють на їхніх засадах реально функціонуючі системи політичної влади. Саме держава і громадянське суспільство, керуючись усталеними традиціями свого розвитку, визначають гендерні стереотипи, які переважають в соціумі в ту чи іншу історичну епоху.

Історія реалізації гендерного підходу в процесі функціонування органів законодавчої влади налічує вже майже 15 років, хоча реалізація рівних прав чоловіків і жінок в Україні почала набувати реальних обрисів з початкового етапу законодавчої діяльності Верховної Ради. У 2004 році Верховна Рада України спільно з Програмою сприяння Парламенту та програмою розвитку ООН провела семінари для працівників секретаріатів комітетів з метою ознайомлення їх з гендерною проблематикою. Важливим чинником при цьому стало прийняття 8 вересня 2005 року Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Цей закон став вирішальним кроком на шляху досягнення гендерної рівності на інституційному рівні, зважаючи на те, що гендерний компонент є однією зі складових сучасного парламентаризму на всіх його рівнях – від локального до державного. Зокрема, стаття 8 даного Закону розкриває повноваження Верховної Ради в контексті реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: «Верховна Рада України визначає основні засади гендерної політики держави; застосовує у законодавчій діяльності принцип забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; у межах, передбачених Конституцією України, здійснює парламентський контроль за виконанням законодавчих актів з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [2, ст.8].

Сучасні дослідники і політики [1] виокремлюють певне коло нагальних проблем, розв'язання яких дозволило би прискорити процес реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. По-перше, недостатнім є розуміння концепції гендерного інтегрування та її зв'язку з політикою гендерної рівності. По-друге, трактування концепції рівності не має достатньої широти й об'ємності, воно спрощує її до антидискримінаційних заходів та (або) законодавчого забезпечення рівних прав і можливостей із, як наслідок, другорядністю процесів практичної реалізації. Також слід враховувати те, що існує багато різночитань самого поняття «гендер» та його похідних не тільки в популярній літературі й публіцистиці, але й на рівні законів, конвенцій, актів тощо.

Відтак, формування і функціонування в Україні гендерної демократії є неодмінною умовою розбудови громадянського суспільства й демократичної держави, важливим чинником формування суспільних відносин партнерства на основі паритетності. Незважаючи на те, що в українському законодавстві немає жодних натяків на можливість порушення гендерної рівності, проблемою і досі лишається реальне дотримання її принципів, при цьому нормативні акти носять декларативний характер, вони не передбачають механізмів реалізації зобов'язань держави, отже – проблема залишається.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Законотворчість.: Практичні аспекти впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в діяльності Верховної Ради України. – К.: Москаленко О. М. ФОП, 2010 – 180 с.

2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» № 2866-IV від 8 вересня 2005 року; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

УДК 159.922.1

Єгорова Тетяна Володимиріна
Науковий керівник – завідувач кафедри практичної психології
Тавровецька Н.І.

ГЕНДЕРНО-ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ФІЗИЧНОГО ОБРАЗУ ЖІНОЧОЇ КРАСИ ЧОЛОВІКАМИ

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві спостерігається підвищений інтерес до соціальної психології жінок, обумовлений динамікою трансформації сформованих гендерних відносин і пов'язаних із ними економічних перетворень. Тобто акцентується увага на зміні та підвищенні соціального статусу жінок у поєднанні з гендерними стереотипами. Образ жіночої краси є динамічним так, як постійно змінювався у різних народів, націй, поколінь. Тому це пояснює той факт, що на сьогодні досі не існує чітко сформованого ідеалу «справжньої жінки». Якщо розглядати різні історичні періоди, то ми можемо побачити, що в певний проміжок часу, був свій стандартний, а точніше стереотипний образ жіночої краси. Вивчення гендерних та вікових особливостей сприйняття образу жіночої краси може сприяти розширенню уявлення про даний феномен, а також розширення знань у роботі сімейно-шлюбних консультацій, рекламних агентств і маркетингових компаніях, центрах, які займаються корекцією зовнішнього вигляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен «краса» розглядається з різних підходів соціально-психологічних досліджень.

В.А. Лабунская описувала уявлення про зовнішній вигляд та демонструвала загальну тенденцію до вивчення феномена «краса» через категорію зовнішнього вигляду. Також, визначала зовнішні особистості як сукупність стійких (індивідуально-конституціональних характеристик людини), середньостійких (прикраси, одяг, зачіска, косметика) і динамічних параметрів (невербальна поведінка), що організуються у просторово-тимчасовій структурі і перебудовуються в залежності від розвитку психофізіологічних, психологічних і соціально-психологічних компонентів структури особистості [5].

Але крім цього існує інший підхід, щодо розуміння поняття «краса людини» і описується як критерієм зовнішнього вигляду, так і соціально-психологічними характеристиками «внутрішньої краси» людини. Представниками такої думки є такі науковці, як К.О. Абульханова-Славська [1], В. П. Зінченко [3] та інші.

Українські психологи Т. В. Говорун та О. М. Кікінежді займалися вивченням гендерних стереотипів і визначають їх «спрощені, стандартизовані, стійкі, емоційно насичені, ціннісно означені полярні за знаком оцінки, жорстко фіксовані образи чоловіка і жінки, які спонукають до певного ставлення». Також, вони виділяють чотири групи гендерних стереотипів. В першу групу входять стереотипи, що стосуються фізіологічних, психологічних, поведінкових уявлень про жінок і чоловіків. Так, наприклад стереотипними про те, що жінки від природи володіють такими рисами, як м'якість, ніжність, турботливість, поступливість, скромність. Друга група стереотипів стосується сфер діяльності жінок і чоловіків. У сучасній економіці спостерігаються так звані «жіночі» (сфера освіти, виховання, медицина) та «чоловічі» (великий бізнес, політика, армія) сфери діяльності. Третя група – це стереотипи, які пов'язані з виконанням професійних та сімейних ролей. За жінками традиційно закріпились сімейні ролі, за чоловіками – професійні [2]. М. Кімел зазначав, що існує стереотип, що жінка повинна займатися домом, виховувати дітей, бути дружиною та допомагати чоловікові, навіть якщо вона дуже освічена та хоче будувати кар'єру [4]. Остання група стереотипів, пов'язана із зовнішністю жінок та чоловіків [2].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз гендерно-вікових особливостей сприйняття образу красивої жінки серед чоловічої частини населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами проведено дослідження гендерно-вікових особливостей сприйняття жіночої краси у чоловіків. У дослідженні прийняло участь 60 осіб. Воно проводилося на базі Херсонського державного університету.

З метою визначення типу психологічної статі респондентів нами було використано методика «Маскулінність — фемінність» (С. Бем). У результаті обробки та інтерпретації даних нами було отримано наступний розподіл типів психологічної статі у групах (таблиця 1).

Таблиця 1

Розподіл типів психологічної статі у групах вибірки (у %).

	Фемінність, %	Андрогінність, %	Маскулінність, %
I група (17-25)	30	17	53
II група (26-40)	20	23	57

Для з'ясування ставлення чоловіків до фізичного образу жінки, нами була обрана стандартизована методика та модифікована методика «Дослідження самоставлення Образу Фізичного Я». Здійснивши порівняльний аналіз атомічних, функціональних та соціальних ознак, на які в першу чергу звертають увагу чоловіки, ми отримали наступні результати. За отриманими даними знайдено статично значущі відмінності (таблиця 2) у представників маскулінного психологічного типу за всіма трьома ознаками. Для статистичної достовірності нами було використано t-критерій Стьюдента.

Статистичне порівняння фізичних показників за гендерною ознакою

Показник	Фемінність		Андрогінність		Маскулінність	
	t-критерій	рівень значущості	t-критерій	рівень значущості	t-критерій	рівень значущості
Анатомічні	2,2	p>0,05	0,4	p>0,04	7,1	p≤0,01
Функціональні	1,9	p>0,05	1,4	p>0,05	3,1	p≤0,05
Соціальні	0,7	p>0,05	0,6	p>0,05	5,6	p≤0,01

Зважаючи відмінності за факторами у представників маскулліного психологічного типу можна зробити висновок, що для юнаків, у порівнянні зі зрілими чоловіками, важливішим є зовнішні ознаки дівчини та її досягнення високого рівня витривалості та швидкості, аніж соціальні показники. Такий розподіл показників можна пояснити впливом гендерного стереотипу про «ідеал» жінки: засмагла шкіра, підтягнуте тіло, довгі ноги, маленька ніжка.

Після обробки результатів методики «Цінності сучасної людини», було визначено, що представники молодшої групи на перші місця ставлять такі показники, як: активне діяльне життя, здоров'я, свобода. Це є свідченням того, що для них важливо, щоб дівчина мала емоційно насичене життя, фізичне та психічне здоров'я, а також була самостійною, незалежною у своїх вчинках та судженнях. Для другої групи головним є: любов, щасливе сімейне життя, життєва мудрість. Це говорить про те, що для них важливо, щоб у жінки на першому місці була духовна і фізична близькість з коханою людиною, а також зрілі судження та здоровий глузд, які досягаються життєвим досвідом. Але при порівнянні оцінок досліджуваних з двох груп, нами не було встановлено статистично значущих відмінностей ($t=0$, $p>0,05$). Це можна пояснити тим, що незважаючи на різницю деяких рангових позицій, загальна картина має рівномірний розподіл.

Для того, щоб визначити які показники є важливішими у сучасної жінки, ми створили методику, в якій чоловікам пропонувалося проранжувати за ступенем значущості зовнішні і внутрішні особистісні жіночі риси.

З наступної методики «Жіночі якості» можна зробити висновок, що існують вікові відмінності в уявленнях чоловіків про еталони жіночої краси. З фактичних даних, отриманих в ході ранжування, можна зробити важливий висновок, що існують вікові відмінності в уявленнях чоловіків про еталони жіночої краси. Перша група досліджуваних в явній більшості «здивляються» на красиву фігуру і обличчя, їх приваблює приємний голос, граціозна постава, легка хода, самовпевненість леді, стильний зовнішній вигляд, а вже після деякого періоду спілкування робиться висновок про душевних складових дівчата, як потенційної подружки життя. Чоловіки другої групи переважно віддають перевагу особистісним якостям жінки - вірності, покори, готовності слідувати за чоловіком, вмінню підтримати бесіду, душевності, витонченості, посмішці і доброзичливості, здатності створити мотивацію до конкретної дії, хазяйновитість. Можна припустити що, дане явище пов'язане з тим, що чоловіки старшого віку починають замислюватися

про серйозні стосунки і пошук гідної дівчини для створення сім'ї, такою, яка здатна стати гарною господинею і матір'ю.

Висновки з проведеного дослідження. Жіноча краса – поєднання зовнішності та внутрішніх якостей жінки. Отже, вивчення особливостей сприйняття цього феномену може сприяти розширенню знань в області психології, покращенню ефективності реклами, розробленню певних рекомендацій в консультаційній роботі шлюбних агентств.

Нами проведено дослідження гендерно-вікових особливостей сприйняття образу жіночої краси чоловіками 17-25 та 26-40 років. Результати дослідження продемонстрували наявність статистичної значущих відмінностей за деякими показниками. Різницю було виявлено у представників маскулінного психологічного типу, щодо бачення зовнішнього вигляду жінки. Отже, чоловіки молодшої вікової групи в більшій мірі звертають увагу на зовнішню привабливість дівчини, а представники старшої – на внутрішні якості та поведінку.

Подальші дослідження гендерно-вікових особливостей сприйняття образу жіночої краси у чоловіків, можуть бути спрямовані на розширення вибірки досліджуваних, аналіз специфіки уявлень щодо красивої жінки, розробка методів діагностики, а також більш глибоке вивчення відмінностей сприйняття жіночої краси серед чоловіків різних вікових груп.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абульханова-Славская К. А. Представления личности об отношении к ней значимых других / К. А. Абульханова-Славская, Е. В. Гордиенко // Психологический журнал. Т. 22. – 2001. – № 5. – С. 38-47.
2. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. пос. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – К. : Академія, 2004. – 308 с.
3. Зинченко В.П. Психология на качелях между душой и телом / В.П. Зинченко // Человек. – 2005. – № 2. – С. 46-57.
4. Кіммел М.С. Гендероване суспільство / М.С. Кіммел. – К.: Сфера, 2003. – 490 с.
5. Лабунская В.А. Не язык тела, а язык души! Психология невербального выражения личности / В.А. Лабунская. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2009. – 344 с.

УДК 159.942.4.

Заволоко Олександра Олександрівна

Науковий керівник – старший викладач кафедри практичної психології

Чхайдзе А.О.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЛЮБОВІ У ОСІБ З РІЗНИМИ ТИПАМИ АКЦЕНТУАЦІЙ

Одним з вічних феноменів людських відносин є любов. Феномен любові, властивий людині, розуміється як духовний процес, заснований на

глибоких переживаннях. Любов – одна з головних подій в життя людини, вона виступає як мотив вступу до шлюбу, як фактор регуляції задоволеності шлюбом, як чинник забезпечення стабільності шлюбу, як регулятор життєвої поведінки тощо. Вітчизняні психологи, що займались розкриттями феномена любові: І.В. Панченко, В. Рибалка, Г.І. Челпанов, Я. Корчак, В.О. Сухомлинський, К. Ізард, І.С. Кон, В.Ф. Моргун, І.А. Зязюн, С.Д. Максименко та ін. [3].

Особливості поведінки людини знаходиться під прямим впливом характеру. Характер людини пов'язаний з її інтересами, потребами і найбільше проявляється в тому, що для людини важливо. Акцентуації характеру вивчали такі вчені як: Е. Кречмер, В. М. Бехтерев, П. Б. Ганнушкін, М. Фрамер, О. В. Кербіков, У. Шелдон, Е. Фромм, К. Леонгард, Г.К. Ушаков, А. Є. Лічко, Л. Собчик. На сьогодні питання про акцентуації характеру є актуальним та прослідковується в працях вітчизняних психологів: Г. Ложкін, Н. Пов'якель, І. Кон, В. Кудрявцев, Г. Міньковський та ін. [4].

В рамках однієї з найбільш розроблених типологій любові виділяється шість психологічних установок щодо любові, які позначаються грецькими термінами. Для *еросу*, або чуттєвої любові, характерні пристрасність, відданість і фізичний потяг. *Людус*, або любов як гра, має на увазі менш відповідальне ставлення до партнера, оскільки любов сприймають як гру, партнерів в якій може бути багато. *Манія* – це стиль любові, для якого характерні одержимість, пристрасність і ревності. *Прагма* – це дуже практичний стиль любові, прихильники якого вибирають партнера, відповідного певним критеріям. *Агапе*, чи жертвна любов, – це альтруїстичний підхід до любові, при якому потреби коханої людини мають для люблячого набагато більше значення, ніж його власні. *Сторге* – це стиль любові, заснованої на сильній і міцній дружбі [2].

У психології поняття «характер» означає сукупність стійких індивідуальних особливостей особистості, які складаються і виявляються в діяльності і спілкуванні, обумовлюючи типові для неї способи поведінки.

Акцентуація характеру (за А. Є. Лічко) – це надмірне посилення окремих рис характеру, які не виходять за межі норми відхилення в психології і поведінці людини, але межують з патологією [5].

Типи акцентуацій характеру:

1. Гіпертимний тип – люди цього типу відрізняються рухливістю, товариськістю, схильністю до пустощів. Настрій у них завжди гарний, піднесений. Бувають дуже самовпевненими, прагнуть показати себе, перебільшити, справити на оточення враження.

2. Циклоїдний тип характеризується підвищеною дратівливістю і схильністю до апатії. Такі люди воліють перебувати вдома самі, замість того, щоб десь бувати. Вони важко переживають навіть незначні неприємності.

3. Лабільний тип – люди цього типу мінливі в настрою. Поведінка багато в чому залежить від миттєвого настрою. Сьогоднішня та майбутня може відчуватись то райдужними, то похмурими фарбами.

4. Астеноневротичний тип – цей тип характеризується підвищеною підозрілістю і примхливістю, стомлюваністю і дратівливістю. Особливо часто стомлюваність виявляється при виконанні важкої розумової роботи.

5. Сензитивний тип – людям властива підвищена чутливість до всього. Вони не люблять великих компаній, занадто азартних, рухливих пустотливих ігор, звичайно соромливі і боязкі при сторонніх людях і тому часто справляють враження замкнутості.

6. Психостенічний тип – такі люди характеризуються прискореним і раннім інтелектуальним розвитком, схильністю до роздумів міркувань, до самоаналізу та оцінок поведінки інших людей.

7. Шизофренік – риса цього типу – замкнутість. Вони не дуже тягнуться до інших, воліють бути на самоті, нерідко демонструють зовнішню байдужість до оточення, відсутність інтересу до них, погано розуміють стани інших людей, їх переживання, не вміють співчувати.

8. Епілептоїдний тип – типові риси в дитячому віці проявляються в жорстокості, владності, самолюбстві. В умовах жорсткого дисциплінарного режиму вони почувають себе нерідко на висоті, намагаються догоджати начальству в дорослому віці, добиватися певних переваг, отримати владу, встановити свій диктат над оточенням.

9. Істероїдний тип – головна риса цього типу – егоцентризм, прага постійної уваги до власної персони, нерідко виражена схильність до театральності, позерства, хизування.

10. Нестійкий тип – люди, яким властивий цей тип, виявляють підвищену схильність і тягу до розваг і неробства. У них відсутні будь-які серйозні професійні й особистісні інтереси, вони майже зовсім не думають про своє майбутнє.

11. Конформний тип – бездумне підпорядкування авторитетів, більшості групи. Це люди моралізатори та консерватори. Вони хочуть бути як всі і не виділятися [1].

На наш погляд, який збігається з точками зору багатьох вчених (І. С. Кон, В. Ф. Моргун, І. А. Зязюн, С. Д. Максименко та ін.), у процесі зародження та розвитку кохання важливу роль займають типи та риси характеру людей та їх стилі поведінки в суспільстві, тому у нашому дослідженні використовувалися наступні методики: «Методика визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда (модифікація Г. Шмішека)» для дослідження типу акцентуації особистості, що домінує у респондентів; «Метод діагностики міжособистісних відносин (ДМВ) Собчик» для дослідження уявлень суб'єкта про себе і свої особистісні якості; Тест «Стилі кохання» для виявлення стилю кохання, що домінує. Провівши дослідження за темою, в якій брали участь 60 респондентів, студентів Херсонського

державного університету, віком від 18 до 35 років, ми дійшли таких висновків:

- домінантними типами акцентуацій в вибірці є екзальтований (31%) та збудливий (20%) типи. У першому випадку досліджувані характеризуються здатністю захоплюватися, в них розвинуті відчуття щастя, радості, насолоди. А в другому, досліджувані мають недостатню керованість, ослаблений контроль над потягами і спонуканнями. Такі люди дратівливі, запальні, часто змінюють місце роботи.

- домінантним октантом у 37% досліджуваних є владно-лідуючий тип міжособистісної поведінки у відносинах з оточенням. Такі люди виявляють впевненість в собі, вміння бути хорошим наставником і організатором, властивості керівника.

- домінантними стилями прояву кохання є ерос (33%), манія (23%) та агапе (22%). Ерос характеризує людей, які мають пристрасну фізичну любов-захоплення, любов-пристрасть. Такі відносини розвиваються дуже швидко. Агапе ж – це альтруїстична стратегія поведінки, що дає любов. Такі закохані думають не про самих себе, а про партнерів, і про те, що вони можуть для них зробити.

- кореляційний зв'язок мають акцентуація «екзальтованість» та стиль прояву кохання «агапе» з проявами в досліджуваних таких якостей як захопленість людьми, легке пристосування до умов існування у відносинах, контактність, товарицькість, влюбливість. Також зв'язок досліджений між акцентуацією «демонстративність» та стилем прояву кохання «прагма». Такий зв'язок говорить підвищену здатність до витіснення та демонстративну поведінку у стосунках. Досліджувані схильні до фантазування, брехливості і удавання, добре знають, чого вони хочуть від партнера, і ставлять йому «умови». Акцентуація «гіпертимічність» та стиль прояву кохання «ерос» має зв'язок, що говорить про те, що досліджувані рухливі, емоційні, легковажні, активні, самостійні, схильні до пустощів тощо. Вони звертають велику увагу на зовнішність та поведінку іншої людини. Також дослідження обернена кореляційна залежність спостерігалась між акцентуацією «тривожність» та стилем прояву кохання «людус». Це говорить про те, що коли в людей підвищується прояви боязкості та невпевненості в собі, вони втрачають контроль над іншими та над своєю поведінкою, адже саме людус говорить про егоїзм та домінантну поведінку у стосунках.

Через те, що ми вважаємо, що не лише характер, а й стиль взаємодії впливає на особливості прояву любові, ми дослідили зв'язок між стилями поведінки в міжособистісних взаємодіях та стилями прояву кохання. Результати свідчать про те, що є зв'язок з типом міжособистісної поведінки «покірно-сором'язливий» та стилем прояву кохання «сторге», що проявляється в спокійності, сором'язливості, врівноваженості та раціональності. Також зв'язок досліджений між типом міжособистісної поведінки «залежно-слухняний» та стилем прояву кохання «агапе». Такий зв'язок говорить про те, що такі люди готові йти на компроміс, поступатись

своїми ідеями та цінностями заради іншої. Зв'язок типу міжособистісної поведінки «владно-лідуючий» та стилю прояву кохання «людус» говорить про те, що такі досліджувані часто ображають партнера, бувають егоїстами. Вони незалежні, поважають та люблять себе, поважають свою думку.

Загалом, дослідження показало, що акцентуації характеру та стилі поведінки в міжособистісних взаємодіях впливають на форму прояву любові.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бурлачук Л. Ф. Акцентуації особистості: що діагностуємо? / Л. Ф. Бурлачук, В. Н. Духневич. – К. : Либідь, 2012. – С. 136-143.
2. Вараксина Е. В. Смысл любви : опыт постнеклассического исследования / Е. В. Вараксина // Омский научный вестник. – 2007. – № 5 (59). – С. 136-139.
3. Гріньова О. М. Теоретичні аспекти вивчення кохання особистості на етапах дорослішання / О. М. Гріньова // Молодий вчений. – 2016. – Т. 39. – №. 12. – С. 236-239.
4. Домрачева О. М. Дослідження впливу акцентуацій характеру / О. М. Домрачева. – К. : Либідь, 2005. – С. 115-119.
5. Страмоусова В. С. Взаимосвязь акцентуаций личности и уровня социальной адаптивности студентов / В. С. Страмоусова, А. В. Гагарин // Развитие профессионализма. – 2017. – №. 1. – С. 26-28.

УДК 159.9:355.01

Іл'яшенко Анастасія Григорівна

Науковий керівник – доцент кафедри практичної психології

Казібекова В.Ф.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ МОЛОДОГО ПОПОВНЕННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Постановка проблеми. Оцінка ціннісно-сміслової сфери особистості є багатогранною і містить значущу інформацію про ступінь моральності, духовності суб'єкта, характеристики міжособистісної взаємодії як в особистому, так і в професійному житті, громадську позицію, особливості світогляду та рівень домагань даної особистості. Питання цінностей є об'єктом досліджень таких науковців, як К. Абульханова-Славська, М.І. Алексєєва, М.Й. Боришевський, Т.В. Дмітрієва, Н.І. Іванцев, С.Д. Максименко, І.П. Селєзньова, А.В. Соколова, В. Турбан, І.А. Щербакова. Проблема функціонування когнітивної, мотиваційної, ціннісної сфери досліджувалась І.Д. Бехом, М.Й. Боришевським, В.В. Давидовим, Ф.Ю. Василюком, Д.Б. Ельконіним, А. Маслоу, Р. Мейєм, Н.Ф. Каліною, З.С. Карпенко, В.А. Семиченко, Д.М. Узнадзе, В.М. Ямницьким [5, с. 118].

Проблема дослідження ціннісно-сміслової сфери військовослужбовців з різним соціально-професійним статусом є маловивченою. Головним завданням розгляду даної теми виступає дослідження наявності розбіжностей

між структурними компонентами ціннісно-сміслової сфери (спрямованість особистості, ціннісні орієнтації, смисложиттєві орієнтації, самоактуалізація, цінності досягнень, особистісні цінності, суспільно-соціальні цінності) військовослужбовців на різних етапах їх професійного розвитку. Питання організації ціннісно-сміслової сфери особистості військовослужбовця стає особливо актуальною під час реформації суспільно-політичного, економічного та освітнього життя, що безпосередньо впливає на світогляд та громадську позицію індивіда.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі категорії «цінність» та «смысл» займають особливе місце у структурі особистості кожного суб'єкта, вони є продуктом життєдіяльності суспільства та соціальних груп. Етимологія поняття «смысл» має два значення: по-перше, це суть, головне, основне у певному предметі, явищі; по-друге – особистісна значущість для людини цієї суті, головного, основного [2, с.92]. Отже, вже сама сутність поняття вказує на наявність ієрархії: суть, головне домінує над неголовним, другорядним. Структурно смысл життя можна уявляти як ієрархію життєвих цілей (цінностей), в якій життєві смисли можуть визначати провідне місце, бути відносно рівнозначними з іншими або відігравати другорядну роль у загальній структурі смисложиттєвих орієнтацій, що мають її різні типи. У дослідженнях А. В. Соколова, І. О. Щербакової, які вивчали взаємозв'язок між ціннісними орієнтаціями і мотиваційно-потребнісною сферою людини, розмежовуються первинні, біогенні потреби, обумовлені природою людини як біологічної істоти, і соціогенні, що виникли в результаті соціально-культурної еволюції людства [2, с.93].

Зазначена сфера є смисловим регулятором поведінки та діяльності людини, формується в ході соціалізації та зазнає впливу наступних соціальних чинників як стратифікаційні процеси у суспільстві, культурні, сімейні традиції, етнічні, національні особливості, тощо [4, с.75].

Метою статті є виявлення розбіжностей ціннісно-сміслової сфери військовослужбовців з різним соціально-професійним статусом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо компоненти, що є складовими ціннісно-сміслової сфери особистості. Зазначимо, що в психологічних дослідженнях автори використовують різні поняття, подібні за змістом із «цінностями», «смыслом», а саме: смислотворчий мотив (О. Леонтьєв), основна життєва спрямованість (Б. Ананьєв), диспозиція (В. Ядов), внутрішня позиція особистості або спрямованість (Л. Божович), смысл (Д. Леонтьєв) та інші [1, с.37].

Так, Д.О. Леонтьєв стверджує, що зміст ціннісно-сміслової сфери є визначальним чинником у виборі центральної позиції особистості, впливає на спрямованість та складові соціальної активності, є важелем в підході до оточуючого світу та самого себе, надає смысл та спрямованість діяльності людини, визначає її поведінку та вчинки [5, с.115].

Б.Г. Ананьєв вказує: «Статус та соціальні функції – ролі, мотивація поведінки та ціннісні орієнтації, структура й динаміка відносин – все це характеристики особистості, що визначають її світогляд, основну життєву спрямованість, громадську поведінку, основні тенденції розвитку» [5, с. 117].

В.О. Ядов вказує на наявність чотирьох рівнів диспозиційних утворень:

– Перший, нижчий її рівень утворюють елементарні фіксовані установки (формується на основі потреб фізичного існування та в найпростіших ситуаціях);

– Другий рівень диспозиційної структури – соціальні фіксовані установки, які мають складну структуру, що містить емоційний (або оцінний), когнітивний (розумовий) та поведінковий (поведінкова готовність) аспекти;

– Третій диспозиційний рівень – загальна (домінуюча) спрямованість інтересів особистості в певні сфери соціальної активності;

– Вищий рівень диспозиційної ієрархії утворює система ціннісних орієнтацій на цілі життєдіяльності та засоби досягнення цих в цілей [5, с. 123].

Для визначення розбіжностей у ціннісно-смісловій сфері здійснювалось емпіричне порівняння в осіб, які мають різний соціально-професійний статус. Для цього було сформовано такі групи досліджуваних:

Військовослужбовці за контрактом НГУ: з досвідом служби понад 1 років – 20 осіб та військовослужбовці з досвідом служби до 1 року – 20 осіб.

Зазначені групи відрізнялися досвідом служби, рівнем і змістом професійної підготовки, відповідальності тощо.

Дослідження розбіжностей ціннісно-сміислової сфери військовослужбовців НГУ з різним соціально-професійним статусом проводилися за допомогою психодіагностичних методик «морфологічний тест життєвих цінностей (МТЖЦ) В.Ф. Сопів, Л.В. Карпушина «Діагностика ставлення до головних життєвих цінностей»; Тест смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д.О. Леонтєва; Методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнова.

Емпіричні результати, які отримано за допомогою методики «Смисложиттєві орієнтації», показали, що найнижчі показники осмисленості життя за усіма шкалами діагностовано у недосвідчених військовослужбовців: вони мають значно нижчі показники осмисленості життя ($105,6 \pm 16,5$), ніж їх досвідчені колеги ($121,0 \pm 15,4$).

Порівнюючи емпіричні результати між двома групами за морфологічним тестом життєвих цінностей (МТЖЦ) В.Ф. Сопів, Л.В. Карпушина «Діагностика ставлення до головних життєвих цінностей» за t - критерієм Стьюдента, ми визначили наявність розбіжностей між групами ($0,4 < 2,024 < p = 0,05$).

Порівнюючи емпіричні результати між двома групами за тестом смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д.О. Леонтєва за t - критерієм

Стьюдента, визначена наявність розбіжностей між групами ($0,3 < 2,024 < p = 0,05$).

Порівнюючи емпіричні результати між двома групами за методикою «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнова за t - критерієм Стьюдента, ми виявили наявність розбіжностей між групами ($0,4 < 2,024 < p = 0,05$).

Висновок. Емпіричне дослідження ціннісно-сислової сфери військовослужбовців НГУ з різним соціально-професійним статусом дозволяє виявити наявність великої розбіжності між двома групами. Групі досвідчених військових притаманні більш високі показники осмисленості життя, ціннісних орієнтацій, життєвих сфер та цінностей. На відміну від офіцерів, для досвідчених військовослужбовців характерний практицизм та консерватизм, що може свідчити про деяку спрощеність їх картини світу. Недосвідчені військовослужбовці погано уявляють причинно-наслідкові зв'язки навколишнього світу, вони невпевнені у власних силах, можливостях керувати подіями власного життя, проте це не позбавляє їх впевненості у перспективності обраного ними життєвого шляху. Певна мрійливість недосвідчених військовослужбовців є наслідком недосвідченості, теоретичності поглядів на життя. На отриманні результати впливає також досвідченість та професіоналізація особистості.

Перспектива подальшої роботи полягає у дослідженні розвитку ціннісно-сислової сфери молодого поповнення в умовах військової служби.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Журавлева Н. А. Динаміка ціннісних орієнтацій молоді в умовах соціально-економічних змін / Н. А. Журавлева // Психологічний журнал . – 2006. – № 1. – С. 35-44.
2. Москаленко О.В. Структурні компоненти ціннісно-сислової сфери особистості / Москаленко О.В. // Вісник НТУУ —КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка. – Випуск 1. – 2013– С. 91-98.
3. Приходько І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності : монографія / І. І. Приходько. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 745 с.
4. Серый А.В. Ценностно-смысловая парадигма как методологическая основа оценки и прогнозирования развития личности / А. В Серый, М. С. Яницкий // Личностное развитие: прогностические модели, факторы, вариативность. – Томск, 2008. – С. 71-93.
5. Соколов А. В. Ценностные ориентации постсоветского гуманитарного студенчества / А. В. Соколов, И. О. Щербакова // Социологические исследования. – 2003. – № 1. – С. 115-123.

ПОРІВНЯННЯ МАКІАВЕЛЛІСТИЧНОГО ТА МАНІПУДІТИВНОГО ТИПІВ ПОВЕДІНКИ

Постановка проблеми. Маніпуляцію не рідко порівнюють із макіавеллізмом. І дійсно, ці поняття настільки тісно переплетені, що відрізнити їх майже неможливо. Але починаючи з 90-х років ХХ століття, кількість літератури й взагалі публікацій щодо психологічного впливу, невимовно швидко набирає обертів. Завдяки таким ученим, як О. Доценко, О. Сидоренко, Г. Грачев, І. Мельник, В. Панкратов, Г. Почепцов, Д. Рамендик, Р. Гудіна, Г. Шиллера, Е. Шострома, У. Прото, Дж. Рудинова, на сьогодні ми маємо змогу не лише більше дізнатися про поняття психологічного впливу, а й порівняти конструктивні чи деструктивні особливості таких його видів як «макіавеллізм» та «маніпуляція».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні психологи зазвичай розуміють макіавеллізм, як схильність людини в ситуації міжособистісного спілкування маніпулювати іншими людьми тонкими, ледь помітними або не фізично агресивними способами, такими як лестоці, обман, підкуп та залякування [1]. Макіавеллізм варто розглядати як кількісну характеристику. Тобто, кожна людина, в однаковій мірі схильна маніпулювати іншими, але у різній частотності прибігає до такого методу міжособистісного спілкування.

Дослідники, які найбільш активно вивчали макіавеллізм, як психологічний феномен Р. Крісті та Ф. Гейс, формулюють власне розуміння цього поняття: «Макіавеллізм представляє собою психологічний синдром, що базується на поєднанні когнітивних, мотиваційних та поведінкових характеристик» [2]. При цьому основними складовими макіавеллізму, як властивості особистості є: впевненість суб'єкта в тому, що при спілкуванні з іншими людьми, ними можна, і навіть потрібно, маніпулювати; навички, конкретні уміння маніпулювати. Макіавеллістичні переконання і навички можуть не співпадати і реалізовуватися автономно. У доказ цьому твердженню, провели дослідження, що було направлено на вивчення проявів макіавеллізму в онтогенезі. І отримали такі результати: одні діти переймають у батьків систему переконань, яка опосередковано впливає на їх поведінку, а інші - наслідують успішні маніпулятивні засоби, що активно використовують їх батьки, однак не переймають у них макіавеллістичних переконань [3].

Вивчення макіавеллізму в психологічному портреті особистості В.П. Щейновим, дало змогу дослідникам щоразу відкривати нові риси макіавеллістичної особистості. Такі як: домінантність, агресивність, асоціальність. Неодноразові дослідження стверджували, що людина з високим рівнем макіавеллізму вороже і скептично ставиться до інших,

аргументуючи це тим, що до неї висувають надвисокі вимоги. Однак сама, дуже вибагливо ставиться до інших, вимагаючи бездоганності у всьому.

Люди з високим рівнем макіавеллізму завжди схильні демонструвати свої сильні сторони. Вони роблять це незалежно від ситуацій і обставин. У спілкуванні вони, найчастіше, орієнтуються тільки на себе, а не на партнера. «Сильний» макіавелліст, як правило, не є гнучким комунікатором, який розуміє необхідність урахування психологічних особливостей партнера. Макіавелліст розумний, сміливий, амбіційний, наполегливий та егоїстичний. Йому характерна конструктивна і домінантна стратегія поведінки. Людина з низьким рівнем макіавеллізму, найчастіше боягузлива, нерішуча, легко піддається впливу, чесна, сентиментальна та надійна. Характерні риси такої людини – невміння відмовляти в необґрунтованому проханні, вимагати, відстоювати свої права, виражати позитивні й негативні емоції й устанавлювати контакти.

У дослідженні П. Мудрак було доведено, що макіавеллізм тісно пов'язаний з екстернальним локусом контролю. Такий зв'язок може бути причиною миттєвого досягнення бажаної цілі. Оскільки зв'язок з інтернальним локусом контролю, не може привести макіавеллістів до миттєвого результату шляхом маніпуляції та обману. Тобто, у цьому випадку, навколишня дійсність є ворожим фактором, і спонукає макіавелліста до використання будь-яких тактик, які на їх думку, допоможуть вижити та досягти успіху [4].

Виклад основного матеріалу. Однією з перших книг, яка широко розкрила поняття маніпуляції, була «Людина, що маніпулює» німецького вченого Г. Франке, який надає таке визначення маніпуляції: «Під маніпулюванням у більшості випадків слід розуміти психологічний вплив, який здійснюється приховано, а отже, і на шкоду тим особам, на яких він спрямований. Найпростішим прикладом може бути реклама» [5]. Б. Бессонов розглядає маніпуляцію як форму духовного впливу, прихованого панування, управління людьми, що відбувається ненасильницьким методом. [6] В. Татенко розуміє маніпулювання як особливий різновид соціально-психологічного тиску, коли суб'єкт впливу ніби вдається до позитивного, асертивного, методу впливу, а насправді намагається обмежити свободу об'єкта [7].

У будь-якому випадку, незалежно від різноманітності наведених визначень, основна думка залишається тією ж. Людина – істота соціальна. Вона існує тільки у взаємодії, і розвивається тільки під впливом інших людей. Наше цілісне «Я», так чи так, завжди формується під впливом інших людей, і тому, таких феноменів, як маніпуляція та макіавеллізм, просто неможливо позбутися у повсякденному житті.

Трактуючи сутність маніпуляції та макіавеллізму, можна сказати, що вони співвідносяться один до одного, як компетентність та компетенція, як ціле та частинка цілого. Тобто, термін макіавеллізм найчастіше уживається у значенні риси особистості (макіавеллістична особистість), а маніпуляція – це

опосередкований або прямий вплив, управління, контроль та програмування думок об'єкту, на який спрямована дія. Так само, існує думка, що людина може вже народитися макіавеллістичною особистістю, і уміти застосовувати вродженні навички, не усвідомлюючи це [3]. А маніпулятором людина не народжується, а стає, щоб уникнути неприємностей і домогтися бажаного.

Ще однією особливістю маніпуляції є те, що при такій поведінці, суб'єкт маніпуляції не тільки спонукає особистість до певної дії, а й усіма методами змушує думати, що вона сама прагне зробити це. Через що і закріпилась думка, що маніпуляції є чимось негативним. Але якщо подивитись на це з іншого боку, ми розуміємо, що насправді у процесі маніпуляції участь приймають дві сторони – суб'єкт та об'єкт впливу. Тобто, якщо об'єкт маніпулятивної поведінки під впливом суб'єкта, з легкістю змінює або корегує власну думку, погляди, настрої і позицію взагалі – акт маніпуляції відбувся. Якщо ж людина не піддається і відкрито відстоює свої права на будь-що – акт маніпуляції не відбувся. А отже, маніпуляція – не насилля, а спокуса. Кожна людина наділена силою духу, волею, мужністю, тому може протистояти спокусам. А чи стане вона це робити, чи ні, залежить від неї самої.

Макіавеллісти найкраще проявляють себе на робочих місцях і в соціальній обстановці, де правила і межі спілкування є неоднозначними. Емоційна відчуженість і цинічний погляд дозволяє їм контролювати свої пориви і бути обережними, терплячими. Вони вважають за краще використовувати такі вправні прийоми, як: привабливість, дружелюбність, розкутість спілкування і відчуття провини, для маскуванню своїх справжніх намірів, щоб забезпечити основу для заперечення правдивості, якщо їх розсекретили. При цьому, коли це необхідно, вони можуть задіяти тиск і погрози.

Згідно Е. Шестрома кожна людина є в тій чи тій мірі маніпулятором. Але маніпуляція зовсім не обов'язково є необхідним елементом життя. Щоб обійтись без маніпуляції, потрібно зрозуміти її сутність і стати психологічно досвідченим. Хоча сама психологічна досвідченість не обов'язково веде до життя без маніпуляції, а іноді навіть, навпаки, може посилити її. Так, деякі маніпулятори, ознайомившись з багатьма літературними джерелами та засвоївши методи маніпуляції, можуть вийти на новий рівень маніпуляції. Тоді їх дитяче «Я не можу» стає «Я не можу, тому що я творча особистість», або «Я не можу, тому що я імпульсивний холерик». Психологічна література і психологічна термінологія надають їм виправдання і обґрунтування, чому вони не можуть чинити інакше. Тому, дотримуючись думки, що у кожному із нас «живе» маніпулятор, Е. Шестром виділив кілька типів маніпуляторів [8]:

1. *Диктатор*. Перебільшує свою силу. Домінує, наказує, і робить усе, щоб керувати своїми жертвами.

2. *«М'який»*. Зазвичай жертва «Диктатора», і його протилежність. Домагається чималої майстерності у взаємодії з ним. Перебільшує свою чутливість; багато забуває, не чує, мовчить.

3. *Обчислювач*. Перебільшує свій контроль. Обманює, перебільшує, намагається перехитрити і перевірити інших людей.

4. *Докучливий*. Перебільшує свою залежність. Це особистість, що прагне бути відомою та об'єктом турбот. Дозволяє іншим робити за нього роботу.

5. *Хуліган*. Перебільшує свою агресивність, жорстокість, недобррозичливість.

6. *«Гарний хлопець»*. Схильний перебільшувати свою дбайливість, любов, «вбиває» своєю добротою. У певному сенсі, зіткнення з ним набагато шкідливіше, ніж з «Хуліганом». «Гарний хлопець» майже завжди виграє.

7. *Суддя*. Перебільшує свою критичність. Нікому не вірить, сповнений обвинувачень, обурення, нікого не прощає.

8. *Захисник*. Протилежність «Судді». Надмірно підкреслює свою підтримку і поблажливість до помилок. Він шкодить іншим, співчуваючи їм понад усе, не даючи своїм «підзахисним» змоги стати на ноги і рости самостійно. Замість того щоб зайнятися своєю справою, готовий піклуватися про потреби інших.

Особливістю, яка об'єднує всі типи воєдино у значенні «Маніпулятор», полягає в тому, що не дивлячись на бажання маніпуляторів керувати іншими, вони так само потерпають від власної поведінки. Протягом усього шляху становлення маніпулятора, як професіонала своєї справи, він піддається різним внутрішнім модифікаціям. Як відомо, будь-який маніпулятор, незалежно від типу, до якого належить, в першу чергу вдається до своїх сильних сторін особистості. А значить, шляхом саморефлексії, майстерний маніпулятор визначає свої сильні сторони, яких дотримується, а слабких - позбавляється. Що неодмінно породжує внутрішню боротьбу індивіда. Адже ми знаємо, що не можна просто відсікти ліву руку, тому що вона менш корисна за праву, так і настільки ж нерозумно «ампутовати» якусь частину своєї особистості.

Іншою особливістю, яка об'єднує всі типи маніпуляторів, є не тільки бажання керувати, а й потреба в керівництві згори. Тобто, маніпулятор виділяє більш простий варіант визначення «добра» і «зла» - шляхом втручання авторитарної особистості. Але парадокс у тому, що розуміння сильних і слабких сторін особистості маніпулятора авторитарною стороною, залишається суто суб'єктивне. І таким чином, маніпулятор остаточно позбавляється власної актуалізаційної (творчої) поведінки. І тоді, ми розуміємо, що маніпуляція породжується незадоволеністю собою і своїм світом.

Висновки. Наскільки б на перший погляд не були тотожними поняття «макіавеллізм» та «маніпуляція», вони мають конкретну, систематизовану відмінність. Макіавелліст – це суб'єкт, який маніпулює іншими на основі власного кредо, тобто певних життєвих принципів, які слугують для нього виправданям маніпулятивної поведінки. Вплив на інших, на його думку, відповідає природі людини, тому він не бачить в цьому нічого поганого.

Просто найбільш ефективний спосіб досягнення своїх цілей – використовувати для цього інших людей. Макиавеллізм, як психологічне поняття, пов'язаний з деякими базовими рисами особистості: локусом контролю, морально-етичним ставленням, а також, у деяких випадках (на специфічних виборках, або при певному поєднанні психологічних характеристик) з великою кількістю специфічних рис. Маніпулювання ж має широке понятійне застосування, окрім майстерного впливу на свідомість людини, це поняття може означати вправне володіння та контроль певних дій щодо конкретного предмету (предметно-маніпулятивна діяльність, як провідний вид діяльності раннього дитинства). Але, у будь-якому випадку, завдяки тим якісним змінам, що настали у світі, маніпулювання свідомістю вийшло на передову позицію та відіграє багато в чому визначальну роль у соціальних процесах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ames M. Kidd A.H. Machiavellianism and women's grade point averages // *Psychological Reports*. 1979. V. 44. № 1. p 223-228.3.
2. *Studies in Machiavellianism* / Ed. by R. Christie. F. L. Geis. New York: Academic Press, 1970.
3. Знаков В. В. Макиавеллизм: психологическое свойство личности и методика его исследования. / В. В. Знаков. // *Психологический журнал*. – 2000. – №5. – С. 16–22.
4. Mudrack P.E. Machiavellianism and Locus of Control: A Meta-Analytic Review // *Journal of Social Psychology*, 1990, Vol. 130, Issue 1, 125–126.
5. Franke, Herbert W. *Der manipulierte Mensch*. - Wiesbaden : Brockhaus, 1964.
6. Гребінь Н. В. Зміст маніпуляції як різновиду прихованого психологічного впливу / Н. В. Гребінь. // *Проблеми сучасної психології*. – 2013. – №21. – С. 85.
7. Татенко В. О. Психологія впливу: суб'єктна парадигма / В. О. Татенко // *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей. – К. : Сталь, 2000. – Вип. 3 (6).
8. Шостром Э. *Человек-манипулятор* / Э. Шостром. – Санкт-Петербург: Апрель-Пресс, 2008. – 192 с.

УДК 159.964.2

Колесник Дмитро Аркадійович

Науковий керівник – доцент кафедри практичної психології

Цілинка І.О.

ПСИХОДИНАМІЧНЕ РОЗУМІННЯ ПЕРЕЖИВАННЯ ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗКУ З ХАРАКТЕРОЛОГІЧНИМИ ПРОЯВАМИ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. У сучасній психології, в найбільш загальному вигляді, провина розглядається як емоційна реакція людини на будь-яку

неправильну дію, передчуття шкоди, яку неминуче завдає собі людина, порушивши засвоєні норми поведінки. У зв'язку з цим у психології сформувалося неоднозначне ставлення до цього феномена в плані його впливу на життя та здоров'я особистості [3].

Позиції науковців у цій сфері можна умовно розділити на дві групи: одні з них вважають почуття провини ознакою незрілості особистості, інші - основою високої духовності. Перша позиція зумовлена науковими поглядами, представників психодинамічного напрямку (К.Абрахам, Ж.Бержере, Е.Еріксон О.Кернберг, М.Кляйн, П.Куттер, С.Менцос, О.Феніхель, З.Фройд, Е.Фромм, та ін.); когнітивно-поведінкового (А.Бек, А.Елліс, Дж.Келлі, А.Бандура та ін.) де розглядається лише деструктивний аспект провини. Друга - ідеєю про позитивну роль почуття провини в розвитку особистості (К.Баррет, Р.Баумайстер, М.Гоффман, Є.П.Ільїн, Дж.Тенгні, Т.Фергюсон, К.Фішер та ін.). Існує також позиція філософів-екзистенціалістів (Л.Бінсвангер, М.Бубер, М.Гайдеггер, Ж.П.Сартр, В.Франкл, І.Ялом, К.Ясперс та ін.), та, представників гуманістичної психології (Дж.Б'юдженталь, Р.Кочунас, Р.Мей, К.Роджерс та ін.), які пов'язують почуття провини з поняттям ідеалу, а відповідно, з прагненням людини до вдосконалення [4].

Аналіз останніх досліджень. Представники психодинамічного напрямку(К.Абрахам, М.Балінт, Ж.Бержере, О.Кернберг, М.Кляйн, П.Куттер, С.Менцос, О.Феніхель, З.Фройд ін.), пояснюють почуття провини первинним потягом до агресії, вираження конфлікту амбівалентності, постійної боротьби між Я та Над-Я. З точки зору психоаналізу, почуття провини виникає насамперед при неврозі нав'язливих станів.

Так, психоаналіз виявив специфіку неврозу нав'язливості - з точки зору його механізмів (зміщення афекту на уявлення, більш-менш віддалені від первинного конфлікту, ізоляція, скасування раніше бувшого), з точки зору потягів (амбівалентність, фіксація на анальній стадії, регресія); нарешті, з точки зору топіки (садомазохістичне ставлення, інтеріоризація в формі напружених відносин між "Я" і надмірно суворим "Над-Я"). Виявлення динаміки неврозу нав'язливих станів, а також анального характеру реактивних утворень, що лежать в його основі, дозволяє побудувати таку клінічну картину цього неврозу, в якій симптоми на перший погляд не помітні [5].

Метою статті є тлумачення проблеми переживання почуття провини та її зв'язку з характерологічними проявами особистості в рамках психодинамічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В результаті психоаналітичного дослідження меланхолії була докладніше розроблена теорія почуття провини. Як відомо, для нього характерні насамперед самозвинувачення і низкий рівень самооцінки, прагнення до самопокарання, яке може призвести до самогубства. З.Фройд показав, що при цьому ми маємо справу з дійсним розщепленням "Я" на обвинувача ("Над-Я") і

обвинуваченого: саме це розщеплення обумовлене процесом інтеріоризації міжсуб'єктних відносин.

З.Фройдом позначено чотири універсальні умови, необхідні для розвитку меланхолії:

- 1) наявність дитячої травми - розчарування в об'єкті прихильності або ранньої втрати, яка створює умови для певного реагування в подальшому;
- 2) вибір об'єкта на нарцисичній основі (бачення в іншій людині швидше самого себе, ніж окремої людини при наявності дуже сильної прихильності);
- 3) уявна чи дійсна втрата реального або уявного об'єкта;
- 4) спрямування гніву і ненависті на власне «Я».

К.Абрахам описує депресивну особистість, як таку, що має анально-обсесивний характер і підкреслює оральну залежність цього характеру, зробивши особливий акцент на силі оральних імпульсів при психотичних депресіях. Він вважає, що депресія зустрічається у людей, які використовують обсесивні механізми захисту:

- 1) реактивне утворення;
- 2) ізоляція;
- 3) знищення зробленого.

К.Абрахам виділяє необхідні умови формування депресії, які, на його думку, були присутні в інфантильному періоді розвитку депресивної особистості:

- 1) амбівалентність по відношенню до часткового об'єкту та фіксація на ньому;
- 2) інтроекція, що створює внутрішній об'єкт;
- 3) серйозне пошкодження самооцінки, через, що не вдається досягти довіри до себе [1].

М.Кляйн відзначає в депресії особливості функціонування "Над-Я", що пов'язані зі здатністю таких індивідів відчувати тривогу і провину за свої агресивні почуття та бажання. М.Кляйн вважає, що тільки коли особистість у своєму розвитку досягає "депресивної позиції", вона в змозі відчути власну відповідальність за шкоду, заподіяну об'єкту [7].

Представники теорії об'єктних відносин, зокрема Р.Фейрберн вважає, що депресивний індивід залишається в стані амбівалентності відносно інкорпорованого об'єкту. Така людина може встановлювати контакти з іншими, але будь-яка фрустрація в цих відносинах веде до активації його ненависті, яка спрямована на себе.

Інший представник цієї теорії М.Балінт вважає, що через базовий дефект "Я" у різних ситуаціях можуть виникнути різні форми депресії та різні способи переробки. Серед яких поглинання або звернення агресії проти себе є лише одним з багатьох [9].

Г.Аммон вважає, що депресія – це результат патологічних симбіотичних відносин між *матір'ю* та дитиною. Потреба ж дитини в автономії та

самостійності сприймається матерю як образа і наштовхується на її захист. Мати докорює дитину в бажанні самостійності і тим самим викликає у дитини сильне почуття провини [2].

Сучасний дослідник депресії О.Кернберг вводить нову категорію розладів, позначену як депресивно - мазохістичний розлад особистості. У таких індивідів він відзначає добре інтегровану Я-ідентичність і, як її наслідок, здатність до встановлення глибинних та диференційованих об'єктних відносин. Як зазначає О.Кернберг, у депресивних індивідів, самосвідомість перебільшено моральна і керується виключно почуттям провини [6].

На думку С.Менцоса, депресивні розлади особистості, перш за все, пов'язані з втратою об'єкта та супроводжуються нестерпним душевним болем. Другим фактором, стає зміна самооцінки від однієї крайності до іншої: "поганий" - "хороший", "великий" - "маленький" тощо. Для депресії, на думку С.Менцоса, також характерно сильне почуття провини у взаємозв'язку з дуже інтенсивною агресією, що є наслідком втрати об'єкта [8].

Висновки. Сучасна практика надання психологічної допомоги, підтверджує особливу актуальність дослідження проблеми переживання почуття провини. Особливої гостроти проблемі надає, ігнорування спеціалістами з психічного здоров'я ролі даного почуття у генезі психічних розладів. Існуючі підходи розглядають почуття провини відокремлено, що навряд чи пояснює зв'язок з іншими психічними феноменами. На наш погляд саме розкриття проблематики переживання почуття провини, в рамках психоаналітичного підходу, є найбільш перспективним та багатомірним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрахам К. Психоаналитические труды: В 3 т. / Карл Абрахам. — Пер. с нем. под науч. ред. С.Ф. Сироткина, И.Н. Чирковой. — Ижевск: ERGO, 2009. Т. 1: Работы 1907—1912 гг. — 2009. — 376 с.
2. Аммон Г. Динамическая психиатрия — СПб.: С.-Петербургский научно-исследовательский психоневрологический институт им. В. М. Бехтерева, 1995. — 200 с.
3. Ананова І.В. Процес переживання почуття вини у неконструктивний спосіб / І.В. Ананова // Актуальні проблеми психології : Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка. – К., 2014. – Том. X. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – Вип. 26. – С. 38–54.
4. Ананова І. В. Процес переживання почуття провини /І. В. Ананова // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2015. – № 2 (37). – Т. 3. – С. 22–30.
5. Гринсон Р. Р. Техника и практика психоанализа/Пер. с англ. — М.: «Когито- Центр», 2003. — 478 с. (Университетское образование)

6. Кернберг О.Ф. Агрессия при расстройствах личности — Agression in Personality Disorders and Perversions. — М.: Класс, 2001. — 368 с. — (Библиотека психологии и психотерапии)
7. Кляйн, М. Психодинамические труды: В VI т. / Мелани Кляйн. — Пер. с англ. и нем. под науч. ред. С.Ф. Сироткина и М.Л. Мельниковой. — Ижевск: ERGO, .Т. II: «Любовь, вина и репарация» и другие работы 1929—1942 годов. — 2007. — XII — 386 с.
8. Менцос С. Психодинамические модели в психиатрии / Пер. с нем. Э.Л.Гушанского. — М.: Алетея, 2001. — 176 с. — (Гуманистическая психиатрия)
9. Шарфф Дж. С., Шарфф Д. Э. Основы теории объектных отношений / Пер. с англ. - М.: «Когито-Центр», 2009. - 304 с. (Библиотека психоанализа).

УДК 376-056.36: 159.97

Маркова Дарія Владиславівна
Науковий керівник – доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології Федорова О.В

ХАРАКТЕРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження обумовлена тим, що кількість дітей із затримкою психічного розвитку з кожним роком все збільшується.

Дошкільне дитинство - період найбільш інтенсивного формування пізнавальної діяльності й особистості в цілому. Якщо інтелектуальний та емоційний потенціал дитини не отримує належного розвитку в дошкільному віці, то згодом не вдається реалізувати його повною мірою. Особливо це стосується дітей із затримкою психічного розвитку.

До старшого дошкільного віку стають очевидними труднощі в засвоєнні програми дитячого садка: діти малоактивні на заняттях, погано запам'ятовують матеріал, легко відволікаються. Рівень розвитку пізнавальної діяльності і мовлення виявляється більш низьким порівняно з однолітками.

З початком навчання в школі клінічна картина порушень стає більш вираженою внаслідок труднощів у засвоєнні шкільної програми, а психологічні проблеми набувають більш глибокий і стійкий характер.

Видатні педагоги такі як Т. А Власова, М.С Певзнер, К.С Лебединська відзначають, що у дітей із затримкою психічного розвитку в більшості випадків буває порушене сприйняття, увага, мислення, пам'ять та мовлення.

Так у старших дошкільнят повільно формується довільна увага: під час фізичних навантажень та зміні діяльності діти із затримкою психічного розвитку погано концентруються та розсіяні.

Сприйняття:

- уповільнений темп сприйняття

- звужений обсяг сприйняття;
- труднощі при сприйнятті подібних предметів (коло і овал);
- проблеми з гнозісом. Діти не впізнають зашумлені і пересічні зображення, насилу збирають розрізні картинки.

Пам'ять :

- недостатня міцність запам'ятовування. Короткочасна пам'ять переважає над довготривалою, тому потрібне постійне підкріплення і багатократне повторення ;
- гірше розвинена вербальна пам'ять, краще зорова;
- страждає здатність до логічного запам'ятовування. Краще розвинена механічна пам'ять.

Мислення :

- недостатня сформованість розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення тощо;
- страждає словесно-логічне мислення. Цей вид мислення в нормі формується у дітей до семи років, а у дітей із ЗПР значно пізніше. Діти не розуміють картинку з прихованим змістом, загадку, приказку, прислів'я;
- не можуть без допомоги педагога встановити причинно - наслідкові зв'язки;

Мова :

- практично у всіх дітей із затримкою психічного розвитку є ті чи інші мовленнєві порушення, страждає звуковимова, фонематичний слух, порушений граматичний лад. Особливо страждає зв'язкове мовлення та побудова зв'язного висловлювання.

Узагальнюючи зазначимо, що при плануванні роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку треба враховувати неспроможність дитини самостійно оволодіти знаннями, тому педагогу необхідно приділяти їм більше уваги, зосереджуватись на деталях. Таким дітям найкраще навчатися у спеціальних класах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Башаєва Т.В Розвиток сприйняття у дітей. Форма, колір, звук [Текст]/Т.В Башаєва, Ярославль, 2008.
2. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях [Текст]: Навчальний посібник/О.В. Безпалько. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 134 с
3. Блинова Л.Н. Диагностика и коррекция в образовании детей с задержкой психического развития [Текст]: [учеб.пособие]/ Л.Н Блинова. –М.: НЦ Энас, 2001.- 136с.
4. Вайзман А. Реабилитационная педагогіка [Текст] / А. Вайзман.- М.: Наука, 2009.
5. Волкова Н.П Педагогіка [Текст]: Посібник для студентів вищих навчальних закладів.- К.: Академія, 2001. - 576 с.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ СТУДЕНТА-ПСИХОЛОГА

У сучасних умовах життя та соціального попиту на допомагаючі професії у нашій державі гостро проявилася потреба у формуванні та розвитку професійної ідентифікації та спрямованості студентів-психологів у становленні професійного світогляду впродовж навчання у закладі вищої освіти.

Період навчання у вищій школі відіграє особливу роль у формуванні особистості студентів-психологів та становлення їх професійної ідентичності, направленості. Саме впродовж навчання у студентів закладаються основи професійних якостей психолога, які вони будуть використовувати у майбутній діяльності, де буде відбуватися їх подальший розвиток як особистості та професіонала.

В умовах сучасного життя проявилася потреба у психологах, котрим притаманна висока мобільність, готовність до подальшої самоосвіти і саморозвитку, та у психологах яким притаманне не лише уміння професійно вирішувати проблеми інших людей, але й уміння вирішувати власні проблеми, розкрити свій потенціал і прагнути до досягнення успіху у житті.

С.Л.Рубінштейн у науковий обіг поняття «направленість» особистості: «Проблема спрямованості – це перш за все питання про динамічні тенденції, що в якості мотивів визначають діяльність, самі в свою чергу визначаючись її цілями і завданнями» [8].

У психологічній літературі «направленість» особистості розглядається як:

- особистісна, колективістська, ділова (Б. Басс, В. Смекал і М. Кучер, М.С. Неймарк);
- гуманістична, егоїстична, депресивна (Д.І. Фельдштейн, І.Д. Єгоричева);
- професійна спрямованість [1;4];
- та інші спрямованості.

Професійна направленість залежить від ієрархії ціннісних орієнтацій, мотиваційної сфери, інтересів, тобто компонентів професійної спрямованості особистості.

Професійна направленість особистості – включає в себе інтереси, потреби, схильності, прагнення особистості, пов'язані з професійною діяльністю, що впливають на вибір професії, прагнення реалізувати себе в ній та отримання задоволення від неї.

Професійна направленість характеризується:

- бажаною професією;
- мотивами професійної діяльності;
- прагненням до оволодіння професією та реалізацією себе в ній;
- задоволеністю чи незадоволеністю людини своєю професією;
- цілями, в ім'я яких діє особистість;
- мотивами.

Питання розвитку професійної спрямованості особистості були предметом уваги дослідників. Досліджувалися питання розвитку самосвідомості в різні вікові періоди (Л.І. Божович, М.Й. Боришевський, Д.Б. Ельконін, І.С. Кон, І.А. Слободянюк та ін.), залежності особливостей розвитку самосвідомості від ставлення інших людей (О.О. Бодальов, Я.Л. Коломінський, А.А. Реан, В.В. Столін та ін.). Певною мірою досліджувалися і закономірності розвитку професійної самосвідомості (Є.О. Клімов, Н.Л. Коломінський, Ю.М. Кулюткин, А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, В.І. Юрченко та ін.).

Особливості професійної направленості студента-психолога пов'язані із специфікою його професійної діяльності: професія, спрямована на забезпечення психологічного здоров'я людини; відповідальна робота, оскільки завжди пов'язана з долею людей; високоінтелектуальна професія, оскільки повинна охоплювати усі сфери життя. Також особливості професійної направленості пов'язані з тими вимогами, що професійна діяльність висуває до студента, особистості потребу отримання необхідних знань та вмінь, знайомство зі старшими колегами, формування уявлення про діяльність, котрій він вирішив присвятити себе, вибір сфери діяльності, пошук свого місця у професійному співтоваристві, соціальну адаптацію і самореалізацію як ефективно працюючого члена суспільства [5; 6]. Тому що успішно надана психологічна допомога потребує усвідомлення й прийняття особистістю норм, правил, моделі власної професії, адекватної самооцінки особистістю своїх якостей, позитивного ставлення до себе, зорієнтованістю на постійне професійне і особистісне вдосконалення тощо

Важливими факторами становлення професійної направленості студента-психолога є мотиви вибору професії. Основними мотивами є бажання допомагати людям, інтерес до психології як до галузі знань, потреба у саморозвитку, прагнення отримати престижну професію «психолога-практика» (психотерапевта, консультанта) [7].

Мотиви, що лежать в основі професійної спрямованості, неоднорідні за походженням, характером зв'язку з професією. Існують групи мотивів, що виражають потребу у тому, що складає основний зміст професії. Інша група мотивів пов'язана з відображенням деяких особливостей професії в суспільній свідомості (мотиви престижу, суспільної значимості професії) [3]. Третя група мотивів виражає сформовані потреби особистості, актуалізовані при взаємодії з професією (мотиви саморозкриття і самоствердження, матеріальні потреби, особливості характеру, звичок і т.п.) [2]. Четверту групу складають мотиви, що виражають особливості

самосвідомості особистості в умовах взаємодії з професією (переконаність у власній придатності, у володінні досить творчим потенціалом, у тому, що намічований шлях і є «моє покликання» і т.п.) [9].

Професійна спрямованість особистості студентів визначається дослідниками як навчально-професійна (А.О. Вербицький) і характеризується розвиненою структурою мотивів самовираження (Р.І. Цветкова), розвитком мотивації успіху та влади (Р.І. Алтуніна), актуалізацією мотивів, що пов'язані з самовизначенням, спілкуванням та досягненням мети (В.А. Гузенко), губристичною мотивацією, що пов'язана з психологічними факторами досягнення успіху, оскільки успіх у досягненні цілей обумовлений мірою досконалості тих якостей та умінь, яких він вимагає (К. І. Фоменко).

Не менш важливий фактор становлення професійної направленості студента-психолога є формування особистості професіонала. В структурі самосвідомості студента завершується процес професійного самовизначення, відбуваються трансформаційні зміни змісту його загального «образу – Я» та професійного «образу – Я», формується професійна спрямованість особистості студента-психолога – соціальна, духовна й професійна зрілість, цілісність і стійкість його «Я – образу», психологічна готовність до реалізації професійних функцій. Формування професійної складової Я-концепції, необхідне для успішного самовизначення, характеризується свідомими когнітивними компонентами і несвідомими цінностями, що передбачає постійну роботу студента-психолога з формування внутрішнього образу професійної діяльності.

Професійна компетентність передбачає створення особистісно-зацікавленого, активного ставлення студента-психолога до предмету навчання та майбутньої професійної діяльності.

Більшість сучасних дослідників також переконані у тому, що підготовка майбутніх психологів до творчої та ефективної праці, їх професійне становлення вимагає не лише формування професійних знань, умінь та професійної компетентності, але й передбачає необхідність спеціальної психологічної підготовки, що полягає у формуванні тих якостей особистості, що забезпечують досягнення успіху у певному напрямку діяльності практичного психолога і така підготовка повинна охоплювати всі сторони особистості студентів до самостійної діяльності, що передбачає формування соціальної та професійної зрілості майбутнього психолога.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности /Бодров В.А. М.: ПЕРСЭ. – 2001. –767 с.
2. Божович Л.И. Развитие мотивов учения у советских школьников / Л.И.Божович, Н.Г.Морозова, Л.С.Славина. –ИзвестияАПН РСФСР, 1957. – Вып. 36. – С. 45-53.

3. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / В.К. Вилюнас. – М. : Изд. МГУ. – 1990. – 288 с.
4. Климов Е.А. Пути в профессионализм (психологический взгляд) / Е.А. Климов. – М.: ФЛИНТА. – 2003. – С. 236.
5. Климов Е.А. Введение в психологию труда / Е.А. Климов. – М. : Издательство Московского университета. – 1988. – 208 с.
6. Кринчик Е.П. Некоторые проблемы профессионального становления студентов на факультете психологии МГУ / Е.П. Кринчик. – Режим доступа: http://flogiston.ru/articles/labour/msu_education March 31. – 2005.
7. Любимова Г.Ю. От первокурсника до выпускника: проблемы профессио-нального и личностного самоопределения студентов-психологов/ Г.Ю. Любимова // ВестникМГУ. – 2000. – № 1. – С. 66–75.
8. Рубінштейн С.Л. Педагогика и психология высшей школы: Учеб. пособие / С.Л. Рубінштейн. –Ростов-на-Дону: Феникс. – 2002. – 544с.
9. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – 2е изд. –М.: Смысл, –2003. – 860 с.

УДК 159.99

Ткаленко Наталія Вікторівна

Науковий керівник - доцент кафедри загальної та соціальної психології

Крупник І.Р.

МАНІПУЛЯТИВНА ПОВЕДІНКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Прагнення до успішної самореалізації в жорстких умовах динамічного суспільства, що проявляється в схильності до маніпулювання – одна з характерних особливостей сучасної людини (Г. Грачов, І. Мельник, Є. Доценко, В. Знаков, Е. Шостром та ін.)[3].

Високий рівень розвитку комунікативно-інформаційних засобів призводить до інтенсивного руху інформаційних потоків. Таким чином, маніпулювання свідомістю стає системним явищем, що охоплює всі сфери життя і проявляється в різноманітних формах. Негативний вплив маніпуляції на міжособистісне спілкування та взаємодію людей підтверджує актуальність дослідження цього явища.

Метою статті є розкрити зміст поняття маніпуляції у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Маніпуляція – це прихований психологічний прийом, метою якого є змусити людину, всупереч її інтересам, виконати потрібні для маніпулятора дії.

За словником іноземних слів маніпуляція (фр. *manipularon* – лат. *manipulation* – *manipulus*-жменя):

- 1) рух рук, що пов'язаний із виконанням певного завдання;
- 2) демонстрація фокусів, заснована на спритності рук, умінні відвернути увагу глядачів від того, що має бути прихованим від них;
- 3) махінація, шахрайська витівка [1].

Повне перенесення слова «маніпуляція» в новий контекст веде до того, що під об'єктами маніпулювання розуміються у сьогоденні вже не предмети, а люди.

Дослідники даного феномену поділялись на тих, хто вивчав маніпуляції масовою свідомістю і маніпуляції в міжособистісному спілкуванні [3, с. 62]. У рамках дослідження проблем міжособистісної маніпуляції було також виділено декілька підходів. Маніпуляція в міжособистісному спілкуванні розглядається у рамках: 1) психології впливу як один з видів впливу, направлений на спонукання співрозмовника до здійснення запланованих маніпулятором дій (Е. Сидоренко, В. Шейнов); 2) ціннісно-сміслового підходу як монологічна форма міжособистісної взаємодії, в якій відбувається нівелювання (вимірювання) цінності іншого і самого спілкування як такого (С. Братченко, Л. Рюмшина); 3) психології розуміння як ментальний конструкт суб'єктів взаємодії (В. Знаків, А. Русліна)[2].

Таким чином, доцільно надати визначення поняттю «маніпуляція», яке увібрало би те загальне, що об'єднує приведені вище дефініції.

«Маніпуляція – це приховане управління адресатом з боку ініціатора, під час якого останній досягає своїх цілей, при цьому наносячи збитки адресату» [3].

Можна виділити певну суперечність по відношенню до маніпуляції. З одного боку, загальноприйнятим є той факт, що це негативне явище. Але у працях, присвячених маніпуляції (Р. Гудина, Дж. Рудінова, Є. Шострома, Е. Доценко) можна виокремити і позитивну роль[2]. Маніпуляція може бути використана і в інтересах того, ким маніпулюють. Наприклад, для того, щоб хто-небудь кинув пити, палити і т.д. Якщо дії ініціатора здійснюються в інтересах адресата, то це соціально прийнятне управління. Якщо ж приховане управління адресатом наносить збитки, то це маніпуляція (засуджується у суспільній свідомості).

З точки зору В. Москаленко, міжособистісний вплив (маніпулювання) є складним процесом дії однієї людини на іншу, в якому застосовуються різні способи, прийоми, техніки і засоби соціального тиску. Прямо чи опосередковано ці сили тиску мають на меті управляти емоціями інших людей, щоб зробити людину більш податливою до впливу [2, с. 116].

З психологічної точки зору, вважає В.Знаков, треба розрізняти маніпуляцію, усвідомлювану та неусвідомлювану самим маніпулятором.

В. Шейнов пропонує розділяти три види прихованого управління в залежності від моральності цілей ініціатора впливу: асертивне, коли при виграші як ініціатор, так і адресат впливу; альтруїстичне, коли виграш адресата може супроводжуватись поразкою самого ініціатора впливу;

маніпулятивне (егоїстичне) – приховане управління в особистих цілях ініціатора, що не відповідають інтересам адресата впливу [4, с. 9].

До теперішнього часу відсутній єдиний підхід до вивчення маніпулятивних технологій. Особливо не вивчені маніпулятивні технології в трудовому процесі. Проте виявлено, що маніпулювання в робочих відносинах має такі цілі та завдання: зробити іншого знявчям виконання своїх намірів; перекласти на іншого частину своєї роботи; піти від особистої відповідальності, зокрема, переклавши її на інших; самоствердитися (в тому числі – і за рахунок іншого); вирішити свої психологічні проблеми, в тому числі – внутрішньоособистісні конфлікти; надати взаємовідносинам бажаний вид (наприклад, встановити дистанцію, показати ступінь довіри і т.д.); отримати виграв в комфортності свого становища.

В результаті досліджень було доведено, що не тільки керівники керують підлеглими, а й підлеглі – керівниками. Цілі у них майже збігаються, однак є дві суттєві відмінності:

1. Приховане управління – це єдиний спосіб для підлеглих управляти керівниками.

2. Керуючи своїм начальником, підлеглий діє обережніше, оскільки усвідомлення керівником того, що ним керують, може дорого обійтися підлеглому.

Приховане управління підлеглими здійснюється керівником за наступними напрямками: 1) нейтралізація його недоліків як керівника (недостатній професіоналізм, негативні риси характеру, прогалини в освіті, недостатній розвиток культури); 2) досягнення особистого зиску ініціатора впливу не на шкоду роботі і керівнику; 3) отримання особистої вигоди на шкоду роботі, колегам, керівнику. Останній випадок і є маніпуляцією [5].

В. Шейнов виокремив такі прийоми маніпулювання підлеглих по відношенню до керівників:

- «Мавпа на шії» – підлеглий перекладає свою відповідальність на плечі керівника.

- «Хочу з вами порадитись» – перекладання на керівника відповідальності за прийняття рішення та навіть за його виконання.

- «Дитина на роботі» – підлеглий прикидається нетямущим, не обізнаним і не спроможним виконати ту чи іншу справу.

- «Дрібні послуги» – оскільки такі послуги систематично повторюються, то створюють у керівника відчуття боргу. І борг цей зазвичай повертається – підвищенням по службі, преміями і т. д. [5].

Основні способи протидії маніпуляції поділяються на дві основні форми захисту: пасивну і активну. Пасивна форма захисту використовується у тому випадку, коли факт маніпулювання виявлено й розпізнано, але особа, на яку був спрямований психологічний вплив, із певних причин (немає бажання (доцільності) конфліктувати). Метою активного захисту є викриття маніпулятора й завдання йому удару у відповідь. Кожна з цих форм має свої прийоми, серед яких можна виділити найсуттєвіші: приховування адресатом

маніпуляції своїх ситуативно пережитих емоцій і почуттів; ухилення і відмова; використання адресатом різких критичних зауважень, оцінок, осуду, насмішок по відношенню до маніпулятивних сигналів і поведінкових дій маніпулятора [1].

Отже, маніпуляція – це приховане управління адресатом з боку ініціатора, під час якого останній досягає своїх цілей, при цьому наносячи збитки адресату. Маніпуляція є досить часто використовуваним засобом впливу керівника на підлеглих і навпаки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кара-Мурза С. Г. Маніпуляція свідомістю / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Ексмо, 2005. – 832 с
2. Матвієнко В. Я. Соціальні технології / В. Я. Матвієнко. – К. : Українські пропілеї, 2001. – 446 с.
3. Татенко В. Соціально-психологічні механізми впливу людини на людину / В. Татенко // Соціальна психологія. – 2003. – №1.
4. – С. 60 – 72.
5. Шейнов В. П. Манипулирование сознанием / В. П. Шейнов. – Минск: Харвест, 2010. – 768 с.
6. Шейнов В. П. Скрытое управление и манипулирование в коллективе [Електронний ресурс] / В. П. Шейнов. – Режим доступу: <https://fis.tntu.edu.ua/data/elibrary/6/shreynov.pdf>

УДК 364.4

Черненко Олег Михайлович

Науковий керівник – доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології Костючков С.К.

РОЛЬ ВОЛОНТЕРІВ У НОВІТНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні в сучасному українському суспільному житті все більшого значення набуває проблема волонтерства. Українці щодалі тим більше усвідомлюють значущість цього феномену для життя людей, а також вагомий внесок волонтерів у подальший розвиток нашої країни. У зв'язку з подіями останніх років, які можна вважати доленосними для України – анексія Криму, окупація російськими загарбниками окремих територій сходу нашої країни – потреби населення в соціальній допомозі неупинно зростають. Отже, виникає необхідність у залученні до соціально-психологічної роботи з населенням добровільних помічників – волонтерів.

Проблемою волонтерства займалися такі зарубіжні вчені як К. Бідерман, П. Друкер, Р. Кроу, Б. Левайн, М. Мерріл, Д. Метьюз, К. Навартнам, А. Турен, Х. Анхайер, Л. Якобсон та інші.

Тему добродійності та волонтерства у вітчизняній науці та практиці досліджували такі вчені як О. Безпалько, З. Бондаренко, О. Брижовата, Р. Вайноле, В. Голуб, Л. Дума, З. Зайцева, А. Зінченко, Р. Калениченко,

А. Капська, О. Кузьменко, Н. Ларіонова, Т. Лях, А. Матійчик, І. Пінчук, Ю. Поліщук, С. Савченко, О. Яременко та інші.

Слово волонтер походить від латинської «voluntarius» – означає воля, бажання, з англійської «voluntary» – добровільний, доброволець, отже це особа, яка за власним бажанням допомагає іншим.

У науковій літературі можна виявити різні трактування даного поняття. Так, З. Бондаренко дає таке визначення: волонтер – «доброволець, громадянин, що бере участь у вирішенні соціально значимих проблем у формі безоплатної праці» [1, с. 25].

Сучасна дослідниця Р. Калениченко трактує: «волонтер – це людина, яка добровільно, не переслідуючи корисливих цілей, займається діяльністю на користь суспільства, не одержуючи за це грошової винагороди» [3, с. 6].

Група вітчизняних дослідників тлумачать поняття «волонтер» як фізичну особу, «яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер» [5, с. 14].

Феномен волонтерства виник ще в середині XIX століття (1859 рік). Саме тоді Анрі Дюран – французький письменник та журналіст, вражений наслідками військової сутички біля Сольферіно, висунув ідею щодо створення Червоного Хреста – організації, яка б функціонувала на добровільних засадах і надавала б першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципи волонтерської діяльності, сформульовані Анрі Дюраном, є співзвучними і сучасним волонтерським організаціям в усьому світі.

Сьогодні волонтерство поширено у багатьох розвинутих країнах світу, лідерами є США, Німеччина, Ірландія, Великобританія. З набуттям незалежності Україна також активно долучилася до волонтерського руху. Подією, що спричинила сплеск волонтерської активності у нашій країні, стала Революція Гідності 2013-2014 років, а після неї – антитерористична операція на сході України, анексія Криму військами Російської Федерації. Під час Євромайдану волонтери самовіддано забезпечували підтримку його життєдіяльності – від передачі революціонерам продуктів харчування, одягу, медикаментів до надання медичної, правової, психологічної, соціальної допомоги. Самоорганізація волонтерів у соціальних мережах активно сприяла пошуку зниклих безвісті, допомогла налагодити міцні та надійні інформаційно-комунікаційні зв'язки з суміжними організаціями: саме волонтери першими спрямували свої зусилля на правдиве й неупереджене висвітлення подій Євромайдану в світі.

Вітчизняний дослідник А. Матійчик зазначає, що «високу ефективність діяльності волонтерські організації демонструють під час криз суспільного розвитку, беручи на себе часткове виконання функцій органів державної влади. В Україні саме висока самоорганізаційна спроможність волонтерського руху під час Революції Гідності та подальших подій на сході країни дозволили владним інститутам відновити втрачену рівновагу та приступити до виконання своїх функцій» [4, с. 101]. Таким чином,

волонтерська діяльність сприяє зміні світогляду населення, а також приносить користь як державі, так і самим волонтерам, формуючи у них практичні навички, які необхідні людині у повсякденному житті та розвиваючи її важливі особисті якості.

Відомо, що за оцінками ООН, у 2011 році волонтерський досвід мали лише 3-4% українців, а в же у 2014 році такий досвід отримало більше 23% [2].

Отже, маючи притаманні українському народу риси милосердя, благодійництва, добротності, безкорисливості, а також досвід ряду розвинутих країн світу, вітчизняний волонтерський рух із року в рік набуває все більшої потужності й об'єднує все більшу кількість людей. Безумовно, рівень розвитку волонтерства в країні залежить від політико-економічної ситуації, а його зростання в Україні в 2014-2018 роках було зумовлено двома причинами: внутрішньополітичною кризою та зовнішньою агресією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко З. П. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу: дис..канд. пед. наук. / З. П. Бондаренко. – К., 2008. – 247 с.
2. Волонтерський рух в Україні; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09-01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf.
3. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі: Навчальний посібник / Р. А. Калениченко. – К.: КиМУ, 2008. – 86 с.
4. Матійчик А. В. Волонтерська діяльність як детермінанта розвитку громадянського суспільства / А. В. Матійчик // Грані. – 2016. – №8 (136). – С. 100-107.
5. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навчально-методичний посібник / З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях; за ред. Т. Л. Лях. – К.: Версо-04, 2012. – 288 с.

УДК 159.922.6

Юзюк Віта Віталіївна

Науковий керівник – доцент кафедри загальної та соціальної психології

Бабатіна С.І.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЧАСОВОЇ НАПРАВЛЕНОСТІ ТА ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Часова направленість є актуальною на сьогоднішній день вона визначає те куди особистість направлена в даний момент свого життя, вона є регулятором всієї діяльності людини. А для юнацького віку часова направленість має велике значення в їх житті, а саме у професійній та особистісній діяльності.

У своєму дослідженні ми спираємось на концепцію Є. І. Головахи та О. О. Кроніка які відзначали *часову децентрацію*, як здатність поглянути на своє життя з будь-якої часової позиції, яка має три направленості такі, як:

направленість на сьогодні, направленість на минуле, направленість на майбутнє [1].

Завдяки децентраційній одиниці психологічного минулого, теперішнього і майбутнього втрачають свою стійкість і трансформуються один в одного створюючи поле часової транспективи особистості.

Шляхомакцентування на певний модус часу, особистість має змогу реорганізувати (переосмислювати, передивлятися) свої цілі, мотиви і актуальні потреби для досягнення своєї мети, свого розвитку та для внутрішньої гармонії особистості.

У контексті дослідження маємо на меті проаналізувати та визначити взаємозв'язок між часовою направленістю особистості та захисними механізмами. Сам конструкт «захисний механізм» вживається для позначення будь-якої поведінки, що усуває психологічний дискомфорт. Вперше цей термін був введений в психологію З. Фрейдом [2].

Прагнучи позбутися від неприємних емоційних станів людина виробляє у себе психологічні захисні механізми; психологічний захист «захищає» сферу свідомості від негативних, травмувальних особистість переживань.

Механізми психологічного захисту – переважно несвідомий спосіб зберегти рівень самооцінки (психологічно захистити своє "Я", а також індивідуальність) [2; 3].

Захисні механізми – це система процесів і механізмів, спрямованих на збереження одного разу вже досягнутого (або на відновлення втраченого) позитивного стану суб'єкта.

Цілі захисного механізму – ближня (зберегти позитивний стан) і далека (утримати такий стан якомога довше).

Захисту можуть піддаватися *мотиваційні новоутворення*, наприклад (бажання, переваги, смаки), *когнітивні структури* (світогляд, думки, знання), *поведінкові патерни* (звички, вміння, стиль поведінки або діяльності).

Захисний механізм суперечливий: з одного боку, він сприяє адаптації людини до власного внутрішнього світу, але при цьому, з іншого боку, може погіршити пристосованість до зовнішнього соціального середовища.

Можна інтерпретувати захисні механізми з різних теоретичних позицій; також нерідко зустрічаються відмінності в описі їх феноменологічних проявів.

В цілому описується до п'ятдесяти різновидів психологічних захистів. Найбільш часті і визнані, наступні *види психологічного захисту* [2]:

➤ **Сублімація.** У психології поняття «сублімації» вперше систематично почав використовувати З. Фрейд, який розумів його як процес перетворення лібідо в величне прагнення і соціально прийнятну діяльність; сублімація (в буквальному перекладі «сублімація») – енергія несвідомого в соціально прийнятне русло. За З. Фрейдом вибір сублімації як основної адаптивної стратегії свідчить про психічну зрілість і «потужність» особистості.

➤ **Заперечення.** Коли реальна дійсність для людини неприємна, вона заперечує існування неприємностей чи намагається знизити серйозність

загрози; тобто нездійсненні бажання, мотиви та наміри, а також факти і дії не визнаються, відкидаються шляхом несвідомого заперечення їх існування (при запереченні реальне явище вважається неіснуючим).

➤ **Витіснення** (придушення, репресія). Під витісненням розуміють придушення або виключення зі свідомості неприємних або неприйнятних подій і явищ, тобто видалення зі свідомості тих моментів, інформації, які викликають тривогу. З позицій психоаналізу, витіснене зі свідомості переживання забувається людиною, але зберігає в несвідомому притаманну йому психічну енергію потягу (катаксис).

➤ **Заміщення**. Виражається переорієнтацією з теми, що викликає тривогу і неприємні відчуття на іншу або, рідше, частковим, непрямим задоволенням неприйнятної мотиву будь-яким морально допустимим способом [3].

➤ **Раціоналізація**. У психологію поняття «раціоналізації» ввів Е. Джонс. В цьому випадку мова йдеться про спробу раціонально обґрунтувати бажання і вчинки, викликані такою причиною, визнання якої загрожувало б втратою самоповаги (наприклад, не бажаючи давати в борг, завжди можна знайти багато причин, чому не можна дати).

➤ **Проекція** (перенесення, переміщення). Всі люди мають небажані властивості і риси особистості, які вони у себе визнають з небажанням, а іноді і зовсім не визнають. Механізм проекції проявляється в тому, що власні негативні якості, потяги, відносини людина несвідомо приписує іншій особі (проекує на нього), причому, як правило, у перебільшеному вигляді (забезпечені люди поміщають старого батька в будинок інвалідів і обурюються байдужим або поганим ставленням до нього персоналу) [4].

➤ **Соматизація**. Ця форма захисту виражається у виході з важкої ситуації шляхом фіксації на стані свого здоров'я (наприклад, школярі «хворіють» перед контрольними). У цих випадках основне значення набуває

➤ вигода від захворювання – підвищення уваги і зменшення вимог з боку близьких.

➤ **Реактивне утворення** (формування реакцій). Мова йде про заміну неприйнятних тенденцій на прямо протилежні (так звана інверсія бажань),

➤ коли люди можуть приховувати від самих себе мотив власної поведінки за рахунок його придушення свідомо підтримуваним мотивом протилежного типу: несвідома неприязнь до дитини може виражатися в нарочитій, контролюючій увазі до нього; хлопчики намагаються образити дівчаток, які їм подобаються

➤ **Регресія**. Повернення до примітивних, ранніх, пов'язаних з дитинством, форм реагування і типів поведінки; перехід на попередні рівні психічного розвитку і актуалізація успішних в минулому способів реагування.

➤ **Інтелектуалізація**. Це своєрідна спроба піти з емоційно загрозованою ситуації шляхом її як би відстороненого обговорення в абстрактних, інтелектуалізованих термінах [5].

➤ Систематично використовуючи інтелектуалізацію індивіди залишають враження емоційно холодних і відчужених в міжособистісних відносинах.

➤ **Ізоляція** (або розщеплення). Суть ізоляції полягає у відділенні однієї частини особистості (неприйнятною і травмуючою індивіда) від іншої частини його ж особистості, яка цілком його влаштовує. При такому відділенні подія майже не викликає емоційної реакції. В результаті цього індивід обговорює проблеми, відокремлені від решти особистості таким чином, що події не зв'язуються ні з якими почуттями, як ніби вони трапилися з кимось іншим.

➤ **Механізм фіксації** означає міцний несвідомий зв'язок з певними особами чи образами, який відтворює один і той же спосіб задоволення і структурно організований за зразком однієї з стадій задоволення. Фіксація може бути актуальною, явною, а може залишатися переважною тенденцією, що допускає для індивіда можливість регресії [2].

➤ **Компенсація.** Здатність людини позбавлятися від переживань з приводу власних недоліків (здібностей, знань, умінь і навичок) за рахунок розвитку інших якостей.

➤ Рідко описуваний в літературі, але добре відомий в житті механізм **відреагування**. Це несвідома емоційна розрядка і звільнення від афекту, пов'язаного зі спогадом про травмуючу подію, внаслідок чого цей спогад не стає патогенним або перестає їм бути.

Отже, здійснивши теоретичний аналіз можемо говорити про те, що психологічні захисні механізми – це природне протистояння людини навколишньому середовищу які несвідомо оберігають особистість від емоційно-негативного перевантаження і визначають дії особистості у залежності від зміщення часового центру у певний модус часу, що визначає часову направленість особистості і використання певних видів психологічного захисту для екологічного функціонування у соціокультурному просторі життєдіяльності

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головаха Е. И. Психологическое время личности/ Е.И. Головаха, А.А Кроник – М. : изд-во « Смысл» – 2008, – 130 с.
2. Защитные механизмы личности: методические рекомендации / Сост. проф. В.В.Деларю. – Волгоград: ВолгГАСА, 2004. – 48 с.
3. Ковальова М. В. Взаємозв'язок часових децентрацій з психологічними захисними механізмами / М. В. Ковальова // Теоретичні і прикладні проблеми психології : збірник наукових праць – Сєверодонецьк, 2015. – № 3. – С. 191 – 198.
4. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика. Понимание структуры личности в клиническом процессе / [пер. с англ.]М. Н. Глуценко, М. В. Ромашкевич/ Н. Мак-Вильямс – М.: Независимая фирма «Класс», 2007. – 480 с.
5. Субботина Л.Ю. Психология защитного поведения: [монография] / Л.Ю. Субботина – Издав: ЯрГУ– Ярославль, 2006. – 220 с.

РОЗДІЛ II.

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ І ТЕХНІЧНІ НАУКИ

УДК 378.4

Драгунова Крістіна Юріївна
Науковий керівник – старший викладач кафедри інформатики,
програмної інженерії та економічної кібернетики Черненко І.Є.

ТЕСТУВАННЯ У СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ Й ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ЯКОСТІ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ДИСКРЕТНА МАТЕМАТИКА»

Постановка проблеми. Розширення меж використання технології масового тестування в різних сферах людської діяльності є стійкою тенденцією в усьому світі. Однією з найважливіших складових частин навчального процесу є контроль за навчальною діяльністю, призначений для визначення успішності навчання кожного студента, аналізу отриманих результатів та корекції подальшого процесу навчання. Інструментом підвищення якості освіти разом із реформуванням змісту освіти виступає вдосконалення системи оцінювання, модернізація діагностики навчання учнів [1].

Необхідність забезпечення контролю й оцінювання не тільки результату, а й процесу навчання сприяє пошуку оперативних та об'єктивних методів контролю знань. На сьогодні тест позиціонується як інструмент вимірювання рівня знань, за допомогою якого можна не тільки виявити якість навчання, але й оптимально управляти навчальним процесом [2].

На сучасному етапі в питаннях інформатизації процесу навчання спостерігається стійка тенденція переходу від використання в навчальному процесі навчальних програм з окремих розділів курсу до створення і практичного впровадження як електронних підручників, так і комп'ютеризованих тестів для оцінювання рівня знань студентів [3].

На сьогодні існує велика кількість електронних ресурсів, на яких представлені тестові завдання з дискретної математики. Але всі вони різні за наповненістю і не мають уніфікованої системи подачі матеріалу.

З огляду на практичну потребу в структурованому наборі тестових завдань із різноманітних тем, теоретичному матеріалі, доступному для самостійного опанування, метою цієї статті є збір матеріалу для подальшого створення веб-додатку для оцінювання якості знань із дисципліни «Дискретна математика» у формі тестових завдань.

Викладення основного матеріалу. Тест (від англ. test – випробування, перевірка) – стандартизоване, коротке, обмежене в часі випробування, призначене для встановлення кількісних і якісних індивідуальних особливостей.

Тест дає можливість вимірювання в кількісній і якісній формі, що

дозволяє встановити динаміку якості навчання та виконати його діагностичний аналіз.

Тестування – це метод вимірювання певних властивостей особи за допомогою тесту.

Об'єктивність тестування досягається шляхом стандартизації процедури проведення та неможливість внесення суб'єктивної складової до оцінки знань студентів.

Наразі тестування розглядається як спосіб перевірки результатів навчання, визначення рівня навченості чи ступеня готовності до тієї чи іншої діяльності. У такому випадку тест як інструмент вимірювання є частиною наукового методу вимірювання і відповідно повинен відповідати ряду вимог щодо його розробки, використання та оцінювання результатів, які визначаються науковими підходами[4].

Отже, відмінності тесту від інших форм контролю:

1. *Зміст тесту піддається чіткому плануванню.* На стадії розробки тесту проходить відбір змісту, який необхідно перевірити, планується форма завдань, їх кількість і розташування. Змістовий план тесту аналізується експертами.

2. *Форма завдань.* У тестах форма завдань стандартизована – за формою пред'явлення та за формою запису відповідей (рис.1).

3. *Наявність статистичних характеристик тестових завдань.* Заздалегідь відомо, яка складність пропонованого завдання, чи буде воно однаково виконуватися слабкими і сильними піддослідними чи ні (здатність диференціювати) і ін.

4. *Наявність спеціальних шкал,* які співвіднесені зі стандартизованими нормами, для підведення результатів тестування.

5. *Наявність оцінок точності вимірювання* (помилки вимірювання). За допомогою статистичних методів ми можемо оцінити помилку вимірювання, а за результатами оцінки прийняти або не прийняти результати тестування.

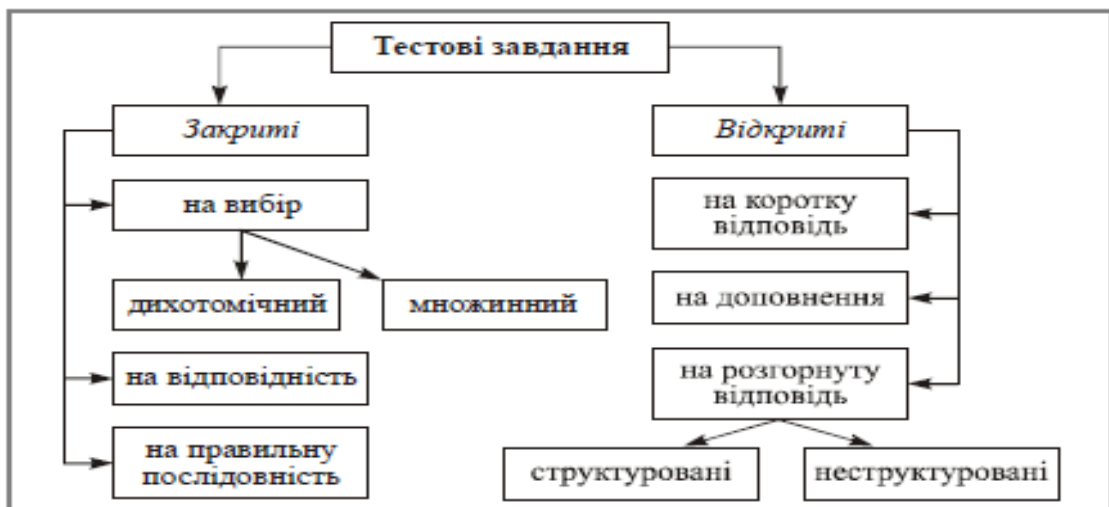

Рис.1. Класифікація форм тестових завдань

Існують різні класифікації тестів у залежності від обраного критерію: цілі тестування, форми пред'явлення тесту, зміст, підхід до розробки тесту [5].

Класифікація тестів за цілями використання:

- *вхідне* тестування забезпечує перевірку знань і умінь на початку навчання;

- *формувальне та діагностичне* тестування передбачає контроль за формуванням нових знань і умінь у процесі навчання;

- *тематичне* (підсумкове, рубіжне) тестування забезпечує визначення підсумкових досягнень.

За засобами пред'явлення педагогічні тести поділяються на :

- *бланкові*, у яких учасники тестування позначають або вписують правильні відповіді на бланку;

- *комп'ютерні* – завдання висвічуються на моніторі комп'ютера (окремий вид комп'ютерних тестів – адаптивні тести)

- *предметні*, де необхідно виконувати дії з конкретними матеріальними об'єктами, результативність таких тестів залежить від швидкості та коректності виконання дій;

- *апаратурні*, які використовують пристрої для вивчення особливостей уваги, сприйняття, пам'яті, мислення.

Переваги комп'ютерного тестування полягають у швидкості обробки та економії паперу. Але є і деякі недоліки. Комп'ютерне тестування може провокувати випадкові помилки (якщо тестований погано володіє комп'ютером), а неможливість виправити допущену помилку може понизити результат [6].

Основні умови ефективної розробки тестових завдань:

- дотримання взаємозв'язку та взаємодоповнення;

- упорядкування за логікою або рівнем складності;

- дотримання одноманітності, уніфікованості, звичності, зручності форми тесту ;

- застосування загальновідомих термінів, понять, що відповідають як вимогам програми, так і першоджерелам;

- дотримання послідовності розміщення тестових завдань за принципом – від простого до складнішого;

- досягнення стислості, лаконічності у формулюванні.

Тестування як один з методів контролю оволодіння знаннями, уміннями й навичками має важливі переваги над традиційними методами[7]:

- упродовж обмеженого часу можна перевірити якість знань, умінь у достатньої кількості студентів;

- контроль знань, умінь, навичок можливий на необхідному, заздалегідь запланованому рівні;

- реальним є самоконтроль студентами власної навчально-пізнавальної діяльності;

- порівняно з традиційними підходами знання, уміння студентів оцінюють об'єктивно;

- увага студента фіксується не на формуванні відповіді, а на осмисленні її суті;

- створюють умови для постійного зворотного зв'язку між студентом і викладачем.

Застосування тестових методів контролю разом з традиційними формами перевірки досягнень студентів дає змогу індивідуалізувати процес підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах, підсилює їхню позицію як суб'єкта навчального процесу, розвиває професійні, пізнавальні потреби й інтереси.

Загалом, дискретна математика — галузь математики, що вивчає властивості будь-яких дискретних структур. Як синонім іноді вживається термін дискретний аналіз, що вивчає властивості структур скінченного характеру. До таких структур може бути віднесено скінченні групи, скінченні графи, а також деякі математичні моделі перетворювачів інформації, скінченні автомати.

Проаналізувавши програму вивчення дискретної математики, було виокремлено основні теми тестів. Зміст тестових завдань опирається на матеріали практичних робіт та лекцій.

Майбутній веб-додаток має містити тести, які структуровано та згруповано за наступними темами дисципліни:

- Теорія множин
- Таблиці істинності
- Логіка висловлювань
- Алгебра логіки
- Графи. Орієнтовані граfi. Деревa
- Комбінаторика

Висновки. Отже, тестування - інструмент вимірювання рівня знань, за допомогою якого можна не тільки виявити якість навчання, але і оптимально управляти навчальним процесом. Оскільки дискретна математика — це галузь математики, що вивчає велику кількість понять, таких як теорія інформації, логіка, теорія множин, комбінаторика, теорія графів, ймовірності, теорія чисел, дискретний аналіз, теорія ігор, теорія рішень, теорія корисності, теорія суспільного вибору та багато іншого, саме тому для оцінки знань учнів з великої кількості тем доцільним розробити систему контролю й оцінювання успішності студентів та якості знань у формі тестування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий. – М.: 1996.
2. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников. – М.: Педагогика, 1984. – 296 с.
3. Боровкова Т., Морев И. Мониторинг развития системы образования. – Владивосток.:Издательство Дальневосточного университета, 2004.

4. Беспалько В.П. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі. Навчальний посібник. – Київ. - «Центр учбової літератури». – 2009. - С. 207.
5. Звонников В.И., Чельшкова М.Б. Современные средства оценивания результатов обучения // Учеб. пособие для студ. высших учебных заведений. – М.: «Академия», 2007. – 224 с.
6. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / Пер. с нем. – М., 1991
7. Локшина О. Оцінювання успішності учнів у зарубіжній школі // Рідна школа. – 2000. – №11. – С.6–10.

УДК 378.4

Запорожченко Артем Володимирович
Науковий керівник – старший викладач кафедри інформатики,
програмної інженерії та економічної кібернетики Черненко І.Є.

ВИКОРИСТАННЯ АЛГОРИТМА ГЕЙЛА-ШЕПЛІ ДЛЯ РОЗПОДІЛУ СТАТЕЙ РЕЦЕНЗЕНТАМ У ЗБІРНИКУ ЖУРНАЛА

Сучасні наукові журнали опрацьовують десятки й навіть сотні статей перед тим, як ті будуть надруковані в збірнику. Одним із етапів автоматизації роботи редакції - автоматичний розподіл статей рецензентам. Ця операція займає достатньо багато часу в технічного працівника: визначення теми статті, вибір спеціалістів за цією темою, проблема вибору, призначення рецензентів. Саме тому було вирішено створити систему, яка допомагає робити розподіл статей рецензентам для збірника. Вибір рецензента буде автоматизовано на основі модифікації алгоритму Гейла-Шеплі.

Були поставлені наступні вимоги до системи:

- система розподілу містить відомості про статті, які поступають у науковий збірник і рецензентів цього збірника;
- система реалізує функції тільки для одного користувача – адміністратора;
- кожна стаття та кожен рецензент вносяться адміністратором;
- адміністратор вибирає для яких статей запустити систему;
- враховуються пріоритети: мова, ключові слова, кількість робіт;
- як результат роботи системи адміністратор отримує до кожної статті 3-х найбільш відповідних рецензентів і має змогу затвердити їх кандидатури на свій розсуд.

За допомогою математичного алгоритму й програмного продукту вдосконалено процес розподілу статей серед рецензентів, видання враховуючи їх зайнятість на момент запуску системи, їх спеціальність, мову. За рахунок цього збільшено швидкість обробки статей редакції.

Ця робота описує програмний продукт розподілу статей рецензентам у науковому збірнику журналу на базі модифікації алгоритму відкладеної згоди Гейла-Шеплі.

У 1962 р. американські вчені Девід Гейл і Л. Шеплі запропонували математичну модель двосторонніх ринків, сформулювали задачу про стійкість і розв'язали її. У додатку до ринків типу один-на-один ця задача отримала назву «stable marriage problem (SMP)», або завдання мар'яжу.

У цій моделі розглядаються два типи учасників: чоловіки і жінки. Кожна жінка по-своєму ранжує чоловіків, а кожен чоловік по-своєму ранжує жінок. Розміщення агентів - це набір пар, що складаються з одного чоловіка і однієї жінки, і індивідуальних агентів (холостяків). Основне питання про стійкість сформульовано так: чи існує стабільне розміщення (stable matching), або стабільний набір зв'язків, на такому ринку? Набір стабільний, якщо немає пари, яка не пов'язана шлюбом між собою і хоче одружитися, або індивіда, який пов'язаний, але хоче бути холостяком.

Чому таке питання має значення? Якщо стабільного розміщення не існує, то це означає, що в будь-який момент знайдеться індивід або пара, які хочуть змінити поточне розташування. Якщо вони це зроблять, то знайдуться інші, які захочуть зробити те ж саме, і т. д.

Ця модель знайшла широке застосування в багатьох прикладних задачах.

- Підбір лікарського персоналу в програмі підбору лікарів (у 1990-х, Е. Рот).

- Розподіл учнів по старших класах державних шкіл [1].

- Підбір донорів органів пацієнтам, що потребують пересадки (Е. Рот, Л. Шеплі отримали Нобелівську премію в 2012р.).

- Допомога дітям у притулках знаходити сім'ї.

Задача розподілу статей по рецензентам

Існує дві скінченні непересічні множини рецензентів і статей. Нехай $A = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$ — множина статей, а $C = \{C_1, C_2, \dots, C_m\}$ — множина рецензентів. Для кожної статі створюється ранжований список серед рецензентів – список $P(a_i)$ з елементів множини $C \supset \{a_i\}$. Також і для рецензентів серед статей є ранжований список – список $P(C_j)$ з елементів множини $A \supset \{C_j\}$. $C_u > a_i \ C_w$ означає, що стаття a_i найкраще підходить для рецензента C_w ніж рецензенту C_u . Кожна стаття може бути зарахована лише до одного рецензента, але кожен рецензент може прийняти кілька статей. Нехай $q_j > 0$ позначає максимальну кількість (квоту) статей, які може обробити рецензент C_j .

У цій моделі переваги рецензентів на групах статей повністю визначаються списком переваг критеріїв (таких як мова, тема, зайнятість). Для будь-якої підмножини статей $S \subset A$, що складається з не більше ніж $q_j - 1$ стаття, і для будь-яких двох статей $a_1, a_2 \notin S$,

$$S \supset \{a_1\} >_{C_j} S \supset \{a_2\} \Leftrightarrow \{a_1\} >_{C_j} \{a_2\}, S \supset \{a_1\} >_{C_j} S \supset \{C_j\} \Leftrightarrow \{a_1\} >_{C_j} \{C_j\}$$

При наявності можливості рецензент C_j завжди вважатиме за краще взяти статтю, яку він вважає за кращу в індивідуальному порядку, незалежно від того, які статті потрапили до нього в C_j .

Ключове поняття - стабільність розподілу. Розподіл статей по рецензентам стабільний, якщо не існує блокуючого індивідуального агента або пари, що складається з рецензента і групи статей.

Результати Гейла і Шеплі прямо узагальнюються на модель розподілу статей до рецензентів. Існує стабільний розподіл статей рецензентам, який може бути знайдено конструктивно, у результаті роботи трохи підправленого алгоритму Гейла-Шеплі. У версії алгоритму, у якій за основу беруться ключові параметри статті, єдина відмінність полягає в тому, що рецензенти можуть тимчасово приймати більше однієї пропозиції, але в межах квоти. А у версії алгоритму, в якій вибір роблять рецензенти, останні можуть посилати кілька пропозицій одночасно, але в межах квоти.

На початку роботи нашого алгоритму ми маємо список усіх об'єктів статей з їх характеристиками та список усіх існуючих об'єктів рецензентів, які мають свою квоту, тобто кількість максимально можливих оброблюваних статей і списки із ключовими словами, мовою, які виконують роль пріоритету. Ці списки – це вподобання рецензентів. У реалізованому нами алгоритму списки «відсікають» ті статті, які не мають нічого спільного із рецензентом та слугують пріоритетом для відбору статей для рецензування.

Перед початком роботи алгоритму ми маємо список статей, яким у процесі роботи алгоритму будуть пропонуватися рецензенти та список об'єктів рецензентів, які будуть як можна точніше підбиратися для статей.

На першому етапі роботи системи ми створюємо список, де ключ – це ідентифікаційний номер статті, а значення – список із усіх відповідних рецензентів, які мають у списку своїх переваг мову й ключові слова статті незважаючи на якому пріоритетному місці знаходиться мова і кількість ключових слів статті для рецензента.

На другому етапі роботи алгоритму отримуємо створений на першому кроці список статей із усіма можливими відповідними до мови і ключових слів рецензентів. Тобто до кожної статті створено набір із рецензентів, які можуть рецензувати статтю, розуміючи мову статті і маючи деяку кількість ключових слів статті. Далі, згідно із послідовністю пріоритетів для призначення рецензента, отриманий список сортируємо за мовою у порядку спадання. Тобто для кожної статті створюємо список із рецензентів в порядку спадання за мовою, де на першому місці буде знаходитися рецензент, у якого мова статті на пріоритетнішому місці від інших. Після цього ми обмежуємо список рецензентів для статті до трьох. Таким чином отримуємо 3-х кандидатів у порядку спадання за пріоритетністю мови, які в свою чергу в собі мають ключові слова цієї статті.

Так як на попередньому етапі був отриманий список із рецензентами, у яких мова статті на найбільш пріоритетному місці стосовно інших і при цьому включають у своїх вподобаннях стосовно ключових слів ключові слова статті, сортируємо наш масив даних за кількістю цих слів.

Як результат, на виході отримуємо для кожної статті в порядку найбільшого вподобання 3 рецензентів.

Саме так наш алгоритм виглядатиме у псевдокодi.

while iснує $a <$ - деяка стаття, яка без рецензента

foreach $rs <$ - список рецензентiв

if у рецензента iз списку мов мова співпадає iз мовою статтi i декiлька слiв iз ключовими словами статтi

додаємо у список **ns** до статтi рецензента

foreach $ns <$ - не відсортований список рецензентiв до статтi, де ключ стаття, а значення – **ar** < - список рецензентiв статтi

foreach ar

if у рецензента мова в прiоритетi пiзніше за iншого рецензента, то мiняємо мiсцями

усiкаємо до 3-х $r <$ - список відсортованих рецензентiв

foreachr

у рецензента кiлькiсть ключових слiв менша за кiлькiсть цих слiв у наступного рецензента, то мiняємо мiсцями

Можна зробити такий висновок: у процесi дослідження нами було розглянуто алгоритм Гейла-Шеплi, а також побудованi модель та псевдокод алгоритму розподiлу статей по рецензентам збiрника. Система розподiлу статей по рецензентам журналу збiрника за заданими критерiями дозволить збiльшити швидкiсть розподiлу статей серед рецензентiв видання, враховуючи занятiсть iх на момент запуску системи, iх спецiальнiсть, мову.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Changing the Boston School Choice Mechanism [Електронний ресурс] / Alvin E. Roth // Режим доступу: http://dukespace.lib.duke.edu/dspace/bitstream/handle/10161/2022/Abulkadiroglu_changing_the_boston_school.pdf?sequence=1
2. Введение в математический анализ алгоритмов [Електронний ресурс] / Дональд Э. Кнут // Режим доступу: <http://kek.ksu.ru/EOS/Lerner/KnuthRu.pdf>
3. Теория и практика двусторонних рынков [Електронний ресурс] / Е. Железова // Режим доступу: <https://www.nes.ru/dataupload/files/professors/sonin1-13.pdf>
4. Алгоритмы. Вводный курс [Електронний ресурс] / Т.Кормен // Режим доступу: <http://padaread.com/?book=120240>
5. Алгоритмы: построение и анализ [Електронний ресурс] / Т.Кормен // Режим доступу: <http://padaread.com/?book=28453>

**ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННА
ПЛАТІЖНА СИСТЕМА»**

У статті розглянуто особливості та переваги функціонування електронних платіжних систем та умови для їх подальшого розвитку в середовищі електронної комерції.

Ключові слова: електронна платіжна система, електронна комерція, електронні платежі.

The article deals with features and possibilities of using electronic payment systems and conditions for their further development in the environment of electronic commerce.

Key words: electronic payment system, e-commerce, electronic payments.

Динаміка збільшення інтернет-аудиторії, появи нових сайтів і наростання темпів розвитку електронної торгівлі обумовлюють необхідність дослідження й аналізу розвитку електронних платіжних систем мережі Інтернет. Адже електронні платіжні системи мережі Інтернет дозволяють зручно проводити розрахунки, не замислюючись про курси валют, черги в банківських касах, час перерахування грошей та інше.

Метою дослідження є вивчення особливостей розвитку електронних платіжних систем у мережі Інтернет, їх сучасного стану, ризиків та надійності.

Електронна платіжна система (англ. Electronic Payment System) – це автоматизована інформаційна система, призначена для проведення розрахунків в Internet між фінансовими, комерційними, виробничими, урядовими організаціями, а також окремими користувачами. За допомогою платіжної системи можна здійснювати розрахунок за товари та послуги різних проектів і сервісів.

Саме наявність платіжної системи дозволяє створювати повнофункціональні віртуальні торгові підприємства з усіма стандартними атрибутами: вибравши товар або послугу на сайті продавця, покупець може здійснити платіж, не відходячи від комп'ютера.

Електронні платіжні системи дозволяють максимально спростити фінансові операції між покупцем і продавцем. Крім цього, вони сприяють розвитку електронної комерції, оскільки дозволяють здійснити операцію майже миттєво. Єдиним недоліком і головною перешкодою для більш стрімкого розвитку електронних платіжних систем як і раніше є недовіра багатьох користувачів до електронних грошей. Однак варто відзначити, що безпека електронних платежів із часом значно підвищується і шахраям усе

важче отримати доступ до чужого електронного або банківського рахунку. Багато в чому безпека рахунків цілком залежить від самого власника.

Збільшення використання платіжних систем неминуче, оскільки вони мають дуже важливі й незаперечні переваги, такі як:

- 1) доступність — будь-який користувач має можливість безкоштовно відкрити власний електронний рахунок;
- 2) простота використання — для відкриття та використання електронного рахунку не потрібно яких-небудь спеціальних знань, усі наступні дії інтуїтивно зрозумілі;
- 3) мобільність — незалежно від місця свого знаходження користувач може здійснювати зі своїм рахунком будь-які фінансові операції;
- 4) оперативність — переказ коштів із рахунку на рахунок відбувається протягом декількох секунд;
- 5) безпека — передача інформації ведеться з використанням SSL протоколу з кодовим ключем 128-bit або іншими криптографічними алгоритмами.

Платежі в мережі Internet повинні здійснюватися при дотриманні наступних умов:

- конфіденційність: під час проведення платежів в Internet дані покупця (анкетні та адресні дані, номер кредитної картки тощо) відомі тільки установам, які мають на це законне право;

- збереження цілісності інформації: інформацію про купівлю ніхто не в змозі змінити;

- автентифікація: покупці та продавці повинні бути впевнені, що всі сторони, які беруть участь в угоді, є дійсно тими за кого себе видають;

- авторизація: під час проведення платежу обов'язкове здійснення цього процесу, під час якого вимога на проведення трансакції (банківської операції) підтверджується або відхиляється платіжною системою. Авторизація дозволяє визначити наявність коштів у покупця;

- збереження таємниці: повинен бути забезпечений захист повідомлень від несанкціонованого перегляду;

- багатоваріантність засобів оплати: можливість оплати будь-якими доступними покупцю платіжними засобами;

- гарантії ризиків продавця: здійснюючи торгівлю в Internet, продавець потерпає від безлічі ризиків, пов'язаних, в основному, з несумлінністю покупця та відмовою його від товару. Тому масштаби ризиків мають бути узгоджені з провайдером платіжної системи й іншими установами, включеними до торгівельних ланцюжків, за допомогою спеціальних угод;

- мінімізація плати за трансакцію: плата за обробку трансакцій замовлення й оплати товарів входить до їх вартості, тому зниження ціни трансакції збільшує конкурентоспроможність продавців. Важливо відзначити, що трансакція повинна бути оплачена в будь-якому випадку, навіть при відмові покупця від товару.

Можна зробити висновок, що одним із факторів, що гальмують розвиток електронної комерції в Україні, є низький ступінь довіри пересічних користувачів до електронних платіжних систем. Водночас, їх переваги перед усіма іншими видами готівкових та безготівкових платежів очевидні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про платіжні системи і переказ грошей» від 05.04.2001 № 2346-III.
2. Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 05.04.2001 р. №2346-III.
3. Постанова НБУ «Про затвердження Правил Національної системи масових електронних платежів» № 620 від 10.12.2004.
4. Постанова Правління НБУ № 178 від 25.06.2008 «Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні».
5. Бубліченко О.В. Стандарти електронної комерції. Розробка концепції мережі розподілених взаємоз'єднаних систем електронної комерції на основі web-сервісів // Національний університет «Києво-Могилянська академія». — К., 2007.
6. Махаєва О. Ринок електронних грошей у США та його регулювання // Вісник НБУ. — 2007. — №1.
7. Демидов А. «Digital money - електронні гроші» // Гроші, 2006. - № 3.

УДК 004.7

Приймак Каріна Сергіївна
Науковий керівник – доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Самчинська Я.Б.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО ПОРТФЕЛЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Цифрова валюта має два застосування: засіб платежу та інвестиційний інструмент. Всім відомо, що інвестиції - це прибутково, але насправді лише деякі займаються капіталовкладеннями. Серед причин, що пояснюють цей факт, можна виділити недолік знань про інвестування і складність одночасного прийняття кількох рішень про те, скільки вкладати, куди вкладати і коли вкладати. Тим, хто вирішив заробити на коливанні цін цифрових грошей, дуже важливо вміти правильно управляти своїм портфелем криптовалют.

Інвестиційним портфелем називають сформовану відповідно до інвестиційних цілей інвестора сукупність об'єктів інвестування, що розглядається як цілісний об'єкт управління. Основне завдання портфельного інвестування полягає у створенні оптимальних умов інвестування, забезпечуючи при цьому портфелю інвестицій такі інвестиційні характеристики, досягти які неможливо при розміщенні коштів в окремо взятий об'єкт. У процесі формування портфеля шляхом комбінування

інвестиційних активів досягається нова інвестиційна якість: забезпечується необхідний рівень доходу при заданому рівні ризику.

Отже, криптовалютний портфель - це вид інвестиційного портфеля. Логіка формування що одного, що іншого - диверсифікація вкладень, тобто, гроші потрібно вкладати в різні активи, щоб знизити ризик збитку при падінні їх вартості.

Криптовалютний портфель - це сукупність криптовалютних активів інвестора, які він зібрав для досягнення мети - заробити на зростанні курсу обраних криптовалют.

Поряд з тим, що криптовалютний і інвестиційний портфелі схожі, у них є відмінні характеристики:

- ✓ Поняття диверсифікації в криптовалютному портфелі отримує новий сенс. Якщо активи звичайного портфеля діляться на акції, облігації, валюту, нерухомість і так далі, то основний актив криптовалютного портфеля - криптовалюта. Диверсифікація досягається не шляхом інвестування в різні активи, а через розбивку одного основного активу. Тобто, ви інвестуєте в криптовалюту, але в різні маркери – у BTC, ETH, XRP та інші.
- ✓ Створити криптовалютний портфель набагато легше. При формуванні традиційного інвестиційного портфеля необхідно дотримуватися певного порядку дій, а також обов'язково відкрити розрахункові рахунки, оформити відповідну документацію й багато іншого, а при формуванні криптовалютного портфеля досить просто створити обліковий запис на криптовалютній біржі й відкрити мультивалютний криптогаманець.
- ✓ Криптовалютний портфель демонструє більш низьку планку для входження. Як свідчать експерти, при створенні інвестиційного портфеля в трейдера повинен бути капітал, який обчислюється тисячами доларів, а для формування криптовалютного аналога досить мати кілька сотень доларів.

Показники високої волатильності, якими характеризуються криптовалютні продукти, допомагають трейдерам заробляти дохід при тому, що вихідні інвестиції можуть бути мінімальними. Головною умовою для ефективної роботи є грамотний підхід до цього питання. На сьогодні криптовалютний ринок пересичений різними токенами - користувачі можуть працювати з більш ніж тисячею різних коїнів, однак далеко не всі вони можуть похвалитися високою інвестиційною привабливістю.

Особливості та переваги формування криптопортфеля:

- можна надати сукупності активів, об'єднаних у портфель, інвестиційні якості, які не можуть бути досягнуті при вкладенні коштів в якусь одну криптовалюту;
- умілий підбір і управління портфелем дозволяють отримати оптимальне співвідношення прибутковості й ризику для кожного конкретного інвестора;

- вимагає відносно невисоких витрат в порівнянні з інвестуванням в реальні активи, тому є доступним для значного числа індивідуальних інвесторів;
- забезпечує отримання досить високих доходів за відносно коротким проміжком часу;
- криптовалюти вже продемонстрували вражаюче зростання вартості монет.

Інвестувати в криптовалюту можна по-різному: короткострокова торгівля; довгострокова торгівля; покупка й зберігання. Основні чинники, на які інвестору потрібно звернути увагу при покупці криптовалюти:

- 1) ринкова капіталізація;
- 2) динаміка зміни ціни;
- 3) чи знаходиться в основі системи корисна для суспільства ідея.

Для покупки криптовалюти використовується обмінні сервіси або спеціалізовані біржі. Другий варіант підходить і для короткострокової, а також довгострокової торгівлі. Щоб заробляти на різниці курсів, потрібно вміти аналізувати ринок, постійно відстежувати останні події.

З урахуванням інвестиційних якостей криптовалют можна сформувані різні криптопортфелі, у кожному з яких буде власний баланс між існуючим ризиком, прийнятним для власника портфеля, й очікуваної їм віддачею (доходу) в певний період часу. Співвідношення цих факторів і дозволяє визначити тип портфеля.

Отже, тип портфеля - це його інвестиційна характеристика, заснована на співвідношенні прибутку й ризику.

Пріоритет щодо того чи іншого портфеля формується на базі індивідуального ставлення кожного інвестора до тієї міри ризику, який властивий його портфелю активів. Одні вважають за краще діяти обережно, не претендуючи на великий дохід. Інші ж можуть йти на дуже великий ризик заради отримання високого доходу. У цьому випадку портфелі можуть бути класифіковані як:

1. Консервативний тип інвестора характеризується схильністю до мінімізації ризику, до надійності вкладень.
2. Помірно-агресивний - схильність до ризику, але не дуже високого, перевага надається високій прибутковості вкладень, але з певним рівнем захищеності.
3. Агресивний інвестор готовий йти на ризик заради отримання високої прибутковості.

Таблиця 1. Класифікація портфелів

Тип інвестора	Ступінь ризику	Тип портфеля
Консервативний	низька	високонадійний, але низькодохідний
Помірно-агресивний	середня	диверсифікований
Агресивний	висока	ризикований, але високоприбутковий

Можна зробити висновок, що для досягнення інвестором поставлених цілей необхідно грамотно підійти до формування інвестиційного портфеля криптовалют. Цей процес складається з таких етапів, як: визначення інвестиційних цілей інвестора; проведення аналізу ринку криптовалют; формування криптовалютного портфеля; перегляд (ревізія) портфеля; оцінка ефективності портфеля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ральф Винс. Математика управління капиталом. Методы анализа риска для трейдеров и портфельных менеджеров / Пер. с англ. - М.: Альпина Паблишер, 2001. – 400 с.
2. Гибсон Р. Формирование инвестиционного портфеля: управление финансовыми рисками. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005.
3. Yamamoto A. Cryptocurrency Investing: 4 Crypto Books-Includes Pros & Cons of Bitcoin-Bitcoin Hacking-Why Not to Invest in Bitcoin-Cryptocurrency Trading & Investing (Volume 1). – 2018.
4. Vigna P., Casey M. J. The age of cryptocurrency: how bitcoin and the blockchain are challenging the global economic order. – Macmillan, 2016.
5. Fabozzi F. J., Markowitz H. M. (ed.). The theory and practice of investment management: Asset Allocation, Valuation, Portfolio Construction, and Strategies. – John Wiley & Sons, 2011. – Т. 198.

Рембеза Олексій Сергійович
Науковий керівник - доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Шишко Л.С.

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Тестування широко застосовується для оцінки рівня знань у навчальних закладах, при прийомі на роботу, для оцінки кваліфікації персоналу установ, тобто практично у всіх сферах діяльності людини. Випробуваному пропонується ряд питань (тест), на які він повинен відповісти.

Зазвичай до кожного питання дається кілька варіантів відповіді, з яких треба вибрати правильний. Кожному варіанту відповіді відповідає деяка оцінка. Підсумовуванням оцінок за відповіді виходить загальний бал, на основі якого робиться висновок про рівень підготовленості випробуваного.

У процесі роботи практично кожен викладач стикається з проблемою виявлення рівня знань студента. Це легко зробити за допомогою комп'ютерного тестування, тому мною і була обрана тема проектування системи тестових завдань.

Викладачем було прийнято рішення про необхідність проведення комп'ютерного тестування, наступним питанням буде як реалізувати це тестування, як розробити програму, яка проводитиме тестування на будь-яку тему і виводити результати незалежно від кількості питань. Відповіддю на це

питання може стати ця стаття, у ній передбачений вихід з представленої ситуації. Ця робота повністю присвячена способу автоматизації зазначеного процесу.

Тести – необхідна частина при сучасній організації навчального процесу. Будучи обов'язковою частиною багатьох педагогічних новацій, тести дозволяють одержати об'єктивні оцінки рівня знань, умінь, навичок і представлень, забезпечити індивідуальний темп навчання, прогалини в поточній і підсумковій підготовці. У поєднанні з персональними комп'ютерами і новими педагогічними програмними засобами тести допомагають перейти до створення сучасних систем адаптивного навчання і контролю — найбільш ефективних форм наукової організації навчального процесу.

Якість освіти в сучасному інформаційному суспільстві багато в чому залежить від якості функціонування систем автоматизованого тестового контролю знань.

Комп'ютерна грамотність визначається не тільки умінням програмувати, а, в основному, умінням використовувати готові програмні продукти, розраховані на призначений для користувача рівень. Ця тенденція з'явилася завдяки широкому розгляду таких продуктів, орієнтованих на непідготовлених користувачів.

Розробка таких програмно-інформаційних засобів є надзвичайно дорогою справою через його високу наукоємність і необхідність спільної роботи висококваліфікованих фахівців: психологів, комп'ютерних дизайнерів, програмістів.

Проте вона окупає себе завдяки тому, що доступ до комп'ютера сьогодні може одержати практично кожна людина навіть без спеціальної підготовки.

Щоденна перевірка знань учнів – найважче заняття в роботі викладача. Тому не випадково в усьому світі склалося стійке прагнення поступово перекласти цю перевірку на комп'ютер, тією мірою, у якій це можливо. На відміну від педагога комп'ютер не засмучується при слабких знаннях випробуваних, а спокійно радить їм вивчити ще раз те, що треба знати. Такого роду порада комп'ютерного помічника може повторюватися доти, поки весь необхідний матеріал не буде освоєний кожним студентом при заданому рівні якості знань. До того ж комп'ютер вміє приємно спілкуватися з студентами незалежно від рівня їхньої підготовленості, він об'єктивний при оцінюванні. Час, що звільняється завдяки автоматизованому контролю знань, педагог може використовувати для розробки нових навчальних і контролюючих матеріалів, для виконання іншої роботи, яку машина зробити не зможе. Це одна з можливостей поступового перетворення педагога з викладача у творця, технолога й організатора процесу самостійного навчання і розвитку студентів.

Викладач використовує систему тестування для розробки тестів і контролю з їх проходження. У свою чергу студент взаємодіє з системою під час вибору тесту і його складання. Реалізований зворотній зв'язок, що

повідомляє викладачу про успіхи студентів, і детальні відомості з вибраного тесту. Студент після закінчення тестування буде повідомлений про свої успіхи й може робити висновки зі своєї роботи (рис 1.1).

Рис 1.1 Взаємодія викладача і студента через систему тестування.

Загальні вимоги

Як інструментальний засіб доцільно використовувати систему комп'ютерного тестування (СКТ), що задовольняє наступні вимоги:

- простота підготовки тестових завдань (завдання можуть створюватися викладачами, які в мінімальному обсязі обізнані з комп'ютером)
 - широкий діапазон застосування (можливість використання для підготовки тестів із широкого спектру дисциплін)
 - зручна система управління базами тестових завдань (видалення, додавання завдань, об'єднання баз завдань)
 - наявність систем збору й обробки статистичної інформації з результатів тестування (для тих, кого тестують і для тестових завдань)
 - легкість організації оперативного контролю знань у навчальному процесі
 - зручні засоби рішення задач (наприклад, наявність вбудованого мікрокалькулятора з розширеними можливостями)
 - вбудовані мультимедійні можливості
 - компактність (система тестування з кількістю тестових завдань у кілька сотень повинна вміститися на одну дискету максимум)
- низькі системні вимоги (досить Windows 95/98/NT).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Божич В. И. Горбатюк Н.В. Интеллектуальная система компьютерного обучения Перспективные информационные технологии и интеллектуальные системы №1,2016.
2. Булах І.Є. Створення тестових завдань. ЦТ при МОЗ України.
3. Дамашке Гизберт, PHP и MySQL, НТ Пресс, 2012 г.

4. Информационные системы/ Петров В.Н. – СПб.: Питер, 2003. – 688 с.
5. Інформаційні системи і технології в економіці: посібник / за редакцією В.С. Пономаренка. - К.: Видавничий центр «Академія», 2015. - 544с.
6. Кузнецов Максим, Игорь Симдянов, РНР. Народные советы, БХВ-Петербург, 2007 г.
7. Кузнецов Максим, Игорь Симдянов, РНР. Практика создания Web-сайтов, БХВ-Петербург, 2008 г.
8. Люк Веллинг, Лора Томсон, Разработка веб-приложений с помощью РНР и MySQL, Вильямс, 2013 г.
9. Минин М.Г. Диагностика качества знаний и компьютерные технологии обучения. Информационные технологии. «Информатика и образование» №9-2002.

УДК 004.42

Савін Олег Андрійович

**Науковий керівник – старший викладач кафедри інформатики,
програмної інженерії та економічної кібернетики Черненко І.Є.**

РОЗРОБКА ВЕБ-ДОДАТКУ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ДИСКРЕТНА МАТЕМАТИКА» У ФОРМІ ТЕСТУВАННЯ

Постановка проблеми. Трансформації в системі сучасної вищої освіти України, що зумовлені соціально-економічними та суспільно-політичними перетвореннями, нерозривно пов'язані із забезпеченням якості знань студентів. Досягнення цього завдання становить вагомую умову розвитку загальноєвропейського простору вищої освіти. Функцію управління якістю вищої освіти виконує контроль навчальних досягнень студентів, який є найважливішою складовою педагогічної системи та навчального процесу у вищій школі. Сьогодні тести як інструмент вимірювання використовується в більшості країн світу. Тести орієнтовані на визначення рівня засвоєння ключових понять, тем і розділів навчальної програми, умінь, навичок. Тестова форма оцінювання дозволяє визначити рівень досягнень студента з дисципліни, що вивчається.

На сьогодні існує велика кількість електронних ресурсів, на яких представлені тестові завдання з дискретної математики. Але всі вони різні за наповненістю і не мають уніфікованої системи подачі матеріалу.

З огляду на практичну потребу в структурованому наборі тестових завдань з різноманітних тем, теоретичному матеріалі, доступному для самостійного опанування, метою цієї статті є опис досвіду створення веб-додатку для оцінювання якості знань із дисципліни «Дискретна математика» у формі тестування.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі в питаннях інформатизації процесу навчання спостерігається стійка тенденція переходу від використання в навчальному процесі навчальних програм з окремих розділів курсу до створення і практичного впровадження як електронних підручників, так і комп'ютеризованих тестів для оцінювання рівня знань студентів.

Створений веб-додаток призначений для проведення тестування знань студентів із дисципліни «Дискретна математика».

Проаналізувавши програму вивчення дискретної математики, було виокремлено основні теми тестів. Зміст тестових завдань опирається на матеріали практичних робіт та лекцій.

Інструментом реалізації веб-додатку для тестування з дисципліни «Дискретна математика» було обрано мову програмування JavaScript, а саме її бібліотеку React.

React – це бібліотека JavaScript, яка використовується для створення призначеного для користувача інтерфейсу. Представляє собою ідеальний інструмент для створення масштабованих веб-додатків (у цьому випадку мова йде про фронтенд). React відносно простий в освоєнні, має зрозумілий та лаконічний синтаксис.

Уся структура веб-сторінки може бути представлена за допомогою DOM (Document Object Model) – організація елементів html, якими ми можемо маніпулювати, змінювати, видаляти або додавати нові. Для взаємодії з DOM застосовується мова JavaScript. Однак, коли ми намагаємося маніпулювати html-елементами за допомогою JavaScript, то можемо зіткнутися зі зниженням продуктивності, особливо при зміні великої кількості елементів. А операції над елементами можуть зайняти деякий час. Для вирішення проблеми продуктивності якраз і з'явилася концепція віртуального DOM.

Віртуальний DOM представляє полегшену копію звичайного DOM. Відмінною рисою React є те, що ця бібліотека працює саме з віртуальним DOM, а не звичайним.

Якщо необхідно змінити елементи веб-сторінки, то зміни спочатку вносяться у віртуальний DOM. Потім новий стан віртуального DOM порівнюється з поточним станом. І якщо ці стани розрізняються, то React знаходить мінімальну кількість маніпуляцій, які необхідні до поновлення реального DOM до нового стану й виробляє їх.

У підсумку така схема взаємодії з елементами веб-сторінки працює набагато швидше й ефективніше, ніж якби ми працювали з JavaScript з DOM безпосередньо.

Ще одна особливість React – використання JSX. JSX представляє комбінацію коду JavaScript і XML, і надає простий та інтуїтивно зрозумілий спосіб для визначення коду візуального інтерфейсу.

Для створення проекту також був використаний *npm (Node Package Manager)* – це менеджер пакунків для мови програмування JavaScript; є менеджером пакунків за замовчуванням. Уключає в себе клієнт командного

рядка, який також називається прт, а також онлайн-базу даних публічних та приватних пакунків, яка називається реєстром прт. Реєстр доступний через клієнт, а доступні пакунки можна переглядати та шукати через веб-сайт прт.

Webpack (далі вебпак) - це збирач модулів для сучасних JavaScript-додатків. Коли вебпак обробляє додаток, він рекурсивно створює граф залежностей, що включає всі модулі, необхідні додатку, потім упакує всі ці модулі у вказану кількість файлів для завантаження браузером.

Розроблені тести зберігаються у форматі xml. Під час завантаження додатку система парсить цей документ та розбиває його на теми.

Наразі веб-додаток містить тести, які структуровано згруповано за наступними темами дисципліни:

- Теорія множин
- Таблиці істинності
- Логіка висловлювань
- Алгебра логіки
- Графи. Орієнтовані граfi. Дерева
- Комбінаторика

Кожен тест містить 20 питань. Під час виконання тесту в будь-який момент можна повернутися на головну сторінку.

Є можливість пропустити питання, натиснувши кнопку «Next» і потім повернутися до нього.

Система показує правильність відповіді відразу після натискання кнопки «VALIDATE». Пройдені тести позначаються кольором: правильна відповідь – зеленим, неправильна – червоним (рис. 1).

[Повернутись до вибору теста](#)

Тест "Алгебра логіки"

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

5. Вираз $x \vee y$ у отримано в результаті спрощення формули

$x \rightarrow y$

$1 \vee x \vee y$

$\sim x \vee x \vee y$

$0 \vee x \vee y$

Рис.1. Результат перевірки на правильність відповіді

Після натискання кнопки «Finish» тест буде автоматично завершено, якщо наявні невиконані завдання – вони будуть вважатися неправильно вирішеними.

Система показує повідомлення, що тест завершено, кількість правильних відповідей та відношення їх до загальної кількості питань тесту (рис. 2).

[Повернутись до вибору теста](#)

Тест "Алгебра логіки"

Тест завершено!

Кількість правильних відповідей: 17(85 %)

Рис.2. Результат тесту

Висновки. Отже, створений веб-додаток можна використовувати для оцінювання знань із дискретної математики як на заняттях з цієї дисципліни, так і під час самостійного вивчення. Крім того, існує можливість подальшому легковдосконалити розроблений веб-додаток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования. – М.: Интеллект-центр, 2002.
2. Самылкина Н.Н. Современные средства оценивания результатов обучения – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2007. – 172 с
3. Кузнецов А.А. Оценка достижения тренований образовательных стандартов. – М., 1998.
4. Звонников В.И., Челышкова М.Б. Современные средства оценивания результатов обучения // Учеб. пособие для студ. высших учебных заведений. – М.: «Академия», 2007. – 224 с.
5. Гончаров С.М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. – Рівне: НУВГП, 2006. – 172 с.

УДК 378.4

Савченко Євгеній Олегович

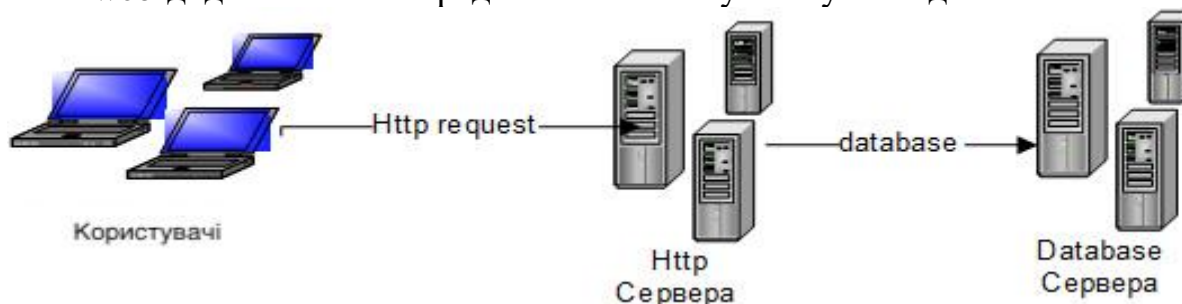
Науковий керівник – доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Круглик В.С.

ПРОЕКТУВАННЯ І РОЗРОБКА КОРПОРАТИВНИХ WEB ДОДАТКІВ

Проектування корпоративного веб додатку, як і будь-якого іншого застосування, варто почати з визначення початкових цілей і області вирішуваних завдань. Створити реєстр зацікавлених осіб.

На наступному етапі необхідно зібрати вимоги до додатка, які необхідно розробити. Уточнити цілі й область вирішуваних завдань і побудувати ієрархічну структуру робіт.

Розглянемо окремо завдання побудови ієрархічної структури робіт. Кожен web-додаток можна представити в наступному вигляді:

Іншими словами, кожен web-додаток відправляє http запити на web-сервер для отримання корисних даних. Програма під керуванням web-сервера використовує ту чи іншу модель для зберігання даних. У сучасному світі найчастіше використовуються бази даних, SQL або NoSQL.

Формально кожен web-додаток можна розподілити на три взаємно незалежні частини.

1. Модуль, який виконується WEB-браузером. Ця програма може бути написана будь-якою мовою, яка підтримується браузером. Найчастіше використовується мова JavaScript, як найбільш підтримуваний і має велику бібліотечну підтримку. Це дуже важливо, тому що дозволяє істотно економити бюджети проектів.
2. Модуль, що виконується на стороні сервера під керуванням web-сервера. Ця програма може бути написана на будь-якій мові, інтерпретацію якого підтримує обраний Вами web-сервер. Останнім часом, часто, у якості мови програмування вибирається мова Java, яка також має серйозну бібліотечну підтримку.
3. База даних. У цій області так само існує досить широкий вибір. Є промислові бази даних, такі як Oracle, DB2, PostgreSQL. Є легкі бази даних, такі як MySQL. База даних вибирається, ґрунтуючись на цілях і області вирішуваних завдань.

Можливі еталонні моделі проектування web-додатків.

При побудові архітектури web – додатку необхідно максимально зменшити залежність між структурними одиницями. У загальному випадку додаток складається з трьохструктурних одиниць.

1. Модуль, який працює під управлінням браузера.

2. Модуль, який працює під управлінням web-сервера.
3. База даних.

Ці структурні одиниці породжують два види зв'язків.

1. Зв'язок між браузером і серверною частиною.
2. Зв'язок між серверною частиною і базою даних.

Для досягнення мети максимальної незалежності між структурними одиницями, необхідно, щоб кожна структурна одиниця оперувала тільки необхідним їй набором даних. Розглянемо більш докладно.

Браузер – це приклад не програмного забезпечення для перегляду web сторінок.

HTML - це стандартна мова розмітки документів. Більшість сучасних web-браузерів здатні інтерпретувати мову HTML.

Web сервер – це програмне забезпечення, яке здатне приймати HTTP запити від клієнтів, обробляти їх і відправляти відповідь відповідно до стандарту протоколу.

База даних – це представлена в об'єктивній формі сукупність самостійних матеріалів, систематизованих таким чином, щоб їх можна знайти й обробити за допомогою EOM.

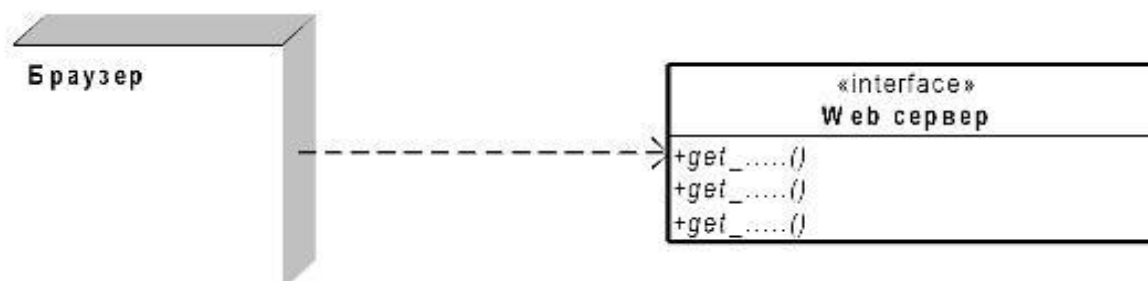
Мінімізація залежностей

Для мінімізації залежностей між «Браузером» і Web-сервером необхідно, щоб мова розмітки HTML була задіяна тільки в браузері, а Web-сервер надавав інтерфейс для отримання необхідних даних для сторінки.

Для вирішення цього завдання необхідно:

- Визначити цілі і область вирішуваних завдань, які будуть вирішуватися в рамках створюваного інтерфейсу.
- Визначити API серверної частини.
- Вибрати протокол взаємодії між серверною і клієнтською частинами. Створення протоколу найзручніше вибрати на базі XML, так як більшість сучасних браузерів мають вбудовану підтримку цієї мови.
- Написати документ, у якому буде викладено протокол.

Наша діаграма може бути перетворена в наступний вигляд:

Далі «Браузер» перетвориться в UML діаграми станів. На цих діаграмах буде відображено, в якому випадку викликається той чи інший метод.

Ця модель досяжна двома шляхами:

1. Програма виконується «Браузером» написана на JavaScript і спілкується з Web-сервером через AJAX, отримуючи відповіді у відповідність з певним протоколом.
2. «Браузер» інтерпретує тільки HTML код, а перетворення відбуваються за допомогою XSLT перетворень на стороні Web-Сервера.

У кожному з цих випадків досягається поділ програмної частини Web-Сервера і «браузера». Тобто, використовуючи цю модель, можливо вносити зміни в структурну одиницю для «браузера» і не викликати непрямих змін до серверної частини. Це дуже важливо, тому що веде до зменшення витрат на обробку запитів на зміни. Це відбувається в силу того, що зміни в одній структурній одиниці не виходять за її рамки.

Взаємодія Web-Сервера і Базиданих

Взаємодію бази даних і web-сервера можливо організувати на підставі двох принципово різних сценаріях:

1. Бізнес логіка знаходиться в базі даних.
2. Бізнес логіка знаходиться в коді web-сервера.

У першому випадку база даних зберігає дані і надає інтерфейс доступу до даних:

1. Вибірка даних вирішується через уявлення.
2. Модифікація даних вирішується через збережені процедури.

Програма для web-сервера є драйвером для доступу до бізнес-логікою. Тобто вона просто пов'язує Браузер із бізнеслогікою, яка реалізована в базиданих.

У другому випадку база даних зберігає дані і надає прямий доступ до них. Бізнес-логіка реалізована в коді web-сервера. У цьому випадку база даних надає транзакції для проведення атомарних операцій.

Для мінімізації залежностей між Web-сервером і Базою даних необхідно, щоб бізнес логіка була визначена тільки в одному місці. Тобто або в коді Web-Сервера, або в Базі даних. Це дуже важливо, тому що веде до зменшення витрат на обробку запитів на зміни. Це відбувається в силу того, що зміни в одній структурній одиниці не виходять за її рамки.

Ієрархічна структура робіт

На підставі викладеного вище матеріалу ієрархічна структура робіт прийме наступний вигляд:

1. Модуль для «браузера».
2. Модуль для Web-Сервера.
3. Модуль для Бази даних.
4. Протокол обміну між модулем «браузера» і Web-сервером.
5. Інтерфейс взаємодії між модулем «браузера» і Web-сервером.
6. Інтерфейс взаємодії між Web-сервером і Базою даних.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бертран Мейер «Почувствуй класс. Учимся программировать хорошо с объектами и контрактами».

2. Гради Буч «Объектно-ориентированный анализ и проектирование с примерами приложений».
3. Мэтт Вайсфельд «Объектно-ориентированное мышление».
4. «The Art of Software Testing» - Second Edition - Glenford J. Myers
5. Стив Макконнелл «Совершенный код».

УДК 338

Сікало Діана Віталіївна

Науковий керівник - доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Самчинська Я.Б.

МЕТОДИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ІНДУСТРІЇ

Розширення номенклатури інформаційних продуктів та послуг загального характеру і тих, що мають локальну або специфічну сферу застосування, різноманітність засобів пошуку в інтерактивному режимі та використання нових технологій на оптичних дисках (ОД), ще більше загострили проблему ціноутворення на ці продукти.

Розроблення ефективної політики ціноутворення ускладнюється через складну природу самої інформації і стратегії інформаційної структури. Упроваджуючи нові інформаційні технології в інформаційне виробництво, виробники зустрічаються з такими труднощами:

- визначення вартості та розподілу витрат;
- відсутність стандартів з експлуатації та зв'язків між інформаційними структурами, їх повільне розроблення;
- юридичні та естетичні обмеження;
- необхідність забезпечення безпеки даних і збереження їх конфіденційності;
- значний ступінь ризику застосування ІТ;
- відсутність інфраструктури для використання ІТ.

Інформаційний маркетинг пропонує розпочинати продаж із більш високої ціни і знижувати її відповідно до насичення ринку, або навпаки, із метою завоювання ринку можливий випуск більш дешевих програм, а після цього, з появою до них інтересу в споживачів, ціну підвищувати.

Ціноутворення, що базується безпосередньо на витратах виробництва, використовується тоді, коли інформаційна корисність багатогранна, а масштабне виробництво продукту дає суттєву економію. Воно допускає конкуренцію приватних і державних організаційно-правових форм.

Ціноутворення, засноване на цінності (корисності) продукту, має велику перевагу тоді, коли йдеться про ефективність та якість продукту, при встановленні оптимальних цін.

Формування цін на кінцевий продукт інформаційного виробництва є непростим процесом.

У процесі формування цін на ІІІІ кожна фірма вирішує певну низку питань, а саме:

– Наскільки унікальні ІІІІ, що надаються фірмою?

– Як платоспроможність споживачів послуг?

– Як впливає на ціни становище на ринку?

– До якого рівня фірма може знижувати ціни для збільшення своєї частки ринку?

Велике значення для формування цін мають результати попередніх етапів маркетингових досліджень – сегмент, позиціонування, фази життєвого циклу ІІІІ.

Ціни можуть розраховуватися:

• на основі витрат на ІІІІ;

• залежно від співвідношення попиту та пропозиції;

• можуть установлюватися конкурентні ціни залежно від цін на аналогічні ІІІІ інших фірм.

Для різних категорій користувачів інформаційні служби можуть практикувати пільгові ціни, знижки чи надбавки.

Розширення номенклатури інформаційних продуктів і послуг, що мають локальну або специфічну сферу застосування, ще більш ускладнило проблему ціноутворення на ці продукти. Розроблення ефективної політики ціноутворення ускладнюється через особливу природу самої інформації та стратегію інформаційної структури.

Розбіжність цін – це міра необізнаності на конкретному ринку. Але необізнаність не єдиний її фактор. Для будь-яких продуктів нема абсолютної однорідності чи ідентичності, тим паче для інформаційних продуктів. Навпаки, кожний з аналогічних продуктів (хай то ПК, програмний продукт, інформаційний ресурс, інформаційна послуга чи інформаційна система) виконує певний перелік функцій, має певну множину властивостей, переваг і недоліків.

Для визначення ціни використовують найчастіше дві крайні стратегії. Перша розрахована на охоплення максимальної кількості можливих користувачів завдяки низькій ціні продукту. Друга спрямована на реалізацію продукту найбільш платоспроможним користувачам за відповідно високу ціну.

З переходом до ринкової економіки інформаційні продукти та послуги перетворилися на товар, але визначення їх вартості, реальної цінності та ціни виявилось значно складнішою задачею, ніж в інших галузях.

Оскільки продукція інформаційного виробництва використовується в усіх галузях економіки з різними нормативами рентабельності, то затратних методів формування цін недостатньо враховується якість, ефективність продукції та інші фактори.

Цінність її виникає в процесі обробки та передавання, а кінцева вартість залежить від її корисності для конкретного споживача. Тому індивідуалізоване сприймання одного й того самого інформаційного

продукту спричиняє готовність споживачів платити за нього різну ціну. Відбувається сегментація ринку, яка примушує фірми – постачальники цього продукту вдаватися до різної цінової політики щодо нього.

Споживач не готовий платити за надлишкову інформацію, якщо вона надто універсальна. Але вузькоспеціалізована інформація — нерозмножуваний товар, тому може мати високу ціну, також неприйнятну для споживача.

Висновки:

Інформаційні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих із метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації в інтересах її користувачів.

Наслідком поєднання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій є створення певної нової інформації або інформації в новій формі. Це продукція інформаційної діяльності, яка називається інформаційними продуктами й послугами.

Використання сучасних інформаційних продуктів у матеріальному виробництві й товарному обігу сприяє здешевленню готової продукції, багато в чому зумовлює цінність товару для споживача.

Цінність інформаційних продуктів заснована на часовій сутності, тобто як правило, інформація є найціннішою в момент її створення. При тиражуванні цінність її значно знижується.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єжова Л.Ф. Інформаційний маркетинг. Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 560 с
2. https://pidruchniki.com/73957/marketing/funktsiyi_informatsiynogo_marketingu
3. Економічна енциклопедія. У 3-х т.- Т. I. / Редкол.: С. В. Мочерний. - К.: Академія, 2000.
4. Корнійчук Л. Я. Історія економічних учень: Підручник.- К.: КНЕУ, 2001.
5. Маконнелл К. Р., Брю С. Л. Економікс: принципи, проблеми и политика. В.2 т. Т.2: Пер. с англ.-11-е изд.-М.: Республика, 1992.-400 с.

Тупік Катерина Вікторівна
Науковий керівник - доцент кафедри інформатики, програмної інженерії
та економічної кібернетики Самчинська Я.Б.

РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНІ

Досліджуючи динаміку розвитку інтернет-маркетингу в Україні, варто зосередитися на аналізі структури користувачів мережі Інтернет. Кількість користувачів у світі та, зокрема, в Україні щороку збільшується в декілька

разів. Згідно з даними соціального дослідження, проведеного дослідницькою компанією «InMind» для Інтернет-Асоціації України, станом на початок 2018 року 21 млн. жителів України у віці від 15 років регулярно користуються інтернетом (виходять в мережу Інтернет не рідше раз на місяць), що становить 64,09% дорослого населення.

За цілий рік рівень проникнення інтернету в Україні зріс на 10%. Найбільш активне зростання спостерігається в Західних регіонах країни, сільській місцевості та серед користувачів старшої вікової групи. Зокрема, сільські жителі лідирують серед користувачів мобільного інтернету 52% українських абонентів мобільного інтернет-доступу проживають у селах.

Ступінь готовності мешканців різних областей України до придбання товарів через систему електронного бізнесу залежить від активності користувачів цих регіонів. Так, у центральних та південних областях кількість активних користувачів інтернету складає 34%, у східних та західних областях – 27%. Найменша кількість користувачів у південних областях, що становить всього 12% населення віком від 15 років. Причина такого розриву криється не тільки в різному рівні проникнення інтернету в різні населені пункти України, а й у тому, що багато представників цього бізнесу не розвивають свою діяльність у цьому напрямку в регіонах, обмежуючись переважно великими містами.

Стосовно вікової ознаки, найбільша кількість інтернет-користувачів України – населення у віці від 30 до 44 років, що займає 36% усіх користувачів. Дещо менша – у віці від 15 до 29 років – 35%. Населення у віці від 45 років є найменш активними користувачами мережі інтернет – 29% [4].

З прискоренням науково-технічного прогресу інтернет-маркетинг в Україні також набуває стрімкого розвитку. Підтвердженням цього є той факт, що з кожним роком витрати на рекламу в мережі інтернет зростають та складають значну частку рекламних бюджетів рекламодавців. Так, усе більша кількість компаній включає інтернет-маркетинг у перелік використовуваних маркетингових інструментів, причому все більше число фірм використовує інтернет на всіх етапах своєї діяльності. Унаслідок цього останнім часом відбувається перехід від використання застарілих веб-сайтів з обмеженою функціональністю до концепції створення сайту як повноцінного маркетингового інструменту.

Виокремимо деякі особливості вітчизняного інтернет-ринку. Незважаючи на демократичність інтернету як носія, в Україні можна спостерігати монополію великих проєктів, тобто тих, що належать до ряду відомих інтернет-холдингів. Вихід на ринок іноземних гравців радше вплинув на перерозподіл місць на українському ринку, ніж на його збільшення. Згідно з офіційними звітами інтернет-компаній дві третини рекламних витрат припадають на «Яндекс», «Google», «Yahoo!», «Rambler», та MSN– компанії, що мають великі частки ринку в інших країнах [1].

Розглянемо ставлення населення до здійснення покупок в інтернеті. Згідно з даними дослідницької компанії «Gemius», серед користувачів

найбільш поширеною є думка про те, що онлайн купівлі є значно дешевшими, ніж у звичайних магазинах. Проте досить велика частка населення вважає, що цей вид здійснення купівлі є ризикованим. Варто також зазначити, що інтернет-користувачі є досить консервативними та лише кожен п'ятий користувач, що не здійснював купівлю за допомогою мережі інтернет, схильний її здійснити [3]. Це дослідження допомагає виявити все ще низький рівень довіри населення до мережі інтернет, що негативно позначається на розвитку інтернет-маркетингу.

Процес розвитку інтернет-маркетингу в Україні значно відрізняється від шляху передових європейських країн і США:

- доступ в інтернет в Україні має набагато менша частка населення;
- забезпеченість якісним зв'язком та рівень комп'ютерної грамотності населення України залишається недостатнім[2].

Також можливо стверджувати, що весь потенціал інтернету в Україні використовується не повною мірою через нерозуміння його переваг у порівнянні з традиційними ЗМІ та засобами рекламування.

Враховуючи ситуацію, що склалася сьогодні у сфері інтернет-маркетингу, можна спрогнозувати наступні напрямки розвитку цієї галузі в майбутньому:

- зростання питомої ваги інтернет-торгівлі в сфері ринкових відносин, збільшення загального обсягу віртуального товарообігу;
- посилення конкуренції між суб'єктами-учасниками ринку інтернет-торгівлі;
- у сегменті пропозиції інтернет-маркетингу – поява нових видів товарів та послуг;
- у сегменті попиту – посилення рівня вимогливості клієнтів та збільшення їх критичності до процесу вибору конкретної пропозиції товарів чи послуг;
- посилення законодавчої регламентації та умов провадження інтернет-торгівлі. Поява додаткових умов контролю інтернет-маркетингу;
- посилення інтеграції вітчизняного інтернет-ринку до світового.

Сьогодні електронна торгівля нарощує об'єми товарного та грошового обороту. Серед основних перспектив для продавця можна зазначити суттєво вищу рентабельність капіталу за рахунок відсутності значних вкладень в основні засоби, високу оборотність обігових коштів, постійне розширення кола потенційного попиту з боку споживача тощо. Тенденцію також підсилюють постійне ускладнення умов торгівлі на звичайному ринку, зниження на ньому купівельної активності з боку споживача, зростання обсягу необхідних інвестицій та вкладень у сферу торгівлі класичного формату тощо. Таким чином конкуренція поступово з класичного ринку, разом із значною частиною обсягів його товарообігу, переноситься в мережу інтернет і ця тенденція посилюється. Це значною мірою впливає на розвиток інтернет-маркетингу, оскільки все більше компаній використовують його

інструментарій з метою збереження рівня власної конкурентоспроможності на ринку.

Незахоплені сегменти віртуального ринку можуть стати основною причиною успіху входження нового суб'єкта господарювання на нього. Саме так можна пояснити постійне розширення асортименту товарів та послуг, що можна спостерігати сьогодні постійно.

З переходом значної частини ринку у сферу інтернет торгівлі держава як регулятор ринкових відносин, також переорієнтовує сфери впливу своїх інститутів, регульованої їхньої діяльності в цю сферу. Це зумовлено функціями, які покликана реалізовувати в цьому напрямку держава, а також переходом значного обсягу капіталу, який зазвичай був базою податкових надходжень та стягнень на користь держави. Відповідно, з посиленням розвитку інтернет-торгівлі, подальшим насиченням цього ринку та зростанням його обсягів держава буде також посилювати свій вплив на цю сферу за допомогою своїх прямих та опосередкованих інструментів ринкового впливу.

Значною перспективою розвитку інтернет-маркетингу є сприятливі умови для інтеграції регіональних ринків до ринків національного рівня, а їх, у свою чергу, до міжнародних та світових. З розширенням ринку глобалізація обігу товарів та послуг поширюватиметься, що є значним позитивним явищем для поглиблення розвитку інтернет-маркетингу в Україні та залучення досвіду його використання іншими країнами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Діброва Т. Реалії ринку Інтернет-реклами в Україні: [Про активне використання Інтернету як засобу просування товарів та послуг в Україні]/ Т. Діброва, М. Лебеденко. // Маркетинг в Україні. – 2007. – №2. – С.21 – 24.
2. Винарник Л.С., к.э.н., Васильева Н.Ф., к.э.н. Онлай новый электронный бизнес в Украине: история, аудитория, измерение./ Л.С. Винарник, Н.Ф. Васильева // - 2010.
3. Электронная коммерция в Украине 2009-2011 [Электронный ресурс] //Gemius–Режим доступу: <http://gemius.com.ua/ua/reporty/2011-05/03>
4. Интернет-аудиторияУкраины 2017 [Электронный ресурс] // InMind – Режим доступу: <http://web-in-learning.blogspot.com/2017/12/inmind.html>.
5. Плескач В. Л., Затонацька Т.Г. Електронна комерція: Підручник. – К.: Знання, 2007.-535 с.

РОЗДІЛ III. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ

УДК 796.03 (477.72)

Андрющенко Вікторія Олександрівна,
Гусевська Крістіна Олександрівна
Науковий керівник – доцент кафедри теорії та методики фізичного
виховання Коваль В.Ю.

УЧАСТЬ ХЕРСОНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ НА XXXI ЛІТНІХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ 2016 РОКУ В РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

Постановка проблеми. Розвиток всіх сфер життя будується на історичному досвіді. Тому особливу увагу дослідників завжди привертають витоки того, чи іншого явища [2].

Не зважаючи на широту і глибину тематики, відкритість і доступність першоджерел, участь українських спортсменів в Олімпійських іграх сучасності досліджена не повно.

Славу на олімпійських аренах здобули вихованці херсонського спорту: Лариса Латиніна, Іван Сотников Валерій Борзов, Сергій Чухрай, Сергій Пострехін, Тетяна Лисенко, Олександр Береш, Юрій Нікітін, Анастасія Бородіна та інші. Всі досягли вагомих спортивних результатів під керівництвом висококваліфікованих тренерів: Михайла Сотниченка, Бориса Войтаса, Едуарда Марченко, Олексія Колибельникова, Віктора Рушникова, Валерія Тельмана та інших [5]. Всі вони володарі кількох найвищих олімпійських нагород та інші їхні товариші по збірних командах, чії імена золотими літерами вписані в історію українського спорту [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній вітчизняній науково-методичній та науково-популярній літературі є чималий масив ґрунтовних наукових досліджень у галузі теорій і методики олімпійського спорту (праці В.М. Платонова, С.І. Гуськова), видання “Золоті сторінки олімпійського спорту України” (за ред. І.Н. Федоренка) [1] та ін. Разом з тим, крім матеріалів періодичної преси, в сучасній вітчизняній науково-методичній та науково-популярній літературі недостатньо висвітлюються історичні аспекти олімпійського руху на Херсонщині.

Питання, які стосуються розвитку фізичної культури на Херсонщині відображаються у працях фахівців-істориків (О. Крупіци, Є. Сінкевича, А. Григор’єва). В доступній нам літературі розглядаються окремі ділянки участі херсонських спортсменів в Олімпійських іграх, що і спонукало нас в даній роботі до детального вивчення цієї проблеми.

Тому **метою** нашого дослідження є аналіз участі херсонських спортсменів у літніх іграх Олімпіад 2016 року.

Для вирішення поставленої мети нами були використані такі **методи**

дослідження: аналіз архівних матеріалів; вивчення наукових джерел; вивчення та аналіз досвіду видатних діячів фізкультурно-спортивного руху Херсонщини; бесіди.

Результати дослідження та їх обговорення. Херсонщина завжди славилася своїми спортивними традиціями. Такі види спорту, як веслування академічне, веслування на байдарках і каное, настільний теніс, легка атлетика, стрільба з лука, кульова стрільба, волейбол, боротьба, шахи протягом багатьох років були представлені нашими спортсменами на змаганнях найвищого рівня (Олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи, всесоюзні змагання, Спартакіади народів СРСР) [2].

Серед тих, хто представив Херсонщину були: Чумак Дмитро Віталійович (важка атлетика). Народився 11 квітня 1990 року у м. Складовську Херсонської області. У 2009 році закінчив Херсонське вище училище фізичної культури, у 2016 році – Херсонський державний університет (факультет фізичного виховання та спорту). Спортсмен Херсонської школи вищої спортивної майстерності (змінний склад). Представляв фізкультурно-спортивне товариство «Динамо». Майстер спорту України міжнародного класу. В Ріо де Жанейро у 2016 посів 6 місце

Міхай Дмитро Валерійович (веслування академічне). Народився 27 лютого 1990 року у м. Херсоні. У 1998 році закінчив Херсонське вище училище фізичної культури, у 2014 році – Херсонський державний університет (факультет фізичного виховання та спорту). Спортсмен Херсонської школи вищої спортивної майстерності. Представляє Збройні Сили України. Заслужений майстер спорту України.

Морозов Артем Миколайович (веслування академічне). Народився 29 лютого 1980 року у м. Херсоні. У 1998 році закінчив Херсонське вище училище фізичної культури. У 2009 році – Херсонський державний університет (факультет фізичного виховання та спорту). Спортсмен Херсонської школи вищої спортивної майстерності. Представляє фізкультурно-спортивне товариство «Спартак» та Збройні Сили України. Заслужений майстер спорту України.

Артем Морозов та Дмитро Міхай в Ріо де Жанейро у 2016 посіли 5 місце [4].

Проценко Андрій Олексійович (легка атлетика (стрибки у висоту)). Народився 20 травня 1988 року у м. Херсоні. У 2007 році закінчив Херсонське вище училище фізичної культури, у 2012 році – Херсонський аграрний університет. З 2012 року студент Львівського державного університету фізичної культури. Спортсмен Херсонської школи вищої спортивної майстерності (змінний склад). Представляє фізкультурно-спортивні товариства «Динамо» і «Спартак». Майстер спорту України міжнародного класу. На іграх в Ріо де Жанейро у 2016 посів 4 місце.

Новожилова Ірина Олександрівна (легка атлетика (метання молота)). Народилася 7 січня 1986 року у м. Шостка Сумської області. У 2012 році закінчила Новокаховський філіал ВНЗ «Відкритий міжнародний університет

розвитку людини «Україна». Спортсменка Херсонської вищої школи спортивної майстерності. Представляє фізкультурно-спортивне товариство «Колос» та Збройні Сили України. Майстер спорту України міжнародного класу. На іграх в Ріо де Жанейро у 2016 посіла 22 місце.

Німченко Євгенія Сергіївна (веслування академічне). Народилася 20 вересня 1992 року в смт Велика Олександрівка Херсонської області. У 2011 році закінчила Херсонське вище училище фізичної культури, у 2014 році – Херсонський державний університет. Представляє Збройні Сили України. Майстер спорту України міжнародного класу.

Верхогляд Дарина Сергіївна (веслування академічне). Народилася 22 січня 1992 року в смт Велика Олександрівка Херсонської області. У 2010 році закінчила Херсонське вище училище фізичної культури, у 2013 році - Херсонський державний університет. Представляє Збройні Сили України. Майстер спорту України міжнародного класу. На іграх в Ріо де Жанейро у 2016 Німченко Євгенія та Верхогляд Дарина посіли 4 місце [4].

Павлова Анастасія Владиславівна (стрільба із лука). Народилася 9 лютого 1995 року в м. Нова Каховка. Випускниця Новокаховського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету. Студентка 3 курсу Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка. Представляє фізкультурно-спортивне товариство «Динамо». Майстер спорту України міжнародного класу.

Висновки. Отже, не зважаючи на деякі невдалі виступи наших спортсменів сьогодні з гордістю можна констатувати, що олімпійський рух має величезну популярність і впевнено завойовує позиції. Цілком ймовірно, що й в олімпійському Токіо через два роки хтось із нинішніх представників Херсонщини змусить організаторів вмикати гімн України на честь своєї перемоги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Золоті сторінки олімпійського спорту України / За ред. І.Н.Федоренка. – К.: Олімпійська література, 2000. – 192 с.
2. Степанюк С.І. Історія фізичної культури: [навчально-методичний посібник /для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт] // Світлана Степанюк, Оксана Гречанюк, Ірина Маляренко, Віра Ткачук. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. – 272 с.
3. Степанюк С.І. Херсонщина в олімпійському русі: Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни “Історія фізичної культури” модуль “Міжнародний спортивний та олімпійський рух” (для студентів денної та заочної форми навчання факультету фізичного виховання та спорту, вчителів фізичної культури). / Степанюк С.І., Стрикаленко Є.А. – Херсон : ХДУ, 2011. 78 с.
4. Факультет фізичного виховання та спорту ХДУ – історія і сучасність [Текст] / Степанюк С.І., Коваль В.Ю. Наук. часопис НПУ

М.П. Драгоманова. Серія 15. “Науково-педагогічні проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)” / зб. наукових праць / За ред. О.В.Тимошенка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. Том 1 – Випуск 4 (85) 17. – С. 110-114.

5. Энциклопедия олимпийского спорта. /Под ред. В.П.Платонова. Т.1. – К.: Олимпийская литература, 2002. – 494 с.

УДК 796.342.071

Городинський Владислав Андрійович

Науковий керівник – доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Городинська І.В.

СИСТЕМА ЗМАГАНЬ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ СПОРТИВНОГО БІЗНЕСУ У ТЕНІСІ

Постановка проблеми. Аналіз літературних джерел свідчить, що розвиток сучасного спорту обумовлено процесами професіоналізації й комерціалізації, особливо це простежується у спортивних іграх які не тільки популярні та видовищні, але й комерційно привабливі [1,2].

На даний час у спорті вищих досягнень склалися дві принципово відмінні системи змагань. В олімпійському спорті вони спрямовані на якомога об'єктивніше визначення переможців, відбір і підготовку до участі у Олімпійських іграх та на забезпечення умов для досягнення найкращих спортивних результатів; система змагань у професійному спорті зорієнтована переважно на отримання прибутків, оскільки їх проведення є різновидом комерційної діяльності. Виходячи саме з цього, у професійному спорті, зокрема у професійному тенісі, розробляються календарі змагань і вдосконалюються системи їх проведення [2].

Мета дослідження на основі узагальнення проблеми становлення та розвитку професійного спорту охарактеризувати систему змагань у тенісі.

Виклад основного матеріалу. На основі теоретичного аналізу і практичного досвіду професійного тенісу, на сьогодні, основними керівними організаціями на міжнародному рівні є Міжнародна федерація тенісу (ITF) [4], що очолює олімпійський напрямок тенісу, Асоціація тенісистів-професіоналів (АТР) [3] і Жіноча асоціація тенісу (WTA) [5], що очолюють професійний напрямок тенісу. Пріоритетними напрямками діяльності АТР і WTA є розвиток і зміцнення позицій професійного тенісу у світі, проведення міжнародних спортивних змагань, а також рекламна й видавнича діяльність. Названі організації формують єдину систему змагань, яка забезпечує баланс між фінансовими показниками, спортивними досягненнями й відповідним місцем в олімпійському русі, а також незалежність спортсменів як суб'єктів ринку від національних структур (державних і громадських), у тому числі і при визначенні пріоритетів своєї кар'єри.

АТР поєднує близько 2300 тенісистів, WTA – близько 2000 тенісисток, а членство в них є індивідуальним. Національний рівень репрезентують національні федерації тенісу більш 200 країн, зокрема ФТУ (Федерація тенісу України), які підзвітні регіональним представництвам ІТФ, а саме: Європейська тенісна асоціація (ЕТА), Тенісна федерація Азії (АТФ), Конфедерація тенісу Північної й Південної Америки (COSAT), Конфедерація тенісу Центральної Америки і Карибів (COTECC), Конфедерація тенісу Африки. З 2008 року АТР, WTA, ІТФ та Комітет «Великого шолому» об'єднали зусилля щодо вдосконалення професійного тенісу.

Особливістю сучасного тенісу, і зокрема системи змагань, є не тільки стабільність календаря (терміни проведення), але й належність до спортивних об'єктів (місце проведення).

Офіційний цілорічний календар змагань професійних тенісистів включає близько 80-ти турнірів АТР і понад 50-ти турнірів WTA, які поділені за категоріями.

Змагання найвищої категорії як для чоловіків, так і для жінок включають чотири турніри «Великого шолому»: відкритий чемпіонат Австралії (AUSTRALIAN OPEN - Мельбурн, січень) відкритий чемпіонат Франції (ROLAND GARROS - Париж, травень), Вімблдонський турнір (WIMBLEDON - Лондон, червень-липень) і відкритий чемпіонат США (US OPEN - Нью-Йорк, серпень-вересень). В цих турнірах найбільші призові фонди. Змагання проводяться з прямим вибуванням - турнір продовжують ті гравці, які отримують перемогу. Це сприяє зростанню конкуренції і напруженості спортивної боротьби на фініші турніру, що викликає велику зацікавленість глядачів, засобів масової інформації, спонсорів та рекламодавців і дозволяє отримувати великі прибутки.

Так, у 2018 році на Відкритому чемпіонаті Австралії по 4 млн. \$ отримали переможці змагань в чоловічій (Роджер Федерер) і жіночій (Кароліна Возняцкі) сітках турніру. За один рік (з 2017 по 2018 р.р.) призові переможців збільшились на 300 тис. \$, так і в загалі призовий фонд всього турніру.

Наступними за значущістю та сумою призового фондує турніри серії «Masters - 1000»: BNP Paribas Open (Indian Wells), Miami Open presented by Itau (Miami), Rolex Monte-Carlo Masters (Monte-Carlo), Mutua Madrid Open (Madrid), Internazionali BNL d'Italia (Rome), Rogers Cup (Toronto), Western&Southern Open (Cincinnati), Rolex Shanghai Masters (Shanghai), Rolex Paris Masters (Paris). В названих турнірах беруть участь від 96 до 56 спортсменів в залежності від турніру[3].

Численну групу складають турніри 500 та 250, що отримали назву «Чемпіонська серія». В турнірах беруть участь по 64 спортсмени, коли ігри відбуваються на відкритих кортах, і по 48 - в закритих приміщеннях.

АТР і WTA проводять також численні турніри з відносно невеликим призовим фондом (50-150 тис. \$.) під назвою Challenger та Futures (15-25 тис. \$.) В них беруть участь переважно тенісисти, які за рейтингом не

входять до тенісної еліти. Але інколи й імениті тенісисти, які втратили спортивну форму, беруть у них участь для набуття ігрової практики.

До офіційних календарів АТР і WTA включені також матчеві зустрічі національних збірних в розіграші Кубка Девіса серед чоловіків і турніри Кубка Федерації для жіночих команд (1/4, 1/2 і фінал). Ці турніри проводяться під егідою Міжнародної федерації тенісу (ITF) [4].

Кубок Девіса (Davis Cup) - щорічні міжнародні командні змагання серед чоловіків-тенісистів. Кубок засновано в 1899 році студентами Гарвардського університету, один з яких - Дуайт Девіс, який запропонував схему проведення турніру і особисто придбав срібний кубок, який і став призом для команди переможців.

Кубок Федерації (Fed Cup, до 1995 р. - Federation Cup) - міжнародні командні змагання серед жінок-тенісисток. Змагання запропоновано в 1919 році місіс Хазел Хочкіс Уйтман; у 1923 році міс Уйтман надала приз - срібний кубок для турніру тенісисток США і Великобританії. Цей приз отримав назву Кубок Уйтман і розігрувався протягом 40 років, в 1960 році ідею проведення міжнародних змагань для жінок-тенісисток підтримала місіс Нелл Хопман й в 1963 році в Королівському Клубі Лондона (queen's Club) на честь п'ятдесятиріччя Міжнародної федерації тенісу був проведений відкритий для спортсменок всіх країн турнір, який отримав назву Кубок Федерації [4].

Висновки. Сучасний професійний теніс має розвинену інфраструктуру у проведенні змагань різного рівня з отриманням відповідних призових. Система проведення змагань у професійному тенісі спрямована на: підвищення мотивації гравців до участі у найбільш престижних змаганнях; вдосконалення системи нарахування залікових очок; зростання конкуренції за місце у світовій класифікації гравців; підвищення зацікавленості глядачів, засобів масової інформації, рекламодавців та спонсорів і, як наслідок, на зростання прибутків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисова О.В. Проблеми розвитку сучасного спорту в умовах професіоналізації та шляхи їх вирішення (на матеріалі тенісу) / О.В. Борисова // Теорія та методика фізичного виховання та спорту. – 2013. - № 1. – С.3-6
2. Линець М.М. Економічна ефективність систем змагань в командних ігрових видах професіонального спорту / М.М. Линець // Тези III Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних і рухливих ігор». – Львів; 1999. – С. 18–19.
3. Офіційний сайт АТР [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.atpworldtour.com/>
4. Офіційний сайт ITF [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itftennis.com>
5. Офіційний сайт WTA [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wtatennis.com/>

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДНЗ
«БІЛОЗЕРСЬКЕ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ №6**

Постановка проблеми. На вагоме значення фізичного виховання, як бази для успішного оволодіння трудовими процесами вказує низка дослідників (С.А. Полієвський, 1982; Р.Г. Раєвський, 1985; А.П. Дяченко, 1997; В.С. Ежков, 2003, С.М. Канішевський, 2008).

Систематичні заняття фізичними вправами, сприяють швидшому формуванню необхідних трудових навичок і прийомів, оптимальної фізичної і психічної підготовленості учнів, підвищують продуктивність праці, покращують працездатність, а також сприяють адаптації організму до виробничої діяльності [2,3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки були предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Серед фахівців, які опікувались питаннями ППФП учнів ЗВО Б. Шиян, О. Коломийцева, І. Чабан, Р. Раєвський, В. Філінков, С. Халайджі, Р. Римик, С. Канішевський, О. Підлісний. Водночас до цього часу залишається недостатньо вивченою ППФП учнів, що освоюють групу професій пов'язаних із малорухомою працею [1,4,5].

Мета дослідження – визначити особливості професійної підготовки учнів ДНЗ «Білозерське професійно-технічне училище № 6.

Результати дослідження та їх обговорення. Досліджуючи особливості виробничої діяльності, фізичних і психічних якостей та властивості, до яких висувуються високі вимоги при підготовці фахівців нами було проведено анкетування, аналіз літературних джерел та використовувалась математично статистична обробка результатів.

Анкетування показало, що більше половини учнів розуміють і відповідально ставляться до фізичного виховання із професійно-прикладною спрямованістю (56,3%). Відчувають потребу у заняттях фізичними вправами, які допомагають у засвоєнні професії частково 28,5% та 15,2% зовсім не відчувають потреби у таких заняттях.

На запитання „Чи сприяє фізичне виховання і спорт підвищенню розумової працездатності?“ 49,4% відзначили, що так заняття сприяють засвоєнню програмного матеріалу, 7,3% - відчувають негативний вплив занять фізичними вправами на результати навчання і 43,3% респондентів було важко відповісти на дане запитання. Це свідчить, що половина учнів не мають достатньо знань і досвіду щодо позитивного впливу занять фізичними вправами і спортом на організм та працездатність фахівців.

Для вивчення особливостей професійного навчання було запропоновано відповіді на запитання “Які сторони професійної діяльності Вами найбільш важко переносяться?” та проранжувати їх від більш до менш важливих. Ранжування варіантів відповідей наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Ранг сторін професійної діяльності, які найважче переносяться
учнями**

Сторони професійної діяльності	Варіанти відповідей	
	%	Ранг
Монотонна робота	43,6	1
Незручна робоча поза	30,7	4
Тривале перебування в одному положенні	34,2	3
Емоційне напруження	38,1	2
Інше	4,5	5

Аналіз відповідей показав, що найважче, більшість (43,6%) опитаних переносять монотонність професійної діяльності; дещо легше (38,1%) – емоційне напруження. На третьому місці (34,2%) знаходиться – тривале перебування в одному положенні, і нарешті 30,7% опитаних назвали незручну робочу позу.

Складовими життя учнів є аудиторні заняття, виробниче навчання та підготовка у поза навчальний час, які потребують значного інтелектуального напруження. Тому анкетною було передбачено питання про втомлюваність під час навчання. 78,0% респондентів відповіли, що відчувають легку втому, 10,8% - відчувають сильну втому і 11,2% - не відчувають втому у кінці робочого дня.

У процесі опитування ми визначили також прояви втоми.

Після ранжування восьми передбачених відповідей отримали результати, що представлені у таблиці 2.

Майже половина опитаних, (46,9%) у процесі аудиторного і виробничого навчання втомлюючись стає неуважною, розсіяною. Відчувають загальну втому 44,3%, що є другою ранговою позицією. На третє і четверте місце у рангуванні займають відчуття головної болі (31,1%) та стомлення зору (29,4%). На п'ятому (26,4%) та шостому (24,5%) відповідно стомлення м'язів спини та рук. П'ята частина респондентів вважає, що найменше втомлюються м'язи шиї та появляється дратливість.

Таблиця 2

Прояви втоми під час навчання в училищі

Прояви втоми	Варіанти відповідей	
	%	Ранг
Загальна втома	44,3	2
Втомлюються руки	24,5	6
Втомлюється спина	26,4	5
Втомлюються м'язи шиї	23,6	7
Втомлюється зір	29,4	4

Появляється дратівливість	20,1	8
Болить голова	31,1	3
Стаєте неуважні, розсіяні	46,9	1
Інше	7,4	9

На питання про найважливіші фізичні якості які притаманні фахівцям за напрямком електроніка, ранги розподілили наступним чином (табл.3). Першу і другу позицію зайняла статична витривалість (35,2%) і вміння точно відчувати і дозувати невеликі силові напруження (32,8%), їх оцінили більше третини респондентів.

Таблиця 3

Найважливіші фізичні якості притаманні трактористам-машиністам сільськогосподарського виробництва

Фізичні якості і властивості	Варіанти відповідей	
	%	Ранг
Точно відчувати й дозувати невеликі силові напруження	32,8	2
Статична витривалість	35,2	1
Тактильна чутливість пальців рук	22,3	6
Швидкість реакції	24,3	5
Точність рухів руками, пальцями	27,1	3
Рухливість суглобів пальців рук і кистей	26,7	4
Інше	3,6	7

Третя, четверта та п'ята позиції респондентами визначена практично на одному рівні, до яких послідовно відноситься точність рухів руками та пальцями (27,1%), рухливість суглобів пальців рук і кистей (26,7%), швидкість реакції (24,3%). Тактильна чутливість пальців рук (22,3%) у ранзі визначена п'ятою частиною респондентів та знаходиться на останній шостій позиції.

На запитання “Які психічні якості є найбільш важливі для Вашої професійної діяльності учні прорангували запропоновані відповіді наступним чином (табл. 4).

Таблиця 4

Найважливіші психічні якості для професійної діяльності тракториста-машиніста сільськогосподарського виробництва

Психічні якості	Варіанти відповідей	
	%	Ранг
Увага	63,8	1
Емоційна стійкість	32,5	2
Пам'ять	12,4	4
Вміння швидко приймати правильні рішення	23,7	3
Інше	1,4	5

На перший ранг більше половини (63,8%) визначили увагу, друге місце посіла емоційна стійкість (32,5%), третє місце (23,7%) вміння швидко

приймати правильне рішення і до четвертого рангу респонденти віднесли пам'ять (12,4%). Це свідчить, що учні найбільш вагомими психічними якостями для фахівців вважають увагу, емоційну стійкість та вміння швидко приймати рішення.

Анкетування учнів показало, що є реальні можливості покращити підготовку учнів до професійної діяльності. Для цього необхідно, щоб заняття мали конкретну професійну спрямованість, учням необхідно надавати більше інформації про вимоги до майбутньої професії і підготовку до неї.

Висновки. Для успішної професійної діяльності фахівцям даного напрямку особливо необхідна статична витривалість, вміння відчувати невеликі силові напруження, точність рухів руками та пальцями, а із психічних якостей та властивостей у першу чергу – увага, емоційна стійкість та вміння швидко приймати правильне рішення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. До питання вивчення факторів, що впливають на структуру та зміст професійно-прикладної фізичної підготовки / Р.Р. Сіренко, В.С. Стрельченко, Ю.О. Лучанець, О.Д. Сісін // Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської та учнівської молоді Львівщини. - Л., 2003. – С. 133-135.
2. Пастушков Ю. М. Професійно-прикладна фізична підготовка майбутнього техника-судоводителя при вахтових умовах організації праці: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Хабаровск, 2012. 24 с.
3. Раєвський Р.Т. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів енергетичних спеціальностей: Навч. посіб. Під заг. ред. Р.Т. Раєвського. Одеса: Наука і техніка, 2006. 132 с.
4. Раєвський Р.Т. Здоров'я, здоровий і оздоровительний образ життя студентів. / Р.Т. Раєвський, С.М. Канишевський. Одеса: Наука і техніка, 2008. 556 с.
5. Римик Р.В. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів професійно-технічних навчальних закладів радіотехнічного профілю. / Р.В. Римик Івано-Франківськ: ПНУ ім. Стефаніка, 2005. 100 с.

УДК 796.85(477.81)

Давидова Тетяна Олександрівна

Науковий керівник – доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Грабовський Ю.А.

РОЗВИТОК ВАЖКОЇ АТЛЕТИКИ НА ХЕРСОНЩИНІ

Постановка проблеми. Витоки сучасної важкої атлетики можна знайти у Стародавній Греції. Уже в ті часи найбільш освічені люди відстоювали ідеї гармонії тіла й духу, віддаючи перевагу естетичному вихованню.

Давньогрецькі скульптори створювали канони краси з урахуванням оптимальних пропорцій тіла людини, яких намагалися досягти ті, хто займався силовими видами спорту [2]. Ці твердження ґрунтуються не тільки на міфах і легендах, але і на конкретних історичних фактах і археологічних дослідженнях. Змагання з підняття ваги зустрічаються в культурі народів з давніх часів. Найбільш ранні згадки подібних змагань відносяться до Стародавнього Єгипту, Стародавнього Китаю та Стародавньої Греції. У сучасному вигляді цей спорт оформився в XIX столітті [1,5].

Мета дослідження – проаналізувати історію розвитку важкої атлетики на Херсонщині.

Методи дослідження – аналіз наукової та науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Новий поштовх у своєму розвитку силові види спорту набули наприкінці XIX-початку XX століття. У 80-х роках XIX ст. до важкої атлетики входили різні види фізичних вправ – саме підйом ваги, боротьба, бокс, кидання каменів і перетягування канату. У другій половині XIX ст. вправи з підйому ваги набули широкого розповсюдження серед професіональних атлетів, яких наймали для виступу на підмостках балаганів та арен цирку. Гастролюючи, вони пробуджували жвавий інтерес публіки до атлетики в Англії, Голландії, Данії, Італії, Німеччині, Росії, Франції та Україні. У багатьох країнах були свої «геркулеси», які викликали в народі живий інтерес до важкої атлетики [5].

Важка атлетика як вид спорту виникла в Україні в другій половині XIX ст. Київський лікар Євген Федорович Чарнич Чарницький в лютому 1895 р. заснував Київський атлетичний гурток. Його активними помічниками були відомий борець В. Питлясинський, професори С.Томашевський і М. Шпаків, інженери Б.Семека, М.Яскевич та ін. [4].

У важкоатлетичної школи України шлях до свого визнання на світовій та європейській аренах дуже довгий і важкий. Сто двадцять один рік спільної праці зусиллями багатьох поколінь найсильніших важкоатлетів із різних регіонів держави та тренерських колективів вдалося вивести важкоатлетів України на світовий рівень тому, що сьогодні серед кращих важкоатлетів Європи та світу, які піднялися на вищий щабель п'єдесталу пошани, чимало представників важкоатлетичних шкіл більшості областей України. Сьогодні Україна має своїх чемпіонів та призерів Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи, рекордсменів світу [3].

Сьогодні федерацію важкої атлетики Херсонської області очолює голова – Діденко Іван Андрійович. Заслужений працівник фізичної культури . Старший тренер Херсонської області з важкої атлетики – Базилук Анатолій Михайлович – суддя національної категорії ,старший тренер збірної команди Херсонщини.

Федерація важкої атлетики Херсонщини заснована у 1967 році з осередком у місті Нова Каховка. З 1967 по 1986 рік федерацію очолював тренер спортивного товариства «Спартак», фахівець високого рівня, палкий

вихователь спортивної молоді України – Душеїн Сергій Павлович. Згодом він стає Заслуженим тренером України, суддею міжнародної категорії.

З 1986 по 2010 рік федерацію важкої атлетики очолював полковник Ткачов Валентин Іванович, у якого головним напрямком діяльності Федерації є популяризація та пропаганда розвитку важкої атлетики в Херсонській області.

Важкоатлетичний спорт на Херсонщині розвивається у трьох регіонах: місто Скадовськ – тренери: Пастух Павло, Пастух Галина, Дьячкова Ольга, Пустоварова Ганна. Місто Херсон – тренери: Гончарова Дарина, Давидок Андрій та село Чернобаївка – тренери: Базиліук Анатолій, Базиліук Вячеслав.

До найсильніших важкоатлетів Херсонщини можемо віднести Ольгу Дьячкову. У 19 років вона стає майстром спорту Міжнародного класу з важкої атлетики, чемпіонкою Молодіжних Ігор України, бронзовою призерка чемпіонату України серед дорослих. Професійно займалася важкою атлетикою з 14-ти років під керівництвом тренера Павла Пастуха, два роки представляла Україну у складі національної молодіжної збірної, у травні 2006 року брала участь у чемпіонаті світу(Китай), посіла почесне 5-те місце. Чемпіонка Європи серед юніорів 2006 року(Палермо, Італія).

Майстер спорту Міжнародного класу з важкої атлетики Ганна Козенко – чемпіонка Європи серед юніорів. Тренер – Пастух Галина Іванівна. На змаганнях у Швеції в 2009 році посіла 3-є місце. Бронзова призерка Кубку України в Луцьку, березень 2011. Квітень 2011 – абсолютна чемпіонка чемпіонату України серед юніорів в Запоріжжі. У липні 2011 стає абсолютною чемпіонкою чемпіонату України до 23 років в Скадовську. У вересні 2011 – срібна призерка чемпіонату Європи серед юніорів в Бухаресті; бронзова призерка чемпіонату України у Вінниці. У квітні 2013 в ході чемпіонату Європи з важкої атлетики у Тирані (Албанія).

Заслужений майстер спорту України Дмитро Чумак. Народився 11 липня 1990 року у м. Скадовську (Херсонська область). Освіта вища, у 2009 році закінчив відділення важкої атлетики Херсонське училище фізичної культури (Скадовська філія), у 2016 році – факультет фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету Спортсмен Херсонської школи вищої спортивної майстерності (2007). Представляє фізкультурно-спортивне товариство «Динамо». Тренери: Пастух П.В., Готфрід Д.Р.

Зупинимось на спортивних досягненнях:

2007 рік – срібний призер чемпіонату Європи серед катетів.

2008 рік – учасник чемпіонату світу серед юніорів (7-е місце) та чемпіонату Європи серед юніорів (10-е місце).

2009 рік – бронзовий призер чемпіонату України серед юніорів (м.Сніжне).

2009 рік – учасник чемпіонату України з важкої атлетики до 23 років та міжнародного турніру пам'яті Якова Куценка , 4-е місце (м.Скадовськ).

2009 рік – учасник чемпіонату Європи серед юніорів, 9-е місце (Швеція).

2014 рік – учасник чемпіонату світу у ваговій категорії 94 кг з результатом 383 кг (8-е місце).

2015 рік – бронзовий призер чемпіонату світу у багатоборстві у ваговій категорії 84 кг з результатом 386 кг (Х'юстон, США).

2016 рік – учасник XXXI літніх Олімпійських ігор 2016 року у Ріо-де-Жанейро з важкої атлетики у ваговій категорії 94 кг (6-е місце з результатом 387 кг).

2017 рік – срібний призер чемпіонату Європи у ваговій категорії 94 кг з результатом 388 кг (174+214), у багатоборстві (Спліт, Хорватія), «бронза» у ривку (174 кг) та «золото» у поштовху (214 кг)

2018 рік – срібний призер чемпіонату світу з важкої атлетики серед чоловіків з результатом 393 кг (176+217) у ваговій категорії до 102 кг за сумою двоборства (Ашхабад). Дмитро завоював також срібну нагороду у ривку (176 кг) та бронзову у поштовху (217 кг).

Дарина Гончарова – Майстер спорту Міжнародного класу. Призерка та чемпіонка чемпіонатів України. Бронзова призерка XXVI Всесвітньої універсиади 2011 року (Китай).

Микола Терентьев, Олександр та Олексій Жур, Анатолій Чиньонний

В селищі Чорнобаївка підготовлено 11 майстрів спорту. МС Гуменюк Станіслав, МС Коршунов Євген, МС Ілханова Катерина, МС Гусєва Катерина, КМС Давидова Тетяна та інші. 4 члени національної збірної команди.

Висновки. За час плідної роботи Федерації на Херсонщині виховано багато спортсменів, які посідали і посідають призові місця й стають переможцями міжнародних та всеукраїнських змагань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аптекарь М.Л. Справочник. Тяжелая атлетика. / М.Л. Аптекарь. – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 415 с.
2. Джо Вейдер. Система строительства тела. / Джо Вейдер. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 113с.
3. Драга В.В. Тяжелоатлеты Украины. / В.В. Драга, П.П. Кравцов. – Киев: “Здоров’я”, 1985. – С. 17.
4. Олешко В.Г. Силові види спорту. / В.Г.Олешко. Підручник для інститутів фізичної культури. – К.: Олімпійська література. –1999. – С. 5-6.
5. Тяжелая атлетика: Учебник для институтов физической культуры / Под. ред. А.Н.Воробьева – М.: Физкультура и спорт, 1988. – 240 с.

ВРАХУВАННЯ АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЖІНОК-ВАЖКОАТЛЕТОК ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ ТРЕНУВАНЬ

Постановка проблеми. Наявність важкої атлетики в програмі олімпійських ігор свідчить про значну її популярність і широке поширення у багатьох країнах світу. За результатами спортивних змагань з важкої атлетики видно, що з кожним роком підвищуються рекордні відмітки. Жінки не відстають у встановленні рекордів за спортсменами чоловіками. На міжнародних змаганнях важкоатлетки виштовхують вгору штангу, вага якої в 2,5-3 рази перевищує, їх власну. Це свідчить про те, що при оптимальній організації тренувального процесу в організмі спортсменів можна знаходити для вдосконалення нові резерви. Проте, побудова організму жінок має фізіологічні особливості, що теж треба враховувати при плануванні значних тренувальних навантажень [4].

Мета: визначити анатомо-фізіологічні особливості жінок-важкоатлеток з метою планування навчально-тренувального процесу.

Показники фізичного розвитку жінок інші, ніж у чоловіків того ж віку. М'язова маса менше (її вага не перевищує 35%, проте як у чоловіків вона досягає 40-45% від загальної ваги тіла). Відповідно сила окремих м'язових груп жінок в 1,5-1,8 рази менше, ніж у чоловіків. Жирова тканина у жінок становить відносно більшу частину ваги тіла – 28% (у чоловіків – 18%). Наведене вище варто враховувати тренерам при плануванні навантаження. Систематичні заняття спортом сприяють збільшенню м'язової маси, але вона не досягає рівня, притаманного чоловікам.

Незначна сила м'язів спини і шиї у дівчаток-підлітків і дівчат може бути однією із причин скривлення хребта [4]. Цим пояснюється те, що деформація хребта в дівчаток шкільного віку зустрічається частіше, ніж у хлопчиків. Тому, під час занять фізичними вправами варто звертати особливу увагу на розвиток цих груп м'язів у дівчаток. Необхідно систематично зміцнювати та розвивати м'язи черевної стінки і тазу, тому що виконання вправ, пов'язаних з підвищенням внутрішньочеревного тиску, зі значними струсами тіла при бігу, стрибках, зіскоках та ін., може призвести до неправильного положення матки.

Тулуб у жінок довший, плечі вужче, таз ширше, ноги і руки коротші, центр ваги тіла, що грає велику роль у механізмі рухів, нижче, ніж у чоловіків. Ці особливості статури сприяють виконанню вправ у рівновазі з опорою на нижні кінцівки, але обмежують швидкість бігу, висоту стрибків та ін. З віком у жінок, особливо в тих, хто не займається фізичними

вправами, показники фізичного розвитку погіршуються: наростає вага, знижується сила м'язів, тощо [6].

Між жінками і чоловіками є також розбіжності в структурі та функціях внутрішніх органів. Так, вага серця, ударний обсяг серця і хвилинний обсяг кровообігу у жінок менше, ніж у чоловіків. В умовах виконання максимального фізичного навантаження серцевий викид у жінок також значно нижчий, ніж у чоловіків. ЧСС у спокої у жінок вище на 10-15 уд/хв.

При дослідженні системи зовнішнього подиху в жінок визначається більш висока частота подиху, менша глибина подиху і трохи менший хвилинний обсяг подиху, ніж у чоловіків. Тип подиху у жінок – грудний, у чоловіків – черевний. Його рівень може визначатися за тестом PWC_{170} і у чоловіків, які не займаються спортом у середньому становить 1027 кгм/хв (кілограм на метр в хвилину), у той час, як у жінок – 640 кгм/хв.

Під впливом систематичних занять важкою атлетикою різниця у функціональних показниках різних систем організму в чоловіків і жінок стає ще більш суттєвою. Так, реакція на функціональні проби з фізичним навантаженням у жінок характеризується більш вираженим підвищенням ЧСС і меншим підйомом АТ, а також більш тривалим періодом відновлення цих показників. При порівнянні показників фізичної працездатності у чоловіків і жінок, які займаються важкою атлетикою, необхідно мати на увазі залежність величин PWC_{170} і МПК. Для жінок-спортсменок за даними Іорданської Ф.А. [1], морфофункціональна перебудова організму в процесі адаптації багаторічного спортивного тренування фізичними психоемоційним навантаженням вносить специфічні зміни у функції систем їхнього організму, у тому числі і репродуктивну, як у період активної спортивної кар'єри, так і після її завершення. Тому, при організації тренувального процесу в важкій атлетичі необхідно враховувати ті зміни в організмі, що пов'язані з ОМЦ. Це складний біологічний процес, що починається з 10-13 років, у який включаються всі системи організму жінки. ОМЦ у здорових жінок триває 21-24, 24-26 або 28-30 днів і характеризується зміною різних фаз. Для успішної реалізації потенційних можливостей спортсменок тренерам необхідно вже на початку підготовчого періоду встановити тривалість ОМЦ кожної спортсменки, а також особливості його протікання за фазами (регулярність, болючі відчуття, самопочуття, стомлюваність, психічний стан – збудливість, апатія). Першу половину його становить фолікулярна фаза, що триває 10-15 днів. Це фаза розвитку фолікула в яєчнику, коли в крові переважає фолікулярний (естрогенний) гормон, у слизовій оболонці матки активізуються процеси проліферації, вона готується прийняти запліднену яйцеклітину. Закінчується ця фаза дозріванням та розривом фолікула [9].

Вихід яйцеклітини з фолікула і її імплантація в слизову оболонку матки позначається як овуляція. Вона відбувається в середині ОМЦ. Після овуляції починається наступна фаза – прогестеронова, що триває 10-15 днів і характеризується перевагою у крові гормону жовтого тіла – прогестерона. У

цю фазу можлива вагітність. Якщо не відбудеться запліднення яйцеклітини, то жовте тіло припиняє своє існування, перетворюється в біле тіло і настає менструація – відторгнення слизової оболонки матки, кровотеча із зовнішніх полових органів. Фаза менструації триває від двох до семи днів.

Розбіжності в загальній фізичній працездатності жінок і чоловіків, що займаються важкою атлетикою, обумовлені можливостями їх серцево-судинної і дихальної систем. Вправи, що вимагають прояви значної сили і витривалості, жінки виконують відносно гірше, ніж чоловіки. У програмах фізичного виховання жінок ці вправи займають набагато менше місця.

На думку Ніаурі Д.А. [5], серед жінок, що займаються професійним спортом, з більшою випадковістю, ніж у інших, зустрічаються наступні прояви репродуктивних розладів:

1. Затримка полового розвитку – відповідно до загальноприйнятої думки педіатрів, дитячих ендокринологів і гінекологів під затримкою полового розвитку розуміється відсутність вторинних полових ознак в 13-14 років. Так, дослідник Левенець С.А. [2], розбираючи причини ЗПР у дівчаток-спортсменок, зв'язує дану патологію з фізичними навантаженнями, які опосередковано мають ендокринний генез – гноблення гонадотропної функції гіпофіза, що веде до гіпофункції яєчників. Остання причина, на його думку, і приводить до недорозвинення вторинних полових ознак і ЗПР. Але при вивченні гормонального профілю в цих спортсменок крім гіпоестрогенії виявляється і відносна гіперандрогенія (збільшення 17-кетостероїдів) з перевагою фракцій з великою андрогеною активністю. Паралельно цьому процесу відзначене зниження в 2 рази питомої ваги 11-оксикортикостероїдів, що свідчить про зменшення кількості глюкокортикоїдів (кортизола).

2. Порушення менструального циклу, обумовлене недостатністю функції яєчників:

1) аменорея (первинна і вторинна), тобто відсутність менструації:

а) первинна – відсутність менархе, виникає при хромосомних аберациях і т.п.;

б) вторинна – є менархе, але після деякого часу менструації стають рідші та нарешті зникають зовсім.

2) дисменорея – порушення кількості і ритму менструації:

а) оліго (гіпо) – або опсоменорея – малі, рідкі менструації;

б) поліпройменорея – тривалі, рясні менструації);

3. Безплідність, невинесення вагітності;

4. Гіперандрогенія, маскулінізація (клінічно проявляється ознаками атлетичного – чоловічого морфотипу, гіпоплазією молочних залоз і матки, гірсутизмом, рядом лабораторних показників). Атлетичний морфотип у субпопуляції спортсменок реєструється в 66-84,7% випадків. Настільки висока частота клінічних проявів маскулінізації зв'язується всіма дослідниками з наднирковою гіперандрогенією.

Дослідником Цікуноюю Н.С. [8] встановлено, що заняття маскуліними видами спорту, до яких відносять і важку атлетику сприяють формуванню в дівчаток сміливості, активності, зниженню тривожності. Таким чином, функціональний стан жінок у різні фази ОМЦ неоднаковий. В одних самопочуття змінюється за 1-2 дні до менструації, в інших – під час менструації (відзначається підвищена дратівливість, нездужання, ослаблення уваги, слуху, можуть бути болі в області попереку або внизу живота), у третіх самопочуття не змінюється, не визначається ніяких неприємних відчуттів.

У багатьох важкоатлеток працездатність під час менструації не тільки не знижується, але і підвищується, що дозволяє їм показувати в цей період гарні спортивні результати. Але це не означає, що тренуватися і брати участь у змаганнях у менструальний період можна всім. Питання це повинно вирішуватися індивідуально та може бути здійснено при урахуванні наступних факторів:

а) динаміки фізичної працездатності спортсменки за фазами ОМЦ;

б) особливості прояву рухових якостей у різні фази ОМЦ;

в) схильність організму спортсменки до виконання навантажень певної спрямованості протягом ОМЦ.

При організації навчально-тренувального процесу необхідно враховувати наступне [3]:

1. Важкоатлеткам, у яких немає ніяких порушень у ОМЦ, можуть бути дозволені тренування з деяким зменшенням навантаження і зміною їх характеру, повним виключенням вправ, пов'язаних із сильним струсом тіла, великими зусиллями, нагужуванням, охолодженням у воді. При необхідності дозволяється брати участь у змаганнях.

2. Дівчаткам, особливо тим, хто перебуває в період полового дозрівання, і жінкам-новачкам займатися фізичними вправами, а тим більше брати участь у змаганнях у менструальний період не рекомендується.

3. Важкоатлеткам, у яких є які-небудь відхилення в характері і плинні менструацій, а також дівчаткам з недорозвиненою половою системою (інфантилізмом) займатися фізичними вправами з великим навантаженням у передменструальний і менструальний періоди не дозволяється, тому що інтенсивна м'язова робота може викликати припинення менструації або сильну кровотечу.

4. Спортсменкам, які перенесли інфекційні захворювання або запальні процеси в області малого таза не дозволяється в передменструальну і менструальну фази ОМЦ ні змагання, ні тренувальні заняття доти, поки не будуть ліквідовані всі наслідки хвороби, і тільки після нормального плину одного-двох циклів.

5. Спортсменкам, які перенесли аборт, можна починати тренувальні заняття лише після закінчення першої менструації, що протікає нормально.

При виконанні фізичних навантажень у передменструальну і менструальну фазу ОМЦ необхідне ретельне спостереження лікаря,

викладача або тренера, щоб у випадку несприятливої реакції на вплив навантажень вчасно вжити належних заходів. У період менструації варто уникати різкого охолодження або перегрівання тіла (не можна загоряти на сонці, купатися в холодній воді, приймати холодний душ або гарячу ванну), потрібно ретельно стежити за правильною діяльністю кишечника і сечового міхура, тому що переповнення цих органів підсилює менструальну крововтрату. Невиконання цих рекомендацій завдає суттєвої шкоди дітородної функції жінки і може призвести до безплідності та раннього клімаксу.

З настанням вагітності спортивне тренування і змагання повинні бути припинені. У цей час корисні легкі фізичні вправи, що позитивно впливають на загальний стан і плин вагітності, сприяють належному протіканню пологів, підвищуючи загальний тонус організму. Із програми занять повинні бути виключені силові вправи та вправи, пов'язані з натужуваннями, струсом тіла, вправи в парах з партнеркою. Через 4 місяці вагітності виключаються спортивні ігри і вправи, супроводжувані різкими поворотами тулуба, поштовхами, сильними струсами та значним підвищенням внутрішньочеревного тиску. Спеціальними вправами необхідно зміцнювати м'язи черевного преса, спини, тазового дна, міжреберні м'язи, застосовуючи вправи для збільшення рухливості в зчленуваннях малого таза і поліпшення кровообігу. На 7-8 місяці у зв'язку із сильним збільшенням матки більшість вправ варто виконувати в положенні лежачи. У цей період треба навчитися правильно дихати при напруженому черевному пресі, напружувати і розслаблювати м'язи живота, тобто використовувати вправи, що полегшують родовий акт [7].

У перші 4-6 тижнів після пологів варто виконувати тільки спеціально підібрані фізичні вправи, що сприяють більш швидкому скороченню матки і підвищенню загального тону організму. З 4-го місяця можна починати легке тренування, дуже поступово збільшуючи навантаження.

Потрібно пам'ятати, що в період годівлі дитини грудьми напружене спортивне тренування та змагання протипоказані, тому що вони можуть негативно позначитися на якості і кількості молока. Заняття фізичними вправами в цей період 4-5 разів у тиждень повинні носити переважно оздоровчий характер. Після закінчення годівлі дитини грудьми, але не раніше ніж через 6 місяців після пологів можна приступитися до занять фізичної культури і спортом.

Вагітність і пологи звичайно позитивно позначаються на спортивних успіхах, незважаючи на змушену перерву в тренуваннях.

Висновки.

Таким чином, слід зазначити, що розбіжності в структурі та функціях внутрішніх органів, в загальній фізичній працездатності жінок і чоловіків, що займаються важкою атлетикою, обумовлені можливостями їх серцево-судинної і дихальної систем. Показники фізичного розвитку жінок інші,

ніж у чоловіків. Систематичні заняття спортом сприяють збільшенню м'язової маси, але вона не досягає рівня, притаманного чоловікам.

Не слід допускати змагання між жінками і чоловіками навіть в клубі або групі. Обсяг і інтенсивність фізичних навантажень у жінок повинні бути суттєво нижче, ніж у чоловіків. Методи тренування не повинні бути однакові. Крім того, техніка виконання важкоатлетичних вправ та методика їх навчання для жінок має найважливіше значення. Наведене вище варто враховувати тренерам при плануванні навантаження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Иорданская Ф.А. Морфофункциональные возможности женщин в процессе долговременной адаптации к нагрузкам современного спорта /Ф.А. Иорданская // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 6. – С. 43 – 50.
2. Левенец С.А. Особенности физического и полового развития девочек, регулярно занимающихся спортом / С.А. Левенец // Гигиена и санитария, 1979. – № 1. – С. 25 – 28.
3. Логинов А.А. Структура тренировки тяжелоатлетов на основе их функциональной подготовленности: Автореф. дис. канд. пед. наук / Логинов А. А. – Малаховка, 1994. – 22 с.
4. Нечипоренко М.Н. Изменения в позвоночнике под влиянием занятий тяжелой атлетики / М.Н. Нечипоренко // ВГИФК материалы итоговых научных конф. за 1993-1994 гг. – Волгоград, 1995. – С. 189 – 190.
5. Ниаури Д.А. Репродуктивное здоровье женщины в спорте: [метод. пособие] / Д.А. Ниаури, Т.А. Евдокимова, Е.И. Сазыкина. – Санкт-Петербург, 2003. – 28 с.
6. Привес М.Г. Анатомия человека / М.Г. Привес. – М.: Медицина, 1974. – С. 172.
7. Хрущев С.В. Новый взгляд на старые проблемы женского спорта / С.В. Хрущев, Т.С. Соболева // Теория и практика физической культуры. – 1996. – № 2. – С. 56 – 57.
8. Цикунова Н.С. Гендерные характеристики личности спортсменов в маскулинных и фемининных видах спорта: Автореф. дис. канд. психол. наук / Цикунова Н.С. – СПб., 2003. – 19 с.
9. Шахлина Л.Г. Медико-биологические основы спортивной тренировки женщин: [монография] / Л.Г. Шахлина. – К.: Наук. думка, 2001. – 328 с.

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЇ ВЕСЛЯРІВ РІЗНИХ ВИДІВ ВЕСЛУВАННЯ

Постановка проблеми. Одним із важливих питань теорії спорту є оптимізація тренувального процесу. В дослідженнях науковців з психології спорту показано суттєве значення якостей особистості спортсменів у досягненні перемоги в веслувальних видах спорту.

Однак практичні рекомендації спортсменам та їх тренерам, яким чином скорегувати рівень прояву небажаних для певного виду спорту якостей особистості надаються в значно меншій кількості досліджень.

Кожен спортсмен повинен визначити, в першу чергу для себе, для чого він займається спортом. Для того, щоб поставити перед собою мету та намагатися її досягти. Існує багато видів мотивацій і у кожного спортсмена вона своя.

Мета дослідження – здійснити діагностику мотивації до занять, серед веслярів різних видів веслування.

Результати дослідження та їх обговорення. Враховуючи об'єктивні дані та погляди більшості дослідників, про суттєву роль індивідуально-психологічних факторів в спортивній діяльності, і в тому числі у веслярів, на першому етапі нашого дослідження ми здійснили діагностику мотивації до занять, серед веслярів різних видів веслування

Проаналізувавши зібрані данні опитування, ми з'ясували, що мотиви веслярів на байдарках та каное наступні:

- 35% - фізичне вдосконалення;
- 17% - розвиток характеру і психічних якостей;
- 13% - естетичне задоволення і «гострі» відчуття;
- 12% - підвищення престижу, бажання слави;
- 11% - поліпшення здоров'я і самопочуття;
- 8% - придбання корисних для життя знань, умінь, навичок;
- 4% - матеріальне благо.

Такі мотиви, як потреба у спілкуванні, пізнанні, потреба в схваленні та колективна спрямованість, не обрав жоден із спортсменів.

Одержані результати представлені на рисунку 1.

Необхідно зауважити, що в даному дослідженні приймали участь веслярі різної спортивної кваліфікації, що також було враховано.

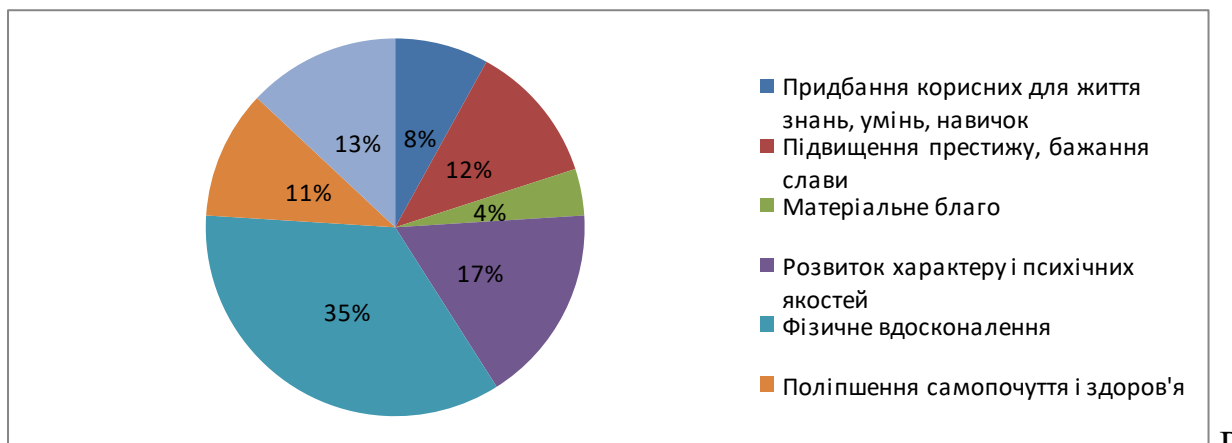

рис. 1. Мотиви занять спортом веслярів на байдарках та каное

Серед хлопців переважають такі мотиви як: «фізичне вдосконалення»; «естетичне задоволення і «гострі» відчуття»; «матеріальне благо».

В свою чергу серед дівчат переважають мотиви: «розвиток характеру і психічних якостей»; «поліпшення самопочуття і здоров'я»; «придбання корисних для життя знань, умінь, навичок» (рис.2.).

На дане питання, через соціальні мережі, Олімпійська чемпіонка та призерка, Інна Осіпенко-Радамська відповіла: «Я займаюся веслуванням, тому що я люблю цей вид спорту. Це стан моєї душі, мій фанатизм. Веслування воно багатогранне і одним мотивом не обійтись».

Олімпійський чемпіон та призер, Юрій Чебан, відповів: «Не можливо виділити, щось одне! На різних етапах кар'єри мною керують різні потреби та мотивація».

Серед майстрів спорту та майстрів спорту міжнародного класу переважають такі мотиви як: підвищення престижу, бажання слави ; матеріальне благо ; фізичне вдосконалення; розвиток характеру і психічних якостей.

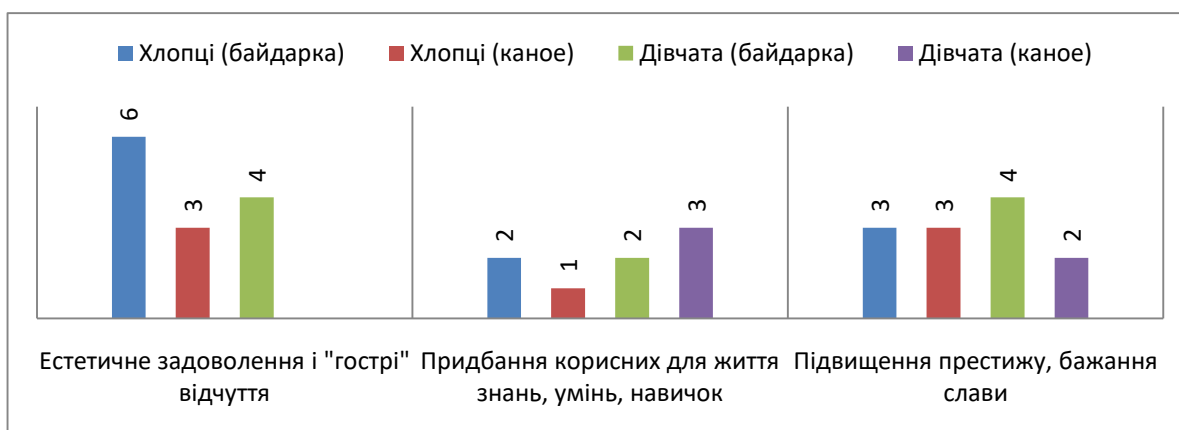
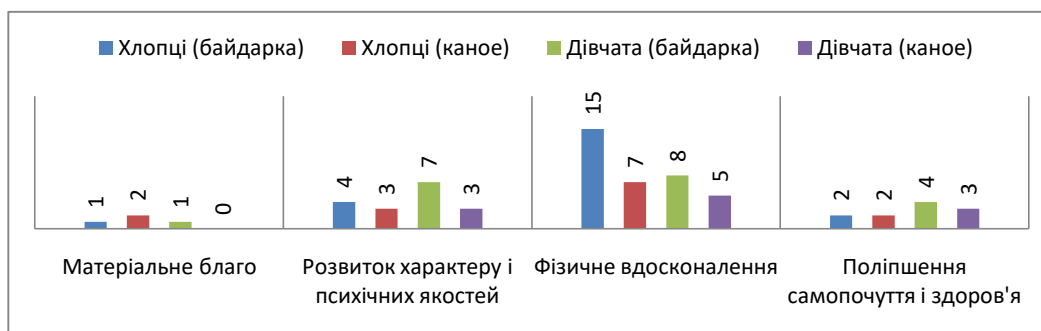

Рис.2. Розподіл мотивів до занять веслуванням на байдарках та каное серед хлопців та дівчат

Серед кандидатів до майстрів спорту переважають такі мотиви як: поліпшення здоров'я і самопочуття; естетичне задоволення і «гострі» відчуття; придбання корисних для життя знань, умінь, навичок.

Також за допомоги соціальних мереж ми опитали 100 веслярів з веслування на човнах «дракон», з яких 50 чоловік - майстри спорту та 50 чоловік - кандидати у майстри спорту.

Проаналізувавши зібрані данні опитування (рис.3.3.), ми з'ясували, що мотиви веслярів на човнах «дракон» наступні:

- 1) фізичне вдосконалення - 25%;
- 2) розвиток характеру і психічних якостей - 21%;
- 3) колективна спрямованість - 14%;
- 4) поліпшення здоров'я і самопочуття - 11%;
- 5) підвищення престижу, бажання слави - 10%;
- 6) естетичне задоволення і «гострі» відчуття - 9%;
- 7) спілкування - 6%;
- 8) матеріальне благо - 4%;

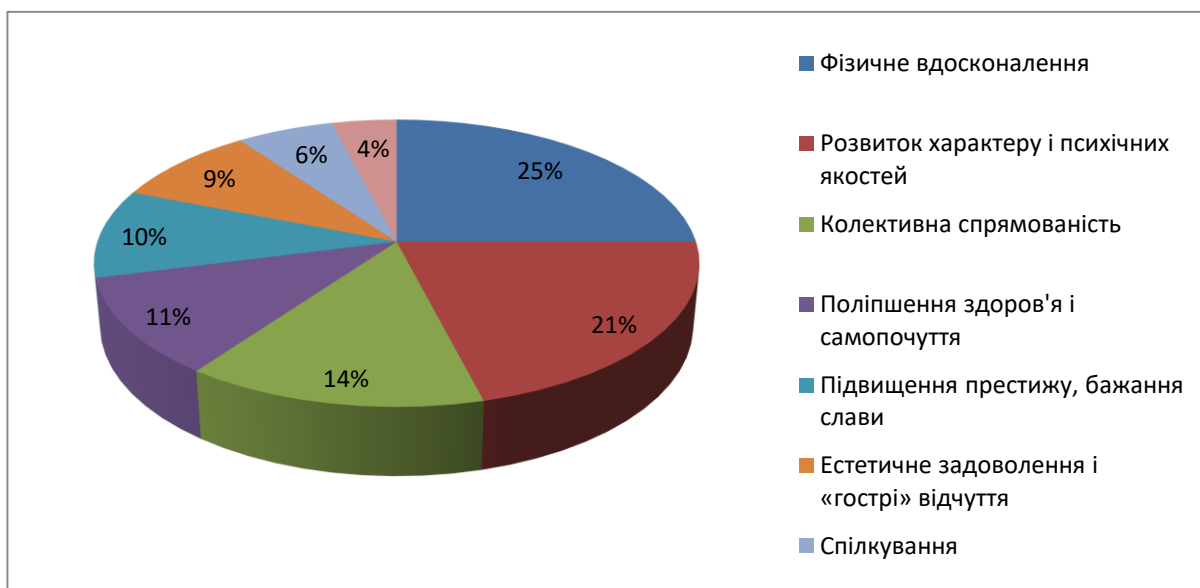

Рис.3. Мотиви занять спортом веслярів на човнах "Дракон"

Серед майстрів спорту переважають такі мотиви як: підвищення престижу, бажання слави ; матеріальне благо ; фізичне вдосконалення; розвиток характеру і психічних якостей .

Серед кандидатів до майстрів спорту переважають такі мотиви як: поліпшення здоров'я і самопочуття; естетичне задоволення і «гострі» відчуття; спілкування та колективна спрямованість.

Такі мотиви як : потреба у пізнанні, придбання корисних для життя знань, умінь, навичок та потреба в схваленні не обрав жоден спортсмен.

Висновки. Проаналізувавши зібрані данні опитування ми з'ясували, що мотиви веслярів на байдарках та каное наступні: 35% – фізичне вдосконалення; 17% – розвиток характеру і психічних якостей; 13% – естетичне задоволення і «гострі» відчуття; 12% – підвищення престижу, бажання слави; 11% – поліпшення здоров'я і самопочуття; 8% – придбання корисних для життя знань, умінь, навичок; 4% – матеріальне благо. Такі мотиви, як потреба у спілкуванні, пізнанні, потреба в схваленні та колективна спрямованість, не обрав жоден із спортсменів. Мотиви веслярів на човнах «дракон» наступні: фізичне вдосконалення – 25%; розвиток характеру і психічних якостей – 21%; колективна спрямованість – 14%; поліпшення здоров'я і самопочуття – 11%; підвищення престижу, бажання слави – 10%; естетичне задоволення і «гострі» відчуття – 9%; спілкування – 6%; матеріальне благо – 4%.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вольові якості особистості [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://wjournal.com.ua/volovi-jakosti-osobistosti.html>. – Вольові якості особистості.
2. Мотивація [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://yasdelaleto.ru/motivation.html>. – Мотивація.
3. Психологический тест: Определение типа Вашего характера [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.topglobus.ru/psihologicheskij-test-opredelenie-tipa-vashego-haraktera>. - Психологический тест.

4. Фетискин Н.П. Диагностика волевого потенциала личности / Н.П. Фетискин, В.В.Козлов, Г. М. Мануйлов. – М., Изд-во Института Психотерапии, 2002. С.54-55.
5. Чикова О.М. Психологические особенности спортивной деятельности и личности спортсмена: Учебное пособие для училищ Олимпийского резерва/ О.М. Чикова. – Мн.: ИПП Госэкономплана РБ, 1993. – 76 с.

УДК 796.85(477.81)

Литвинов Иван Олегович
Научный керівник – доцент кафедри теорії та
методики фізичного виховання Пришва О.Б.

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТАЙЛАНДСЬКОГО БОКСУ НА ХЕРСОНЩИНІ

Постановка проблеми. При вивченні історії фізичної культури дослідники спираються на діалектику загального розвитку, розглядаючи удосконалення фізичної культури у різні періоди у взаємозв'язку з іншими сторонами життя суспільства. Ні одна фізична культура не виникає з нічого вона йде шляхом запозичення. Нові системи фізичної культури завжди створюються як більш вдосконалені досягнення минулого. Запозичені елементи пристосовуються до існуючих форм, а пристосувавшись, стають складовою частиною системи фізичного виховання [6]. З давніх часів і до сьогодні актуальною залишається проблема ефективного самозахисту людини, а саме вміння фізично відстоювати свої права, майно, життя і здоров'я в екстремальних ситуаціях; бути надійним захисником для рідних і близьких людей, залишатись готовим до активних дій під час небезпеки не лише у фізичному, а й у моральному плані. В основі систем самозахисту лежать бойові мистецтва [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних дослідників, які займаються вивченням історії східних бойових мистецтв і їх розвитку, можна виділити Л.Куна, В.Ричка та ін. У своєму дослідженні «Всеобщая история физической культуры и спорта» [1] Л.Кун подає інформацію про виникнення і формування бойових мистецтв на території Індії, Китаю та Японії в середні віки. Результати інформаційного пошуку, що здійснив науковець, дають підстави стверджувати, що більшість східних бойових мистецтв тісно пов'язані між собою, або мають спільне коріння. Деякі відомості про появу тайландських бійцівських технік на території України, знаходимо у праці В. Ричка «Муэй-Тай: Тайландский бокс» [3].

Мета – розглянути закономірності розвитку тайландського боксу на Херсонщині

Методи дослідження: вивчення наукових джерел, вивчення та аналіз

діяльності обласної федерації тайландського боксу Херсонщини, бесіди.

Результати дослідження та їх обговорення. Історія Муай Тань берет свій початок понад 2000 років тому, коли тайландський народ був відомий як плем'я Ао Лай [2].

Плем'я Ао Лай вело тривалі війни з імперією, завойовуючи собі репутацію волелюбного і відважного народу. Постійна боротьба сприяла згуртуванню тайландський народу.

На сьогодні тайландський бокс став улюбленим спортом народу Сіаму.

Уряд Таїланду, розуміючи популярність тайбоксу у світі, робить усе можливе для того, щоб цей вид спорту ввійшов спочатку до програми Азіатських ігор, а потім і Олімпійських ігор [5].

Заборона занять карате в СРСР у 1984 році змусила прихильників східних одноборств шукати нові види бойових мистецтв, які, на їх думку не потрапили б під цю заборону. Так виникла зацікавленість до у-шу, тхеквондо, кік-бок-сингу, а пізніше до тайландського боксу [4].

У листопаді 1988 року завдяки активній роботі, яку проводили В. Ричко та В. Бородин, в Одесі створюється Одеське об'єднання східних одноборств, у якому активно розвивається тайландський бокс. У березні 1990 року створюється Федерація тайландського боксу у м. Києві.

Осіною 1991 року В. Ричко на запрошення секретаря Європейської асоціації Муей Тай Детлефа Тюрнау, відвідує Німеччину, де успішно проходить інструкторський семінар з Муей Тай, і у 1992 році створює в Одесі перший офіційно зареєстрований спортивний клуб тайландського боксу "Муей Тай" [3].

Протягом 1991-1992 років український Муей Тай стає членом всіх міжнародних організацій, які існують на той час.

Під час проведення цього міжнародного турніру відбулася конференція Міжнародної федерації аматорського Муей Тай (IFMA), що дало початок розвитку аматорського Муей Тай на міжнародному рівні. Тоді Україна увійшла до складу IFMA.

Одеський клуб тайландського боксу в період з 1991-1994 роки організовує і проводить вісім міжнародних турнірів за участю спортсменів ближнього і дальнього зарубіжжя. Різко зростає зацікавленість до тайландського боксу і у багатьох містах України створюються клуби та секції з Муей Тай, встановлюються контакти, йде обмін інформацією між клубами та секціями. Виникає необхідність створення всеукраїнської організації, яка об'єднала б всіх бажаючих.

У червні 1995 року затверджується і реєструється Міністерством Юстиції України федерація тайландського боксу Муей Тай (УФТБМТ). Керівництво федерацією очолив Геннадій Труханов, який і по сьогоднішній день займає цю посаду.

У лютому 1996 року в м. Одесі відбувся перший офіційний чемпіонат України, в якому прийняли участь спортсмени з 19 областей України, за результатами якого були присвоєні перші звання майстрів спорту.

Такі досягнення Національної Української федерації тайландського боксу сприяли підйому авторитету федерації на міжнародному рівні і в листопаді 1999 року на всесвітній конференції Міжнародної федерації аматорського Муей Тай, В.І. Ричко був обраний віце-президентом IFMA, а федерація отримала ліцензію на проведення 1-го чемпіонату Європи з аматорського Муей Тай, який провела у травні 2000 року у м. Одесі. За великі досягнення у розвитку тайландського боксу як в Україні, так і на світовій арені, Українська федерація тайландського боксу Муей Тай у січні 2000 року отримала статус Національної федерації.

Херсонська обласна федерація тайландського боксу заснована у 1999 році та є осередком Національної української федерації тайландського боксу Муей Тай. Засновником тайландського боксу та першим президентом Херсонської обласної федерації є Філіпович Сергій Валентинович. Сергій Філіпович загинув при виконанні миротворчої місії ООН в Сьєра-Леоне. Щороку в серпні місяці в м. Херсоні проводиться всеукраїнський турнір з тайландського боксу пам'яті Сергія Філіповича. У 2001 році було відкрито відділення тайландського боксу при Комплексній ДЮСШ Херсонської обласної організації ФСТ "Україна". На сьогодні Херсонську обласну федерацію представляють: 5 тренерів-викладачів з тайландського боксу Муей Тай, суддя третьої категорії, 80 спортсменів. Очолює Херсонську федерацію і є старшим тренером Херсонської обласної федерації є тренер-викладач вищої категорії Левандовський Едуард Іванович.

Висновки. Щороку результати виступів покращуються, але найбільш вражає те, що зростають не тільки спортивні результати, а росте кількість дітей, які приходять на заняття у спортивні секції і цим піднімають престиж спорту. Сподіваємося, що згодом цей вид спорту увійде до олімпійської програми, а наші юні тайбоксери з часом стануть Олімпійськими чемпіонами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Пер. с венг. / Под общ. ред. В.В. Столбова / Л.Кун. – М.: Радуга, 1982.
2. Панья Чарат. Муай Тай (Таиландский бокс)/перевод Гринченко Ю.А.- «ДИФ», 2001.-103с.
3. Ричко В.И. Муей Тай тайландський бокс, Одеса, 1992, 78 с.
4. Ричко В.И. Тайландский бокс Муэй Тай теоретические аспекты, Одесса, 2002, 109 с.
5. Сагат Ной Коклам. Основы таиландського бокса /Серия «Мастера боевых искусств».-Ростов н/Д:»Феникс»,2003.-352с.
6. Степанюк С.І. Тайландський бокс на Херсонщині. / Степанюк С.І., О.Б. Пришва, М. Скачков Печатное слово: Информационно-методический журнал издательства ХГУ, – 2007. - № 1/22. – Херсон: Видавництво ХДУ. – С. 108-110.

ІСТОРІЯ ХУДОЖНЬОЇ ГІМНАСТИКИ

Постановка проблеми. Художня гімнастика, як один із найвидовищних видів спорту, в останні роки одержала широку популярність, як у нашій країні, так і за її межами. Така популярність стала можливою завдяки включенню її до програми Олімпійських ігор [6].

Не зважаючи на широту і глибину тематики, відкритість і доступність першоджерел, дана проблема досліджена не повно.

Вважаємо, що об'єктивний науковий аналіз даної проблеми є актуальною проблемою теорії та історії вітчизняного спорту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українські гімнастки – одні з лідерів світової гімнастики. На сьогодні Україна має двох олімпійських чемпіонок – Олександру Тимошенко та Катерину Серебрянську, бронзових призерок Ганну Безсонову (двічі), Олену Вітриченко, Оксану Скалдіну та Ганну Різатдінову [5].

Художня гімнастика включає безліч засобів вираження, що заворожує з перших секунд: це і елементи класичного і народного танців, виразні вправи з предметами, елементи пантоміми і навіть акробатичні вправи [3]. Без перебільшення можна сказати, вона увібрала все найкраще, втіливши в собі справжній витвір мистецтва, а точніше мистецтво виразного руху.

Мета дослідження – проаналізувати історію розвитку художньої гімнастики в Україні.

Методи дослідження – аналіз наукової та науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Становлення сучасної художньої гімнастики не може бути зрозуміле поза зв'язком з її джерелами. Художня гімнастика стала можливою завдяки французькому співакові і теоретику сценічного мистецтва Франсуа Дельсарту. Саме йому належить винахід принципів виразності, багато він черпав з античності і надавав вдосконалення тіла велике значення. З легкої руки французького теоретика з'явився вираз «поезія тіла». У свою чергу, ритміка в художній гімнастиці отримала поштовх завдяки Емілю Жаку-Далькрозу. Він використовував ритм, як спосіб розвитку гармонії – як емоційної, так і фізичної [1].

Танцювальна гімнастика вдихнула в художню грацію, гнучкість і плавність завдяки Жоржу Деміні в середині 20 століття. Перші вправи з різними вінками і булавами належать саме йому.

Але художня гімнастика була б зовсім іншою, якби проти догм класичного балету не виступила Айседора Дункан. Вона повністю перевернула традиційну свідомість про танці, вважаючи, що рухи не повинні

бути скуті правилами. Не дивно, чому її танці нагадували античний танець. Відмовившись від корсета і балеток, вона танцювала в туніці і босоніж [3]. Злившись воедино, ці чотири напрямки вплинули на виникнення самого витонченого виду спорту – художньої гімнастики.

Термін «художня гімнастика» з'явився у 1934 році в «Вищій школі художнього руху», яка відкрилася в Ленінградському державному інституті фізичної культури ім. П. Ф. Лесгафта. Вона об'єднала зусилля теоретиків і викладачів провідних студій пластики і художнього руху. У період з 1932 по 1937 р. значний крок від ритмічної гімнастики до художнього зробили видатні практики і теоретики того часу А.М. Невинська, Н.В. Романова, Р.А. Варшавська, котрі працювали в Інституті фізичної культури ім. П.Ф. Лесгафта і викладали ритміку, а потім художній рух [4].

Кінець 30-х років – час нагромадження практичного досвіду в художній гімнастиці, визначення її задач, уточнення методики, розширення «географії» впливу виду спорту. У далекому 1935 році, Олександра Семенова-Найпак, виїхавши з Ленінграда до Харкова, почала викладати художню гімнастику в Державному інституті фізичної культури України. Її учениця Валентина Зінченко організує першу групу «художниць» у Київському технікумі фізичної культури. У їхній роботі було ще чимало протиріч, невирішеного, експериментального. Багато викладачів недостатньо чітко відрізняли задачі художньої гімнастики від задач мистецтва. Але успіхи були в наявності. Новий вид гімнастики залучав усе більш пильну увагу широких кіл громадськості.

Засновником цілеспрямованої підготовки тренерів і гімнасток України безперечно можна назвати Валентину Савеліївну Зінченко. Завдяки її зусиллям на початку 50-х років була створена Федерація гімнастики України, що зіграла важливу роль у масовому розвитку художньої гімнастики в Києві, Запорозжі, Львові, Одесі, Дніпропетровську, Харкові й в інших містах [5].

У першу чергу були сформовані основні риси української гімнастичної школи, що поклали основу для успішного виходу гімнасток України на міжнародну арену. Ряд тренерів у 60-х роках стали авторами пошуків нових складних елементів і оригінальних композицій.

На міжнародній арені гімнастики-художниці колишнього радянського союзу почали виступати з 1955 року. Вони взяли участь у показових виступах у Бельгії, Югославії, ФРН, Франції, Чехословачії, Болгарії й інших країн і привернули увагу закордонних діячів галузі фізичного виховання жінок.

З 1963 року почали проводити першість Європи а з 1965 р. стали проводитися першості світу.

Популярність художньої гімнастики, її поступальний рух на всіх п'ятьох континентах, зростаючий рівень технічної майстерності дозволили їй зайняти гідне місце серед «Олімпійських видів». При Міжнародній федерації гімнастики у 1963 р. створюється комісія зі спортивно-ритмічної гімнастики (з 1998 р. – художня гімнастика) [2].

1980 рік стає доленосним для художньої гімнастики. Після завершення Ігор XXII Олімпіади в Москві Конгрес Міжнародного олімпійського комітету приймає рішення про включення художньої гімнастики до олімпійської програми.

До участі на XXIII Олімпійських іграх 1984 р., де відбувся дебют художньої гімнастики, готувалися багато країн світу. Однак спортсменки колишнього СРСР участі в них не приймали.

На XXIV Олімпійських іграх 1988 р. у змаганнях з художньої гімнастики взяли участь спортсменки 30 країн. Чемпіонкою Олімпійських ігор стала беларуська спортсменка Марина Лобач, а бронзову медаль завоювала юна Олександра Тимошенко.

У 1992 році в Барселоні українські спортсмени виступали у складі об'єднаної команди. Олімпійською чемпіонкою стала Олександра Тимошенко а Оксана Скалдїна здобула бронзу.

1996, Атланта. Звання олімпійської чемпіонки здобула українка Катерина Серебрянська, третє місце також за українкою Оленою Вітриченко. З цього року починається безупинна боротьба між гімнастками України та Росії.

Олімпіада 2000 року в Сіднеї була для наших спортсменок не досить вдалою. Тамара Єрофєєва посіла 6-е місце. Двічі на п'єдестал пошани за свою спортивну кар'єру піднімалася Ганна Безсонова. У 2004 році в Афінах та у 2008 в Пекіні ставала бронзовим призером Олімпійських ігор. Наталія Годунко брала участь в Олімпійських іграх 2004 та 2008 рр. На Олімпійських іграх у Афінах у 2004 році посіла 5 місце. На Олімпійських іграх в Пекіні у 2008 році стала сьомою. На Олімпіаді в Лондоні у 2012 році Аліна Максименко стала шостою. У 2016 в Ріо де Жанейро Ганна Різатдінова стала третьою.

Успішним виступом українських гімнасток на Іграх олімпіад ми завдячуємо нашим досвідченим і відомим сьому світу тренерам: Альбіні Миколаївні та Ірині Іванівні Дерюгіним, Серебрянській Любові Овсїївні та Вітриченко Ніні Михайлівні [5]. Протягом багатьох років їхня кропітка праця приносить славу нашій державі і супроводжує цей неймовірний жіночий вид спорту допомагаючи долати різні труднощі і сприяє його подальшому прогресу.

Висновки. Отже, зародження сучасної художньої гімнастики йде корінням від творця виразної гімнастики Франсуа Дельсарта, ритмічної гімнастики Еміля Жака-Далькрози, танцювальної гімнастики Жоржа Демені та вільного танцю Айседори Дункан. Серед українських спортсменок відзначимо олімпійських чемпіонок Олександрю Тимошенко та Катерину Серебрянську, бронзових призерок Ганну Безсонову (двічі), Олену Вітриченко, Оксану Скалдїну та Ганну Різатдінову.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бирюк Е.В. Развитие художественной гимнастики как вида спорта / Е.В.Бирюк, Н.А.Овчинникова. – Метод.рек.: КГИФК. – Киев, 1990. – 29 с.
2. Варшавская Р.А. Поэзия движения. К истории развития художественной гимнастики в Ленинграде / Р.А.Варшавская, Ю.Н.Шишкарёва, Т.Т.Варакина и др. – Л., 1987. – 158 с.
3. Винер-Усманова И.А. Художественная гимнастика: история, состояние и перспективы развития / И.А.Винер-Усманова, Е.С.Крючек, Е.Н.Медведева, Р.Н. Терехина. – М., Человек, 2014. – 200 с.
4. Леонова В. А. Через науку к олимпийским вершинам: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. зав. III – IV уровней аккредитации, аспирантов и научных работников] / В. А. Леонова. – Х.: ОВС, 2003. – 352 с.
5. Степанюк С. І. Витоки художньої гімнастики / С. І. Степанюк, Т.О. Ектова // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. - 2015. - Вип. 1. - С. 315-320.
6. Художественная гимнастика: учебник для тренеров, преподавателей и студентов институтов физ.культ. / под ред. Л.А.Карпенко. – М., 2003. – 381 с.

УДК 796.032:613.65:796.071.2

Танцерев Микола Олегович

Наукові керівники – завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання Маляренко І.В., доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Кольцова О.С.

ОЛІМПІЙСЬКІ ЦІННОСТІ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві стан дітей корелює із станом соціального благополуччя країни, рівнем медичного забезпечення та результатом впливу сучасного способу життя. Тому стан здоров'я і сучасний спосіб життя молодих людей є одним із головних пріоритетів розвитку України, як повноцінної держави [7].

Піклування про здоров'я підростаючого покоління зумовлено негативною тенденцією показників стану здоров'я цієї когорти населення, кризовою медико-демографічною ситуацією в Україні, статистика свідчить, що 97% випускників навчальних закладів мають проблеми зі здоров'ям. Науковці стверджують, що це пов'язано з низьким рівнем мотивації до здорового способу життя. Особливо проблема непокоїть, бо вже сьогодні це стосується дітей шкільного віку, адже саме вони вже сьогодні прогностично демонструють негативні наслідки у недалекому майбутньому для нашої держави.

Всесвітня організація охорони здоров'я провела анкетування серед дітей шкільного віку в 41 країні світу, чи вживають вони спиртні напої. Згідно

статистики Україна перша в цьому ганебному рейтингу, адже 40% дітей на Україні вживають алкоголь. За даними головного нарколога Міністерства охорони здоров'я України, Анатолія Вієвського, сьогодні 1% підлітків 12-13 років кожного дня вживають спиртні напої. Ситуація погіршується з ростом «деструктивної поведінки». Приблизно в 60%, причиною споживання алкоголю є наявність компанії друзів. Керівник дослідження на Україні, Балакірева Ольга звертала увагу: «Ми маємо шосту частину дітей у віці 11-12 років, що вже знають, що таке алкогольне сп'яніння» [2].

Мета дослідження. Пошук альтернативних засобів та методів у формуванні здоров'язберігаючих компетентностей учнів олімпійськими цінностями.

Виклад основного матеріалу. Аналіз стану здоров'я молодого населення України вказує на наявність негативних тенденцій у цьому аспекті. І як результат, зростає загальна захворюваність, смертність, збільшується кількість хвороб при низькому рівні народжуваності. На сьогодні в Україні стан здоров'я дітей є не тільки важливою соціально-економічною та медичною проблемою, а й фактором, що визначає стійкий розвиток країн в третьому тисячолітті [8].

Здоров'я нації розглядається як показник цивілізованості держави й відображає соціально-економічне становище суспільства. Саме тому державна політика щодо здорового способу життя на сьогодні регламентується законами та державними програмами, що спрямовані на пропаганду здорового способу життя дітей та молоді.

У Конституції України наголошується, що здоров'я людини є однією з найвищих соціальних цінностей, забезпечення якої є одним із головних обов'язків держави. Національна доктрина розвитку освіти активно пропагує здоровий спосіб життя через формування здоров'язберігаючих компетентностей учнів.

Здоров'язберігаюча компетентність – це здатність зміцнювати власне фізичне, психічне, емоційне й соціальне здоров'я, дбати про здоров'я інших. Ця здатність зможе вирішити багато загальних проблем, пов'язаних не лише з здоров'ям, нашої нації у майбутньому. Здійснення цієї мети неможливе без активної пізнавальної діяльності учнів.

Здоров'язберігаюча компетентність це здатність зміцнювати власне фізичне, психічне, емоційне й соціальне здоров'я, дбати про здоров'я інших. Тому формування здоров'язберігаючої компетентності учнів повинно стати важливим елементом освітнього процесу. Ефективність формування здоров'язберігаючої компетентності школярів значною мірою залежить від вибору учителем методів та засобів роботи.

У зв'язку з цим педагогам необхідно усвідомити потреби та здібності учнів, ураховувати їхні зацікавлення та емоційні стани у конкретний момент спілкування, створити позитивний мікроклімат під час проведення різноманітних занять. Іншим важливим компонентом у формуванні здоров'язберігаючої компетентності учнів є й організація діяльності школи,

тісна співпраця педагогів та школярів, професійні вміння працівників та їх компетенція у питаннях здоров'язбереження. Вчитель повинен уміти визначати стан фізичного, психоемоційного розвитку дитини, складати комплекси вправ для поєднання рухової та навчальної діяльності учнів. Тільки у поєднанні та реалізації у освітньому та виховному процесі навчального закладу олімпійських цінностей: Досконалість, Сміливість, Повага, Дружба, Натхненність, Завзятість, Рівність, тощо, можливо формування повноцінних, самодостатніх особистостей, здатних до ініціювання позитивних змін у важливих сьогодні та складних диференційованих соціальних процесів у майбутньому [6].

Сьогодні одним з найефективніших напрямків охорони та зміцнення здоров'я підрастаючого покоління є запровадження олімпійських цінностей та олімпійської освіти серед дітей та підлітків, що є досить популярним у цих вікових групах і саме тому ефективно. Особливістю залучення олімпійських цінностей є те, що вони слугують прикладом виховання не лише фізичних якостей серед дітей, а й позитивних соціальних та моральних якостей, що в свою чергу повністю підпадає під визначення терміну «здоров'я» у всесвітній організації охорони здоров'я. Саме олімпійська освіта сприяє розвитку здоров'язберігаючої компетентності учнів, формуванню навичок здорового способу життя, тому на сучасному етапі розвитку освіти спеціалізованим заняттям з олімпійською тематикою, їх структурі та формам проведення приділяється велика увага. Тому формування здоров'язберігаючої компетентності учнів, в контексті олімпійських цінностей, повинно стати важливим елементом навчально-виховного процесу.

Реалізація цінностей олімпійської культури відбувається через систему освіти і виховання і тому має певні вимоги до тренерів та викладачів фізичної культури. Завдання педагогів, тренерів і взагалі організаторів спортивного руху не тільки залучити дітей у фізкультурно-спортивну діяльність, але й орієнтувати їх на засвоєння гуманістичних цінностей спорту, щоб виховати не просто спортсмена високого класу, а й насамперед особистість, громадянина, здатного захищати спортивну честь, чесно боротися, протистояти грубошам, агресивності, насильству, всьому тому, що руйнує спорт і особистість і це повністю відповідає олімпійським цінностям, а ті в свою чергу сучасним вимогам України до освітнього процесу [5].

Значну роль у олімпійській освіті школярів міста Херсон відіграє цілеспрямована робота факультету фізичного виховання та спорту: впровадження сучасних форм спеціалізованих занять та освітніх заходів, таких як «Олімпійське лелечення», що проводиться два рази на рік (зимове та літнє) серед учнів молодшого та середнього шкільного віку загальноосвітніх закладів області, «Олімпійські уроки», спортивно-масові заходи «Стань вряди олімпійців», «Олімпійські старты», що проводяться на постійній основі студентами факультету під час проведення навчальних практик із запрошенням спортсменів високої кваліфікації за ініціативою доцента

кафедри теорії та методики фізичного виховання, кандидатом педагогічних наук Кольцовою О.С. Вона розробила, враховуючи актуальність проблеми та за підтримки компетентних фахівців в галузі фізичної культури та спорту Херсонської області, впровадила та викладає дисципліну «Олімпійська освіта» студентам факультету та слухачам тренерських курсів підвищення кваліфікації, що щорічно проходять на факультеті під керівництвом доц. Городинської І.В. [1].

З метою пропаганди та впровадженні Олімпійської культури, яка складає сукупність накопичених людством знань, норм, цінностей, зразків поведінки, які відповідають Олімпійській хартії, філософії олімпізму, на основі яких формується гуманістичний спосіб життя особистості на факультеті в 2016 році було засновано кабінет Олімпійської Освіти. В ньому проходять різноманітні заходи олімпійської тематики. Олімпізм являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле якості тіла, волі й розуму людини. Поєднуючи спорт з культурою та освітою, олімпізм прагне створити спосіб життя, який базується на радощах та емоційному піднесенні, здобутих через зусилля, особистій освітній цінності, доброго прикладу та повазі до універсальних етичних принципів.

Усвідомлення олімпійської культури дає нам змогу використовувати її ідеї задля всебічного розвитку людського тіла, духу, розуму і тим самим попереджати негативні наслідки здоров'язберігаючої необізнаності молоді, в залежності від охорони здоров'я, що призначена для вирішення проблем вже з набутими фізичними вадами, внаслідок неправильного образу життя, шкідливий звичок [3].

На сучасному етапі розвитку освіти перед нами стоїть головне завдання – формування компетентної особистості, розвиток її ключових компетентностей, серед яких однією з провідних виділяють здоров'язберігаючу. Тобто сьогодні головною метою сучасних занять фізичної культури та спортом серед дітей є саме формування навичок здорового способу життя, розвиток здоров'язберігаючої компетентності учнів. Під поняттям здоров'язберігаючої компетентності слід розуміти характеристики та властивості учня, спрямовані на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Ставлення учнів до свого здоров'я, на мою думку, є основою здоров'язбереження, тому що особисту мотивацію цього ставлення можна здійснити ціннісно орієнтовану діяльність дітей та підлітків зі збереження та зміцнення власного здоров'я. Тому пропаганда здорового способу життя через валеологічне та екологічне виховання засобами олімпійських уроків та олімпійських заходів є важливою складовою в розв'язанні проблеми здоров'язбереження.

Наразі необхідно впроваджувати певні здоров'язберігаючі технології в навчально-виховний процес, які б відповідали олімпійським цінностям і педагогічним вимогам, в залежності від форми їх впровадження. Це великою

мірою сприяло б більш повноцінному психічному розвитку дитини та вдосконаленню її рухових функцій.

Багато фахівців вважають, що для підвищення ефективності роботи з роз'яснення та пропаганди ідей олімпізму вона повинна проводитися не тільки на навчальних заняттях, але і в рамках спортивних занять та уроків фізичного виховання [4].

Висновки. В останні роки для пропаганди ідей олімпізму серед дітей та молоді набагато ширше стали використовуватися і самі спортивні змагання. У ході цих змагань застосовується олімпійська атрибутика: підйом олімпійського прапора, проголошення Кодексу честі олімпійця України, церемонія запалювання олімпійського вогню, презентування талісманів Олімпійських ігор. І це сприяє усвідомленню молодих спортсменів їх непосредного відношення до олімпізму, та тих цінностей, що пропагандуються олімпійською освітою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Булатова М.М. Система олімпійської освіти та нові форми її впровадження /М.М. Булатова //Олимпийский спорт и спорт для всех: тезисы IX Международного научного конгресса. – К.: Олимп. литература, 2005. – 7с.
2. Булатова М. Олимпийская академия Украины: приоритетные направления деятельности /М.М. Булатова // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 5 – 12.
3. Бальсевич В.К. Олимпийское образование: определение сущности и перспективные направления научных исследований / В.К. Бальсевич // Теория и практика физической культуры. – 1995. - №4.- С.2-7.
4. Деметр Г.С. Олимпийское воспитание / Г.С. Деметр // Теория и практика физической культуры. – 1996. - №4.- С.61-62.
5. Дмитренко С.М. Впровадження олімпійської освіти в систему роботи сільських загальноосвітніх навчальних закладів / Асаулюк І.О. Дмитренко С.М. // Збірник наукових праць Фізична культура, спорт та здоров'я нації». - – Вінниця: ТОВ «Ландо ЛТД». - Випуск 16, 2013. – С.34-41
6. Матвеев С.Ф. Олімпійська освіта – пріоритетний напрям в діяльності Олімпійської академії України /С.Ф. Матвеев, Л.О. Радченко, Я.С. Щербашин // Олімп. спорт і спорт для всіх: IX Міжнар. наук.конгр.: тези доп. – К.: Олімп. література, 2005. – 22 с.
7. Формування здорового способу життя серед дітей та молоді (наказ Мінсім'ямолодьспорту від 30.03.2007 №947)
8. Обзорная сводка о состоянии здоровья в Украине 2005.Всемирная организация здравоохранения, 2006г. [Електронний ресурс] – Режим доступу до книги: <http://www.euro.who.int/document/e88285r.pdf>

РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН STREET WORKOUT В ХЕРСОНІ

Постановка проблеми. Street Workout (стріт воркаут) – одне з найбільш популярних і динамічних напрямків молодіжних культур. Street Workout в перекладі з англійської мови: street – вулиця, workout – тренування (вуличне тренування), тому Street Workout – це аматорський вид спорту, який включає в себе виконання різних вправ на вуличних спортмайданчиках, а саме на турніках, брусах, шведських стінках, рукоходах і інших конструкціях, або взагалі без їх використання (на землі) [4]. Основний акцент робиться на роботу з власною вагою і розвитком сили та витривалості. Ідея Street Workout неймовірно проста: виходь і займайся на всьому, що підходить. Street Workout – це можливість зміцнити мускулатуру і бути у відмінній фізичній формі, не витративши на це ні копійки. Саме завдяки своїй доступності та простоті він зібрав мільйони прихильників по всьому світу [2].

Мета дослідження – проаналізувати розвиток та сучасний стан Street Workout в Херсоні.

Методи дослідження – аналіз наукової та науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Історія розвитку Street Workout у світі почалась зі США. В 2000 році в США з'явилась перша workout-команда Bartenders, яка популяризувала рух і зробила його публічним. Як організатори вуличних занять, так і влада – всі чудово розуміли, що енергію буйної молоді краще спрямувати у русло спорту, а не криміналу. І вже на початку 2000-х в американських містах починають активно будуватись вуличні спортмайданчики, де може займатись кожен охочий. З цією ж метою були введені нормативи з фізичної культури в закладах освіти, в які також входили підтягування на поперечині і підйом з вису в упор переворотом або силою. Вже тоді багато хлопців почали цікавитися і активно займатися на спортивних майданчиках [1].

Пророком цього спортивного руху вважають Ганнібала Кінга – це чорношкіра легенда для «турнікменів» планети Земля. Більшість тренувальних елементів створені саме цим ентузіастом вуличних тренувань. «Здорове міцне тіло без зайвих витрат» – ось принцип філософії Кінга. Другий принцип Street Workout – ніколи не зупиняйся на досягнутому і постійно розвивайся.

Найвідомішими командами в світі з вуличного воркауту є такі команди: Bar-barians, BarStarzz та Bartendaz. До їх складу входять: Jude, Zakaveli, Slik Ric, Tuface, Bolo Ben, Leitz Out, Niroc, Mad Money, Tech та інші.

З цього часу Street Workout розлетівся по всьому світу, начисляючи мільйони прихильників вуличних тренувань [2].

Street workout протягом останніх років став популярним і в Україні – і, що головне, не лише у великих містах, а й навіть у невеликих селах. Вулична гімнастика стає чудовою альтернативою поганому дозвіллю – більше ніякого алкоголю чи цигарок. І працює це чудово навіть без офіційної державної підтримки чи спецпрограми: хлопці та дівчата самоорганізуються, влаштовують змагання та регулярні тренування [3].

Перший всеукраїнський фестиваль Street Workout відбувся в травні 2011 року в Дніпропетровську, а вже за кілька місяців на світовому чемпіонаті у Латвії український спортсмен Євгеній Козир посів перше місце. У 2012 році на День Незалежності в Києві були проведені цікаві змагання між районами міста: кожен охочий міг підійти і виконати вправу (згинання-розгинання рук від підлоги, вправи на брусах або підтягування на поперечині), після чого його результат записувався і закріплювався за його районом. Тоді, за підсумками змагань, найсильнішим районом столиці було визнано Оболонський.

За словами Кості Бемби, одного з активних учасників руху Street Workout у Львівській області, він почав займатись цим в першу чергу тому, що захотів довести самому собі, що він може стати сильним та витривалим.

У 2012 році переможцями телешоу «Україна має талант» стала команда «Street Workout», яка підкорила серця жіночої половини і повагу чоловічої половини аудиторії завдяки своєму ефектному шоу. Цей виступ на Youtube зібрав більше п'яти мільйонів переглядів. Проте найбільш хітовим відеороликом на Youtube є відео від київських воркаутерів, які займаються в столичному Гідропарку – одному з найпопулярніших місць для занять вуличною гімнастикою не лише в Києві, а й в Україні. Воно збрало понад сім мільйонів переглядів за рік та сотні публікацій в закордонних блогах і соцмережах.

В Україні одним з перших ідеологів Street Workout був Денис Мінін. Денис є лідером Всеукраїнської громадської організації «Street Workout Україна». Він уже випустив власний відео-посібник по заняттях зі «Street Workout – «IT'S MY WAY». Завдяки Денису вже в багатьох містах та селах України встановлені спеціальні майданчики [5]. Він є організатором обласних та регіональних змагань по всій Україні, а також різноманітних фестивалів та заходів. Заходи проходять на дуже високому рівні. Учасникам оплачують проїзд, харчування та проживання, організують значний призовий фонд. В цих заходах беруть участь тисячі талановитих хлопців та дівчат.

Популярність вуличного спорту призвела до того, що довелось налагодити систему оцінювання спортсменів на різноманітних змаганнях: тут Street Workout стає схожим на брейк-данс, оскільки оцінюються не лише сила та витривалість учасників, а й те, як майстерно вони показують своє шоу.

У 2012 році в місті Херсон з'явилась команда «Street Workout Kherson», лідером якої став Олександр Полоз. Олександр є представником міжнародної організації Street Workout в Херсонській області, заснованої Денисом Мініним. Його команда є основними популяризаторами даного руху в Херсоні та області [4].

Чотири роки тому в Херсоні відкрили спеціалізований зал. У нього активно ходили як діти від п'яти років, так і дорослі. Там були всі умови для тренувань, і люди 100% росли в своїх уміннях і фізичній формі. Але два роки тому зал закритися. Тому тренування перенесли до спортивного майданчика Херсонської школи № 30. Тренування проходять на свіжому повітрі і всі бажаючі можуть долучитися до нього.

У 2013 році відбувся перший виступ команди «Street Workout Kherson» на Дні молоді та спорту. Тоді спеціальної поперечини для виступів ще не було. Взяли просто поперечину, двоє людей її тримали, і команда на ній показували різні елементи. З часом, коли з'явився переносна поперечина, почали вже набагато активніше виступати на різних міських заходах, таких як: День міста, День фізичної культури та спорту, «Парад Чемпіонів», «Відволічи дитину від гаджету» тощо.

Також є рекорди – це підтягування з вагою 32 кг на кількість разів, віджимання на брусах з вагою 48 кг, виходи силою на дві руки, підтягування на одній руці, утримання елемента «прапор» або переднього вису на час, віджимання в стійці на руках. І третя дисципліна – це стрітліфтінг, одноразове підтягування на поперечині і віджимання на брусах з максимально можливою вагою.

До команди «Street Workout Kherson» входять: Олександр Полоз, Святослав Глущенко, Артем Веретільник, Павло Лозовицький, Сергій Василенко, Данило Скляр, Дмитро Авременко, Олександра Чепеляк, Ксенія Чепеляк, Ганна Драпова та інші.

Щосуботи у різних куточках Херсона проходять тренування, на яких команда «Street Workout Kherson» показує свої вміння, а також проводить різноманітні змагання та конкурси, з метою популяризації серед молоді активного та здорового способу життя.

Висновки. Отже, завдяки «Street Workout Kherson», молодь нашого міста, має можливість бути фізично активною, сильною та здоровою. Завдяки даному виду спорту є можливість не купуючи дорогих абонементів у спортзали, а власними силами та наявними засобами досягти своєї мети. А також сприяти здоровому способу життя та фізичному розвитку. Адже життя – це завжди рух, це завжди робота над собою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. История возникновения workout в Америке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w-a-m.ru/man/sport/istoriya-vozniknoveniya-workout/>
2. Ідеї, що змінили світ: street workot [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inspired.com.ua/ideas/street-workout/>.

3. Street Workout в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/313353>
4. Александр Полоз: воркаут переключил меня с виртуального мира на реальный [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khersonci.com.ua/top-news/25776-aleksandr-poloz-vorkaut-pereklyuchil-menya-s-virtualnogo-mira-na-realnyj.html>
5. Інтернет-проект "Street workout": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Street_workout. – Назва з екрану.

УДК 796.85

**Шевченко Мирон Євгенович,
Ястреб Аліна Романівна**
Науковий керівник – доцент кафедри теорії та
методики фізичного виховання Степанюк С.І.

ІСТОРІЯ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ

Постановка проблеми. В усі часи практично у всіх народів існували різні види озброєного і неозброєного поєдинку. Історія донесла до нас відомості про існування певних прийомів самозахисту ще у далекому минулому. Вони були відомі не тільки стародавнім китайцям, індусам, грекам, римлянам і єгиптянам, але і інкам. Заснували свої прийоми боротьби кельти і скіфи, північноамериканські індіанці і австралійські аборигени, вікінги і монголи. Грецький панкратіон і індійські ваджрамушті, давньоруська боротьба і лицарська боротьба, середньовічна боротьба з луків та арболетів, поєдинки на мечях, списах і кийках – все це одні з перших систем самозахисту, які справили величезний вплив на розвиток людського суспільства [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений аналіз літературних джерел свідчить про те, що споконвічно бойове мистецтво виникало з метою виживання людини в складних політичних, міжособних, соціальних умовах. І володіння зброєю та засобами самозахисту та знищення супротивника вважалось не просто майстерністю або шляхом до хизування, а було єдиним шляхом для збереження власного життя та здобуття матеріальних благ і взагалі місця під сонцем [1,3]. Результати інформаційного пошуку, дають підстави стверджувати, що більшість бойових мистецтв тісно пов'язані між собою, або мають спільне коріння.

Мета дослідження – проаналізувати історію бойових мистецтв.

Методи дослідження – аналіз наукової та науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Історія розвитку бойових мистецтв має давні витоки та свої традиції. Сучасний спорт, як суспільне явище, набув широкого розповсюдження тільки на початку ХХ століття [4]. В історії розвитку бойових одноборств можна виділити такі імена, як:

Масутацу Ояма – засновник стилю Кіокушин-кай карате, Гітін Фунакиши – засновник стилю Шотокан карате, Дзігаро Кано – засновник боротьби Дзюдо, Рам Муай – засновник тайського боксу Муей тай [5]. Можна пригадати ще багато інших видатних людей які були засновниками різних стилів та напрямків бойових мистецтв, котрі в подальшому набули дуже великої популярності і масовості.

Людство постійно прагне до бездоганності, котре виявляється у всіх формах його діяльності, найбільш яскраво це зображено в бойових мистецтвах, особливо в східних його видах. Основою східних бойових мистецтв є карате, суттю і метою якого є досконалість духу через розвиток і тренування тіла.

Історія виникнення бойових мистецтв бере свій початок більш ніж 2000 років тому. Бойові мистецтва стали виникати у різних народів по мірі того, як необхідно було захищати себе, та своїх рідних від сусідніх племен, та хижаків, які постійно загрожували людству протягом багатьох років.

Ми зупинимось сьогодні на бойових мистецтвах Давньої Греції та Китаю.

Бойові мистецтва Древньої Греції остаточно склалися після того, як войовничі «варвари» дорійці розстрожили витончений Егейський світ, змішалися з ним, багато чого в нього навчилися, а подекуди, навпаки, навчили його – і стали тими самими еллінами, яких прийнято називати стародавніми греками.

Еллада багато чого запозичила з культури в Європі античній і навіть у сучасній. І фізична культура, нерозривно пов'язана з духовною, стала у греків одним з головних стрижнів цивілізації [4].

Головне досягнення в Греції на цьому шляху – створення гімнастики як широкої відкритої школи, що подолала племінні, ритуально-магічні та військово-прикладні рамки. Деякі відмінності в різних державах збереглися, але це не заважало існуванню єдиної гімнастичної школи, яка і досі еволюціонує.

Взагалі греків можна вважати засновниками сучасного спорту: не було б тодішніх олімпіад, не було б і нинішніх.

Боротьба, яка входила до програми п'ятиборства вирізнялася високим темпом і зводилася в основному до кидків. Пізніше вона виділилася в окремий вид – і тоді її окупували важкі, повільні важкоатлети з маховими прийомами і захопленнями.

Що стосується Китайських бойових мистецтв то це Ушу. Термін ушу складається з двох китайських ієрогліфів: «у» (武), що означає «бойовий» або «військовий», та «шу» (術), що перекладається як предмет, мистецтво, майстерність або метод. Разом ці ієрогліфи складають фразу «бойове мистецтво» [2].

Перші письмові згадки про форми рухової активності, віддалено нагадували ушу, зустрічаються в древніх літературних пам'ятках Китаю. У пам'ятнику епохи Хань "Шицзін" (Книга пісень), в "Оді про наклепників",

зустрічається рядок "У цюань у юн", яка може бути переведена як: "Не володіє мистецтвом кулака не може бути хоробрим". У період Тан і сунн (618-1279) форми ушу стали поступово систематизуватися. Так, наприклад, Сунський генерал Юе Фей, згідно з переказами, навчав своїх солдат створеному ним стилю Юецзяцюань. Інша легенда свідчить, що Юе Фей майстерно володів технікою списа, на основі якої, згодом, був створений стиль Сін'іцюань.

Найвищого розквіту розвиток ушу досягло за часів династій Мін і Цін. На той час були введені військові іспити з ушу. На відміну від військового ушу, яке було зосереджено в основному на прикладному аспекті, застосоване в бою, ушу, яке розвивалося поза військових кіл, в процесі еволюції, дало поштовх розвитку величезної кількості стилів і напрямків, заснованих на різних принципах, і різних філософських школах. З появою вогнепальної зброї, цінність ушу як військового мистецтва помітно знизилася, і ушу, поступово, перетворилося в комплексну систему вдосконалення особистості, з глибоким філософським обґрунтуванням. Саме в цей період з'являються такі основоположні теоретичні трактати ушу, як "Цюань і шу Чжень", "Багуацюань Сюе", "Тайцзицюань Сюе", "Сін'іцюань Сюе" Сунь Фуцюань, "Ченьші тайцзицюань тушо" Чень Синя, "Тайцзицюань цзин" Ван Цзун'юе і інші. В період повстання іхетуаней ушу перетворилося в потужний етноінтегруючий фактор: для боротьби з іноземними державами, які захопили Китай і поділили його на сфери впливу, по всій країні виникали загони селян, на чолі яких стояли майстри ушу. Такі групи, що називалися Іхецюань (кулаки згоди і справедливості) практикували езотеричні форми ушу, з вираженим містичним компонентом. Після Синьхайської революції кількість тих, хто займався ушу, зменшилась, проте вже з 1928 року почався новий розквіт цього древнього мистецтва. У Шанхаї створюється "Цзин у хуей" – Асоціація "Бойовий дух", по всій країні створюються навчальні центри ушу і починають проводитися змагання. У 1936 році Китай направляє команду майстрів ушу для участі в показових виступах на відкритті Олімпіади в Берліні [1,5].

В даний час в Китаї існує кілька сотень різних стилів ушу, що включають в себе рукопашний бій і техніку роботи з різноманітною зброєю. Розподіл стилів і технік походить від прив'язки до території їх походження. Основними центрами виникнення різних шкіл і напрямків стали: південний і північний Шаолін і територія Уданських та емейських гір [2].

Висновок. Отже, досліджуючи виникнення та розвиток бойових мистецтв, помічаємо їх спільне коріння і постійне взаємодоповнення одне одним в процесі становлення. При цьому кожне єдиноборство визнане національним, зазнавало впливу бойових мистецтв сусідніх країн. У різних куточках планети багато видів єдиноборств свої основні риси донесли до наших днів, хоча і сильно змінилися. Кожен справжній майстер вносить в стиль боротьби щось своє, трактує і викладає її по-своєму, завдяки національним особливостям тієї країни, де розвивалося те чи інше бойове

мистецтво. Таким чином, розповсюдження і широка популярність єдиноборств серед різних груп населення, особливо молоді: на сучасному етапі розвитку суспільства – це не лише вид спортивного вдосконалення особистості, але і вид духовної практики, який суттєвим чином впливає на формування ціннісних орієнтацій спортсменів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боевые искусства /ред. группа О. Мироненко, Л. Киселева и др. – М.: Мир энциклопедий Аванта, Астраль, 2009. – 180 с.: ил.- (Самые красивые и знаменитые).
2. Гудман Фей Большая иллюстрированная энциклопедия. Боевые искусства / пер. с англ. Ю.В.Руд. – М.: АСТ: Астраль, 2011.- 255 с.: ил.
3. Компанієць Ю.А. Духовна та фізична культура людини: Монографія / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – 256 с.
4. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Пер. с венг. / Под общ. ред. В.В. Столбова / Л.Кун. – М.: Радуга, 1982.
5. Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик / Олена Горбенко // Молода спортивна наука України. – 2008. – Т. 4. – С. 51-54.

РОЗДІЛ ІV. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 372.881.111.1

Алмазова Діана Дмитрівна
Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та
методики викладання Зуброва О.А.

РОЗКРИТТЯ ЗНАЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВИХ ІГОР НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Проблема сучасної методики викладання іноземних мов полягає в організації навчання дітей різного віку за допомогою ігор. По-перше, інтенсифікація навчального процесу ставить завдання пошуку засобів підтримки в учнів інтересу до досліджуваного матеріалу й активізації їхньої діяльності протягом усього заняття. В якості ефективного засобу вирішення цього завдання найбільш ефективними є навчальні гри. По-друге, однією з найбільш важливих проблем викладання іноземної мови є навчання усного мовлення, що створює умови для розкриття комунікативної функції мови і дозволяє наблизити процес навчання до умов реального середовища, що підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови. Залучення учнів в усну комунікацію може бути успішно здійснено в процесі ігрової діяльності.

Проблемі вивчення феномену гри, а також використання ігрових технологій в методиці навчання іноземних мов присвячено дослідження Е. Берна, М.Ф. Строніна, Д.Б. Ельконіна, А.П. Панфілової, Т.Г. Любимова, А. А. Деркача, Н.Д. Гальскова та ін.

Вершиною еволюції ігрової діяльності є сюжетна або рольова гра, за термінологією Л.С. Виготського «уявна ситуація» [1, с. 62]. Рольова гра, в деякому роді, є освітня гра, оскільки вона має принципове значення при виборі різноманітних засобів мови, допомагає вдосконаленню мовних навичок і здібностей, надає можливість для відтворення спілкування учнів у різних мовних умовах. Іншими словами, рольова гра представляє собою заняття, яке формується навичками в умовах міжособистісної комунікації. Як зазначає Т.Г. Любимова в роботі «Розвиваємо творчу активність», гра «не представляє труднощі навіть для слабких учнів». Слід погодитися з А. А. Деркачем, що дуже важливим є використання рольових ігор на уроках іноземної мови, що мотивується специфікою даної дисципліни. Основна її задача — вивчення мови як засобу спілкування [4, с.127].

Як відомо, рольова гра складається з декількох основних частин. Н.Д. Гальскова відзначає, що рольова гра припускає наявність трьох етапів: 1) підготовки; 2) проведення гри; 3) контролю. С.Т. Занько [5, с. 55] розрізняє кілька видів ігор: організаційно-діяльні ігри, що представляють собою організацію колективної розумової діяльності на основі розгортання змісту навчання у вигляді проблемних ситуацій і подальша співпраця всіх учасників.

Рольові ігри — це одне з найпопулярніших інтелектуальних розваг у всьому світі. Ігри взагалі і рольові зокрема є потужним освітнім засобом. Як у будь-якої технології, у рольових ігор є своя область застосування, свої плюси і мінуси. Розглянемо ті механізми, які роблять ігри унікальним засобом педагогіки.

По-перше, ігри дозволяють подолати одну з величезних проблем сучасної освіти — пасивність учня, формуючи в нього як у гравця мотив, бажання чогось досягти. Освітня рольова гра зазвичай змінює місцями мотив і мету — ті знання, оволодіння якими є освітньою метою гри, розглядаються як засіб досягнення певної ігрової мети. По-друге, рольова гра, будуючись на принципі суб'єктивності учня, робить його активним учасником, суб'єктом власної освіти, який сам вчиться. Ігри працюють не тільки з когнітивним простором дитини, але і в цілому з його особистістю, захоплюючи ціннісні, емоційні, моральні, мотиваційні аспекти. Ці механізми демонструють переваги рольових ігор як освітнього засобу [4].

Перевагами використання рольової гри в класі є такі:

1. За допомогою рольової гри в класі можуть бути застосовані різноманітні форми досвіду, можуть використовуватися різноманітні функції, структури, великий обсяг лексичного матеріалу.

Рольова гра може перевершити можливості будь-якої парної і групової діяльності, тренувати учнів в умінні говорити в будь-якій ситуації на будь-яку тему.

2. Деякі люди часто вчать англійську для того, щоб підготуватися до певної ролі в житті (працювати за кордоном, подорожувати). Для них буде дуже корисний той мовний матеріал, який їм знадобиться під час поїздки, і дуже важливо, щоб вперше вони могли випробувати свої сили в дружньому оточенні класної кімнати. Для них рольова гра стає важливою генеральною репетицією до реального життя.

3. Рольова гра немов постачає соромливих, невпевнених у собі учнів маскою, за яку вони можуть сховатися. Учні відчують величезні труднощі, коли основний упор в навчанні робиться на особистість учнів, на їх безпосередній досвід. І в рольовій грі такі учні отримують зазвичай звільнення, оскільки їх особистість не порушена, їм не потрібно розкриватися.

4. Перевага використання рольової гри в тому, що вона приносить задоволення граючим в неї. Як тільки учні починають розуміти, що саме від нього вимагається, вони із задоволенням дають волю своїй уяві. Оскільки це заняття їм подобається, то навчальний матеріал засвоюється набагато ефективніше.

5. Рольова гра володіє цілою гамою технологій (комунікативної технологією, яка розвиває мовну швидкість учнів, сприяє взаємодії в класі і підвищує мотивацію) [6].

Процес навчання складається з декількох фаз: презентації, напівзнань, закріплення.

При організації рольової гри слід звернути увагу на такі основні моменти:

1. При організації рольової гри слід починати завжди з парної, а не з групової роботи (Набагато легше організувати бесіду з кимось одним, які є поруч з вами або перед вами, не порушуючи планування). Існує ще й психологічне обґрунтування.

2. На початкових етапах слід організувати короткі види діяльності, які поступово привчать учнів до рольової гри.

3. Слід бути дуже тактовним, не потрібно засмучуватися, якщо одна або дві пари не приймають участь в діяльності. Необхідно пам'ятати, що під час звичайного уроку вони також могли залишатися абсолютно байдужими, про щось думати або мріяти.

4. Не варто використовувати занадто важкі рольові ігри, які передбачають емоційне перевантаження, поки учні не звикнуть до цього виду діяльності. Якщо це не врахувати, то учні можуть перейти на рідну мову. Слід терпиміше ставитися до невеликих мовних втручань рідною мовою, якщо це допомагає рольовій грі.

5. Важливо продумати наступні види діяльності для груп чи пар, закінчуючи роботу раніше інших.

6. Потрібно встановлювати точний ліміт часу і намагатися, щоб кожен етап йому відповідав [5].

Слід зауважити, що помилки є невід'ємною частиною процесу навчання мови, і можливість вільно робити помилки на уроці скоріше сприяє навчанню, ніж заважає йому. Можливо передбачити найбільш типові помилки і випередити їх, продумавши попередні вправи на використання певних структур, лексичних одиниць, які потім будуть використовуватися в рольовій грі. Під час гри вчитель повинен переходити від групи до групи, помічаючи помилки, щоб після рольової гри або на наступному уроці приступити до роботи над помилками [6].

Отже, учні, як правило, завжди з інтересом ставляться до ігрових форм роботи, люблять приміряти на себе різні ролі людей. Участь в грі супроводжується різноманітними і сильними емоціями, пов'язаними з пробою власних сил, самоствердженням. В результаті учні отримують задоволення, виконуючи ігрові дії і спілкуючись зі своїми партнерами. Як відомо, велике значення в організації навчального процесу відіграє мотивація навчання, рольова гра мотивує мовну діяльність. Гра активізує прагнення учнів до контакту один з одним і вчителем, створює умови рівності в мовному партнерстві, руйнує традиційний бар'єр між учителем і учнем. Гра дає можливість боязким, невпевненим у собі учням говорити і тим самим долати бар'єр невпевненості. У рольовій грі кожен отримує роль і повинен бути активним партнером в мовному спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виготський Л.С. Психологічне значення гри / Виготський Л.С.

2. Педагогічна психологія / Під ред. В.В. Давидова. – М.: Вид-во Педагогіка-Прес, 1996. – 536с.
3. Гальскова Н.Д. Теорія навчання іноземним мовам.
4. Лінгводидактика і методика / Гальскова Н.Д., Гез Н.І. – М.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 336 с.
5. Гриценко Є.С. Навчально-методичні матеріали з викладання
6. англійської мови / Є.С. Гриценко, К. М. Рябова.– Новгород:МДПУ ім. Н.А. Добролюбова, 2004. – 120 с.
7. Деркач А.А., Педагогічна евристика. Мистецтво оволодіння іноземною мовою. / Деркач А.А., Щербак С.Ф.– М.: Вид-во Педагогіка, 1991.– 224 с.
8. Занько С.Т. Гра і її вчення. / Занько С.Т., Тюников Ю.С., Тюннікова С.М. – М.: Вид-во Логос, 1992. – 125 с.
9. Пасів Є.І. Урок іноземної мови в школі. – М.: Просвітництво, 1988.– 165 с.

УДК 372.881.161.2

Андрющенко Анна Олегівна

Науковий керівник - доцент кафедри мовознавства Окунович Т.Г.

МОВЛЕННЄВОЗНАВЧІ ПОНЯТТЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК УЧНІВ

Розвиток сучасної цивілізації, цінність інформації, швидкість і якість сприйняття та обміну інформаційними потоками пред'являють молодому поколінню нові вимоги. Сьогодні формуванню комунікативної компетентності школярів надається особливого значення, як запоруки успішного формування соціально активної особистості.

Якщо в попередній моделі освіти стосовно вивчення української мови більше уваги приділялося засвоєнню учнями теоретичного матеріалу, формуванню орфографічних і пунктуаційних умінь і навичок, то сьогодні компетентнісний підхід займає провідну позицію в шкільному освітньому процесі. Це зумовлено тим, що сучасний школяр повинен не тільки навчитися виконувати репродуктивні завдання й писати без помилок, а й уміти висловлювати свої думки відповідно до ситуації мовленнєвого спілкування. Одним із шляхів досягнення високого рівня комунікативних знань і вмінь учнів є реалізація мовленнєвознавчого аспекту, який передбачає знайомство школярів з основами теорії тексту, прилучення їх до практичної текстової діяльності. Під терміном «текстова діяльність», услід за Т. Дридзе, розуміємо систему універсальних навчальних дій, активність індивіда, спрямовану на сприймання, створення або інтерпретацію тексту [2, с. 26].

Питаннями текстової діяльності опікується мовленнєвознавство (лінгвістика мовлення) – нова галузь знань. Термін «мовленнєвознавство» вживається відносно комплексу наукових дисциплін, об'єднаних спільним

об'єктом вивчення – мовлення, мовленнєва діяльність, мовленнєве спілкування тощо. У лінгвістиці розглядають дві сфери досліджень: одна вивчає мовні системи (лад мови), інша – мовлення. «Лінгвістика мовлення, на думку Н. Арутюнової, має своїм об'єктом усі ті типізовані явища, які не відірвалися від учасників комунікації й ситуації спілкування», тобто мовлення як конкретне говоріння, як процес (мовленнєва діяльність) і його результат (мовленнєві висловлювання, тексти) [1].

Мовленнєвознавство за словником-довідником української лінгводидактики – це розділ мовознавства, що досліджує організацію мовлення, комплекс одиниць – мовленнєвих жанрів, стилів, типів, особливостей різних сфер спілкування, процеси продукування мовлення й породження текстів [8, с. 157]. Сам термін «мовленнєвознавство» був зафіксований у мовленнєвознавчих працях (М. Кожина, Т. Ладиженська, Г. Почепцов, А. Холодович), а також у розвідках лінгвістів (Н. Болотнова, Т. Матвєєва, В. Мещерякова, О. Сиротинина, Н. Формановська, Т. Шмелева та ін.).

Це поняття набуло поширення і в галузі лінгводидактики, як «педагогічне мовленнєвознавство», як «культура демократичного спілкування і взаємодії» (Т. Ладиженська) [4], у центрі уваги якого, за В. Мещеряковим, – «мовленнєва особистість, орієнтація на мовленнєвий акт у сукупності його мовних, прагматичних, психологічних і соціальних параметрів» [6, с. 3].

Мовленнєвознавство, на думку М. Кожиної, – галузь знань, що включає комплекс наук (психолінгвістику, стилістику, риторику, семіотику, комунікативну лінгвістику), які досліджують із різних боків один і той же об'єкт (мовлення, мовленнєву діяльність), об'єднані спільним принципом навчання, зокрема вживанням, функціонуванням мови в зовнішньому середовищі (контексті) [3, с. 2]. Науковці (Т. Дридзе, М. Кожина, Т. Ладиженська, Я. Мельничайко, М. Пентилюк, Г. Шелехова та ін.) виділяють у мовленнєвознавстві кілька розділів: мовленнєву комунікацію, учіння про мовлення (усне – писемне, друковане – рукописне, телефонне, радіо- комп'ютерне тощо), функційну стилістику, учіння про жанри мовлення, учіння про правила мовлення [3, с. 17].

Визначені шкільною програмою поняття про мовлення, формують в учнів уявлення про нього як вид діяльності людини, учасників спілкування та сукупність мовних і позамовних умов спілкування. Мета засвоєння мовленнєвознавчих понять, на думку науковців (О. Горошкіна, А. Нікітіна, М. Пентилюк), полягає у використанні їх як орієнтирів для формування вмінь і навичок зв'язного мовлення, що забезпечує «формування комунікативної компетентності мовної особистості» [8, с. 157].

Добір і змістове наповнення мовленнєвознавчих понять зумовлені логікою навчання мови й мовлення, формуванням в учнів мовних і мовленнєвих умінь і навичок, що передбачено змістовими лініями програми (мовною, мовленнєвою, соціокультурною та діяльнісною). Необхідність засвоєння

мовленнєвознавчих понять обґрунтовано в працях Я. Мельничайка, М. Пентилюк, М. Стельмаховича, Г. Шелехової та ін., що сприятиме формуванню пізнавальної самостійності, засвоєнню учнями загальних понять курсу, посиленню практичної спрямованості навчання [5, с. 259].

Науковці звертають увагу, що добір спеціальних слів і виразів має здійснюватися з урахуванням рівня підготовки учнів оскільки робота з мовленнєвознавчою термінологією сприяє не лише поглибленню знань учнів, а й обґрунтовує доцільність використання правил мовленнєвого спілкування в різних життєвих ситуаціях.

Тому важливу роль у мовному й мовленнєвому розвитку учнів відіграє засвоєння ними системи понять (предмети і явища дійсності, що відбивають їх загальні й суттєві ознаки, зв'язки та відношення) і термінів (слово чи словосполучення, яке точно позначає наукове поняття) [7, с. 50]. Як доводить практика, наукові знання формуються за допомогою понять, тобто термінів. Для позначення термінологічних одиниць, необхідних для засвоєння учнями, ми спираємося на твердження О. Реформатського, що «термінологія – це система понять певної науки, що закріплені у відповідному словесному вираженні» [7, с. 51]. Таким чином, визначення терміна є визначенням поняття, представленого цим терміном.

Мовленнєвознавчі поняття (терміни), що мають засвоїти учні на уроках української мови, науковці (О. Біляєв, О. Горошкіна, В. Капінос, М. Кожина, Т. Ладиженська, А. Михальська, М. Пентилюк та ін.) поділяють на чотири групи:

1) Мова, мовлення, мовленнєва діяльність; види мовленнєвої діяльності, їх особливості; різновиди мовленнєвого спілкування; мета спілкування, адресат – адресант мовлення; основні правила спілкування (норми етикету).

2) Текст – змістова й композиційна єдність, зв'язність; тема, основна думка, мікротема; формальна зв'язність тексту; простий (складний) план тексту; будова тексту; абзац; ключові слова в тексті.

3) Функційно-сміслові типи мовлення та їх різновиди, особливості будови; оцінка предмета (явища).

4) Стилї мовлення, їхні різновиди (підстилї) [3].

Практична цінність засвоєння мовленнєвознавчих термінів полягає в тому, що знання схеми типологічної будови тексту допоможе учням краще запам'ятати чуже висловлювання, а знання типів мовлення – докладно відтворити текст.

Отже, успішність навчання мови в школі вимірюється не лише мовними знаннями, уміннями й навичками, а й рівнем мовленнєвознавчої підготовки учнів: засвоєнням понять, практичним володінням мовними засобами залежно від ситуації спілкування, готовністю до ефективної комунікації, що сприяє формуванню комунікативної компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова Н.Д. Речь. Русский язык. Энциклопедия. – М., 1997.

2. Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации. Проблемы семиосоциопсихологии: монография / отв. ред. И. Т. Левыкин. – М.: Наука, 1984. – 232 с.
3. Кожина М. Н. Речеведческий аспект теории языка // Stylistyka. – VII. – Opole, 1998.
4. Ладыженская Т.А. Живое слово: Устная речь как средство и предмет обучения: учеб. пос. [для студентов пед. ин-тов]. – М.: Просвещение, 1986. – 127 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / [М. І. Пентилюк, С.О. Караман та ін.]; за ред. М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2011. – 400 с.
6. Мещеряков В.Н. Предисловие к словарю-справочнику «Педагогическое речеведение». – М., 1998.
7. Реформатский, А.А. Что такое термин и терминология? // Вопросы терминологии. – М., 1961. – С. 49–51.
8. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / Кол. авторів за ред. М.Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.

УДК 81'27

Андрющенко Анна Олегівна

Науковий керівник – доцент кафедри української мови Мартос С.А.

ОРФОЕПІЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ АНОРМАТИВИ У ТЕКСТАХ ПІСЕНЬ ГУРТУ «ТІК»

Музика в усі часи була особливим видом мистецтва. Пісня – найпоширеніший і популярний музичний жанр. У пісні відбивається душа народу. Ще Аристотель стверджував, що за допомогою музики можна певним чином впливати на формування людини і що музика здатна впливати на етичну сторону душі людини.

В останні десятиліття в лінгвістиці зростає інтерес до проблем мовної культури пісень, що пов'язано з низьким рівнем якості, ігноруванням мовних норм української мови. Ця проблема є важливою, бо музичні гурти повинні не просто передавати емоції та інформувати слухачів за допомогою мови, а й бути взірцем правильної вимови, а тексти пісень повинні надавати слухачам естетичну насолоду. Оскільки виконавці музики так чи інакше впливають на мову, мовні норми, словниковий запас людей, що їх слухають, вони мають на собі велику відповідальність дотримуватися відповідних мовних та мовленнєвих правил.

На сьогодні ще немає ґрунтовного лінгвістичного дослідження мови пісень сучасних музичних гуртів, що й зумовлює актуальність нашого дослідження. Мета розвідки полягає в характеристиці анормативів у піснях гурту «ТІК» та їх вияв на рівні орфоєпії граматики.

Поняття культури мовлення тісно пов'язане з літературною мовою. Під культурою мови розуміють володіння нормами літературної мови в її усній і письмовій формі. Культура мови передбачає насамперед правильність мови. Головною метою культури мови є формування зразкової мовної особистості, мова якої відповідає прийнятим в середовищі нормам, відрізняється виразністю і красою.

Літературна мова – унормована мова суспільного спілкування, зафіксована в писемній та усній практиці. Літературна мова – одна з форм національної мови, що існує поряд з іншими її формами –діалектами (територіальними, соціальними), просторіччям, мовою фольклору. В енциклопедії «Українська мова» *літературну мову* визначено як «унормовану мову суспільного спілкування, загальноприйнятую в писемній та усній практиці» [5, с.333]. Отже, поняття літературної мови нерозривно пов'язане з поняттям мовної норми.

Норма – одне з центральних лінгвістичних понять. У широкому сенсі під нормою розуміють такі засоби і способи мови, які стихійно, спонтанно формувалися протягом багатьох століть і які зазвичай відрізняють один різновид мови від інших. У вузькому сенсі норма – це результат кодифікації мови. Мовні норми (норми літературної мови, літературні норми) – це правила використання мовних засобів в певний період розвитку літературної мови [4].

Характерними рисами мовних норм є: відносна стійкість; поширеність; загальноживаність; загальнообов'язковість; відповідність вживання звичаям і можливостям самої мови [3,с.8]. Норми допомагають літературній мові зберігати свою цілісність і загальну зрозумілість. Вони захищають її від потоку діалектного мовлення, соціальних і професійних жаргонів, просторіччя. Це дозволяє літературній мові виконувати одну з найважливіших функцій – культурну.

Норми підтримуються суспільно-мовною практикою (художньою літературою, сценічною мовою, радіомовленням, телебаченням). Однак у наш час сфера суворого дотримання норм мови значно звузилася, лише деякі передачі і періодичні видання можуть бути використані як приклади літературно-нормованої мови. Саме це дає нам підґрунтя говорити про мовні порушення (анормативи) крізь призму пісень сучасних українських гуртів.

Проблемі анормативів– порушень мовних норм – у площині взаємозв'язку понять «мова», «мовлення», «спілкування» присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних мовознавців і лінгводидактів (Н.Бабич, А.Барінова, Т.Бондаренко, М.Вашуленко, Б.Головін, О.Григор'єва, Л.Демиденко, С.Єрмоленко, А.Капелюшний, В.Капінос, А.Капська, О.Кукушкіна, Т.Ладиженська, М.Львов, Л.Мацько, М.Пентилюк, та ін.).

Поняття «мовна помилка (анорматив)» визначено М. Львовим як «порушення правил, норм і традицій слововживання, творення граматичних форм, побудови словосполучень і речень, надфразних

єдностей, а також порушення комунікативної доцільності, вимог стилістики й культури мови» [1, с.182]. До видів мовних помилок він відносить: а) словникові або лексичні; б) морфологічні; в) синтаксичні; г) словотворчі; г) стилістичні.

Українська лінгводидакт М. Пентиліук, класифікуючи помилки, які є в мовленні учнів, поділяє їх на такі різновиди: 1) ті, що трапляються в усному й писемному мовленні (помилки у змісті висловлювання; мовленнєві помилки – лексичні, фразеологічні, стилістичні; граматичні – морфологічні, синтаксичні); 2) ті, що трапляються тільки в писемному мовленні (орфографічні і пунктуаційні); 3) ті, що трапляються тільки в усному мовленні (орфоепічні помилки) [2, с. 34-39].

Проаналізуємо пісні сучасного українського гурту «ТІК» за загальними орфоепічними та граматичними нормами української мови.

Серед фонетико-орфоепічних аномативів у текстах пісень гурту «ТІК» наявні такі:

- заміна звука **ф** звукосполученням **хв**: *Лето нам малювало портрети Ертіки, силуети в кімнаті біля бухвєта* («Света»); *Галя хоче бути доктором, А Люда директором хвабрики* («Детські ігри»); *А Петя хотів бути шохвером, Тільки в нього немає прав* («Детські ігри»);
- заміна звукосполучення **шч** на **ш**: *Прощайте, дівчата, я вам шеподзвоню* («Прощайте, дівчата»); *Боятся шоб їх тільки не порвали* («Еренбі»);
- неправильне наголошення слів: *А там олені, олЕні не бриті і не голені* («Олені»);
- ненормативне вживання африкат **дж**, **дз**: *Поруч проїзжала – поглядом зустрілись* («Прощайте, дівчата»); *Кожного дня хожу по місті я тудасюда* («Міську, вважай»);
- скорочена вимова окремих звукосполучень: *Сьоні свято в селі, всі напилися* («Пісня про воно») – замість *сьогодні*; *Буде щастя! Гуляй, веселись, Сьодня Вітька при власті!* («Весела пісня») – замість *сьогодні*; *Цілий тиждень на роботі заклопотаний в турботі* («Чоловіче щастя») – замість *тиждень*;
- вживання одних звуків замість інших: *А Люда великою палкою хоче зробити дюрку в піску...* («Детські ігри»); *Ми заберемо тебе, бо треба виконати план* («Сержант»); *Я хочу втікти в дрімучі ліси, Я втомився від міської, асфальтної краси* («Олені»).

Трапляються у текстах пісень українського гурту «ТІК» і різноманітні граматичні помилки. Серед них ми виділили такі:

- неправильне вживання іменникових відмінкових форм, наприклад: *Кожного дня хожуно місті я тудасюда* («Міську, вважай») – замість *по місту*; *Я завжди по статтям, інкриміную їхні дії* («Сержант») – замість *за статтями*;
- ненормативне вживання дієслівних форм, наприклад: *А ми з тобою їдем у трамваї* («Сінеглазочка»), *Чекаєм на твій приход* («Загребельний») –

замість *ідемо, чекаємо*; *Хто ж придумав взимку вас дарувать, о, білі троянди* («Білі троянди») – замість *дарувати*;

• аномативна побудова словосполучень, наприклад: *А бувало її кортіло, щоб хтось постукав і зайшов пішком в тіл, душу зігрів теплом* («SosЮра») – замість *її кортіло*.

Багато композицій гурту «ТІК» можуть слугувати зразками якісної музики й текстів, що не порушують норм української мови й загалом прикметні високою культурою мовлення. Проте, як видно з проаналізованих текстових матеріалів, є й такі, що не відповідають нормам української літературної мови.

Зважаючи на роль пісенної творчості українських виконавців у формуванні соціального престижу літературної мови, доцільно запровадити моніторинг за якістю україномовних пісень сучасних гуртів; держава повинна контролювати виконання законів щодо мови в галузі пісенної творчості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Львов М. Р. Словарь-справочник по методикерусскогоязыка / М. Р. Львов. – М.: Просвещение, 1988. – 117 с.
2. Пентилюк М. Культура мови і стилістика : пробний підручник [для гімназій гуман. профілю] / М. І.Пентилюк. –К.: Вежа, 1994. – 214 с.
3. Струганець Л. Культура мови / Л. Струганець // Дивослово. – 2007. – № 8. – С.27-31.
4. Тлумачний словник української мови: в 11 т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
5. Українська мова. Енциклопедія / В.М.Русанівський та ін. (ред.); НАН України. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні, Ін-т укр. мови. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2000. – 750 с.

УДК 811.111'373.7

Бабічева Катерина Вікторівна

Науковий керівник – доцент кафедри мовознавства Лебедева Н. М.

КОМПАРАТИВНИЙ ПІДХІД ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Стаття присвячена вивченню класифікації фразеологічних одиниць в англійській мові. У статті приводяться класифікації В. Виноградова, О. Куніна та О. Смирницького, покладені в основи робіт англійських лінгвістів.

Мета статті полягає у порівнянні класифікацій та наукових підходів у вивченні англійських фразеологічних одиниць.

Актуальність теми обумовлена постійним оновленням лексично-семантичного складу фразеологічних одиниць та зацікавленістю вчених до проблеми їх класифікації.

Об'єктом дослідження є літературно прийняті англійські фразеологічні одиниці, що мають відповідники в рідній мові.

За результатом дослідження виявлено, що праці англійських лінгвістів спираються на досвід вітчизняних вчених й продовжують досліджуватись та розвиватись. Існує також чітке розмежування між поняттями "фразеологічна єдність і злиття" та "групи вільно пов'язаних слів", що визначає розбіжності та характеристики кожного з них. Нами встановлено, що класифікація фразеологічних одиниць базуються на працях лінгвістів В. Виноградова, О. Куніна та О. Смирницького, які виокремлюють різні підходи до класифікацій на основах семантичного, функціонального та ідіомо логічного принципів, що виділяють їх від окремих «вільних словосполучень».

Ключові слова: фразеологізм; фразеологічні одиниці; ідіоми; *phraseology*; *phrasemes*; *phraseological units*; *idioms*.

Phraseology (from Greek φράσις *phrasis*, "way of speaking" and -λογία -*logia*, "study of") is a scholarly approach to language which developed in the twentieth century [1]. It took its start when Charles Bally's [2] notion of *locutions phraseologiques* entered Russian lexicology and lexicography in the 1930s and 1940s and was subsequently developed in the former Soviet Union and other Eastern European countries. The earliest English adaptations of phraseology are by Weinreich (1969)[3] within the approach of transformational grammar, Arnold (1973),[4] and Lipka (1992 [1974]) [5]. In Great Britain as well as other Western European countries, phraseology has steadily been developed over the last twenty years. The activities of the European Society of Phraseology (EUROPHRAS) and the European Association for Lexicography (EURALEX) with their regular conventions and publications attest to the prolific European interest in phraseology. Bibliographies of recent studies on English and general phraseology are included in Welte (1990) [6] and specially collected in Cowie & Howarth (1996)[7] whose bibliography is reproduced and continued on the internet and provides a rich source of the most recent publications in the field.

The basic units of analysis in phraseology are often referred to as phrasemes or *phraseological units*. Phraseological units are (according to Prof. Kunin A.V.) stable word-groups with partially or fully transferred meanings ("as mad as a hatter (as a march hare)"). According to Rosemarie Gläser, a phraseological unit is a lexicalized, reproducible bilexemic or polylexemic word group in common use, which has relative syntactic and semantic stability, may be idiomatized, may carry connotations, and may have an emphatic or intensifying function in a text [8].

A *Phraseological unit (PU)* Phraseological units differ from free word-groups semantically and structurally: 1) they convey a single concept and their meaning is idiomatic, i.e. it is not a mere total of the meanings of their components 2) they are characterized by structural invariability (no word can be substituted for any component of a phraseological unit without destroying its sense (*to have a bee*

in one's bonnet (not *cap* or *hat*). 3) they are not created in speech but used as ready-made units. Unlike a word, a phraseological unit can be divided into separately structured elements and transformed syntactically (*On the instant he was thinking how natural and unaffected her manner was now that the ice between them had been broken.* (Th. Dreiser, 'An American Tragedy').

A bull in a china shop: the idiom describes a clumsy person.

Puns are frequently based on the ambiguousness of idioms:

To drop a brick means 'to say unintentionally a quite indiscreet or tactless thing that shocks and offended people'.

The author of the "Book of English Idioms" Collins write: "In standard spoken and written English today idioms is an established and essential element that, used with care, ornaments and enriches the language."

FREE-WORD GROUPS vs PHRASEOLOGICAL UNITS

The border-line between free or variable word-groups and phraseological units is not clearly defined.

The free word-groups are only relatively free as collocability of their member-words is fundamentally delimited by their lexical and syntactic valency.

Phraseological units are comparatively stable and semantically inseparable.

There are differences between word-groups and phraseological units

The difference often is in the interrelation of lexical components, e.g.: *Blue ribbon* (or *red, brown*, etc.), but *blue ribbon* – an honour given to the winner of the first prize in a competition – no substitution is possible in a phraseological unit;

In free word-groups each of its constituents preserves its denotational meaning.

In the case of phraseological units however the denotational meaning belongs to the word-group as a single semantically inseparable unit. For example, compare a free word-group *a white elephant* (білий слон) and a phraseological unit *white elephant* (подарунок, якого не знаєш як позбутися).

Classifications of phraseological units

1. In the classification proposed by **acad. Vinogradov** phraseological units are classified according to the semantic principle, and namely to the degree of motivation of meaning, i.e. the relationship between the meaning of the whole unit and the meaning of its components. Three groups are distinguished.

1. **Phraseological fusions** are units whose meaning cannot be deduced from the meanings of their component parts. The meaning of PFs is unmotivated at the present stage of language development, e.g. *My aunt!* (оце так так! Ну і ну!). The meaning of the components is completely absorbed by the meaning of the whole;

2. **Phrasological unities** are expressions the meaning of which can be deduced from the meanings of their components, e.g. *to show one's teeth* (to be unfriendly), *to stand to one's guns* (to refuse to change one's opinion), etc. They are motivated expressions.

3. **Phraseological collocations** are not only motivated but contain one component used in its direct meaning, while the other is used metaphorically, e.g. *to meet requirements, to attain success*.

2. STRUCTURAL CLASSIFICATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS (A.I. SMIRNITSKY)

Prof. Smirnitsky classifies phraseological units according to the functional principle. Two groups are distinguished: phraseological units and idioms.

Phraseological units are neutral, non-metaphorical when compared to idioms: *get up*. Idioms are metaphoric, stylistically coloured: *to beat about the bush*.

Prof. A.I. Smirnitsky classified PUs as highly idiomatic set expressions functioning as word equivalents, and characterized by their semantic and grammatical unity. He suggested three classes of stereotyped phrases:

1. **traditional phrases** (*nice distinction, rough sketch*);
2. **phraseological combinations** (*to fall in love, to get up*);
3. **idioms** (*to wash one's dirty linen in public*);

• The second group (phraseological combinations) fall into two subgroups:

1. **one-top phraseological units**, which were compared with derived words;

1. **verb-adverb PUs of the type *to give up***, e.g. *to bring up, to try out, to look up, to drop in*, etc.

2. **PUs of the type *to be tired***, e.g. *to be surprised, to be up to*, etc.

3. **Prepositional substantive units**, e.g. *by heart*.

2. **two-top phraseological units**, which were compared with compound words.

1. **attributive-nominal**, e.g. *brains trust, white elephant, blind alley*. Units of this type function as noun equivalents;

2. **verb-nominal phrases**, e.g. *to know the ropes, to take place*, etc.

3. **phraseological repetitions**, e.g. *ups and downs, rough and ready, flat as a pancake*. They function as adverbs or adjectives equivalents;

4. **adverbial multi-top units**, e.g. *every other day*.

• STRUCTURAL-SEMANTIC CLASSIFICATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS (A.V. Kunin)

Prof. A.V. Knin develops the theory of stability which consists of the following aspects:

1. **stability of usage**;

2. **lexical stability**

Lexical;

Grammatical;

Positional;

Quantitative;

Mixed variants.

3. **Semantic stability** ;

4. **Syntactic stability.**

Prof. A.V. Koonin' definition: 'a phraseological unit is a stable word-group with wholly or partially transferred meaning.'

In the course of this work we have come to the conclusion that the classification and study of English phraseology is based on the work of domestic scientists, actively studied and analyzed by linguists of the English language. There is also a clear distinction between the concepts of "phraseological unity and merging" and "groups of free-connected words", which determined their differences and characteristics of each of them. Analyzed Classifications by O. Kunin, V. Vinogradov and O. Smirnitsky in the writings of linguists who studied English phraseology.

References:

1. Knappe, Gabriele. (2004) *Idioms and Fixed Expressions in English Language Study before 1800*. Peter Lang.
2. Bally, Charles (1909 [1951]) *Traité de stylistique française*. Genève: Georg et Cie.
3. Weinreich, Uriel (1969) *Problems in the Analysis of Idioms*. In J. Puhvel (ed.), *Substance and Structure of Language*, 23-81. Berkeley/Los Angeles: University of California Press.
4. Arnold, I.V. (1973) *The English Word* Moscow: Higher School Publishing House
5. Lipka, Leonhard. 1992. *An Outline of English Lexicology*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
6. Welte, Werner. (1990) *Englische Phraseologie und Idiomatik. Ein Arbeitsbuch mit umfassender Bibliographie*. Frankfurt: Peter Lang.
7. Cowie, A. P. & Peter Howarth. (1996) *Phraseology - a Select Bibliography*. *International Journal of Lexicography* 9(1): 38-51
8. Gläser, Rosemarie. 1998. *The Stylistic Potential of Phraselological Units in the Light of Genre Analysis* In A.P. Cowie (ed.), *Phraseology*. Oxford: Clarendon Press.

УДК 81'3742 : 821.161.2-31 Багатюк Валерія Вадимівна
Науковий керівник – завідувач кафедри мовознавства Гайдасенко І.В.

ЕКСПЛІЦИТНА ТА ІМПЛІЦИТНА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНИХ КОНЦЕПТІВ У РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «ГРАФИНЯ»

У статті досліджено мовні засоби вираження емоційних концептів у романі В. Лиса «Графиня» та проаналізовано їх семантичні особливості.

Ключові слова: *емоції, концепт, емоційний концепт, експліцитний, імпліцитний.*

У сучасному світі емоції пронизують життя людини, вони присутні у всіх сферах нашої діяльності. Вони не тільки беруть участь у формуванні її

думок, а також упливають на їх мовну реалізацію. Емоційні концепти становлять великий інтерес для когнітивної лінгвістики, порівняно нової галузі науки про мову, що займається дослідженням мови як засобу організації, обробки та передачі інформації.

Актуальність роботи зумовлена недостатнім вивченням емоційного концепту в художніх текстах В.Лиса.

Мета статті полягає у вивченні способів художньої реалізації емоційних концептів у романі Володимира Лиса «Графиня».

Відповідно до зазначеної мети нами було сформульовано таке *завдання*: дослідити мовні одиниці, що вказують на емоції у досліджуваному тексті.

Предметом дослідження є мовні одиниці на позначення емоційних концептів у романі Володимира Лиса «Графиня».

XX–XXI сторіччя позначилися активним взаємопроникненням різних галузей, а отже, з'явилася потреба у визначенні такої логічної одиниці, яка б могла узагальнити результати пізнавальної діяльності та ментальні операції у вигляді слова-знака, який активно функціонує в комунікативному процесі. Так, поняття «концепт» почали активно вживати у термінологічній системі філософії, логіки, лінгвістики, культурології, літературознавства та психолінгвістики, і розглядається вченими як лінгвокогнітивне явище (О. С. Кубрякова, А. П. Бабушкін, Т. О. Попова), абстрактне наукове поняття (Р. І. Павільоніс), психолінгвістичне явище (О. О. Залевська).

Оскільки названий термін як лінгвістична категорія виник порівняно недавно, усталеного визначення концепту в мовознавстві немає.

Т.О.Попова розглядає концепт, як осмислений образ дійсності у свідомості людини, який має ім'я і базується на певних культурно зумовлених уявленнях людини про саму дійсність, тобто він не безпосередньо виникає зі значення слова, а є результатом зіткнення словникового значення слова з особистим та народним досвідом людини [6, с. 6].

За О.С.Кубряковою концепт є оперативною одиницею пам'яті, відображеною у психіці людини; одиницею ментальних чи психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відбиває знання та досвід людини у вигляді «квантів знання» [4, с.90].

Образні елементи концепту можуть відображати світогляд людини, його відношення до предметів та явищ реальності. Існують концепти, в яких ці елементи домінують, узагальнюючи індивідуальні та колективні уявлення людини про дійсність. Такі концепти називають емоційними.

Н.А. Красавський зазначає, що емоційний концепт – це етнічно, культурно зумовлене, структурно-смісловне, лексично або фразеологічно вербалізоване утворення, що базується на певній понятійній основі і включає в себе, окрім самого поняття, образ та культурну цінність [3, с.256].

Емоційні концепти не є однорідними за своєю структурою, тому що вони можуть відображати реалії різні за природою. Емоційний концепт може бути представленим як поняття, що відтворює ситуацію, в якій суб'єкт

переживає певну емоцію.

Вербалізація емоцій у літературних текстах може здійснюватися двома способами: експліцитним, тобто за допомогою лексем на позначення емоцій та імпліцитним – за допомогою емоційно маркованих лексем, через описи станів, поведінки, дій персонажів.

У романі «Графиня» ми дослідимо емоційні концепти, що відтворюють базові людські емоції, які є універсальними для більшості культур. Спираючись на думку вчених [3], ми виділяємо у досліджуваному тексті базові емоції, що відтворюють страх, щастя, радість, любов, дружба, сум тощо.

Наприклад, емоційний концепт «любов» займає особливе місце серед лінгвокультурних концептів. Він відноситься до числа базових людських цінностей і безпосередньо пов'язаний з формуванням у людини сенсу життя як мети, досягнення якої виходить за межі людського буття [1, с.201].

Емоція *любов* за Л.Кузнецовим – це, перш за все, глибоке, зазвичай ірраціональне почуття, пережите людиною і спрямоване на іншу людину, переважно статевої, що викликає сильні переживання і передбачає вияв поваги, турботи і ніжності [1, с.201].

Роман «Графиня» висвітлює психологічні стосунки між героями, гостріші, за будь-який детектив. Емоційний концепт «любов» у романі представлений лексемами *коханка, цнотлива, кохання, пасія, коханочка, роман, спокуса, почуття, пристрасть, поцілунок*. У творі Володимира Лиса «любов» – це щось незвичайне, пристрасне, чарівне, але від любові до ненависті один крок: *«Я підводжуся, дивлюся на жінку, що так підло мене зрадила. Я готовий власноруч задушити її й відчуваю, що ось-ось зроблю це»*[5, с.120].

«Любов» – це не тільки почуття людини, а й любов до різних предметів, наприклад, до мистецтва: *«Але дівчинка, втім, була незвичайна, бо все більше й більше росла у ній любов до малювання»* [5, с. 142]. Любов як емоційний концепт може викликати різні почуття в адресата: *«Марія чомусь зашарілася, так мило і не вимушено...»*[5, с.86]; *«Я побачив, як на диво цнотливо зашарілося її обличчя»* [5, с.12].

У романі автор подає низку спільнокореневих слів *кохання, коханка, коханочка, коханець*: *«Я кохав її, кохав пристрастно, як тільки міг»* [5, с.16]; *«Та то з дурною, кажуть, приїхав із божевільні її коханець»*[5, с.31].

Емоційний концепт «страх» – багатоаспектне явище, що має відношення до психології, до соціології і до лінгвістики. Визначаючи місце страху в системі людських емоцій, ми дотримуємося розуміння емоції як психічного процесу [1, с.105]. Емоційний концепт «страх» у романі Володимира Лиса «Графиня» представлений іменниками *жах, тривога, істерика, переляк, страхіття*, дієсловом *здрігнувся*, прислівником *злякано*. Окрім того, «страх» у романі передається словосполученнями *страшна пошесть* [5, с.105], *Божя кара*[5, с.105], *чорна звістка* [5, с.58], *моторошні муки* [5, с.75].

Страх викликає у людини низку емоцій: «Стукає в скроні питання, од якого спершу обсипає жаром обличчя, а потім холонуть руки – од кінчиків пальців до лікті...» [5, с.78]

Емоційний концепт «гнів» – емоційний стан, що протікає у формі афекту і спричинюється раптовим виникненням значної перешкоди на шляху задоволення надзвичайно важливої для суб'єкта потреби, має стенічний характер. Може викликати бажання покарати, може сприяти мобілізації сил, породити відчуття впевненості у правильності власних дій» [2, с.126]. Наприклад: «Я мушу вбити ту, яка так посміялась з мене» [5,с.61].

Отже, вивчивши способи художньої реалізації емоційного концепту за допомогою експліцитного та імпліцитного способу в романі Володимира Лиса «Графиня», ми дійшли висновку, що роман насичений різноманітними мовними засобами, що відображають емоції, які виражаються такими лексемами: *любов, страх, гнів*. Довели також, що емоції можуть виражатися не тільки лексемами, а й емоційним станом адресата, який у тексті подано окремими синтаксичними структурами різного типу. Використовувані письменником номінативи мають як позитивні, так і негативні конотації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антология концептов / В. И. Карасик, И. А. Стернин. – Волгоград: Парадигма, 2006. – 381 с. – т. 3; 2007. – 349 с. – т. 5.
2. Кириленко Т.С. Психологія: Емоційна сфера особистості. – К.: «Либідь», 2007.-256с
3. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах: монографія. – М.: Гнозис, 2008. – 374с.
4. Краткий словарь когнитивных терминов /Кубрякова Е.С., Демьянков В.З, Лузина Л.Г., Панкрац Ю.Г. – М.: филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997. – 245с.
5. Лис В.С «Графиня»: роман/Володимир Лис. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 224с.
6. Попова Т.О. Психосемантика універсальних етичних концептів в етномовній картині світу: дис... канд. філол. наук / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2004. –208с.

УДК: 811.111'255.4:821.161.2

Бень Анастасія Костянтинівна

Науковий керівник – доцент кафедри мовознавства Лебедєва Н.М.

ТВОРЧА СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Постановка наукової проблеми та її значення. Упродовж тривалого часу творчий спадок Тараса Шевченка викликає великий інтерес у вітчизняних і зарубіжних літературознавців, істориків, культурологів, етнографів та перекладознавців, адже його творчість національно

інформативна й культурно значуща для української спільноти та її репрезентації за кордоном. Для нашої розвідки особливо важливими є дослідження перекладацьких робіт, здійснених іноземними мовами, зокрема англійською, оскільки вони є показовими щодо розуміння творчих задумів поета іноземними перекладачами та вказують на значущість українського національного митця на міжнародних теренах.

Ключові слова: Шевченко, художній переклад, фонові знання, національна культура, іноземні переклади.

Мета цієї розвідки – проаналізувати мовний ландшафт інтернет-видань, присвячених перекладам творів Т. Шевченка іноземними мовами.

Серед поставлених **завдань** виділяємо вивчення особливостей художніх перекладів прозових і поетичних творів поета, а також простеження рівня популярності та поширення перекладних творів митця.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В американську, канадську й англійську літературу творчість Т. Г. Шевченка входить завдяки роботі понад восьмидесяти перекладачів, які відтворили англійською мовою майже всі його поетичні твори. Багато поезій має по декілька інтерпретацій, зокрема, «Садок вишневий коло хати» – одинадцять, «Заповіт» – двадцять.

Перекладацький доробок англійської Шевченкіани досить потужний. На популяризацію Шевченкового імені в англійському світі великий вплив мала українська еміграція, що була започаткована як масове явище 1891 року. Під впливом українських поселенців, їхніх звичаїв і традицій, а також завдяки мелодійності та милозвучності української мови й пісні, Шевченковою поезією зацікавлюється багато людей.

На початку ХХ ст. серед перекладачів творчості Т. Шевченка англійською мовою виділяється Етель Л. Войнич – англійська письменниця, автор роману

«Овод». Перекладаючи твори Т. Шевченка, Е. Войнич намагалася не лише передати дух оригіналу, а й ураховувати важливі деталі, які несли важливу культурну інформацію. Письменниця здійснила переклад й опублікувала 156 Шевченкових рядків, серед яких найдосконаліша з усіх дотепер відомих англійських інтерпретацій «Заповіту», а також «Зоре моя вечірняя», «Мені однаково чи буду...»[1].

Твори великого поета опубліковувалися не тільки окремо, але й у збірках з коментарями видавців, редакторів чи відомих на той час людей. У Берліні у 1929 році Дмитро Дорошенко підготував буклет німецькою мовою про Шевченка, який потім був перекладений на англійську: Taras Shevchenko: The National Poet of the Ukraine (1936), Taras Shevchenko: Bard of Ukraine (1946). У післявоєнній Північній Америці у видавничому домі Миколи Денисюка у Чикаго відбулось перевидання Варшавського друку 14 томів творів Шевченка (1959-63). 13-ий том був присвячений Шевченковому життю і містив вибрані статті П.Куліша, І.Франка, М.Грушевського,

В.Шкурата, С.Єфремова та інших про поета. У 1961 році вийшла книга Василя Барки про Шевченка «Правда Кобзаря». У 1964 році Лука Луців видав книгу «Співець української слави і волі» з перекладом статей про поета та Шевченковими віршами. 16 років потому Джордж Нестор Лукій укомплектував і видав важливу колекцію творів англійською мовою «Шевченко і критики» («Shevchenko and the Critics») [2].

Багато перекладів творів Т. Шевченка здійснила відома англійська поетеса та перекладачка Віра Річ, яка в 1960–1969 роках опублікувала переклади 51 твору Т. Шевченка, серед них – 9 поем. Її переклади вважають найбільш поетичними та близькими за духом і розумінням поезії оригіналів творів [3].

Почуття вітчизни, хоча й нерідної, чужої, «черпання сил і надії» було притаманне і Вірі Річ, англійки за походженням, перекладачки, майстерності якої належить переклад «Кобзаря» англійською мовою. Наразі це двомовне видання (вибрані поезії мовою оригіналу та в перекладах англійською мовою) вважається бібліографічною рідкістю: наклад – лише 1000 примірників і відшукати зараз хоча б один примірник цієї книги, майже неможливо [4].

Письменниця, перекладачка, завдяки якій не тільки англомовний світ ознайомився з Шевченковими творами у її перекладах, але й україномовний читач мав нагоду набути певних знань щодо перекладів «Кобзаря» у викладі мисткині. По-перше, йдеться про видання 2007 року, згадуване попередньо. Це прекрасно оформлена книга і з передмовою І. Дзюби, і з вступною статтею і перекладами Віри Річ. У цій фундаментальній праці, спрямованій передусім на сприйняття творчості Шевченка україномовним читачем, представлено не тільки вибрані поезії двома мовами, але й також репродукції найкращих живописних та графічних творів поета, що, якнайкраще доводить багатогранність Шевченкового таланту – і поетичного, і малярського. Варто звернути увагу, що до цього тому увійшли англомовні переклади близько сімдесяти дев'яти творів поета, що виконані Вірою Річ, серед яких – «Причинна» («Bewitched»), «Тарасова ніч» («The Night of Taras»), «Перебендя» («Perebendia»), «Гамалія» («Hamaliya»), «Розрита могила» («The Plundered Gravemound»), «Сон» («The Dream»), «Гоголю» («To Gogol»), «Єретик» («The Heretic»), «Наймичка» («The Servant-Girl»), «Кавказ» («The Caucasus»), «І мертвим, і живим...» («To My Fellow-Countrymen»), «Як умру, то поховайте...» («When I Die, then Make My Grave...»), «Русалка» («The Russalka»), «Іржавець» («Irzhavets»), «Пророк» («The Prophet»), «Неофіти» («The Neophytes»), «Марку Вовчку» («To Marko Vovchok») та інші [5].

На надгробку пам'ятника Вірі Річ українською та англійською мовами викарбовані слова Тараса Шевченка, які, на нашу думку, значною мірою відтворюють сенс життя мисткині:

«Та не однаково мені,
«But it does touch me deep if knaves

Як Україну злії люде Evil
rogues lullour Ukraine
Присплять, лукаві, і в огні Asleep,
and only in the flames
Її, окраденую збудять...
Let her, all plundered wake again...
Ох, неоднаково мені»
That touches me with deepest pain»
(Тарас Шевченко)
(Переклад Віри Річ)

Коли читаєш твори Шевченка виникає питання, чому творчість поета не залишає байдужим людей і у ХХІ столітті, чому Шевченковим таким простим, але водночас запальним словом свободи, несприйняттям неправди, прагненням до волі та поваги особистісної гідності, захоплюються люди, що народжені в інших країнах, в іншому соціальному середовищі. Відповідь – на поверхні: Шевченко був народним, і рідкісне поєднання вродженого таланту, на який, як на благодатний ґрунт був накладений досвід його особистих – і дитячих, і дорослих соціальних переживань у поєднанні з малярським талантом – все це надало потужного поштовху і стало результатом Шевченкових пристрасних творів, які, у свою чергу, не могли не вплинути на Віру Річ – людину з тонкою духовною організацією, з тонким відчуттям навколишнього світу.

Поза Україною пам'ятники Шевченкові зведені у багатьох країнах світу, зазвичай за ініціативою місцевих українських діаспор. Є декілька меморіальних знаків і пам'ятників поетові у Канаді і США. Найбільш відомі у Вашингтоні біля цирку Дюпонт, у Сіракузах на Тіперарі Хілл. Вулиця у пригороді Нью-Йорку (City's East Village) названа на честь Шевченка [6,7].

Шевченко вніс величезний вклад не тільки в українську літературу, живопис, але й в скарбницю світової літератури. Це – геній українського народу, всесвітньо відома особа, який мав великий вплив на творчість видатних письменників і поетів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. / В.В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с.
2. <http://www.dnipro-ukr.com.ua/scenariy-5864.html>.
3. <http://informatika152.wix.com/tg-shevchenko#!pereklad/c1g4t>
4. <http://sumynews.com/column-labels/item/2552-taras-shevchenko-u-finskyxperekladax.html>.
5. <http://ua-kobzar.livejournal.com/232778.html>
6. http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2_%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B0_%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0

УДК 7.071.1(430):7.044

Берізка Іван Олексійович

Науковий керівник – доцент кафедри культурології Думасенко С.А.

АНТИВОЄННИЙ ХАРАКТЕР ТВОРЧОСТІ ОТТО ДІКСА

Анотація. У статті показано, що Перша світова війна породила значну кількість антивійськових реакцій у мистецтві та літературі. Війна та її наслідки стали головною темою творчості німецького художника Отто Дікса. Доведено, що фронтовий досвід спричинив різкий поворот у творчості митця. Отто Дікс своїми антимілітаристськими картинами намагався показати, що війна – це величезна трагедія і суспільство має робити все, щоб запобігти збройним протистоянням. Найбільш вражаючі твори пов'язані із зображенням жахливих сцен війни, її жертв, інвалідів, людських страждань.

Beriska Iwan Oleksiyovich

Wissenschaftlicher Betreuer – Dumasenko S.A.

ANTIKRIEGER CHARAKTER DES SCHAFFENS VON OTTO DIX

Der 11. November 2018 war 100 Jahre nach dem Ende des Ersten Weltkriegs, der zu einem der brutalsten Konflikte in der Geschichte der Menschheit geworden ist. Während des Krieges wurden zum ersten Mal chemische Waffen eingesetzt, die durch Folter den Tod verursachten, Maschinengewehre, Panzer und Flugzeuge. Der Erste Weltkrieg hat auch eine bedeutende Anzahl antimilitärischer Reaktionen in der bildenden Kunst sowie in anderen künstlerischen Aktivitäten einschließlich der Literatur hervorgebracht hat. Künstler, Schriftsteller und Dichter nannten den Krieg ein sinnloses Massaker, das Millionen von Menschenleben wegnahm [9]. V. Surikov schreibt: "Für die Künstler ist der Krieg in allen historischen Perioden zu einem Test der Einhaltung humanistischer Ideale geworden. Der erste Weltkrieg hat gezeigt: Selbst für die talentiertesten ist es nicht immer leicht, diese Prüfung zu bestehen" [6].

Der Krieg von 1914 bis 1918 trug dazu bei, dass westeuropäische Künstler die Notwendigkeit erkannten, die Prinzipien ihrer Kreativität und bürgerlichen Haltung sowie die Rolle der Kunst als eine besondere Art gesellschaftlicher Aktivität zu definieren und zu verstehen. Die künstlerischen Arbeiten westeuropäischer Künstler wurden zum Ausdruck ihrer Haltung gegenüber dem Krieg [3, S. 47].

Der Krieg und seine Folgen sind zum Hauptthema des deutschen Künstlers Otto Dix geworden. "Er wurde zu einem der Führer von Ideen, die die Einstellung zum Krieg und Tod auf dem Schlachtfeld im Massenbewusstsein veränderten", sagt D. Zhitenev [1].

O. Dix, der Autor von emotional angespannten, schockierenden Bildern, war in verschiedenen Jahren mit Expressionismus und Dadaismus verbunden und war der Vertreter der "neuen Sprache". Leinwände von Dix spiegeln soziale und pazifistische Motive sowie komplexe spirituelle Ziele wider. Während des NS-Regimes wurde der Künstler wegen seiner antimilitaristischen Position verboten und in die Vertreter der "entarteten Kunst" aufgenommen.

1914 ging O. Dix freiwillig in den Krieg. Die Fronterfahrung hat im Werk des Künstlers eine scharfe Wendung bewirkt und tiefe Spuren in seiner Seele hinterlassen. Er schafft den Alltag des Vorderlebens ohne Schmuck nach. Die Besonderheit des Bildes der militärischen Realität führt dazu, dass der Empfänger das Wesentliche des Krieges versteht.

Die bekanntesten Werke des Künstlers sind der Grafikzyklus "Krieg", bestehend aus 50 Einzelzeichnungen, "Krieg", "Prager Straße", "Triumph des Todes", "Skatspieler" und anderen.

T. Schwetz schreibt: "Der Krieg, den Dix zeigt, sind keine heroischen, vielgestaltigen Schlachten, sorgfältig gestapelten Kampfszenen, das ist diese unattraktive, schreckliche Realität, die der Künstler selbst erlebt hat und die das Wesen des Krieges als das katastrophalste Phänomen darstellt" [7, S. 180]. Der Expressionismus des Künstlers ist helle Individualität. Mit hellen Bildern, die manchmal grotesk hypertrophiert waren, porträtierte er seine inneren Beobachtungen. Die schwierigen Momente der deutschen Geschichte sowie die Schrecken, die er während des Krieges und nach dem Krieg erlebte, beeinflussten zweifellos sowohl seinen Stil als auch seine Vorzüge in der Malerei. Daher sind seine Bilder oft düster, gefüllt mit schmerzlichen Erfahrungen und sogar schockierenden Dingen [4].

Die meiste Zeit des Krieges verbrachte der Künstler Otto Dix in den Schützengräben und wusste all ihren Horror. Der Krieg veränderte die Richtung seiner Arbeit grundlegend und zerstörte die im Bewusstsein des Künstlers etablierten Konzepte; In den Werken beginnen chaotische Bilder, Verzweiflung und das Gefühl, sich dem Ende der Welt zu nähern. Der Krieg wird von Otto Dix als ein rücksichtsloses wildes Gemetzel gezeigt.

Die auffälligsten Werke beziehen sich auf das Bild der schrecklichen Kriegsschauplätze, ihrer Opfer, Menschen mit Behinderungen und menschlichem Leid.

Protestierender, anti-militärischer Diskurs von O. Dix wurde im faschistischen Deutschland nicht akzeptiert. Für die Kulturpolitik des Landes, in dem die Prozesse der Militarisierung an Bedeutung gewinnen, ist die Arbeit von B. Brecht, E.-M. Remarque, O. Dix war "eine Bedrohung für die moralische Wiedergeburt der Nation", antagonistisch. "Anfangs glaubten die Nazis, dass das Werk des Künstlers teilweise in die formale Ästhetik des Nationalsozialismus passt, aber 1933 wurde Dix von der Dresdner Akademie ausgeschlossen. Anschließend gab es ein Ausstellungsverbot für Dix, seine Kunst wurde dem "Entarteten" zugeschrieben. Einige Gemälde von Dix wurden in der Ausstellung

der "entarteten" Kunst gezeigt, und 1937 wurden 260 Gemälde von Otto Dix in Berlin niedergebrannt" [2].

Dix empfand den Krieg als eine Lösung für die ewigen brutalen Instinkte des Mannes. Manifestationen des Bösen, der Gewalt und des Leidens verursachten die tragische Wahrnehmung des Bestehenden durch einen Künstler und führten in seiner Kunst zu einem grotesken, hohen Ausdruck. Groteske und Hyperbolisierung, die sich oft mit der Karikatur vermischten, waren ein wesentlicher Bestandteil der Haltung von Otto Dix. Die strenge Genauigkeit der Details sorgte für die Kreativität von Dix, einen akuten sozialen Charakter. Dix gehört zu einer Generation von Künstlern, die sich gegen die Ungerechtigkeit von Kriegen auflehnen [5].

Die Grausamkeit, die unmenschliche Natur des Ersten Weltkriegs als schwarze Seiten der Weltgeschichte, auch heute werden im Gedächtnis der Menschen aufbewahrt. Der deutsche Künstler Otto Dix, Teilnehmer an diesen schrecklichen Ereignissen, versuchte seinen antimilitaristischen Werken zu zeigen, dass der Krieg eine große Tragödie ist und wir alles unternehmen müssen, um eine bewaffnete Konfrontation zu verhindern.

LISTE DER LITERATUR:

1. Житенев Д. Война и смерть глазами Отто Дикса [Электронный ресурс] / Д. Житенев / Археология русской смерти. Смерть и искусство. – 2015. – № 1. – Режим доступа: http://deathanddying.ru/wp-content/uploads/2015/09/%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%B2_9.pdf
2. Ид И. Апокалипсический ад войны. Живопись и графика Отто Дикса [Электронный ресурс] / Илья Ид. – Режим доступа: <http://darkermagazine.ru/page/apokalipsicheskij-ad-vojny-zhivopis-i-grafika-otto-diksa>
3. Нечаєва-Юрійчук Н. Особливості духовного розвитку західноєвропейського суспільства після Першої світової війни / Н. Нечаєва-Юрійчук // Історична панорама. – 2013. – Вип. 16. – С. 40 – 51.
4. Отто Дикс: картины великого немецкого художника [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://art-assorty.ru/8155-otto-diks-kartiny.html>
5. Садыкова Л. Отто Дикс и война [Электронный ресурс] / Лена Садыкова. – Режим доступа: <http://vo.od.ua/rubrics/raznoe/7666.php>
6. Суриков В. Война и живопись [Электронный ресурс] / Вячеслав Суриков. – Режим доступа: <http://modernartconsulting.ru/2014/11/art-life-during-wwi/>
7. Швец Т.П. Образы и мотивы катастрофы в изобразительном искусстве немецкого экспрессионизма / Т.П. Швец // Общество. Среда. Развитие (TERRA HUMANA). – 2011. – № 3. – С. 177–182.
8. Rank C. Promoting peace through the arts: the role of anti-war and peace art in building cultures of peace [Электронный ресурс] / Carol Rank. – Режим доступа: http://escolapau.uab.cat/img/programas/musica/peace_through_arts

НОВЕЛА ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки спостерігається тенденція до вивчення жанрів малих форм: новели, афоризму, епіграми, притчі, байки [див: 1 – 5]. Ця стаття присвячена жанру новели, який вивчався та продовжує вивчатися як закордонними, так і українськими вченими в загальнофілологічному та лінгвістичному аспектах. Важливо зауважити, що на сучасному етапі більш детально розглянуто новелу як літературний жанр, лінгвістичні ж дослідження мають досить фрагментарний характер.

Спостерігається інтерес науковців безпосередньо до англійської новели. В. Аллен, Г. Кларк, Д. Крізон висвітлювали проблеми змісту та форми британської та американської новели, займалися визначенням ролі жанру новели серед інших художніх жанрів, вивчали філософію новели тощо. Слід зауважити, що спочатку новелу розглядали переважно в синхронічному аспекті і тільки в 1990-х рр. почали приділяти особливу увагу діахронічному аспекту дослідження.

Є.М. Мелетинський виокремлює три, на його погляд, найважливіші причини зацікавленості в дослідженні новели: перша пов'язана з широким розповсюдженням новели синхронічно в різних країнах і діахронічно – упродовж тривалого історичного часу на різних етапах літературного процесу; іншою причиною є невеликий формат жанру, який робить новелістичну літературу досить доступною для огляду й дає можливість на її матеріалі в мініатюрі представити розвиток оповідальних жанрів у масштабі всесвітньої літератури; ще одним важливим моментом є можливість виявлення певних критеріїв опису оповідальних жанрів через сюжетну сконцентрованість, композиційну чіткість і високу структурованість новели [6, с. 49].

Згідно з міркуваннями Беренвальд-Райш К.Є., новела є коротким епічним твором, у якому здійснюється композиційно стисле відкриття цілого світу в «зосереджувальній миті» життя, тобто в невеликому колі зав'язків, які в певному вузлі створюють один, на відміну від роману чи повісті, епіцентр настрою та думки, важливої та значної для осягнення протиріч дійсності. «Зосереджувальна мить» має різну тривалість, звідси й два види подійних новел: одномоментні та полімоментні. Першому різновиду властиві збіг дії з кульмінацією й раптове осягнення та розв'язка протиріч, що відбуваються впродовж кількох хвилин через моментальне зіткнення антиподів [1, с. 54].

Головними ознаками новели є відносна стислість, яскравість і влучність художніх засобів. Новела вирізняється чіткою й усталеною конструкцією. До її композиційних канонів належать: наявність згорнутої композиції з яскраво вираженим композиційним осередком, переломний момент у сюжеті,

кульмінація, контраст та паралелізм сюжетних мотивів, переважання сюжетної однолінійності, мінімальна кількість персонажів, які є цілком сформованими особистостями, що потрапили в незвичайні життєві обставини. Крім стислості та лаконізму, які притаманні й іншим жанрам малих форм, однією з визначальних ознак новели вважають також єдність враження. Підкреслюється, що цілісність враження досягається завдяки зображенню тільки однієї події, одного характеру, одного почуття чи низки почуттів.

Традиційним питанням лінгвостилістики, яке привертало та продовжує привертати увагу вчених, є композиція тексту [5, с. 4 – 9]. Композиція тексту – це схема організації та структурної впорядкованості цілого тексту, що відображає побудову, співвідношення та взаємне розташування його елементів, порядок їх слідування та взаємозв'язок між ними. Композиція є побудовою, що в першу чергу служить тому, щоб утілити ставлення автора до змісту та одночасно змусити реципієнта так само ставитися до цього змісту.

Враховуючи проаналізовані визначення та власні спостереження й ґрунтуючись на аналізі наукових розвідок і фактичного матеріалу, подаємо попереднє визначення англomовної новели в такий спосіб: новела – це невеликий за обсягом текст прозової форми, заснований на одній незвичайній події, що розкриває сутність певних суспільних відносин, і який характеризується конкретними ознаками: відносною стислістю, концентричністю та однолінійністю сюжету, динамізмом мотивів, чіткістю та згорнутістю композиції, інформативністю, прозовістю та нейтральністю стилю, автологічністю / експресивністю мовлення, антитезовістю, ошуканим очікуванням. Усі ці характеристики тексту тісно пов'язані між собою і в процесі взаємодії сприяють здійсненню сильного прагматичного впливу на читача.

Таким чином, вважаємо перспективним комплексне вивчення лінгвостилістичного та прагматичного аспектів англomовної новели з урахуванням її синергетичної природи. Такий підхід передбачає аналіз усіх рівнів композиції, виявлення стильових рис і лексико-синтаксичних особливостей, а також з'ясування експресивного, прагматичного та синергетичного потенціалу новели. Методика комплексного дослідження англomовної новели в лінгвостилістичному та лінгвопрагматичному аспектах дозволяє розглядати її як окремий тип дискурсу, який функціонує в рамках художнього дискурсу й спрямований на створення авторської суб'єктивної картини світу шляхом реалізації авторських мовленнєвих стратегій. Дискурс новели як комунікативна дія, що відображає взаємодію в системі «автор – читач», а також дискурсивну діяльність персонажів, має яскраво виражені прагматичні інтенції, зумовлені сформованою традицією типу тексту новели.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беренвальд-Райш Е.Е. Темпоральная сетка немецкоязычной новеллы (на материале произведений XIX–XX вв.) : дис. ... канд. филол. наук :

- 10.02.19 / Беренвальд-Райш Екатерина Евгеньевна. – Ростов-на-Дону, 2010. – 222 с.
2. Винокурова И.Ж. Лингвостилистические аспекты соотношения зачина и концовки в художественном тексте (на материале англоязычных коротких рассказов) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / И.Ж. Винокурова. – М., 2004. – 22 с.
 3. Главацька Ю.Л. Композиційно-сміслова структура англomовної байки: лінгвокогнітивний аспект: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Главацька Юлія Леонідівна. – Харків, 2008. – 223 с.
 4. Гончарук О.М. Англomовна прозова байка: прагмастилістичний і когнітивний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Гончарук Олег Миколайович. – Херсон, 2012. – 231 с.
 5. Коновалова Ю.С. Фразеологизмы, поговорки и афоризмы как средство объективации возрастных концептов в англо-американской языковой картине мира : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Ю. С. Коновалова. – Воронеж, 2012. – 24 с.
 6. Мелетинский Е.М. Историческая поэтика новеллы / Е. М. Мелетинский. – М. : Наука, 1990 – 278 с.

УДК 81:39

Бондаренко Тетяна Сергіївна
Науковий керівник – завідувач кафедри української мови
Климович С.М.

ВЕРБАЛЬНІ ВИЯВИ ЕТНОСПЕЦИФІКИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО КІНОДИСКУРСУ

За останнє десятиліття український кінематограф, у порівнянні з попередніми етапами, набув масштабного розвитку. Звісно, виникає необхідність аналізу кінотекстів з лінгвістичного погляду. А сучасний український кінодискурс дає для цього можливість, бо переважна більшість матеріалів зовсім не досліджена.

На межі століть формується лінгвокультурологія – міждисциплінарна галузь лінгвістичного знання, у рамках якої вивчається система морально-етичних та естетичних цінностей, зафіксована у тій або тій мові. Як слушно зауважує І. Голубовська, типовим об'єктом для лінгвокультурологічних розвідок останнього часу виступають національно-мовні картини світу – репрезентація мовними засобами етнічної ментальності певного етносу, його світогляду, світосприйняття та світооцінки. Постулатом сучасної антропологічної лінгвістики стало твердження про моделювання специфічних рис національної ментальності засобами всіх рівнів мовної системи, що здійснюється за участю дознакових, знакових і суперзнакових

мовних величин [1, с. 282]. Лінгвістична складова картини світу – це складний ментальний феномен, який інтегрує мову й мислення, мову й культурно-етнічне середовище.

Культурні концепти, або «ключові слова культури», є омовленими культурно детермінованими ментальними утвореннями, котрі мають безпосередній дотик до цінностей, ідеалів і установок етносів і у яких знаходять своє найповніше відображення особливості національного характеру і сприйняття світу [2]. Ми погоджуємося з думкою В. Жайворонка, що мовна одиниця зорієнтована на концептуальний простір довкілля, стаючи мовленнєвим виявом того чи іншого його фрагмента. Та оскільки концептуальна картина світу (а отже і її фрагменти) — явище динамічне, а не статичне, мовні одиниці, що її відображають, зазнають усіляких перетворень і набувають концептуальних значень, що розширюють семантичне поле того чи іншого мовного знака. У результаті останній функціонує часто не просто як слово-номінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово — культурний концепт [3]. Особливо виразними, на наш погляд, є концепти історико-культурної свідомості народу, що становлять собою мовні одиниці з етнокультурним змістом. Для поширення й функціонування таких одиниць повинен бути створений культурний контекст, а сучасний кінематограф і репрезентує відповідні зразки.

Говорячи про українське кіно, варто зазначити, що «українське» в цій фразі — ключове слово, бо прем'єри останніх років доводять, що вітчизняний кінематограф може бути якісним, глибоко емоційним, патріотичним та реалістичним. Тож звернемося до розгляду культурних концептів в ареалі сучасного кінодискурсу як вербального вияву етноспецифіки українського народу. Джерельною базою нашого дослідження є художні кінофільми «Гірки жнива» й «Кіборги», що висвітлюють трагічні сторінки історії України ХХ та ХХІ століття.

Серед концептів, які характеризують нашу ментальність, слід виділити поняття БОГ, яке чи не найповніше відбиває установки світосприйняття українців, бо репрезентує найвищі релігійні та духовні цінності людства. Релігія, особливо в часи, відтворені в аналізованих кінострічках, відігравала основну роль у житті людини, що відбивалося як у духовному, так і світському житті. Тому не дивно, що мова персонажів насичена вербалізаторами концептів релігійного характеру.

За «Сучасним тлумачним словником української мови» (СТСУМ), Бог – у релігійних монотеїстичних віруваннях — Творець, який створив світ і керує ним та вчинками людей [5, с. 68]. Тому Богу дякували, його прославляли (*Ти! Ти живий! Слава **Богу!*** (Гірки жнива)), з Богом пов'язували як народження, так і смерть людини (***Бог** звільнив маму від мук. І я дуже сумую за нею* (Гірки жнива)); ***Бог** послав нам диво. Це Любка. Він врятував мене* (Гірки жнива)), Бога асоціювали з правдою, праведними вчинками (*Чому кожна сторона на війні вважає себе добром і що вона воює проти зла? Адже ж кожна сторона йде в бій з гаслами: «З нами **Бог!**» А я не бачу тут*

Бога... (Кіборги)). У деяких випадках спостерігаємо вербалізацію таких ознак концепту БОГ як найбільший умілець у чомусь, наймогутніший володар чого-небудь, наприклад: *Ви виступаєте під командуванням Серпня. Відтепер він ваш бог і начальник* (Кіборги).

Поняттєве поле БОГ в кінодискурсі об'єднує систему мовних знаків таких, як *Господь, ікона, віра, молитва, монастир, благословення, святиня, священник, християнин* тощо.

Лексичним маркером на позначення концепту БОГ виступає слово *Господь*. За СТСУМ це – одна з назв Бога у християн [5, с. 209]. У контексті аналізованих кінострічок спостережено синонімічне вживання лексем *Бог* і *Господь*: *Слава тобі, Господи!* (Гірки жнива); *Господь нам прощає* (Гірки жнива); *Господь із тобою, добродію* (Гірки жнива). Зазвичай, це вирази на позначення примирення, прощення або згоди.

Лексема *ікона*, що позначає невід'ємний атрибут християнської релігії, виступає лексичним маркером концепту БОГ. Ми стикаємося не лише із сакральним значенням, а й загальнолюдською цінністю цього поняття, що апелює до глядача крізь призму історичних подій часів Голодомору 1932-1933 років: *Сховай ікону. Тепер ми її хранителі. Візьмемо її з собою* (Гірки жнива); *Перш ніж ти поїдеш, я хочу, щоб ти потримав у руках нашу сільську святиню – ікону святого Юрія, нашого захисника* (Гірки жнива).

Молитва, як надзвичайно важливе явище в житті народу, має прямий зв'язок з Богом, тому лексема *молитися* також виступає ключовим словом концепту: *Ну, кому що. Хто молиться перед смертю, хто листи пише, а я...* (Кіборги); *Я намагався молитися, але більше не виходить* (Кіборги); *Так ти молився? День у день... Але чомусь не повернув твій Бог ні ікони, ні золота* (Гірки жнива); *Я повернуся ще. А ти тим часом можеш молитися своєму Богові* (Гірки жнива). Це не просто проказування завчених слів, молитва в етнокультурній парадигмі – це шлях від зневіри й безпорадності до перемоги людини, передовсім, над собою, це подолання труднощів і спокій перед лицем смертельної небезпеки. І доказом цього є вербалізація глибокої духовності українського народу в тексті молитви у кінострічці «Кіборги»: *Серпень, братику! О, Господи! Боже наш милосердний. Молимо тебе, пом'яни у царстві Твоєму воїнів, у боях убитих. І прийми їх у свої небесні світлиці як зраних мучеників. Прийми їх милістю Твоєю, бо віддали життя в бою, за незалежність землі Української, за свої сім'ї, за своїх побратимів! Бо немає більшого щастя, братику, ніж віддати життя за своїх рідних, за своїх друзів. Нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь* (Кіборги). Слова молитви як ніщо інше репрезентують ментальну та мовну специфіку українського народу, його морально-етичні та естетичні цінності.

Під час нашого дослідження на прикладі концепту БОГ ми довели, що національна автентичність актуалізується в сучасному українському кінематографі. Теоретично й практично ми підтвердили вплив ментального феномену та його вербальне вираження через сучасний кінодискурс.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 282 с.
2. Голубовська І. О. Етнічні особливості української національно-мовної картини світу. URL: http://philology.knu.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_4/400_412.pdf. (дата звернення: 04.12.2018).
3. Жайворонок В.В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75134/17-Jayvoronyuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 06.12.2018).
4. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К. : Довіра, 2007. 262 с.
5. Сучасний тлумачний словник української мови: 65000 слів / За заг. ред. В. В. Дубічинського. Харків: ВД «Школа», 2006. 1008 с.

УДК 811.111'373:81'42

Випирайло Юлія Сергіївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О.А.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ТЕРЕЗИ МЕЙ

Проблема мови і комунікації в сучасних лінгвістичних дослідженнях розглядається в теорії комунікативних відносин та теорії аргументації. Взаємодія лінгвістики з такими науками, як психологія, логіка, риторика дозволяє з нових позицій розглянути мовні явища й зрозуміти закони внутрішньої будови мови та її функціонування, зокрема на матеріалі текстів політичних промов. Політика як один із невід'ємних суспільних інструментів передбачає вплив на публічну думку, тобто, політичні діячі для досягнення своєї мети потребують використання засобів вербального впливу на аудиторію, яка може підтримати або заперечити судження, що лунає з подіуму, і, як наслідок, політичний дискурс впливає на аудиторію, її свідомість та громадську позицію.

Дослідженнями у сфері політичного дискурсу присвячено роботи В. Базильова, Т. ван Дейка, І. Штерна, Е. Шейгала, Ю. Караулова та ін. Зокрема, питання просодичних характеристик політичних промов були висвітлені О.М. Алексієвець, О.Г. Мусаєвою, Л.В. Постніковою, О. А. Філатовою та О.Л. Фрейдіною. Лексичний склад політичних промов розглядали у своїх працях О.Т. Юданова, Т.Г. Попова, Н.В. Таратина, О.П. Малишева та ін.

Метою даного дослідження є вивчення лексико-стилістичних особливостей політичного дискурсу Терези Мей.

Тереза Мей – лідер консервативної партії Великобританії, прем'єр-міністр з 13 липня 2016 року. Являючись високоосвіченою жінкою, випускницею Оксфордського університету, вона присвятила свою кар'єру політичній діяльності, у якій досягла максимальних висот. Багатий досвід політичної діяльності, широка ерудиція та майстерне володіння словом відображаються в політичному дискурсі Т. Мей. В своїх промовах Тереза Мей використовує широкий спектр лексичних і стилістичних засобів: гіперболи, епітети, метафори, евфемізми, перелічення, парцеляції.

Розглянемо функціонування гіперболи (стилістичної фігури явного перебільшення що використовується для посилення виразності сказаної думки [4]) в промовах Терези Мей. Наприклад:

Britain is always the most passionate, most consistent, most convincing advocate for free trade [2].

We have the best intelligence services in the world [2].

У наведених уривках з політичної промови політик за допомогою гіпербол *the most passionate, most consistent, most convincing, the best intelligence services in the world* підкреслює велич і значущість Великобританії у світі.

Наведемо інший приклад використання гіперболи з метою впливу на аудиторію:

It was the biggest vote for change this country has ever known [2].

У наведеному прикладі гіперболізація використана Терезою Мей у промові стосовно виходу Британії з Євросоюзу, у якій політик намагається ще раз переконати громадян стосовно правильності зробленого кроку.

У значній кількості випадків Тереза Мей застосовує гіперболу для культивування патріотичних почуттів британців, наприклад:

...we – with our brilliant armed forces and intelligence services – protect our national interests... [2]

We have the greatest soft power in the world [2].

У наведених уривках Тереза Мей гіперболізує висловлювання для посилення впливу на слухачів.

У промовах Терези Мей зафіксовано й вживання епітетів. Епітет – троп поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища і, потрапивши в нове семантичне поле, збагачувати це поле новим емоційним чи смисловим нюансом [4, с. 55].

Наведемо приклади вживання епітетів в політичному дискурсі Терези Мей: *our ambitious vision for Britain after Brexit, deep love for our country* [2]. Епітети в своїх промовах Тереза Мей використовує для увиразнення власної думки.

Сучасний прем'єр-міністр Британії зберігає тенденцію до уникнення використання надмірної кількості порівнянь, яку можна помітити у промові на конференції Консервативної партії щодо «Брексит»:

And we will give clarity – as we did with farm payments and university funding – whenever possible and as quickly as possible [2].

В даному прикладі Тереза Мей використовує порівняння з метою більш точного донесення інформації до слухачів, при цьому порівнюючи минулі свої дії з теперішніми діями.

Наведемо інший приклад порівняння у промові політика:

... existing workers' legal rights will continue to be guaranteed in law – and they will be guaranteed as long as I am Prime Minister [2].

В даному прикладі Тереза Мей використовує порівняння *guaranteed* з метою привернення уваги слухачів до того факту, що влада намагається виступити гарантом виконання усіх прав людини, зазначених в конституції.

Промови Терези Мей містять невелику кількість метафор, наприклад:

There is some uncertainty, but the sky has not fallen in, as some predicted it would... [2].

В даному прикладі Тереза Мей використовує метафору *but the sky has not fallen in* з метою посилення донесення до слухачів думки про правильність наміченого політичного курсу і про те, що не буде ніяких страшних наслідків виходу Великобританії з Євросоюзу.

Наведемо інший приклад використання метафори:

Parliament put the decision to leave or remain inside the EU in the hands of the people [2].

В даному прикладі метафора *in the hands of the people* використовується з метою акцентування уваги слухачів на демократичності сучасного уряду.

У промові Терези Мей на конференції Консервативної партії щодо «Брексит» ми виокремили такі речення з евфемізмами (пом'якшуючими або маскуючими словами і висловами, які використовуються замість слів, котрі сприймаються як небажані, неприйнятні, вульгарні, зневажливі, образливі або табу [4]):

And to those who claim he was mistaken in calling the referendum, we know there is no finer accolade than to say David Cameron put his trust in the British people [2].

Тереза Мей використовує даний евфемізм з метою уникнення прямої вказівки на певних особистостей, уникаючи прямого висловлювання власної думки.

Тереза Мей також використовує повтори у своїх промовах, які часто поєднуються з іншими стилістичними фігурами, а саме з протиставленнями та парцеляціями. Парцеляція – фігура мелодики мовлення, в якій частини єдиного речення інтонаційно розмежовуються як самостійні речення (на письмі — розділовими знаками) [4, с. 47]:

It's just not right that half of people living in rural areas can't get a decent broadband connection. It's just not right that two thirds of energy customers are stuck on the most expensive tariffs. And it's just not right that the housing market continues to fail working people either [2].

В даному прикладі Тереза Мей використовує повтор *It's just not right* з метою звернути більшу увагу слухачів до того, що окремі групи громадян не мають можливості користуватися тими чи іншими соціальними благами.

Таким чином, Тереза Мей вміло використовує лексичні та стилістичні засоби для привертання уваги слухачів. Її промови наповнені гіперболами, епітетами, метафорами, парцеляціями та повторами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) [Текст] : монографія / К. Серажим ; за ред. В.Різуна. – К.: Вид-во наук. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2002. – 392с.
2. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка [Текст] / Ю. М. Скребнев. – М. : «Издательство АСТ», 2003 – 221с.
3. Павлуцька В. О. Політичний дискурс [Текст] / В. О. Павлуцька // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І.Франка. – Вип. 39 – с. 218–221.
4. May T. Speech at the Conservative Party Conference (October 2, 2016) [Electronic resource] / T. May // PoliticsHome: political news portal. – Access mode : <https://www.politicshome.com/news/uk/political-parties/conservative-party/news/79517/read-full-theresa-mays-conservative>.
5. May T. Speech at the Conference of the Conservative Party (October 5, 2016) [Electronic resource] / T. May // The Spectator: social and political news portal. – Access mode : <https://blogs.spectator.co.uk/2016/10/full-text-theresa-mays-conference-speech>.

УДК: 811.162.1:81'373.21

Вініченко Аліна Вадимівна

Науковий керівник – доцент кафедри української мови Мартос С.А.

АНТРОПОНІМИ ЯК СТРУКТУРНІ СКЛАДНИКИ СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ УРБАНОНІМІВ ХЕРСОНА

Сукупність внутрішньоміських об'єктів, до яких належать вулиці, провулки, площі, будинки, набережні та інші споруди утворює загальну й досить складну систему простору міста. Ці об'єкти прийнято називати урбанонімами, а у їх системі найбільшу кількість становлять годоніми. Годоніми (від грец. *óδῆς* – «шлях, дорога, вулиця, русло») визначають як власні назви лінійних топографічних об'єктів урбанонімного простору (вулиць, проспектів, бульварів, провулків, набережних, проїздів). До такого їх визначення схиляються Ю. Карпенко [1], В. Лучик [3], Н. Подольська [4], А.Титаренко [6] та ін.

Урбаноніми багатьох регіонів України належать до фрагментарно і частково вивчених одиниць. Поза увагою лінгвістів залишився і урбанонімний простір Херсона, дослідження якого необхідне через те, що

динамічність номінаційного процесу, часті найменування і перейменування вимагають ґрунтовної урбанонімічної концепції. Це зумовлює актуальність нашої розвідки, мета якої – проаналізувати антропоніми як структурні складники соціально-географічних урбанонімів (годонімів і агоронімів) Херсона.

Антропоніми слугують панівним підґрунтям для меморіальних номенів. Меморіальні власні назви – це один із найпродуктивніших типів соціально-географічних урбанонімів, ці номінації увічнюють пам'ять про людей, події або інші реалії. Годоніми-репрезентанти осіб являють собою досить велику й строкату лексико-семантичну групу, які засвідчують меморіальну семантику.

Серед соціально-географічних урбанонімів виділяємо три групи: 1) найменування на честь чужоземних осіб; 2) найменування діячів загальноукраїнського значення; 3) найменування з локальною онімною семантикою.

У групі найменувань на честь чужоземних діячів найбільшою є підгрупа «культурно-мистецькі діячі», серед яких письменники, поети, публіцисти, художники, режисери і артисти, композитори (вул. *Гоголя*, вул. *Грибоєдова*, вул. *Достоевського*, вул. *Крилова*, вул. *Лермонтова*, вул. *Льва Толстого* вул. *Некрасова*, вул. *Огарьова*, вул. *Тургенєва*, вул. *Фонвізіна*, пров. *Чехова*, вул. *Айвазовського*, вул. *Левітана*, вул. *Рєпіна*, вул. *Серова*, вул. *Сурікова*, вул. *Вахтангова*, вул. *Станіславського*, вул. *Чайковського*). Другою за кількістю номінацій є підгрупа «військові, адмірала, ватажки»: просп. *Адмірала Сенявіна*, вул. *Кутузова*, пров. *Пугачова*, пров. *Степана Разіна*, вул. *Суворова*, просп. *Ушакова*. Незначна кількість годонімів Херсона вшановує чужоземних науковців: вул. *Академіка Гарле*, вул. *Ломоносова*, вул. *Людвіка Заменгофа*, вул. *Тимірязєва*, вул. *Ціолковського*. Після дії законів про декомунізацію підгрупа «громадсько-політичні діячі» виявилася нечисельною: вул. *Державіна*, вул. *Ісмаїла Гаспринського*, вул. *Уварова*.

Годоніми-репрезентанти персоналій вітчизняного значення становлять той прошарок назв, який засвідчує ступінь усвідомлення належності населення того чи того регіону до певного етносу й держави. З іншого боку, ці найменування відображають шкалу суспільних пріоритетів, цінностей та інтересів [5, с.72].

Група найменувань діячів загальноукраїнського значення є найменшою за кількістю номінацій серед меморіальних назв у годонімії Херсона навіть після дії законів про декомунізацію.

Домінують у цій групі найменування на честь мистецьких діячів: вул. *Архипа Тесленка*, вул. *Бучми*, вул. *Короленка*, вул. *Котляревського*, вул. *Лесі Українки*, вул. *Макаренка*, вул. *Панаса Мирного*, вул. *Сікала*, вул. *Шевченка*. Оновлена ця підгрупа годонімами вул. *Василя Стуса* та вул. *Сергія Параджанова*. Виділення підгрупи «гетьмани, козацькі ватажки» у годонімії Херсона стало можливим лише після 2016 року, оскільки у просторі міста до цього часу був наявний один годонім – вул. *Богдана Хмельницького*. Сьогодні ця підгрупа доповнилася такими назвами: вул.

Антон Головатого, вул. Гетьмана Дорошенка, вул. Гетьмана Сагайдачного, вул. Івана Богуна, вул. Івана Виговського, вул. Петра Калнишевського, вул. Пилипа Орлика. У підгрупі «державні діячі» як результат дії законів про декомунізацію з'явилися номінації вул. *Володимира Великого, вул. Ярослава Мудрого, вул. В'ячеслава Чорновола.* У годонімії Херсона представлені номінації, які вшановують українських науковців: вул. *Биковського, вул. Патона, вул. Мозолевського.*

Найменування з локальною онімною семантикою, «якнайкраще відбивають регіональну специфіку й за ідеальної побудови місцевої годонімії мали б становити більшість для виокремлення «обличчя» населеного пункту, створення певного колориту та вирізнення з ряду схожих міст» [2, с. 80]. За нашими спостереженнями, ця група соціально-географічних урбанонімів Херсона після дії законів про декомунізацію зазнала найбільших змін.

Без змін у годонімії Херсона залишилася підгрупа «учасники військових подій і Герої Радянського Союзу»: вул. *Антипенка, вул. Бурзі, вул. Вінера, вул. Генерала Видригана, вул. Гридасова, вул. Іллюші Кулика, вул. Комкова, вул. Марії Фортус, вул. Покришева.*

Підгрупа «культурно-мистецькі діячі» містить лише кілька найменувань, які існували на карті Херсона до 2016 року (вул. *Куліша, вул. Лавреньова, вул. Шовкуненка*), усі останні неоназви (проїзд *Баранова-Росіне, вул. Івана Карпенка-Карого, вул. Миколи Гринька, вул. Миколи Садовського, вул. Оксани Петрусенко*).

Виділення підгрупи «діячі, які сприяли розвиткові міста» стало можливим після дії законів про декомунізацію. Як свідчить аналізований матеріал, серед персоналій лише у цій підгрупі є повернені історичні годоніми: вул. *Потьомкінська, вул. Рішельєвська, вул. Воронцовська.* Усі інші номінації цієї підгрупи – новостворені годоніми на честь розбудовників, засновників, громадських та інших діячів, чия діяльність була пов'язана з Херсонщиною: вул. *Андрія Грабенка, вул. Віктора Гошкевича, вул. Генерала Алмазова, вул. Дмитра Марковича, проїзд Івана Челюка, вул. Ілька Борцака, пров. Інженера Корсакова, пров. Ісаака Гуревича, пров. Йосипа Пачоського, пров. Капітана Ванденка, вул. Олександра Русова, вул. Олени Казимирчак-Полонської, вул. Полковника Кедровського, пров. Родини Вадонів, пров. Сестер Гозадінових, вул. Хірурга Вороного.*

Отже, соціально-географічні урбаноніми утворюють особливий складник «пам'яті» міста, оскільки їх поява відображає систему цінностей того періоду, коли виник той чи інший онім. Годоніми Херсона є своєрідним джерелом інформації про місто, оскільки вони розкривають історію, культуру, традиції та звичаї мешканців обласного центру.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карпенко Ю. А. Топонимия Буковины : автореф. дис. ... доктора филол. наук : 661 – языки народов СССР (укр. язык) / Ю. А. Карпенко. – К., 1967. – 29 с.

2. Колоїз Ж. В., Титаренко А.А. Годоніми із глорифікаційною семантикою в урбанонімному просторі Кривого Рогу / Ж. В. Колоїз, А. А. Титаренко // Український смисл. – 2015. – № 2015. – С. 72-82.
3. Лучик В. В. Особливості становлення української урбанонімії / В.В.Лучик // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград, 2002. – Вип. 44. – С. 3-4.
4. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н.В.Подольская. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
5. Титаренко А. А. Годоніми Кривого Рогу, що репрезентують персоналії вітчизняного значення / А. А. Титаренко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – 2014. – Вип.10 (2). – С. 71-73.
6. Титаренко А. А. Урбанонімія Кривого Рогу: структура, семантика, функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / А.А.Титаренко; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2015. – 20 с.

Горбачова Олена Юрїївна
Науковий керівник – доцент кафедри мовознавства Лебедєва Н.М.

ФАНАТСЬКИЙ СЛЕНГ У МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена дослідженню фанатського сленгу в молодіжних субкультурах. Мета статті – проаналізувати сленгізми та виявити їх роль в різних молодіжних угрупованнях.

***Ключові слова:** сленг, молодіжні угруповання, музична субкультура, футбольна субкультура.*

Розвиток суспільства зумовлює структурні зміни в усіх сферах життя людини. Одним з важливих аспектів, у якому відображаються всі зміни, є людське спілкування і мова. Сленг є однією зі складових частин розмовного пласту лексики, що відображає функціонування мови в різних прошарках суспільства та професійних групах.

В останні десятиріччя стійкий інтерес дослідників, таких як: Береговська Н., Іванова Н., Ставицька Л., Шовгун Н. викликають молодіжні угруповання. Розглядається процес формування, становлення та фактори подальшого розвитку. Великий вплив мають біологічні передумови, а також провідну роль відіграє та соціальна ситуація, у яку включена людина. Спілкування з подібними собі дозволяє краще пізнати свій внутрішній світ та розвивати самосвідомість у процесі взаємодії.

Найчастіше це відбувається в молодіжних субкультурах. Молодіжна субкультура – це не тільки система цінностей, моделей поведінки, життєвого стилю будь-якої соціальної групи, що представляє собою самостійне цілісне

утворення в рамках домінуючої культури, а й своєрідна мова, яку найчастіше називають сленгом [5,с.4]. Вона виникає як позитивна чи негативна реакція на пануючу в суспільстві культуру й соціальну структуру серед різних соціальних верств і вікових груп.

Субкультура включає людину в ряд соціально значущих ситуацій, освоєння яких стає можливим через «вихід за межі» наявних можливостей і тим самим сприяє розвитку особистості. Також різні субкультури надають істотну емоційну підтримку.

За Лесею Ставицькою привабливість фанатської субкультури для молоді людини полягає в наступних її особливостях:

- Відкритість (кожна людина може стати членом цієї субкультури),
- Структурованість (чітка ієрархія),
- «Романтизм» (наявність своїх гасел, пісень, законів, звичаїв, традицій)
- Санкції на емоційний вираз (у першу чергу, на негативні емоції)
- Маргінальність (прийняття суспільством при відносній свободі) [6, с. 25].

Найпоширенішою фанатською субкультурою є футбольна, яка як і будь-яка неформальна течія, має свій сленг. Наприклад, характерним атрибутом вважається «роза» - шалик клубних кольорів, який під час матчу тримають у розпростертому вигляді над головою або, склавши удвоє, розмахують ним; «грядка» – стрій фанатів у секторі; «дербі» - зустріч двох ворогуючих команд з одного міста; «двійник» – поїздка на два виїзні матчі без повернення додому між ними; «гард кори» (від англ. hardcore) – фанати, які безпосередньо беруть участь у бійках.

Наступною популярною фанатською субкультурою є музична. До неї відносяться, наприклад, «групіз» (від англ. groupies) - пересувні угруповання молодих прихильниць рок- і поп-виконавців. Їх учасниці - дівчата 13-17 років, які у пікзакханості в свого кумира готові прямувати за ним хоч на край світу. Також «кілджой» - фанати рок-гурту «My Chemical Romance»; «кліка» (від skeletonclique) – фанати гурту Twenty one pilots; «к-понери» - люди, що захоплюються культурою Південної Кореї, слухають музику корейських гуртів.

Середвищезазначених угруповань поширені наступні сленгові лексеми: «компіла» - музична збірка, що складається з кількох композицій одного або декількох виконавців з різних студійних альбомів, або композицій, що не випускалися раніше; «макне» - наймолодший учасник рокгурту; «опенеір» - рок-фестиваль під відкритим небом; «сейшен» - музичний фестиваль або концерт з великою кількістю фанів; «слем» - дії публіки на музичних концертах, при яких люди штовхаються і врізаються один в одного; «фанкам» - зйомка відео з концерту, яку робить глядач (зазвичай з телефону).

Отже, сленг є невід'ємною частиною молодіжної субкультури. Він не заміщає повністю звичайну мову, а лише доповнює її. Дані фанатської

субкультури є нестійкими і залежать від популярності тих чи інших напрямків музики, спортивних команд тощо. Тому протягом певного періоду загального розвитку субкультури цього типу можуть пройти стадії від виникнення, розквіту і до зникнення за кілька років. Чи зникне разом з ними їх сленг, чи він перейде в загальномолодіжний покаже час.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Береговська Н. Молодіжний сленг: формування та функціонування - М.: Наука, 1996. - №3. - С.32-41.
2. Галич Д, Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. – Київ.: Вища освіта, 1985.
3. Іванова Н. Український музичний сленг: психологія носіїв, лексичний склад та ігрові ресурси мови – 2004. – №7. – С. 20-23.
4. Кондратюк Т. Словник сучасного сленгу – Харків: Фоліо, 2005.
5. Пиркало С. Походження сучасного українського молодіжного сленгу // Українська мова та література. - 1998. - № 25. - С.4-5.
6. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація мов – К.: Критика, 2005. – 25 с.
7. Шовгун Н. Формування сленгу в мовленнєвій діяльності малих соціальних груп – К., 2000.– 10-12 с.

Гусак Анастасія Дмитрівна
Науковий керівник – доцент кафедри перекладознавства
та прикладної лінгвістики Цапів А.О.

ФЕМІНІСТИЧНІ КАЗКОВІ НАРАТИВИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Незгасаючий інтерес до жанру казки засвідчують численні наукові розвідки, спрямовані на виявлення специфіки сюжетно-композиційної організації (Пропп В.Я., 1976, Glazer J. , Gurney Williams 1979) [3; 9], особливостей категорії когезії та когерентності (Карп М.А., 2016) [2], наративної структури та трансмедіальності (Єфименко В.А., 2018) [1], лінгвостилістичному аспекту (Gates Pamela S., Steffel Susan B., Molson Francis J. Molson) [8], текстоформуєчому ігровому принципу (Славова М.Т., 2002) [4], поетиці наративу (Цапів А.О., 2018) [6; 14] казки як типу тексту.

Згідно зі словником гендерних термінів Шевченко З., *фемінізм* (від лат. *femina* – жінка) – теорія рівності двох статей, яка творить ідейну основу організованого руху жінок. Суттю феміністичних переконань є думка, що жінка зазнає суспільної дискримінації, насамперед через приналежність до своєї статі. Сам термін «фемінізм» був сформульований соціалістом-утопістом Шарлем Фур'є в кінці XVIII століття [5, с. 202].

Сучасні феміністичні казкові наративи є результатом втілення *her story*, *її-історії*, історії сучасної Попелюшки, яка змогла досягти вершин, незважаючи ні на що. Проте, пріоритети Попелюшки дещо змінились. Вона

вже не прагне бути одруженою із принцем і присвятити себе родині. Сучасна Попелюшка, знедолена та скривджена колись, тепер постає взірцем боротьби за свою мрію та ідеали. Сьогодні Попелюшка – успішна *науковиця, режисерка, лікарка, спортсменка, борчиня за свободу, авіаторка, боксерка, дослідниця, модельєрка, войовниця, астрофізикиня, політикиня, астрономка, шпигунка, генетикиня*. Архетипний сюжет про Попелюшку лежить в основі феміністичних наративів, зберігається облігаторність жінки-протагоністки, сюжетно-композиційної структури казки та романтичності історії.

Найвідоміша в канонічних версіях Шарля Перро і Братів Грімм Попелюшка – широко відомий казковий тип, визначений як ATU 510A – казка з магією, відповідно до загально відомої системи класифікації Аарне-Томпсона. Першою казкою, сюжет якої порівнюють з європейською Попелюшкою, є “Ye Xian” або “Сіань”, що датується 850 р. до нашої ери. Приблизно у той же час починає формування давньоєгипетської міфології [7 ; 8; 9]. Інші інтерпретації історії Попелюшки можна знайти в казках всього світу: від японських «Бенізара і Какезара» (“*Benizara and Kakezara*”) і російської «Буренушка, історія червоної корови» до бразильської «Дона Лабізміна» (“*Dona Labismina*”) і африканської «Дівича, жаба й Син Вождя» (“*The Maiden, the Frog, and the Chief’s Son*”). Архетипний сюжет про Попелюшку лежить в основі сюжету багатьох класичних літературних творів, таких як «Джейн Ейр» (“*Jane Eyre*”) 1847 року Шарлотти Бронте, «Маленька принцеса» (“*A Little Princess*”) Френсіс Елізи Ходжсон Бернетт 1905 року, а також відомих кінонративів, таких як «Красуня» “*Pretty Woman*” (1990 рік), «Покоївка з Мангеттену» “*Maid in Manhattan*” (2002 рік) [6; 12, с. 210–250; 13].

Феміністки критикували розповідь про Попелюшку через пропаганду пасивності і поведінки «жертви» серед жінок. У книзі феміністки й активістки Андреа Дворкін “*Women Hating*” (1974 р.) авторка захищає жорстоку мачуху Попелюшки: вона знає як працює патріархальне суспільство і має тримати дочок у цупких рукавицях, щоб влаштувати для них гідний шлюб. На основі аналізу казки «Попелюшка» в інтерпретації Джамбаттіста Базіле, Шарля Перро і декількох видань збірки «Дитячі та сімейні казки» Братів Грімм «*Kinder- und Hausmarchen*», Рут Б. Боттігеймер виявила, що пряма мова переходить від жінок до чоловіків і від хороших до поганих дівчат. У такий спосіб Попелюшка поступово замовкає. Більш того, хоча роль її батька збільшується в інтерпретації Братів Грімм, він виправдовується за труднощі через його дочкою. Інші критики більш позитивно оцінюють гендерні відносини в «Попелюшці». Аугуст Ничко вважає, що історія виникла в усній традиції доісторичного матрилінійного суспільства, погляди якої підтримала Хайде Гетнер-Абендрот в своїй книзі «*Die Gottin und ihr Heros*» (1980 рік, «Богиня і її герої»). Пані Гетнер-Абендрот пояснює як казка була адаптована патріархатом: відбулося подавлення жіночих символів, був введений патрилінійний шлюб, а жіночу силу було демонізовано. Джек Зіпес знаходить сліди матріархальних

поглядів у версіях Дж. Базіле, Ш. Перро і Братів Грімм, наприклад, образ чарівної хресної матері або зв'язок між послужливими птахами і померлої матері Попелюшки [9; 11].

У своїй книзі «Від звіра до блондинки» *“From the Beast to the Blonde”* (1994) Марина Ворнер інтерпретує казку «Попелюшка», посилаючись на соціально-історичний контекст, у руслі якого писали Шарль Перро і Брати Грімм. Вона пов'язує образи мачухи й хрещеної матері з темою свекрухи, якій часто доводилося жити з новою сім'єю сина й виступала одночасно радником й противницею для молодого дружини. Більш того, поміщаючи ці розповіді в традиційні розповіді старих дружин, пані Ворнер стверджує, що фея-хрещена може символічно представляти голос літньої жінки, яка розповідає історію. Мотив Попелюшки був узятий феміністами і психологами, щоб пояснити поведінку жертви і знайти рішення цієї проблеми. Книга Колетт Доулінг «Комплекс Попелюшки» *“The Cinderella Complex”* (1981 р.) описує «прихований страх жінок за незалежність», як припускає власне підзаголовок. Психоаналітик Бруно Беттельгейм, у книзі «Користь від чарівництва: Сенс і значення казок» (*“The Enchantments: The Meaning and The Value of Fairy Tales”*, 1976 р.), бачить, що суперництво між братами і сестрами займає центральне місце в історії: зведені сестри - перебільшені символічні образи реальних братів і сестер. Однак, реальне джерело страждання Попелюшки - не її сестри, а її батьки. Пан Беттельгейм інтерпретує Попелюшку як ревниву дитину, яка висловлює своє почуття образи на інших людей у сім'ї. Він пов'язує її деградацію з почуттям провини і недбалістю наприкінці едіпального періоду [8; 10].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єфименко В.А. Жанрові трансформації та мультимодальність сучасних казкових нарративів (на матеріалі англійської мови) дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / В.А. Єфименко – К., 2018. – 531 с.
2. Карп М.Я. Текстотвірні ознаки когезії та когерентності в англійських мультимодальних літературних казках (на матеріалі творчості Філіпа Арда) дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04 / М.Я. Карп – К., 2018. – 258 с.
3. Пропп В.Я. Морфология сказки. Ленинград «Academia», 1928. 152 с.
4. Славова М.Т. Волшебное зеркало детства. Статьи о детской литературе. К.: Издательско-полиграфический центр «Киевский университет», 2002. 94 с.
5. Словник гендерних термінів / укладач З.В. Шевченко. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. 336 с.
6. Цапів А.О. Казка як жанр літератури для дітей: текст-типологічне дослідження // Науковий журнал ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Закарпатські філологічні студії, 2018. Вип. 3. Том. 2. С. 58–63.

7. Aarne Antti Verzeichnis der Märchentypen mit Hilfe von Fachgenossen Ausgearbeitet. Helsinki Ö Druckerei der Finnischen Literaturgesellschaft, 1910. 63 p.
8. Gates Pamela S., Steffel Susan B., Molson Francis J. Molson Fantasy literature for children and young adults / Pamela S. Gates, Susan B. Steffel, Francis J. – Lanham, Maryland, and Oxford : The Scarecrow press Inc., 2013. – 177 p.
9. Glazer J. , Gurney Williams III Introduction to children’s literature / Joan Glazer, Gurney Williams III . – New York: McGraw-Hill, 1979. – 737 p.
10. Keene Melanie Science in Wonderland The scientific fairy tales of Victorian period / Melanie Keene. – Oxford University Press, 2015. – 250p.
11. Milne Stephen Fiction, children’s voices and the moral imagination : a case study : thesis submitted to the University of Nottingham for the degree of Doctor of Philosophy. – University of Nottingham, 2008. – 362p
12. The Greenwood encyclopedia of folktales and fairy tales [edited by Donald Haase] Westport Connecticut / London : Greenwood press 2008 . 1161 p.
13. The Original Folk and Fairy tales of the Brothers Grimm : The complete first edition / Jacob Grimm, Wilhelm Grimm [translated by Jack Zipes]. Princeton University Press, 2014. 519 p.
14. Tsapiv A. O. Models of narration in literary texts for children (case study of Norman Lindsay’s fairy tale “The Magic Pudding”). // Міжнародний електронний збірник наукових статей «Когніція. Комунікація. Дискурс». у Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (International On-line journal “Cognition, Communication, Discourse”. V.N. Karazin Kharkiv National University). P. 72–78. Режим доступу : <https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse/article/view/11274>

УДК 81’42: 821.161.2-31

Дегтярьова Вікторія Ігорівна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Суворова Т.М.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ АВТОРА В РОМАНІ «СПОКУТА» ІЄНА МАК’ЮЕНА

Підвищення інтересу до когнітивної діяльності людини, до способів номінації в первинному і вторинному семіозисі й до засобів співвідношення картини світу сприяло переходу сучасної наукової парадигми до антропологічної лінгвістики, що передбачає вивчення мови в тісному зв’язку з людиною, її свідомістю, мисленням, духовно-практичною діяльністю.

Актуальність обраної теми визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на розгляд проблеми образної структури художнього тексту, а також виявлення особливостей стилістичних засобів створення «образу автора» в сучасному американському романі.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити поняття «образ автора», проаналізувати стилістичне функціонування відповідного комплексу мовних одиниць.

Об'єктом – є образ автора в ракурсі сучасного лінгвостилістичного дослідження.

Предметом – лінгвостилістичні особливості втілення «образу автора» в романі Ієна Мак'юена «Спокута».

Витоки проблеми авторського начала в художньому творі були осмислені ще у ХІХ столітті, передусім у роботах О. Потебні, проте формування теорії автора як цілісної та завершеної системи відбулося в працях В. Виноградова, Г. Гуковського, М. Бахтіна, Б. Кормана.

Образ автора визначається В. Виноградим як складна мовленнєва структура, синтез якої охоплює усі стилістичні прийоми художнього твору, виявляє єдність художнього стилю. У концепції дослідника образ автора є багатофункціональним поняттям, яке визначає мовленнєві форми оповіді й прийоми словесного вираження, забезпечує взаємозв'язок і взаємодію елементів художнього цілого, виконує інтеграційну функцію, оскільки є концентрованим втіленням сутності твору [1, с. 104].

Автор, перебуваючи в межах національно-мовної картини світу, творить свій неповторний мовний світ відповідно до світосприймання та власної психології. Роль автора в розвитку національної мовленнєвої культури визначається, по-перше, «відкриттям» і залученням нових, ще не освоєних літературною мовою засобів, що розширюють самі межі і можливості літературної мови, по-друге, оригінальністю й своєрідністю творчої манери висловлення, новаторством у галузі мистецтва образного слова [2, с. 310].

Образ автора – це «вираження особи художника в його творінні» (за В. Виноградим) [5, с. 123 – 127], це наскрізний образ твору, його глибинний сполучний елемент, який сприяє об'єднанню в єдине ціле окремих частин, пронизує його єдиною свідомістю, світоглядом та світовідчуттям [4, с. 134 – 135]. Феномен образу автора потрактовують як один із важливих елементів усіх відомих науці суспільств і традицій. Розмірковуючи над проблемою образу автора, М. Бахтін розрізняє первинного (не створеного) і вторинного автора (образ автора, створений первинним автором). Дослідник наполягає на тому, що «первинний автор не може бути образом» і «виступати з прямим словом», оскільки «від особи письменника нічого не можна сказати», адже говорячи просто як письменник, без перетворення в образ, «первинний автор» може перетворитися на звичайного публіциста, мораліста, ученого тощо [3, с. 200].

Виявляємо, що у творі Ієна Мак'юена «Спокута» образ автора – це дві іпостасі «всезнаючий автор» та «уявний автор». Образ автора виступає засобом творення якісно нового образу; посередником / медіатором між «справжнім» лицем / об'єктом (людиною, предметом, явищем, ознакою, інформацією, тощо) та його прототипом, «уявним образом автора» як «результат реконструкції об'єкта у свідомості людини», як новою якістю /

зовнішністю / статусом; причиною ефекту певного спотворення / поплутання / приховання справжньої суті речей. Як посередник у комунікативному акті образ автора одночасно належить і своєму носієві, і його новій репрезентації, і тому контексту / середовищу, в якому вона діє і яким сприймається. З огляду на пропоноване, загальна схема може бути конкретизована до вигляду «реальний автор – уявний автор», де автор виступає інструментом перетворення самого себе на когось якісно іншого і створення нової цілісної свідомості, носій якої або безпосередньо задіяний у тексті як персонаж, або ж просто виступає в якості непричетного до подій наратора, покликаного лише спостерігати та оцінювати, причому за критеріями, які «реальний» автор не обов'язкового поділяє.

Багатоплановістю вивчення сучасною лінгвостилістикою художнього тексту спрямоване на розкриття авторської естетичної концепції та жанрової специфіки художнього твору. У зв'язку з цим роман становить інтерес для лінгвостилістичних досліджень, що зумовлено особливою структурно-композиційною та семантико-прагматичною організацією художнього тексту. Проте навіть авторським коментарям, які нібито мають прояснити темні плями й розставити всі крапки над «і», ми також не можемо повністю довіряти, бо для самого автора стирається іманентна межа між вигаданим і справжнім.

У романі з самого початку пара «Брайоні – Сесилія» побудована за принципом іманентної опозиційної контрастності. Так, Сесилія асоціюється з «природою», тобто з простором невпорядкованості, хаотичності, ірраціональності. *"She went indoors, quickly crossed the black and white tiled hall—how familiar her echoing steps, how annoying — and paused to catch her breath in the doorway of the drawing room. Dripping coolly onto her sandaled feet, the untidy bunch of rosebay willow herb and irises brought her to a better state of mind. The vase she was looking for was on an American cherry-wood table by the French windows which were slightly ajar. Their southeast aspect had permitted parallelograms of morning sunlight to advance across the powder-blue carpet. Her breathing slowed and her desire for a cigarette deepened, but still she hesitated by the door, momentarily held by the perfection of the scene — by the three faded Chesterfields grouped around the almost new Gothic fireplace in which stood a display of wintry sedge, by the unplayed, untuned harpsichord and the unused rosewood music stands, by the heavy velvet curtains, loosely restrained by an orange and blue tasseled rope, framing a partial view of cloudless sky and the yellow and gray mottled terrace where chamomile and feverfew grew between the paving cracks. A set of steps led down to the lawn on whose border Robbie still worked, and which extended to the Triton fountain fifty yards away"*. Зазначений уривок через уживання дієслів змінної дії та підсилення їхнього значення прислівниками створює ефект музичного стакатто, коли відбувається природження ритму розгортання дії, який передає внутрішню імпульсивність персонажа. У той же час іменники та прикметники на позначення природних об'єктів та явищ, а також кольоропередачі, як от: *the black and white tiled hall*;

bunch of rosebay willow herb and irises; an American cherry-wood table; parallelograms of morning sunlight to advance across the powder-blue carpet.; the unused rosewood music stands, by the heavy velvet curtains; an orange and blue tasseled rope, framing a partial view of cloudless sky and the yellow and gray mottled terrace where chamomile and feverfew grew between the paving cracks – створюють ніби ніжну вуаль чуттєвості образу Сесилії. У поєднанні з дієсловами змінної дії мовні одиниці формують імпульсивний та емоційний образ персонажа. Так, квіти та сонячні промені асоціюються з красою жінки, її тендітністю, ніжністю, а теплі кольори підсилюють асоціацію та ставлення читача до персонажа. Усе це прямо вказує на ставлення автора до персонажа.

На відміну від Сесилії, Брайоні втілює раціональність, упорядкованість, вона належить до тих персонажів, які прагнуть приборкати хаотичну матерію й емоції, усе піддати класифікації й аналітичним процедурам. Так, для ілюстрації наведемо приклад: *"Briony was hardly to know it then, but this was the project's highest point of fulfillment. Nothing came near it for satisfaction, all else was dreams and frustration. There were moments in the summer dusk after her light was out, when she burrowed in the delicious gloom of her canopy bed, and made her heart thud with luminous, yearning fantasies, little playlets in themselves, every one of which featured Leon. In one, his big, good-natured face buckled in grief as Arabella sank in loneliness and despair. In another, there he was, cocktail in hand at some fashionable city watering hole, overheard boasting to a group of friends: Yes, my younger sister, Briony Tallis the writer, you must surely have heard of her. In a third, he punched the air in exultation as the final curtain fell, although there was no curtain, there was no possibility of a curtain. Her play was not for her cousins, it was for her brother, to celebrate his return, provoke his admiration and guide him away from his careless succession of girlfriends, toward the right form of wife, the one who would persuade him to return to the countryside, the one who would sweetly request Briony's services as a bridesmaid"*. В уривку з роману описується ситуація, коли Брайоні програє в голові різні варіанти розвитку подій, таким чином ніби готує себе психологічно до будь-яких обставин, що характеризує її як сильну й розважливу особистість. Для передачі аналітичного складу розуму Брайоні автор використовує дієслова, іменники та прикметники на позначення ментальних процесів та різних етапів мислення, які виділені в зазначеному уривку жирним шрифтом. Отже, Брайоні постає перед нами як такий образ, який наділено прозорістю раціонального мислення й нездатністю до хаотичної, неврівноваженої поведінки. Але в цій налаштованості на раціональний емпіризм і полягатиме причина катастрофи: упорядкована й раціональна дівчинка (під впливом несвідомих страхів і витіснених бажань) стане причиною хибного вироку, який перекреслить долю молодого людини.

У втіленні образу автора в романі виявлено стилістичні прийоми та засоби, які експресивно передають інформацію про авторське ставлення до героїв твору та його світосприйняття. Розробляючи сюжетну ситуацію або певний композиційний момент, виділяючи персонаж, автор роману прагне до

максимально чіткого наповнення сюжетних, конструктивних, характеристичних та мовленнєвих схем, тобто риси характеру основних дійових осіб даються в різкому, рельєфному оформленні, з нахилом до психологічного примітивізму.

Отже, вираження оцінки нерідко зумовлює використання експресивних стилістичних можливостей мови, наприклад: *“These thoughts were as familiar to her, and as comforting, as the precise configuration of her knees, their matching but competing, symmetrical and reversible, look. A second thought always followed the first, one mystery bred another: Was everyone else really as alive as she was? For example, did her sister really matter to herself, was she as valuable to herself as Briony was? Was being Cecilia just as vivid an affair as being Briony? Did her sister also have a real self concealed behind a breaking wave, and did she spend time thinking about it, with a finger held up to her face? Did everybody, including her father, Betty, Hardman? If the answer was yes, then the world, the social world, was unbearably complicated, with two billion voices, and everyone’s thoughts striving in equal importance and everyone’s claim on life as intense, and everyone thinking they were unique, when no one was. One could drown in irrelevance. But if the answer was no, then Briony was surrounded by machines, intelligent and pleasant enough on the outside, but lacking the bright and private inside feeling she had. This was sinister and lonely, as well as unlikely. For, though it offended her sense of order, she knew it was overwhelmingly probable that everyone else had thoughts like hers. She knew this, but only in a rather arid way; she didn’t really feel it”*. Цілеспрямоване використання стилістичного прийому на будь-якому відрізку висловлювання певним чином експресивно забарвлює це висловлювання, веде до появи додаткових контекстуальних відтінків. Цей ефект досягається за допомогою таких експліцитних стилістичних засобів, як градація, коли автор навмисно подає синонімічно ще одну номінацію об’єкта, якості чи дії, щоб привернути увагу читача та підсилити важливість позначеного явища, тобто висвітлити його на фоні решти художніх об’єктів, якостей та дій, наприклад: *“**good-natured face buckled in grief**”, “**gales and thunder, whereas nuptials were generally blessed with good light and soft breezes**”, “**puckered and bleached their skin, so that in the relatively low light of the nursery their freckles appeared black**”*; епітет, який додає експресивності та емотивності об’єктам художнього світу, наприклад: епітет у словосполученні *“**dreary marshes**”* додає емотивності розповіді, оскільки автор передає емоцію страху читачеві у такий спосіб; метафора, яка формує певний колорит розповіді за допомогою механізму аналогії об’єктів об’єктивного світу з створюваним автором суб’єктивним, повним оцінок та експресивної емотивності, наприклад у метафорі *“**curled up at the base of a giant oak**”* нежива істота наділяється властивостями живої.

Отже, проблема автора й надалі залишається однією з найдискусійніших у сучасній лінгвістиці тексту. Різні витлумачення категорії образу автора – це спроба дослідників визначити присутність його у тексті, простеження образу в тексті. Узагальнюючи потрактування образу автора, у контексті роботи

актуальним вбачаємо визначення образу автора як художній двійник реальної особистості письменника, змодельоване ним уявлення про себе і відтворене у свідомості читача.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аскольдов С. Концепт и слово [Текст] / С. Аскольдов // Русская словесность: Антология. – 1997. – 280 с.
2. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет [Текст] / М. М. Бахтин. – М.: Изд-во «Худ. Лит», 1975. – 504 с.
3. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества [Текст] / М. М.Бахтин. – М.: Изд-во «Искусство», 1986. – 445 с.
4. Виноградов В.В. О теории художественной прозы [Текст] / В. В.Виноградов. – М.: Изд-во «Высшая школа», 1971. – 240 с.
5. Виноградов В.В. О языке художественной прозы [Текст] / В. В.Виноградов. – М.: Изд-во «Наука», 1980. – 360 с.

УДК 81'42:659.131:305 (438)

Дегтярьова Вікторія Ігорівна

Науковий керівник – викладач кафедри слов'янської філології

Піскунова Ю.О.

ПОЛЬСЬКИЙ РЕКЛАМНИЙ ДИСКУРС: ҐЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Термін «дискурс» розуміють як зв'язне мовлення (З. Харріс); як когерентний текст (І. Беллерт) [1, с. 172]; як результат процесу взаємодії в соціокультурному контексті (К. Пайк); як зв'язну послідовність мовленнєвих актів, тобто як утворення в межах комунікативно-прагматичного контексту (І. Сусов, Н. Арутюнова) [4, с. 27]; як єдність, що реалізується як у вигляді мовлення, тобто звукової субстанції, так і у вигляді тексту, тобто в письмовій формі (В. Богданов); у філософії – як судження з метою з'ясування істини (Й. Хабермас) [5, с. 379].

Актуальність обраної теми обумовлена збільшенням у житті сучасного суспільства ролі реклами, яка має значний вплив на соціальну поведінку людей, передає інформацію не лише про товари, послуги, але й про міжособистісні стосунки чоловіків й жінок.

Мета дослідження полягає у визначенні та описі польських гендерно-орієнтованих рекламних статей.

Об'єкт дослідження – тексти сучасних польських гендерно-орієнтованих рекламних статей.

Предметом є польський гендерно-орієнтований рекламний дискурс.

Т. Ван Дейк трактує дискурс як «комунікативне явище, що містить, окрім тексту, ще екстралінгвістичні чинники (знання про світ, установки, мету мовця, спрямованість на його ментально-прагматичну сферу» [2, с. 31]. Виокремлюють різні типи дискурсів, які створені з різною комунікативною метою. Так, наприклад, політичний дискурс розглядають як сукупність усіх

мовленнєвих актів у політичних дискусіях, правил публічної політики, які оформилися за існуючими традиціями та перевірені досвідом [3, с. 8]; рекламний дискурс як мовленнєвий акт створений з метою продавати товар, спонукати споживачів до його купівлі.

Отже, слідом за Т. Ван Дейком під рекламним дискурсом ми розуміємо змішану семіологічну структуру – нефіксований гібрид із тексту та зображення, що пояснюється різноманітністю його компонентів: іконічний компонент у поєднанні з лінгвістичним компонентом (марка, слоган, заголовок).

Виникнення гендерної лінгвістики пов'язано з іменами О. Есперсена й Е. Сепіра. У їх дослідженнях на перше місце в лінгвістичному описі вийшов соціальний план, у якому мовлення розглядається в тісному зв'язку із суспільством і людиною в ньому. Значний унесок у вивчення цієї проблематики вніс О. Есперсен, який першим зробив висновки про відмінності мови чоловіків й жінок [6, р. 48].

Значний інтерес для лінгвістики з позицій гендерного підходу представляють рекламні тексти, які будуються, як правило, на основі поширених гендерних стереотипів. Гендер є компонентом свідомості, його необхідно вивчати як когнітивний феномен, що виявляється у стереотипах, які фіксуються мовою та в мовній поведінці індивідів, які усвідомлюють свою приналежність до чоловічої або жіночої статі.

Виділяють три типи рекламних текстів: 1) орієнтовані на чоловічу аудиторію (чоловічий гендерний стереотип); 2) призначені для жіночої аудиторії (жіночий гендерний стереотип); 3) спрямовані на змішану аудиторію (змішаний гендерний стереотип).

Ураховуючи всі відмінності на психологічному й фізіологічному рівнях, слід відзначити, що чоловік асоціюється з такими поняттями, як влада, могутність, жінка з такими поняттями, як ніжність, теплота, м'якість, вірність, домашня праця, сім'я. Під змішаним гендерним стереотипом розуміють стереотип, який відповідає поняттю «жіночий», «жіночність», й «мужність», «чоловічий» одночасно. Тут потрібно враховувати відмінності на психологічному і фізіологічному рівнях, а також особливості сприйняття як у чоловіків, так й у жінок.

У рекламних текстах націлених на чоловічу аудиторію, наприклад у статті: *"Seks a trening na siłowni": "Nikt nie przypuszczałby, że trening siłowy może mieć cokolwiek wspólnego z seksem. Jednak jak się okazuje, seks i trening mają ze sobą wiele wspólnego. Dotyczy to zwłaszcza płci żeńskiej, choć męska również jest w to zaangażowana znacznie, bo jak to mówią, „do tanga trzeba dwojga”. Dzięki treningowi siłowemu nie tylko ulepszone jest ciało, ale również wspomagane są funkcje seksualne oraz wzmacniane jest libido, przez co częściej przychodzi ochota na sex.*

Bez wątplenia można stwierdzić, że trening siłowy wpływa korzystnie na współżycie. Szczególnie mogą się przekonać o tym Panie, na które ma to największy wpływ. Patrzenie na swoje ciało pod innym kątem, bardziej

atrakcyjnym, daje więcej odwagi na pozwalanie sobie na śmielsze i częstsze ruchy w stronę płci przeciwnej. Wszystko jednak ma swoje dwie strony, jeżeli przesadzimy z ilością treningów w tygodniu, do tego niech dojdzie dieta niskokaloryczna, to zamiast namiętnego seksu z partnerem zagwarantujemy sobie ciągle zmęczenie i apatię” [8], розглядаємо чоловіка, як сексуального партнера по життю, з гарним тілом та розумом, можливостями для забезпечення родини, з яким жінка завжди зможе почувати себе щасливою дружиною.

У рекламних текстах, націлених на жіночу аудиторію, наприклад у статті: *”Biustonosz sportowy a trening - czy to konieczność?”* реклама демонструє неповторність та силу жінок: *”Od zawsze na trening ubierałam biustonosz sportowy. Raz tańszy, raz droższy, raz luźny, raz mocno opięty. Kto do tej pory trenuje w stanikach do chodzenia na co dzień nie wie, jak wielki komfort przynosi właściwie dobrany sportowy stanik przy aktywności fizycznej. Nie jest to artykuł marketingowy, tylko uświadamiający pozytywy noszenia bielizny sportowej.*

Znalezienie odpowiedniego biustonosza sportowego wcale nie należy do łatwych zadań. Mimo tego, że na rynku pojawia się coraz więcej nowych krojów i fasonów tego elementu naszej garderoby, ciężko dobrać odpowiedni stanik dla siebie. O właściwym dopasowaniu bielizny będą decydowały między innymi rodzaj aktywności, który uprawiamy, rozstaw i wielkość piersi, budowa obręczy barkowej, jak i talii, a zatem zakupy mogą się okazać twardym orzechem do zgryzienia. Mierząc różne modele staników, powinniśmy zwrócić uwagę na komfort jego noszenia. Stanik nie może uwierać ani ocierać, ani odstawać, powinien być maksymalnie dopasowany do sylwetki, a nawet lekko “za ciasny.

Jedna i druga wersja ma spełniać kluczowe zadanie, jakim jest podtrzymanie piersi. Jednakże wersja sportowa ma przede wszystkim niwelować wstrząsy i jak najmocniej trzymać piersi w stanie nieruchomym. Kobiety w zależności od cyklu, w którym się znajdują, mają różne poziomy bóleści, jak i jędrności piersi. Szkoda, by taki czynnik decydował o tym, czy trening będzie udany czy nie lub co gorsza - czy się na niego wybierzemy czy nie” [7], розглядаємо сучасну жінку, яка експериментує зі своїм зовнішнім виглядом, не боїться осуду, ходить до спортивної зали та досягає гарних результатів завдяки прагненню та силі волі.

Отже, стратегії побудови рекламних текстів розрізняються залежно від гендерної орієнтованості товару, показовими будуть результати порівняння реклами одного виду товарів, розрахованої на чоловіків, з одного боку, і на жінок – з іншого. Такий підхід дозволяє досліджувати способи передачі гендерного змісту. Саме тому тема гендерної проблематики залишається актуальною й потребує подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беллерт И.А. Об одном условии связанности текста [Текст] / И. А. Беллерт. – М. : Изд-во «Прогресс», 1978. – 206 с.
2. Дейк ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация [Текст] / Т.А. ван Дейк. – М. : Изд-во «Прогресс», 1989. – 312 с.

3. Томская М. Воспроизводство гендерных стереотипов в дискурсивной практике (на материале текстов по этикету) [Текст] / М. Томская // Вестник МГЛУ. – 2010. – Вып. 18. – 180 с.
4. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика [Текст] / И. П. Сусов. – Винница: Изд-во «Новая книга», 2009. – 272 с.
5. Хабермас Й. О. Моральное сознание и коммуникативное действие [Текст] / Й. О. Хабермас. – К. : Изд-во «Наука», 2000. – 379 с.
6. Jespersen O. Language : Its nature development and origin [Text] / O. Jespersen. – N.Y. : W.W. Norton and company Inc. : The Norton Library, 1964. – 448 p.
7. Fitwoman (uroda) «Biustonosz sportowy a trening - czy to konieczność?» [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.sfd.pl/art/Fitwoman_uroda_/Biustonosz_sportowy_a_trening__czy_to_konieczno%C5%9B%C4%87_-a588.html.
8. Fitwoman (uroda) «Seks a trening na siłowni» [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.sfd.pl/art/Fitwoman_uroda_/Seks_a_trening_na_si%C5%82owni-a556.html.

УДК 8138:821.161.2-1

Дорфман Настя Сергіївна

Науковий керівник – завідувач кафедри мовознавства Гайдасенко І.В.

МОВНА КАРТИНА СВІТУ У ПОЕЗІЯХ В. САМІЙЛЕНКА

У статті розглядаються особливості мовної картини світу у поезіях Володимира Самійленка.

Ключові слова: мовна картина світу, стиль, лексико-семантична група.

Дослідження умов формування особистості та індивідуальних особливостей мовотворчості Володимира Самійленка ґрунтується на спогадах сучасників письменника, архівних матеріалах, критичних статтях.

Адже його ім'я незаслужено замовчувалося протягом тривалого часу, хоча серед українських літераторів кінця ХІХ – початку ХХ століття він був помітною постаттю. Талант письменника високо цінували та поважали як цікаву мовну особистість, що сформувалася на межі епох, на межі естетичних напрямків, увібравши в себе риси символізму, імпресіонізму, неоромантизму [1].

Мета статті – дослідження поетичного спадку В.Самійленка та його мовностилістичних особливостей.

Особливості художнього світу В. Самійленка пояснюються інтровертивним типом психіки митця, якому притаманні меланхолійність, споглядальність, уразливість [1].

Для мовної моделі світу важливі три явища, тісно пов'язані між собою: людина – світ – мова. Місце людини в мовній моделі поетичного світу

Володимира Самійленка абсолютно відповідає сучасним йому реальними науковим та суспільним поглядам й уявленням: люди живуть на планеті Земля (низ), що є елементом Сонячної системи, яка, у свою чергу, входить до складу Всесвіту – Всеєдиного (верх):

*Правда, щасливі, в природі і доля й недоля змішалась,
Люде ж самі на землі єсть тільки частка її;
Та пам'ятайте одно, що природа глуха і бездушна,
Чистій ж душі людей жити для друга хочять[3].*

Уявлення про людину в поетичній мовній картині світу Володимира Самійленка представлене такими лексико-семантичними групами слів: *людина, родина, авторське «я», народ, Бог.*

Сутність людини розкривається через різноманітні сфери її життєдіяльності. З гендерного погляду в творчості В. Самійленка не тільки відбувається поділ на осіб жіночої та чоловічої статі за анатомічними ознаками[2], а й простежується відмінність у соціальних ролях, виконуваних чоловіками й жінками, що виявляється в доборі мовних одиниць: для називання осіб жіночої статі письменник використовує тільки відмінкову парадигму одного слова *дівчина*, а для осіб чоловічої статі – *слова хлопець, парубок, муж.*

Значне місце в індивідуальній мовній картині світу Володимира Самійленка посідає внутрішній світ людини не просто як вищої біологічної та суспільної істоти, але й істоти мислячої, освіченої, наділеної духом і душею, небайдужої, здатної переживати різноманітні почуття, про що свідчить поєднання прикметника людський з іменниками: *пам'ять, розум, душа, дух, горе, мука.*

Основними, центральними, найбільш значущими й місткими є слова *серце і душа*, оскільки, за загальним уявленням, саме серце і душа людини є місцем виникнення, зосередження емоцій і почуттів:

*Ми тим поб'єм його, що чесні почуття
У всі **серця** вкладати будем,
Що скрізь понесемо правдиве знання
І в **головах** думки розбудим;
Не сумуй ти, **душе**,
Не боли через край,
І, поки ти жива,
Обновлення шукай[3].*

Оскільки емоції та почуття бувають позитивні й негативні, то цілком закономірно, що серед мовних одиниць, які їх називають, є багато антонімічних пар, наприклад: віра – зневіра, надія – безнадія, любов – ненависть, радість – сум, сміх – сльози, щастя – нещастя, доля – недоля[2].

Особливе місце в мовній моделі поетичного світу В. Самійленка посідає слово *пісня*. Письменник ласкаво називає її *піснею* – чарівницею і посланницею з кращих мирів:

Відколи людям Бог послав

*На землю пісню–чарівницю,
Неначе промінь засіяв
І освітив земну темницю;
...Він радісно прийняв її,
Як посланицю з кращих мирів;
Надії вилив в ній свої
І сам надіям тим повірив [3].*

Автор вживає цей іменник у різних контекстах, передаючи відповідно різноманітні характеристики пісні: *пісня смутку, сумна наша пісня, пісня журлива, пісня весела, пісня люба, пісня мила, пісня чарівна, пісня голосна, пісня дзвінка, пісня голосно заплаче; пісня, що склали ми в щасті на волі.*

Також характеристика людини виявляється у взаємозв'язку її з верхом – Всесвітом, Богом, що в мові представлене лексико – семантичною групою **Бог** і виражене словами: *бог, творець, создатель, господь, Христос, християни, одновірці, святий* . Семантично пов'язаними з окресленою групою слів є іменники: *янголи, святиня* та прикметник *святий*:

*...Там вічно янголам святим
одкритий вид таємний бога[3].*

Однією з характерних ознак поезій В. І. Самійленка є глибинне сприйняття автором зовнішнього світу, в якому найважливішою є опозиція буття та небуття.

Поняття «буття» і «небуття», виражені словами *буття, безсмертя, невмирущий, небуття, ніщо, смерть, забуття, кінець* – всеєдині категорії, про що свідчить текст, де часто сполучаються слова, які виражають буття і небуття:

*Так, значить, можна **смерть** перехитрити,/*
*і хоч **не жити** справді на землі,/*
та все ж себе частину тут покинуть/
*і частку ту, ім'я зробить **безсмертним**[3].*

Основною одиницею для мовного вираження горизонтального простору в поезії В. І. Самійленка є слово *земля*, вживане автором залежно від контексту в різних значеннях. Верхній простір протиставляється нижньому:

*Як тихо ніч чудове покривало
розкинула над сонною землею!
Ніде ні гуку; все кругом поснуло,
і тільки зорі високо тремтять,
розсипавшись по дивній ризі неба,
та дивляться згори на землю,
наче очей тих невсипущих міриади[3].*

Слово *темрява* вживається у В. Самійленка переважно в переносному значенні як явище духовного і суспільного життя, тому так характерні для його поезії асоціативні зв'язки «темрява – душа», «темрява – серце», зіставлення темряви й світла, темряви й проміння.

Отже, поетичний світ Володимира Самійленка є подальшим кроком у розвитку української літератури, збагаченні її словами з абстрактним значенням.

Лексика на позначення внутрішнього світу людини в ліричних поезіях Володимира Самійленка відзначається мінорними тонами, що зумовлюється соціально-економічними, психологічними особливостями його життєдіяльності. Це визначається перш за все лексико-семантичними групами «людина», «народ», «душа», «серце», «емоції». Ці групи виражаються різними частинами мови: переважають дієслова, друге місце за чисельністю посідають прикметники, за ними відповідно іменники й прислівники.

Поет широко використовує полісемію слів із часовою семантикою, наповнюючи їх в контексті новими відтінками лексичних значень, що свідчить не лише про його освіченість, а й про високий рівень розвитку української мови кінця ХІХ століття, здатність її передавати складні діалектичні відношення простору і часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лазанська Т. І. Самійленко Володимир Іванович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 431
2. Малахова О.А. Простір всесвіту в художній картині В.І. Самійленка // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. – Луганськ: Вид-во Луганського державного педагогічного університету, 2003. – Вип. 10. – С.171-176.
3. Самійленко В. Слова і думки : поет. твори, ст., автобіогр. нотатки та спогади / В. Самійленко ; упоряд., передм. та прим. М. Чорнопиского. – Київ : Веселка, 2014. – 334 с. : фотоіл.

УДК 81'42

Єрмолаєва Яна Яківна

Науковий керівник – завідувач кафедри української мови

Климович С.М.

ЛЕКСИЧНА Й ГРАМАТИЧНА СТРУКТУРА МЕТАФОРИ У ТЕКСТАХ ПІСЕНЬ ГУРТУ «ОДИН В КАНОЕ»

На сучасному етапі українська музика демонструє тенденцію до розширення жанрових та стильових особливостей. До найпопулярніших жанрів української музики належать поп- та рок-музика, хіп-хоп, електронна музика тощо. На сьогодні дедалі частіше популяризуються пісні індивідуальних виконавців. Інді-рок не підлягає єдиновизнаній критерії. Музика може бути доволі строкатою: змістова складова варіюється від простоти до таємничості, від емоційності до меланхолічності, може бути м'якою й

ніжною, мрійливою, гіпнотизуючою, з відвертою лірикою й глибиною філософських інтенцій.

Нас зацікавила творчість інді-гурту зі Львова «Один в каное». Ірина Швайдак, солістка гурту, є водночас і авторкою пісень. Цей гурт має свої особливі риси, що виділяють його серед інших. Яскравою ознакою пісень є неймовірна ліричність та заглибленість у душевну структуру людського буття. Популярність гурту динамічно зростає, і цьому є логічне пояснення: вони співають про вічні проблеми людства – кохання, дружба, сенс життя. Серед засобів індивідуально-авторського вираження свого світобачення Ірина Швайдак активно послуговується використанням слів у переносному значенні. Основним тропеїчним засобом є саме метафора, яка характеризується оригінальністю поєднання асоціативно-образних моделей.

Актуальність нашої статті зумовлена відсутністю досліджень лінгвостилістичних особливостей сучасного українського інді-року, зокрема пісень гурту «Один в каное».

Метою праці є визначення та комплексний аналіз граматичних та семантичних особливостей метафори у текстах пісень гурту «Один в каное».

Предметом нашого дослідження є індивідуально-авторські метафори, в яких репрезентовано оригінальне світобачення Ірини Швайдак, яскраве поєднання авторського мовомислення з реаліями сучасного життя українського суспільства.

У результаті аналізу текстів пісень ми виявили, що переважна більшість слів, вжитих у переносному значенні, використовуються в метафорах. Джерелом метафоричного багатства текстів авторки насамперед виступає бажання пояснити сенс життя людини, її діяльності, предметного світу та природи лексико-семантичними засобами мови.

Особливості авторських метафор доречно дослідити з граматичного погляду, насамперед виявити здатність частин мови до метафоризації. Для класифікації метафор за граматичним вираженням скористаємося класифікацією Л. Мацько. Дослідниця виділяє такі типи граматичного вираження: субстантивні, атрибутивні, дієслівні, комбіновані [2, с. 332]. Проаналізувавши тексти пісень гурту «Один в каное», ми виділили три основних типи метафор: дієслівна, атрибутивна та субстантивна.

Найчастіше Ірина Швайдак вживає дієслівні метафори. При цьому вони входять у багаточленні метафоричні конструкції, у яких головним складником є як перехідні, так і неперехідні дієслова: «*А твої ще сильні крила / Стрінуть чийсь червоні вітрила*»; «*Якір підняли були і дім покидає пороги. / Щось дощить в мені, але кличуть дороги*»; «*Мій світ гойдається, підвішений на нитці / За палець неба, що купається у молоці*» тощо.

У дієслівних конструкціях метафоризується один член речення, виражений дієсловом, проте ми погоджуємося з думкою Л. Мацько, що «переносність значення сприймається тільки на рівні його сполучуваності з іменником (першим членом метафори)» [2, с. 333]: «*Всі мої слова креслять в собі текст, / Рвуть на собі шриффт, залишають "екс"!.*» Граматичною

основою цієї конструкції є модель суб'єкт (іменник) *слова* + предикати *креслять, рвуть, залишають*, які в поєднанні створюють оригінальну метафору.

Дослідниця Л. Пустовіт зазначає, що дієслово «у метафоричному тексті, надає всім переносним ознакам рухливості, активізує їх. За своєю природою дієслово здатне викликати таку експресивність слів у метафорі, яка найбільш вразливо діє на емоції...» [4]. Яскравим прикладом метафоричного потенціалу дієслів є конструкція: «*Всі мої слова, я на них стою./ Що тобі до них? Я не продаю! / Твоя кислота в моїй простоті / Випалила всю / Лю...*». У словесній структурі метафори саме дієслова передають динамічність, експресивність, виклик та нагнітання емоцій. Предикати *стою, не продаю* нагортають процес дії, а предикат *випалила* є її логічним завершенням.

У дієслівних метафорах ми знаходимо насамперед домінування принципу антропоморфізму. Образи природи (*сонце, небо, трава*), нематеріального (*слова*) та предметного світу (*дім, антени*) авторка наділяє антропоморфним характером: «*Небо шукає, небо знаходить. / Спустилося з даху і знову ходить./ Ходить грозою, лягає в квіти, / Трохи полежить і мусить іти*»; «*Між бетонні плити пробивається-кричить трава; «Море лягає в пісок» та інші. У таких метафорах персоніфіковані сполуки виконують функцію діяльності людини. Наприклад, у метафорі «*Небо шукає, небо знаходить...*» дієслово виконує функцію руху, переміщення. А у конструкції «*Всі мої слова креслять в собі текст...*» іменник-суб'єкт *слова* у сполученні з предикатом *креслять* переймають функції комунікативної діяльності.*

Наступним граматичним типом виступають атрибутивні метафори. У мовознавстві прикметникові метафори також називають метафоричними епітетами. Граматично ці метафори виражаються, як правило, прикметниками («*сумна тумба*», «*чиясь солодка цікавосте*», «*он скільки вільних антен*», «*твій безтілесний схід*», «*теплі коти між моїх сонних колін*», «*тихими рисами твого лица*») та дієприкметниками («*від всевидючого ока крикливого сонця*»). Наведені метафори яскраво ілюструють виникнення оцінного смислу при метафоризації і, як слушно зауважує Н. Арутюнова, створюються шляхом предикації основному суб'єкту ознак допоміжного суб'єкта [1, с. 171]. На відміну від дієслів, прикметники у метафорі уповільнюють розповідь, зосереджують увагу слухача на певному явищі.

Цікавою є метафора «*божевільні чотири хвилини*». Авторка описує переживання від зустрічі із незнайомцем, час уповільнюється, й ці чотири хвилини здаються нескінченними. Атрибут *божевільні* вказує на напруженість і, водночас, повільність часу, щодо дистрибуту *чотири хвилини*. Метафорою «*тендітні холодні дочки*» Ірина Швайдак акцентує увагу на рисах людського характеру. Основне метафоричне навантаження концентрується на прикметнику *холодні*, вказуючи на людську байдужість, а прикметник *тендітні* підсилює це значення.

Як бачимо, прикметникові метафори мають двочленну структуру, що виражає відношення за типом атрибут-дистрибут. Помітно, що авторка використовує прикметникові метафори для опису зовнішніх чи внутрішніх характеристик об'єкта, і, якщо дієслівна метафора виконує динамічну функцію, то прикметникова – статичну.

Для вираження атрибутивно-дистрибутивних відношень солістка гурту й авторка пісень не обмежується використанням лише граматичних форм прикметника. Наприклад, ми знайшли метафори-прикладки: «люди-сади», «люди-статуї», «люди-вірші», «демони-кати», «демони-звірі». Слова-прикладки у такому випадку виконують функцію атрибута. Модель *іменник-підмет* + *іменник-означення* застосовано для більш глибокої характеристики ліричного героя й створення яскравого образу з використанням метафоричного потенціалу мовних засобів. Вдала варіація граматичних засобів вираження атрибутивних метафор якраз і свідчить про оригінальне авторське застосування мови. Оскільки вищезгадані прикладки виконують функцію атрибута, ми вважаємо, що їх можна віднести до атрибутивних метафор. Проте, дослідниця Н. Слобода зазначає, що такі утворення «традиційно розглядаються як окремі типи метафор (генітивні, прикладкові)» [5, с. 190–191].

Головним виразником субстантивних метафор «є іменник, який втрачає свою номінативну функцію і набуває іншого якісно оцінного значення» [3, с. 202]. Під час аналізу ми виявили незначну кількість таких метафор: «*В небі пісень*», «*Вулиці твоїх думок*», «*в руки гіркоти*». Наведені приклади мають двочленну структуру, що «в лінгвістиці прийнято називати генітивними конструкціями, бо другий член їх виражений формою родового відмінка» [2, с. 332].

Висновки. Найуживанішими метафорами у творчості Ірини Швайдак є дієслівні та прикметникові. Основним принципом побудови метафор є антропоморфний характер, що створює можливість усвідомлювати ще непізнане, уможливорює осмислення нового значення з урахуванням загальних знань. В результаті аналізу ми встановили, що авторка створила оригінальний ряд метафоричних конструкцій на основі власного світобачення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова Н. Языковая метафора: (синтаксис и лексика). Лингвистика и поэтика. М., 1979. С. 147–173.
2. Мацько Л. І., Сидоренко О. М. Мацько О.М. Стилїстика української мови : Підручник. К.: Вища школа, 2003. 462 с.
3. Панчук Г. Метафора та її граматичне вираження у збірці О. Пахльовської «Долина храмів». Рідне слово в етнокультурному вимірі : зб. наук. праць. Дрогобич: Посвіт, 2015. С. 200–205.
4. Пустовіт Л.О. Засоби вираження метафори. URL: <http://kulturamovyu.univ.kiev.ua/КМ/pdfs/Magazine11-3.pdf5> (дата звернення: 06.12.2018).

5. Слобода Н. Синтаксична і смислова структура атрибутивних метафоричних словосполучень у поезії шістдесятників. Лінгвістичні студії : Збірник наукових праць. Донецьк, 2009. Вип. 18. С. 190–193.

УДК 81'255.2'42: 784.6

Івченко Анастасія Олегівна
Науковий керівник - доцент кафедри перекладознавства та
прикладної лінгвістики Хан О.Г.

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ

Мета статті полягає в тому, щоб визначити необхідні прийоми перекладацьких трансформацій у наданому пісенному тексті, визначити та проаналізувати проблеми перекладу пісенних текстів.

Пісні завжди становили інтерес багатьох людей. Сьогодні завдяки поширенню мережі Інтернет, музика стала взагалі невід'ємною складовою сучасного світу. Пісні – це елемент не лише музичного мистецтва, а також і літературного, оскільки тексти пісень завжди несуть у собі внутрішній сенс та порушують певні проблеми. Вони привертають увагу завдяки музичній композиції, а також завдяки безпосередньо змісту тексту. Зараз у сучасній музичній індустрії є величезна кількість пісень англійською мовою. Крім того, сьогодні саме англійські пісні - найпопулярніші, тому також через це виникає потреба в їх перекладі.

Питанням виявлення труднощів перекладу пісенних текстів та відповідних творів займаються в основному лінгвісти, професійні перекладачі, серед яких є: Т. Зражевська, Л. Беляєва, Т. Казакова.

Як і будь який вид перекладу, відтворення пісенних текстів – це дуже складний процес. Для цього необхідно знати структуру й систему двох мов, уміти правильно висловити свою думку, мати почуття ритму та музичний слух. Перекладач має якнайкраще зберегти основну суть твору, але при цьому він також повинен зберегти художньо-естетичну складову вихідного тексту.

Існує два варіанти перекладу пісенного тексту:

- 1) Дослівний переклад, який може точніше передати сенс поетичного тексту. Як зазначають Т. Зражевська і Л. Беляєва, «необхідно виділення певних граматичних і лексичних труднощів і тренування їх перекладу» [5, с. 234]. Але такий переклад часто залишає поза передачею багатство мови-реципієнта, а, отже, і експресивне забарвлення пісні.
- 2) Поетичний переклад, який передбачає врахування віршованого розміру, рими, тропів, особливостей синтаксичних конструкцій, ритму і музичності композиції [2, с. 260]. Однак в результаті творчого процесу, виходить продукт, що містить лише загальний зміст вихідної пісні [3, с. 232]. Варто при цьому зазначити, що римований художній переклад, тобто поетичний, більш складний і оволодіти ним можуть тільки професіонали, які не тільки

відмінно володіють мовою, але також й наділені поетичним хистом.

Щоб не втратити сенс та основне значення пісень, у статті ми пропонуємо використати дослівний варіант перекладу пісенних текстів.

Для того, аби продемонструвати проблеми відтворення текстів з англійської мови українською, для аналізу ми беремо пісенний текст «Wonderwall» гурту Oasis. Oasis — англійський рок-гурт, одним із провідних представників напряму брит-поп. Брит-поп – це епоха в рок-музиці на музичній сцені Великої Британії, головною рисою якої було відродження гітарного стиля поп-музики 1960-х років. Стиль характеризується безкомпромісно британськими мелодіями та звучанням, використовуючи британські традиції як фольклорної, так і рок-н-рольної музики 1960 – 1970-х років [1]. Один з найбільш авторитетних та комерційно успішних гуртів 90-х років. Гурт проіснував з 1991 до 2009 року. Лідери гурту — брати Галлахери. Вони були єдиними незмінними учасниками гурту з моменту його заснування. Дебютний альбом *Definitely Maybe* 1994 року став класикою жанру брит-поп/брит-рок і неодноразово визнавався музичними виданнями найкращим альбомом усіх часів. Міжнародну славу гурт отримав у середині 1990-х після виходу суперуспішного альбому (*What's the Story*) *Morning Glory?*. Завдяки успіху дебютного альбому *Definitely Maybe*, 19-мільйонним продажам (*What's the Story*) *Morning Glory?* гурт Oasis став одним із найбільш успішних і впливових гуртів 1990-х років. Вершина успіху гурту припала на 1997 рік, коли третій альбом, названий пресою «сучасних *The Beatles*» *Be Here Now*, досяг першої позиції в чартах більш ніж 12 країн і став альбомом, який був найшвидше розпроданим за всю історію світового звукозапису. За 17 років існування Oasis випустили 7 студійних альбомів, кожний з яких ставав мультиплатиновим та посідає перше місце в хіт-парадах Великої Британії. Нині сумарний тираж проданих альбомів Oasis перевищує відмітку 65 млн екземплярів. Гурт 15 разів отримував премію «*NME Awards*», 5 — «*Brit Awards*», 9 — «*Q awards*», 4 — «*MTV Europe Awards*» і тричі номінувався на «*Grammy*». 2005 року Oasis було названо видавництвом «*Guinness*» «найбільш успішним артистом британської індустрії останніх десяти років» [9].

Розглянувши основну інформацію щодо цього гурту, ми пропонуємо перейти до визначення особливостей відтворення пісенного тексту.

«Wonderwall» (Вихідний текст) [10]

Today is gonna be the day
That they're gonna throw it back to you
By now you should've somehow
Realized what you gotta do
I don't believe that anybody
Feels the way I do, about you now

Back beat, the word was on the street
That the fire in your heart is out

I'm sure you've heard it all before
But you never really had a doubt
I don't believe that anybody
Feels the way I do about you now

And all the roads we have to walk are winding
And all the lights that lead us there are blinding
There are many things that I
Would like to say to you but I don't know how

Because maybe, you're gonna be the one that saves me
And after all, you're my wonderwall

Today was gonna be the day
But they'll never throw it back to you
By now you should've somehow
Realized what you're not to do
I don't believe that anybody
Feels the way I do, about you now

And all the roads that lead you there are winding
And all the lights that light the way are blinding
There are many things that I
Would like to say to you but I don't know how

I said maybe, you're gonna be the one that saves me
And after all, you're my wonderwall

I said maybe, you're gonna be the one that saves me
And after all, you're my wonderwall
I said maybe, you're gonna be the one that saves me
You're gonna be the one that saves me
You're gonna be the one that saves me

«Диво з перешкодою» (Переклад А. І.)

Сьогодні – саме той день,
Коли ти знайдеш відповідь,
До цього моменту тобі вже слід було
Зрозуміти, що ти маєш робити
Я не вірю, що хто-небудь відчуває те ж саме,
Що відчуваю я до тебе.
Ходить слух,
Що вогонь у твоєму серці згас,
Я точно знаю, що ти чула це раніше,

Але ніколи дійсно не мала сумніву.
Я не вірю, що хто-небудь відчуває те ж саме,
Що відчуваю я до тебе.
І всі шляхи, якими ми йдемо, - звивисті,
І всі вогні, які ведуть нас туди, - сліпучі
Я хочу сказати стільки всього,
Але не знаю, як.
Тому що, можливо, ти – саме та, хто врятує мене,
Бо, врешті-решт, ти – і моє диво, і перешкода за крок до нього.
Сьогодні мав стати тим самим днем,
Але ти вже ніколи не отримаєш відповіді,
До цього моменту тобі вже слід було
Зрозуміти, що ти не маєш робити.
Я не вірю, що хто-небудь відчуває те ж саме,
Що відчуваю я до тебе.
І всі шляхи, якими ми йдемо, - звивисті,
І всі вогні, які ведуть нас туди, - сліпучі
Я хочу сказати стільки всього,
Але не знаю, як.
Тому що, можливо, ти – саме та, хто врятує мене,
Бо, врешті-решт, ти – і моє диво, і перешкода за крок до нього.
Тому що, можливо, ти – саме та, хто врятує мене,
Бо, врешті-решт, ти – і моє диво, і перешкода за крок до нього.
Тому що, можливо, ти – саме та, хто врятує мене
Ти – саме та, хто врятує мене
Ти – саме та, хто врятує мене

Тема пісенного тексту – розповідь героя про своє кохання, бажання передати свої почуття і страх бути відторгнутим. У ВТ (вихідному тексті) «*Wonderwall*» - це метафора, на нашу думку, і цей художній засіб у цьому пісенному тексті буквально перекладається як «дивовижна стіна». Але в цьому контексті вона може також набути значення «дива і перешкоди», і також може бути художнім засобом уособлення, оскільки в цьому тексті уособлює два явища «дива» і «перешкоди». Оскільки ліричний герой надто закоханий, і ця людина для нього є «дивом», але він боїться бути відторгнутим, і що його почуття не будуть взаємними, тому для нього ця закоханість одночасно є і дивом, і перешкодою за крок до дива, яким може стати взаємне кохання, але ліричний герой через ці переживання не розкриває своїх почуттів. «*The word is on the street*» – це ідіома, яка означає «ходить слух», ідіома перекладається за допомогою прийому функціональної заміни; «*that the fire in your heart is out*» - тобто, героїні натякають на те, що кохання в її серці згасло, але вона дійсно ніколи не замислювалася про це: «*but you never really had a doubt*». Ліричний герой каже про те, що шляхи, якими вони йдуть по життю – складні й заплутані: «*And all the roads we have to walk are winding, And all the lights that lead us there are blinding*». Фраза ВТ

«*And all the roads we have to walk*» перекладається з використанням прийому вилучення, а саме вилучення модального дієслова «*have to*», тому ми отримуємо переклад «*всі шляхи, якими ми йдемо*». Герой хоче сказати так багато про свої почуття цій людині, але не знає як: «*There are many things that I would like to say to you but I don't know how*». Це речення ми перекладаємо як «*Я хочу сказати стільки всього, але не знаю, як*», використовуючи спосіб функціональної заміни «*я хочу сказати стільки всього*» і спосіб вилучення, не перекладаючи «*to you*» з ВТ. І, врешті-решт, ліричний герой сподівається, що, можливо, вона – це те саме диво, та людина, яка зможе врятувати його від самого себе, від саморуйнування протягом заплутаних шляхів життя: «*I said, maybe, you're gonna be the one that saves me, and, after all, you're my wonderwall*». Лексичну одиницю «*wonderwall*» ми перекладаємо як «*диво з перешкодою*» у назві, використовуючи спосіб функціональної заміни. І при перекладі речення «*And after all, you're my wonderwall*», перекладаючи цю лексичну одиницю безпосередньо в контексті пісенного тексту, ми використовуємо спосіб функціональної заміни також, оскільки ми в ПТ (тексті перекладу) надаємо такий варіант перекладу фрази «*you're my wonderwall*» - «*ти – і моє диво, і перекода за крок до нього*», використовуючи, окрім способу функціональної заміни, прийом смислового розвитку при перекладі цієї метафори «*wonderwall*», інтерпретування значення цієї лексичної одиниці в ПТ.

На нашу думку, на основі отриманих результатів дослідження ми можемо сформулювати такий висновок, що основні труднощі перекладу пісенних текстів найчастіше полягають у наявності різних художніх засобів, а саме: метафор, символів, уособлення, порівнянь, антитези. При перекладі ми використовували способи граматичної (функціональна заміна) та лексичної трансформації (вилучення, прийом смислового розвитку).

Отже, основне завдання перекладача – це правильно передати сенс пісенного тексту мовою перекладу, оскільки пісні завжди були важливим жанром, і нині музика відіграє важливу роль в житті людей, і стала невід'ємною складовою сучасного світу. І, відповідно, більшість слухачів цікавить не тільки музична складова пісень, а також і їх значення. Саме тому переклад пісенних текстів і вивчення проблем, які можуть виникнути при їх перекладі, видається актуальною темою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брит-поп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Брит-поп>. - Назва з екрана.
2. Ван Дейк Т. А. Вопросы прагматики текста. Новое в зарубежной лингвистике [Текст] / Т. А. Ван Дейк. – Вип. 8. - М., 1978. – 415 с.
3. Гюббенет И. В. Основы филологической интерпретации текста [Текст] / И.В. Гюббенет. - М., 1991. – 335 с.
4. Заболотська О. До проблеми виокремлення символів у художньому тексті // Науковий вісник Херсонського державного університету.

- Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць [Текст]. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. – Випуск 7. - С. 247-252.
5. Зражевская Т. А., Беляева Л. М. Трудности перевода с английского языка на русский [Текст] / Т. А. Зражевская, Л. М. Беляева. – М: «Международные отношения», 1972. – 450 с.
 6. Казакова Т. А. Imagery in Translation. Практикум по художественному переводу. Учебное пособие на английском языке [Текст] / Т. А. Казакова. – СПб: «Союз», 2003. – 320 с.
 7. Ребрій О. В. Творчі виміри перекладу. Переклад як мімесис // Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Текст]. – 2010. - Випуск 40/1. – С. 318-321.
 8. Словник АBBYU Lingvo Live [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lingvolive.com/ru-ru>. - Назва з екрану.
 9. Oasis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Oasis>. - Назва з екрану.
 10. Wonderwall [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://en.lyrsense.com/oasis/wonderwall>. - Назва з екрану.

УДК 811.111'42:821

Камінська Олена Олексіївна

Науковий керівник – завідувач кафедри англійської мови та методики її викладання Заболотська О. О.

СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИКМЕТНИКОВИХ ЗАСОБІВ ЛЕКСИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ КАНАДИ В АНГЛОМОВНИХ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Номінація (від лат. *nominatio* 'називання') – це «закріплення за мовним знаком поняття-сигніфіката, який відображає конкретні ознаки денотата – властивості, якості і відношення, завдяки чому мовні одиниці виражають змістовні елементи вербальної комунікації» [1, с. 149]. Номінація в мовознавстві досліджується у двох основних аспектах: динамічному, у якому увага акцентується на її процесуальній стороні, і статичному, який спрямований на дослідження номінації як результату означення об'єктивної дійсності засобами мови.

Образ Канади – це складне багатопланове текстове утворення, що фіксує досвід і знання канадського суспільства про Канаду як країну, тобто «політичне, національне, соціальне, культурне, господарське співтовариство, організоване державою на певній території» [3, с. 136].

Для комплексного й ґрунтовного дослідження особливостей будь-якої країни, необхідним є врахування таких її параметрів як територія і географічне розташування (площа, особливості рельєфу, клімату, фізико-, економіко- та політико-географічне положення), природа й

природокористування (особливості природних умов, рослинний і тваринний світ, забезпеченість ресурсами, всесвітньо відомі природні пам'ятки), народонаселення (кількість та етнічний склад населення, його структура, тривалість життя, розміщення, міграції, типи поселень), суспільство (державний устрій і форма правління, політичний режим, особливості політичної та правової систем, етимологія назви країни, державна й національна символіка, геополітичне становище, зовнішня політика й міжнародні зв'язки, образ країни в науковому та загальнокультурному дискурсі), історичний розвиток (етапи територіального розвитку, зміна форм державного устрою та правління, а також державних утворень, які функціонували на терені країни в різні історичні періоди, еволюція форм природокористування, розміщення господарства і населення в історичній ретроспективі), господарство (провідні галузі промисловості, сільського господарства, транспорту, сфери послуг; територіальна структура економіки й економічні райони), культура (етногеографічні особливості, традиції, культурні пам'ятки, унесок у світову культурну спадщину видатних діячів науки, літератури, музики, образотворчого мистецтва) [3, с. 137-138].

Отже, при дослідженні образу Канади в англomовних віршованих текстах його вербальними репрезентантами вважалися такі номінативні одиниці, які всебічно характеризують канадську державу з позицій її фізико-географічних, територіальних, демографічних, суспільно-політичних та історико-культурних особливостей.

У текстах англomовної поезії образ Канади вербалізується мовними засобами, серед яких розрізняємо пряму і непряму (образну) лексико-семантичну номінацію Канади. У відповідності до значення та функцій засоби прямої лексико-семантичної номінації Канади в англomовній поезії розподілено за частиномовною належністю на іменникові, займенникові, прикметникові, дієприкметникові й прислівникові.

В основі значення прикметників (якісних чи відносних), які своїми значеннями виражають властивості, ознаки або якості людей, предметів, явищ, процесів дійсності лежить категорія ознаковості [4, с. 130]. Ономазіологічна категорія, яка характеризується як «ознаковість», інтерпретує реалії світу, деталізуючи або уточнюючи уявлення про них» [2, с. 239].

В англomовному поетичному дискурсі прикметникові номінації, які характеризують Канаду, входять до складу мовних конструкцій, у яких ядро виражене іменниковою або займенниковою номінацією держави, а прикметникова номінація є граматично залежною від ядра.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що вкорпусі досліджуваних поетичних текстів прикметникові номінації Канади у своїй семантиці містять вказівку на:

- **територіальний розмір** Канади, наприклад: *There is the Long Knives' fort, within whose walls / We lose our lives, or find our lands to-day / Fight for that little space—'tis wide domain!* [9];

• **кліматичні умови**, наприклад: *'Twas now at evening's hour, about the time / When in Acadia's cold and northern clime / The setting sun, with pale and cheerless glow, Extends his beams o'er trackless fields of snow* [6];

• **географічне розташування держави і її розположення відносно інших держав**, наприклад: *This land stares at the sun in a huge silence / Endlessly repeating something we cannot hear / Inarticulate, arctic* [11];

• **канадську природу і ландшафт**, наприклад: *The virgin forests, carpeted with leaves / Of many autumns fallen, crisp and sear / Put on their woodland state* [7];

• **населення Канади**, наприклад: *Come all you brave Canadians / I'd have you lend an ear / Unto a simple ditty / That will your spirits cheer* [5];

• **умови життя перших європейських переселенців** на територію сучасної Канади, наприклад: *BELIVE me, Love, this vagrant life / Over Nova Scotia's wilds to roam <...> Delights me not* [6];

• **історичних діячів** Канади, наприклад: *And should Canada ever be forced to the test / To spend for our country the blood of her best / When her sons lift the linstock and brandish the sword / Her daughters will think of brave Laura Secord* [8];

• **ставлення до влади або окремих політичних діячів**, наприклад: *Mr. King with ready tact / Adopted the War Measures Act / And now Duplessis finds, worse luck / He's more subversive than Tim Buck* [12];

• **характеристика держави** населенням, наприклад: *Let our Empire be / United, loyal, free, / True to herself and Thee / For evermore* [10];

• **культуру Канади**, наприклад: *Speak English and French in Canada, if you please / If you want to live here you should learn one of these / Ukrainian or German, Arabic, Hebrew or Greek / You may also speak your own tongue in our culture unique* [11].

Отже, прикметникова лексична номінація Канади в англомовній поезії представлена двокомпонентними конструкціями, які складаються з ядра, що є іменниковою або займенниковою номінацією канадської держави, і прикметника, який характеризує ядро й ідентифікує Канаду через її ознаки або характеристики. Інформація, що передається прикметниковими номінаціями в досліджуваних поетичних текстах є різноманітною за своєю семантикою і вказує на фізико-географічні, соціально-політичні, історичні, демографічні особливості Канади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Казакова Т.А. Слово и концепт в переводе. Университетское переводоведение. М-лы II Междунар. науч. конф. «Федоровские чтения». 2002. Вып. 2. С. 149 – 159.
2. Кубрякова Е.С. Язык и познание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Москва: Языки славянской культуры, 2004. 560 с.

3. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Занько Ю.С., Ганич Н.М. Країнознавство: теорія та практика: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 528 с.
4. Шрамм А. Н. Очерки по семантике качественных прилагательных (на материале современного русского языка). Л. : Изд-во Ленинградск. гос. ун-та, 1979. 135 с.
5. Flummerfelt C. The Bold Canadian. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Bold_Canadian
6. Goldsmith O. The Rising Village. URL: <http://www.canadianpoetry.ca/eng%20274e/pdf/goldsmith.pdf>
7. Kirby W.M. The U.E. Loyalists. URL: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#theueloyalists>
8. Mair Ch. A Ballade for Brave Women. URL: <https://www.poetrynook.com/poem/ballad-brave-women>
9. Mair Ch. The Capture of Detroit. URL: <http://canadianpoetry.org/2014/06/20/raise-the-flag-and-other-patriotic-songs-and-poems/#thecaptureofdetroit>
10. Murray R. Our Loved Dominion. URL: <http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/encyclopedia/Anthem.htm>
11. Scott F.R. Laurential Shield. URL: https://canpoetry.library.utoronto.ca/scott_fr/poem2.htm
12. Scott F.R. The Political Doggerel. URL: <http://topia.journals.yorku.ca/index.php/topia/article/viewFile/22885/28298>

УДК 811.112'2:81'373

Касаткін Олег Сергійович

Науковий керівник – доцент кафедри німецької та романської філології Ковбасюк Л.А.

КОГНІТИВНО-ДИСТРИБУТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ «FLÜCHTLING»

Нині питання міграції в Європі є актуальним та дискусійним. Збільшення кількості біженців по всьому світу призвело до сильного зростання імміграції в Європу.

Федеративна Республіка Німеччина є сильною та привабливою державою зі стабільною економікою, високими правовими, соціальними та екологічними стандартами, а також країною з толерантним і вільним суспільством. Тому багато біженців, які з різних причин покинули батьківщину, сподіваються на захист та перспективи саме в Німеччині. За офіційними даними Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) лише у 2015 – 2016 роках у Німеччині налічувався один мільйон біженців. Це люди, які тікають від громадянських воєн, переслідувань або хочуть уникнути

бідності. Сирія, Афганістан, Ірак, Іран, Нігерія, Албанія, Пакистан, Еритрея та Росія – країни, з яких масово емігрують громадяни [11].

Політичні дебати, що точаться у Німеччині, охоплені проблемами біженців. Як результат, заходи та дії щодо цього питання видаються масштабними, і, хоча така політика федерального уряду підтримується партіями та великими групами виборців, значна частина громадян не схвалюють та різко критикують її. Суспільству важко бути осторонь таких дискусій, і, з погляду сучасних когнітивних досліджень, це не є дивним [13].

Реалії сучасної німецької спільноти свідчать про наявність високої уваги до проблеми міграційної політики в Європі. За інформацією Федерації німецьких видавців газет (Der Bundesverband Deutscher Zeitungsverleger), у 2016 році премію імені Теодора Вольфа вручено журналістам за висвітлення теми року – «біженці» («Flüchtlinge») [12]. Саме слово «біженець» («der Flüchtling») визначає політичне та суспільне життя в мові. З 2500 запропонованих слів воно було обране Товариством німецької мови (die Gesellschaft für deutsche Sprache) «словом року 2015» («Wort des Jahres 2015») [16]. Збільшення частотності лексичних одиниць, які номінуються концептом «Flüchtlinge», є показником його актуальності у когнітивній свідомості народу, оскільки повторюваність мовних об'єктивацій концепту вказує на його комунікативну релевантність у суспільній свідомості, а, отже, профілюючи позицію в концептосфері народу [6, с.104].

Інтерес до вивчення концепту «Flüchtlinge» виявляють й до сьогодні. Так, Мальцева Ю.А. досліджує способи вербалізації концепту «Flüchtlinge» у німецьких медіатекстах інтернет-версій німецьких видань [3], а Христіанова Н.В. вивчає його лексичну об'єктивацію у німецьких друкованих ЗМІ [9]. Коло досліджень розширюється не лише працями германістів. Наприклад, Молостова О.П. та Філіпова Г.Ф. розглядають лінгвокуртологічний концепт «біженець» на матеріалі російської та французької мови [4].

Останнім часом термін «концепт» затвердився в лінгвістиці та лінгвокультурології. Він є одним із ключових понять наук когнітивної сфери, має досить складну структуру. Услід за Стерніним Й.А., ми приймаємо до уваги «багаторівневе уявлення структури концепту, яка включає ядро концепту – його базовий шар (включаючи кодуючий образ) і сукупність когнітивних шарів та когнітивних сегментів, які створюють разом когнітивні ознаки; а інтерпретаційне поле концепту складає його периферію» [8, с. 61].

Сучасні лінгвісти (Воркачов С.Г., Карасик В.І., Ляпін С.Х., Слишкін Г.Г., Стернін Й.А.) виділяють три основні елементи структури: понятійний, образний та ціннісний. Карасик В.І. зазначає, що «до ядра концепту відноситься, у першу чергу, понятійний елемент, у якому відображена фактична інформація про конкретне або абстрактне явище, тобто: мовна фіксація, його позначення, опис, структура ознак, дефініція тощо» [2, с. 129]. До сфери понятійного елементу також є доречним віднести визначені Степановим Ю.С. шари «концепту», виділяючи «три компоненти: 1) основна, актуальна ознака; 2) додаткова або декілька додаткових,

«пасивних» ознак, які є «історичними»; 3) внутрішня форма, яка зазвичай зовсім не усвідомлена та зафіксована у зовнішній, словесній формі» [7, с. 47]. Понятійна складова поступово нарощує навколо себе шари концептуальних ознак, які збагачують його зміст.

Периферійна частина концепту, до якої належать образний та ціннісний елементи, володіє достатньо нечіткими межами та має багато супровідних асоціативних зв'язків. Наприклад, Карасик В.І. вказує на те, що «зорові, слухові, дотикові, смакові, нюхові характеристики предметів і явищ, які відображені у пам'яті, є релятивними ознаками практичного знання» [2, с. 129]. Мова йде про образний елемент, який пов'язаний з пізнанням дійсності. При актуалізації значущості концепту як ментально-вербального утворення важливим також є акцент на ціннісному елементі, який за Воркачовим С.Г. «визначається місцем, яке займає назва концепту в лексико-семантичній системі конкретної мови, куди входять також етимологічні та асоціативні характеристики цієї назви» [1, с. 80]. Попова З.Д. та Стернін Й.А. також наголошують, що «така організація концептів може бути виявлена при аналізі семантики мовних одиниць, які його репрезентують, а також на можливість польового опису концептуальних структур» [5, с. 60].

Виходячи з вищезазначеного, дослідження концептів слід будувати на вивченні лексико-семантичних полів, які вербалізують концепти, оскільки в репрезентації концептів беруть участь ряд семантично близьких мовних одиниць, кожна з яких утілює різні ознаки концепту. Також Шеїна І.М. доводить, що «дослідження лексико-семантичного поля є ефективним методом вивчення концептуальних структур, оскільки існує ізоморфізм між лексико-семантичним полем (на будь-якому рівні мови) та концептуальними структурами презентації знань (на рівні концептуальної картини світу)» [10, с. 71]. Таким чином, лексико-семантичне поле концепту є водночас його номінативним полем.

Услід за прихильниками відсистемного підходу когнітивного аналізу (Карасик В.І., Маслова В.А, Попова З.Д.), який передбачає лексикографічний аналіз ключових одиниць, які передають основний зміст концепту, нами була здійснена спроба дистрибутивно-когнітивного аналізу лексико-семантичного поля «Flüchtling». Матеріалом дослідження слугували такі лексикографічні джерела як Duden Online [15] та Das digitale Wörterbuch der deutschen Sprache [14].

Дослідження номінативного поля концепту включає вивчення тлумачень його ключових лексем. Розглядаючи номінативне поле як лексико-семантичне, доречним є проведення семантичного дослідження значень мовних одиниць, які входять до ядерного та центрального шару лексико-семантичного поля.

На основі аналізу тлумачень значень одиниць лексико-семантичного поля, яке вербалізує концепт «Flüchtling», був виведений семантичний зміст, який поєднує всі номінації концепту – «особа, яка покинула або змушена була покинути місце проживання (батьківщину), залишивши майно».

Ядром лексико-семантичного поля «*Flüchtling*» є ключове слово-репрезентант *der Flüchtling* (біженець), слугуючи одиницею, яка виражає загальне, інтегральне значення. У лексикографічному описі семантичного змісту лексеми *der Flüchtling* важливими є ознаки «eilig» – поспішаючи/ поспіху, «aus politischen, religiösen, wirtschaftlichen oder ethnischen Gründen» – з політичних, релігійних, економічних або етнічних підстав, а також «dabei ihren Besitz zurückgelassen hat» – залишивши при цьому свою власність [14]. Отже, зазначені особливості концепту вказують на те, що зміна місця перебування має вимушений характер через низку причин, відбувається поспіхом та супроводжується втратою приватної власності, майна.

А. Штефанович зазначає, що лексема «*der Flüchtling*» є нейтральною, конотативний ефект не прослідковується, відповідно це слово може використовуватись у будь-якому контексті» [17].

Близькою до ядерного шару є семантика лексем *der Einwanderer* (переселенець, іммігрант) і *der Auswanderer* (переселенець, емігрант) та їхні дублікати іншомовного походження – *der Immigrant* і *der Emigrant* відповідно, проявляють такі ознаки, як цільові – «in ein fremdes Land gehen, um dort die Staatsbürgerschaft zu erwerben» (оселитися в іншій країні для отримання громадянства) та темпоральні особливості процесу – «jmd., der sich in einem anderen Lande angesiedelt hat, nachdem er seine Heimat für immer verlassen hat» (лишити батьківщину назавжди) [15].

Одиниці, які мають диференціальні ознаки, не дивлячись на наявність спільного семантичного компоненту, знаходяться ближче до периферійного шару. Наприклад, лексема *der Aussiedler* – «jmd., der von der unter bestimmten Bedingungen bestehenden Möglichkeit Gebrauch macht, aus einem osteuropäischen Land in die BRD überzusiedeln» (особа, яка переселяється зі Східної Європи до Німеччини через особливі умови) [14].

Розташовані на периферії одиниці мають менше виражені спільні семантичні ознаки, але володіють більшою кількістю диференційних сем. Але ті ознаки, які отримані через аналіз їхньої семантики, також є частиною змісту концепту, який вербалізує лексико-семантичне поле «*der Flüchtling*». До периферії цього поля ми відносимо лексеми, які є композитами, утвореними шляхом приєднання означального слова *das Asyl* («*Heim, Unterkunft für Obdachlose; Aufnahme und Schutz [für Verfolgte]; Zuflucht[sort]*» – дімівка, притулок для бездомних; притулок та захист для переслідуваних; сховище) до основної лексеми: *der Asylwerber, der Asylbewerber, der Asylsuchender, der Asylberechtigter* [14; 15]. Одиниця *der Asylant* є узагальнюючою лексемою, смислові елементи якої мають усі вищезазначені одиниці: особа-представник іншої держави, яка в пошуку притулку/захисту вимагає у держави/претендує на захист/притулок.

Доповнює лексико-семантичне поле також лексема *der (Heimat)vertriebener* – «jmd., der aus seiner Heimat vertrieben, ausgewiesen wurde; der heimatvertrieben ist» (особа, яка вигнана зі своєї батьківщини),

вказуючи на ознаку примусовості дії, виїзду з батьківщини не з власної волі [15].

Похідними компонентами периферійного шару є лексеми *der Bootsflüchtling* – «der mit einem Boot geflohener Flüchtling», *der Republikflüchtling* – «der Flüchtling aus der Deutschen Demokratischen Republik», *der Refugié* – «der Flüchtling (besonders aus Frankreich [im 17. Jahrhundert] geflüchteter Protestant», *der Ostflüchtling* – «der Flüchtling aus einem der sozialistischen Länder Osteuropas und Asiens, besonders aus der DDR», *der Umweltflüchtling* – «der Flüchtling, der seine Heimat verlässt, weil dort seine Lebensgrundlagen durch Umweltschäden zerstört worden sind», *der Wirtschaftsflüchtling* – «der Flüchtling, der nicht aus politischen, sondern aus wirtschaftlichen Gründen sein Land verlässt», *der Fuoruscito* – «der italienischer politischer Flüchtling während der Zeit des Risorgimento und Faschismus» [15]. Усі вони вказують перш за все на причини (політичні та економічні передумови, пошкодження або знищення майна), а також шляхи втечі (переселення з НДР, з Франції, Італії, країн Східної Європи, Азії), іноді зазначаючи час перебігу процесу переселення (Франція XVII століття, Італія часу фашистського режиму, роз'єднання Німеччини на НДР та ФРН у XX ст.).

Отже, когнітивно-дистрибутивний аналіз одиниць лексико-семантичного поля є ефективним методом дослідження структури будь-якого концепту. Така методика вказує на основні ознаки концепту «Flüchtling» в концептуальній картині світу носіїв німецької мови: примусовий характер переселення або виселення з батьківщини, який почасти супроводжується соціальною незахищеністю та втратою майна. Перспективним є дослідження вербалізації складових лексико-семантичного поля концепту «Flüchtling» з точки зору жанрової приналежності джерел, а саме: на матеріалі публіцистичних, художніх та наукових текстів, спираючись на відтекстовий підхід аналізу концептів. Такий підхід дасть змогу глибше виявити особливості формування яскравого, видимого образу, який має сугестивний вплив на сприйняття інформації під необхідним кутом зору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воркачев С. Г. Концепт как «зонтиковый термин». Сборник статей. Язык, сознание, коммуникация. Москва, 2003. Вып.24. С. 5–12.
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография. Москва, 2004. 390 с.
3. Мальцева Ю.А. Концепт «беженец» в немецких медиатекстах. Знак: проблемное поле медиаобразования. 2016. №5 (22). С. 29-43.
4. Молостова Е.П., Филиппова Г.Ф. Концепт «беженцы» в современной языковой картине мира (на материале русской и французской прессы и интернет-форумов). СМИ. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Языкознание. 2018. №4 (82). С. 374-377.
5. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике : монография. Воронеж : Истоки, 2001. 189 с.

6. Попова З.Д., Стернин И.А. Семантико-когнитивный анализ языка : монография. Воронеж: Истоки, 2007. 250 с.
7. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры : изд. 3-е, испр. и доп. / под ред. Ю. С. Степанов. — Москва : Академический проект, 2004. 992 с.
8. Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта. Методологические проблемы когнитивной лингвистики: научное издание / под редакцией И.А. Стернина. Воронеж, 2001. С. 58 - 65.
9. Христианова Н.В. Лексическая объективация концепта «Flüchtling» в германских печатных СМИ. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Языкознание. 2017. №12 (78). С. 189-192.
10. Шеина И.М. Лексико-семантическое поле как универсальный способ организации языкового опыта. Вестник Московского государственного областного университета. Русская филология. Москва, 2010. № 2. С. 69-72.
11. Aktuelle Zahlen zum Thema: Asyl. URL: <http://www.bamf.de/DE/Fluechtlingsschutz/fluechtlingsschutz-node.html> (дата звернения: 25.11.2018).
12. BDZV-Zeitungskongress 2016. URL: <https://www.bdzv.de/veranstaltungen/alle-termine-archiv/veranstaltungsarchiv/2016/zeitungskongress2016/> (дата звернения: 25.11.2018).
13. Das falsche Reden über Flüchtlinge. URL: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/das-falsche-reden-ueber-fluechtlinge-gastbeitrag-a-1082396.html> (дата звернения: 25.11.2018).
14. Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/> (дата звернения: 25.11.2018).
15. Duden Online. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернения: 25.11.2018).
16. Wie Flüchtlinge die deutsche Sprache verändern. URL: <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article154229289/Wie-Fluechtlinge-die-deutsche-Sprache-veraendern.html> (дата звернения: 25.11.2018).
17. Stefanowitsch A. Flüchtlinge und Geflüchtete. URL: <http://www.sprachlog.de/2012/12/01/fluechtlinge-und-gefluechtete/> (дата звернения: 25.11.2018).

КОНЦЕПТ ВІЙНА В РОМАНІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «ТАНГО СМЕРТІ»

У статті розглядаємо реалізацію концепту ВІЙНА в романі Юрія Винничука «Танго смерті». Аналіз відбувається завдяки узагальненню контекстів, у яких автор уживає слово «війна» для того, щоб виявити характерну рису концепту.

Ключові слова: *концепт, фрейм, війна.*

У наш час усе більш популярним стає когнітивний підхід до вивчення мови. Адже саме мова містить основні уявлення про людину і світ. Тому лінгвісти активно вивчають зв'язок між мовою, свідомістю та дійсністю, простежуючи відображену в мові картину світу.

Актуальність роботи зумовлена недостатнім вивченням концепту ВІЙНА в художніх творах Юрія Винничука .

Метою нашої статті є вивчення способів художньої реалізації концепту ВІЙНА в романі письменника «Танго смерті».

Для досягнення мети сформульовано таке *завдання*: з'ясувати мовні засоби, що вербалізують концепт ВІЙНА у досліджуваному тексті.

Предметом дослідження є мовні одиниці на позначення концепту ВІЙНА в романі Юрія Винничука «Танго смерті».

Питання концепту висвітлюють у своїх працях О. Кубрякова, О. Єфименко, О. Селіванова, А. Приходько, Й. Стернін, З. Попова та інші.

У сучасному мовознавстві актуальним стає дослідження концептів у художніх творах. Але навіть сьогодні не існує єдиної дефініції терміна. Це пов'язано з тим, що концепт перебуває в тісних взаємозв'язках з іншими поняттями.

А. Бабушкін під концептом розуміє «одиницю ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості та тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови і всієї картини світу, відображеної в людській психіці» [2, с. 90].

О. Колесник з цього приводу пише: «У ході динамічних соціально-економічних, політичних, міжкультурних та ідеологічних взаємодій різних етносів та держав виникає значна кількість конфліктних ситуацій, що, з огляду на домінування стереотипів поведінки й концептуалізації дійсності, а також маніпулятивну діяльність певних соціальних груп, що захищають власні економічні інтереси, традиційно проявляються у війнах» [5].

У філософській інтерпретації концепт ВІЙНА позначає «чисте буття, де немає ні часу, ні простору» [6], уходить до предметного світу і систематизується у ньому через понятійну компонента. Інструментом

розуміння концепту є фрейм, що тлумачиться як «узагальнена структура даних уявлення стереотипних ситуацій, модель для вимірювання та опису знань, що зберігаються у пам'яті людей» [4].

На сьогодні немає загальноприйнятого, зафіксованого в словниках фрейму ВІЙНА, що пояснюється тривалими суперечками над визначенням терміна «війна». Антологія концептів підтримує думку В. Рябчука, який визначає війну як 1) «ремесло для невігласів», 2) «мистецтво для посередніх», 3) «науку для людей видатних» і стратифікує фрейм війни в побутовому/повсякденному, професійному та науково-професійному аспектах [1, с. 228].

Нові сутнісні ознаки словесного знака «війна» розширюють обсяг значень (денотат) і дозволяють вивести наступні семантичні характеристики: жорстока, загарбницька, справедлива, священна – характер; учасники, противник – воюючі сторони; причина, початок, хід, закінчення – політика; вбиті, поранені, полонені, жертви – втрати; перемога / поразка – наслідок. Додаткові семантичні характеристики: мета, збройні сили, бойові дії [1, с. 229].

У романі «Танго смерті» автор зображує концепт війни через сенсорні параметри: фрейм запах: *Усюди панує важкий сопух, кожен, хто заходить сюди, притуляє до обличчя хустинку, неможливо витримати тут довше, як кілька хвилин* [3, с.335]; *Аж ось ми почули стогін і різкий запах крові, свіжої крові, запах, який завис у повітрі зовсім недавно і ще не встиг розкластися і перетворитися на сморід, зараз він був разючим і непереборним...* [3, с. 260]; фрейм слух: *Плачі лунають звідусіль, і прокльони, прокльони, прокльони... Раптом, коли уже з подвір'я всі трупи забрали, розтинає повітря крик – на подвір'ї відшукали яму, повну трупів, присипану землею* [3, с. 337]; фрейм зір: *Ми метнулися туди й побачили гору трупів, небало прикидану галуззям* [3, с. 261].

Уживання метафор дає підстави говорити про особливі «енергетичні моменти» у тексті: *Тепер уже розпач закрадається в душу, розпач і несвідомість* [3, с. 245]; *Сонце зайшло і не сказало, чи повернеться* [3, с. 268].

Категорія оцінки є додатковим семантичним параметром, що забезпечує наявність концепту в образі і засобом категоризації системи цінностей. Зафіксована така ієрархія видів оцінки: 1) емоційна: *«А їх чого ви тягнете за собою? Відпустіть!» – гукнув хтось, але на його погук вартові, що пленталися обабіч полонених не звернули жодної уваги* [3, с. 332]; 2) естетична: *Таке враження, що ти потрапив в одну з картин Брейгеля чи Босха* [3, с. 335]; 3) інтелектуальна: *Поводяться, як дикуни, лаються і грубіянять* [3, с. 307].

Зафіксовані параметри оцінки війни за позиціями слотів: 1) зброя, 2) перемога, 3) армія: *Ошелешені воїки складають зброю, розпач стискає горло, дехто не витримує і втирає сльози, а є й такі, в кого сльози ллються струмками, ми теж не виняток, плачемо, обнімаючи Яся...* [3, с. 258].

Образну модель «війна» відрізняє наявність наскрізної семи «жертва» (жертвність); військовий подвиг: *У цей час Лія, бідна моя сестра, заволоділа автоматичним карабіном і почала стріляти по німцях, аж доки кулі не закінчилися, а відтак її саму кулі прошили* [3, с. 357].

Має місце переважання пейоративних оцінок концепту: *Смуток і зневіра з'явилися на обличчі львів'ян* [3, с. 268].

А найбільша кількість асоціацій у творі пов'язана з семантичним полем «перемога-поразка»: *Не чути було усіх тих голосів, якими жило місто дотепер, бо навіть за ці десять днів оборони місто не здавалося, з усіх сил намагаючись переконати своїх мешканців, що воно насправді не змінилося, живе і пульсує, тішиться життям, як і колись, але тепер то вже було місто переможене, впокорене і полонене, місто-невільник* [3, с. 268].

Отже, концепт ВІЙНА займає центральне місце в романі Юрія Винничука «Танго смерті». Мовна картина світу письменника має розгалужене номінативне поле та у своїй семантичній структурі передає авторські уявлення. Концептосфера ВІЙНА виявляє себе через такі сенсорні параметри: фрейми зір, слух, запах. Вагоме значення має метафоричний план зображення, а додатковим семантичним параметром є категорія оцінки. Образний компонент концептосфери ВІЙНА у перцептивному плані зводиться до опису бою і представлений наступними ознаками: *зіткнення збройних людей, кров, смерть*. Ю.Винничук вдало зосереджує увагу читача промовистими подробицями, змушуючи цим зрозуміти глибину концепту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антологія концептов / В. И. Карасик, И. А. Стернин. – Волгоград: Парадигма, 2007. – 349 с. – т. 5.
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразиологической сематике языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж, 1996. – 104 с.
3. Винничук Ю. П. Танго смерті / Ю. П. Винничук. – Харків: Фоліо, 2015. – 379 с.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс, монография. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
5. Колесник О. С. Концепт війна в аспекті лінгвосеміотики та лінгвокультурології [Електронний ресурс] / О. С. Колесник – Режим доступу до ресурсу: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/48/2.2.pdf
6. Колесов В. В. Язык и ментальность / В. В. Колесов. – Санкт-Петербург: Петербургское востоковедение, 2004. – 248 с.

МІФОЛОГІЧНИЙ ОБРАЗ СОНЦЯ В ЛІРИЦІ ІГОРЯ КАЛИНЦЯ

Ігор Калинець – відомий український письменник, автор 17-ти поетичних збірок, що діляться на два цикли – «Невольнича муза» та «Пробуджена муза», лауреат державної премії імені Тараса Шевченка. Лірика автора закорінена в національній міфології, а тому образ сонця відтворено відповідно до народних уявлень.

Творчість Ігоря Калинця досліджували О. Буряк, Г. Віват, О. Гнатюк, М. Ільницький, Т. Кулініч, І. Світличний, Е. Соловей, М. Якубовська та ін. Майже всі науковці відзначають, що поезія митця має міфологічне спрямування.

Метою нашої розвідки є аналіз міфологічного образу сонця в ліриці Ігоря Калинця. Відповідно до мети ставимо перед собою такі **завдання**: виявити солярні образи в поетичних текстах митця, порівняти їх інтерпретацію з міфологічними уявленнями українського народу.

За спостереженням Т. Цепкало, «образи сонця, місяця та зірок у міфопоетичній моделі світу лірики І. Калинця постають одухотвореними, що відповідає прадавнім народним віруванням» [5, с.225]. Так, у вірші «Вогонь Купала» із однойменної збірки митця денне світило персоніфікується: *«Очисти нас від скверни, ватро Купала, / ти ж сонце годуєш свого полум'я вим'ям, / що, вранці сховавшись за мряки опалами, / тіло вогненне у ріках Вітчизни виміє»* [3, с.30]. Образ язичницького бога автор змальовує відповідно до українських міфологічних уявлень. Так, Купало з давніх-давен вважався богом молодості, шлюбу, краси, літнього сонця, а його свято відзначали з 23 на 24 червня, виконуючи обрядодійства, пов'язані з «літнім поворотом Сонця, початком завмирання плодючих сил природи; таким чином проводжають богиню Сонце у далеку зимову дорогу» [2, с.260]. Таким чином, можна пояснити зв'язок Купала із денним світилом. Звернення до ватри з проханням очистити можна назвати ритуальним, оскільки, за народними повір'ями, «в купальську ніч Купайло освячує все суще, благословляє добро у світі та любов між людьми, саме в цей час очищувальний вогонь та цілюща вода мають найвищу життєву силу» [1, с.266]. Також поет наголошує на тому, що полум'я годує сонце, вказуючи на важливість купайлового вогню.

Ритуальним замовлянням можна вважати також вірш І. Калинця «Коструб»: *«Прибуди, Кострубоньку, колісницю сонця, / яструбом чуприни розсічи хмари. / Шукає тебе лада, як сонця сонях, / хоче стати до шлюбу з тобою в парі»* [3, с.31]. Звернення до солом'яного опудала, що використовувалось у обрядових діях наприкінці Ярилових свят, відповідає тим примовкам, які звучали під час засипання його в ямі. «Жінки жартома

оплакували його, приказуючи, який він хороший та послужливий і що то за життя буде без нього» [2, с.248], прохаючи його стати до шлюбу. В цій поезії жінка-лада порівнюється із соняхом, що шукає сонця. Це пояснюється тим, що соняшник завжди повертає голову за денним світилом. Найменування Кострубача яструбом також має архаїчне коріння, оскільки Ярилові свята славилися ритуалом вигнання Шуліки. «В усіх цих обрядодійствах Ярило – коханець-орел, Коструб – нелюб-яструб, а Шуліка – коханець, що чинить перелюб із заміжніми жінками» [2, с.249]. Чуприна в поетичних рядках також згадується не просто так, адже солом'яне опудало виготовляли із чубом, що складався із колосків. Люди вірили, що поховання Весняка символізує родючість землі.

Цікавим є трактування образу сонця в поезії І. Калинця «Кам'яні баби» зі збірки «Відчинення вертепу»: *«Ми велети, що зі сонця посміли глумитись, / покарані зухвальці, обернені в камінь. / Тепер тільки від круків побираємо мито / білими козацькими кістками. // Стоймо, як ідоли чорної пустелі, / віхи знамення татарви й вовкулаків. / Впаде смерк смерті на зелені оселі, / коли сонце вибухне на мертві відламки»* [3, с.35]. Історичні обставини виникнення кам'яних баб, яких також називають мамаями, пов'язують із вірою людей в чудодійну силу каменя та із половецькими намогильниками XII – XIII ст. Однак митець у свої поетичних рядках описує давню народну легенду, відповідно до якої Бог створив їх раніше сонця, «вони жили в п'їтьмі, мали кам'яні корита, доїли у них корів, і з того жили» [2, с.220], а з появою сонця вони насипали високі могили «і почали з тих могил плювати на праведне світило» [2, с.220]. Поет називає мамайв велетами. Саме такими вони поставали в народній уяві до того, як «Господь розгнівався та прокляв їх. З того часу вони здрібніли й скам'яніли» [2, с.220]. Ймовірно, саме гнів Бога має на увазі письменник, коли пише про смерть кам'яних баб. А вибух сонця для них постає найжахливішою покарою.

Також у поетичній збірці І. Калинця «Відчинення вертепу» є ряд віршів, у яких описано картини українських художників. Одним із таких віршів є «“Пробудження” О. Новаковського», де письменник не тільки описує зображене львівським митцем-експресіоністом на полотні, а й відтворює свої враження від картини: *«Дівчинка потягнулась спросоння, / оголивши теплі коліна, / струнка, як сонячний промінь, / і сама серед стрункого проміння. / Стіни клали на себе сонце. / Воскресали давні ікони, / що спали в павутинному мороці / довгими віками. / І зникла з їх лику байдужість, / і полились благословенням їх очі, / бо настало пробудження / дівчинки / в полотняній сорочці»* [3, с.46]. Н. Поліщук наголошує на сакральній складовій в мистецтві О. Новаковського та вказує на вплив іконопису на техніку автора, адже «навіть у звичайних портретах інколи можна відчитати ісихастські риси ікони» [4]. Якщо поглянути на картину «Пробудження», то спершу в очі впадає маленька дівчинка, яка щойно прокинулася, а тому виникають асоціації із ранком. На задньому плані видніється ікона із зображенням розп'яття Ісуса Христа. «Оскільки О. Новаківський був

модерністом, то його сакральний живопис майстерно переплітається із символічними сюжетами життя і лишається ніби на задньому фоні, що не применшує значення сакрального, а навпаки – вказує на його значущість як фундаменту» [4]. І. Калинець пише про ікону в множині, а це пояснюється тим, що картина художника має два варіанти, при чому в другому варіанті на задньому плані видніється ікона Богородиці. Образ сонця в поетичному творі є наскрізним. Із сонцем порівнюється дівчинка, сонячною є атмосфера, сонце ввібрали в себе стіни. Відтак, автор наголошує на перемозі світла над мороком довгих віків. Н. Поліщук відзначає, що це пов'язано із національним пробудженням України «після довгих поневірянь та страждань на тлі історичних перипетій і роз'єднань між двома імперіями – Росією та Австро-Угорщиною. Мистецтвознавці кажуть, що так Новаківський хотів перш за все наголосити на духовному християнському пробудженні України» [4]. Водночас в українській міфології світанок символізує початок і благодатну перспективу, тому із думкою Н. Поліщука можна погодитись. Ікони вважаються образом істинного, вічного, святого. «Ікона – велична і проста, спокійна і гармонійна; вона – зосередження Добра, Краси та Істини. В іконі замість земної логіки і людської моралі світиться Божественний порядок і Боже милосердя» [1, с.310]. Тому можна трактувати, що автор картини «Пробудження» апелює до Господа для захисту рідної країни.

Отже, образ сонця в поезії Ігоря Калинця має міфологічну символіку. Інтерпретація денного світила у поета відповідає прадавнім слов'янським віруванням та уявленням. Через солярний символ автор зображує ритуальні та обрядові дії давніх українців. Інтертекстуальність лірики І. Калинця підтверджує глибокий символізм образу сонця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багнюк А. Символи українства: Художньо-інформаційний довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 512 с.
2. Войтович В. Українська міфологія. – Вид. 2-ге, стереотип. – К.: Либідь, 2005. – 664 с.
3. Калинець І. Поезії. – Львів: ЛА «Піраміда», 2008. – 608 с.
4. Поліщук Н. Сакральний живопис Олекси Новаківського // Режим доступу:
https://risu.org.ua/ua/index/spiritual_culture/icon/icons_articles/60162/.
5. Цепкало Т. Астральна тріада у міфопоетичній картині світу лірики Ігоря Калинця // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: реалії і перспективи» (25-26 жовтня 2018 року) [Електронний ресурс] / За заг.ред. І.В. Гайдаєнко; упор. Т.Г.Окуневич – 2018. – С. 225-228.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ПСЕВДОНОВИННОГО КОНТЕНТУ

В умовах розвитку інформаційного суспільства мережа Інтернет користується неабиякою популярністю і затребуваністю. Інтернет, окрім виконання функцій обміну думками й отримання інформації його користувачами в період інформаційного протистояння, набуває здатності керувати аудиторією через інформаційні канали.

Серед користувачів мережі з'являються групи людей або окремі особи, які навмисно поширюють помилкову або перекручену інформацію. У мережі з'являється дедалі більше «фейків» або так званих «вкидів» – неправдивих повідомлень, що підкріплюються підробленими фото, спотвореними свідченнями псевдоочевидців і відео.

Актуальність цієї теми дослідження зумовлена потребою аналізу «фейкових» новин або псевдонovin, їх взаємодії та впливу на суспільство. А також відсутністю комплексних лінгвістичних досліджень, присвячених вивченню цього питання.

Видавництво «Collins» у 2017 році визнало «словом року» термін, який найчастіше зустрічався у заголовках ЗМІ та Twitter Дональда Трампа – *fake news* («фейкові новини»). Використання цього терміна в 2017 році зросло на 365%. Лексеми «інста» (від Instagram) та «спіннер» також були претендентами на звання найбільш уживаного слова, однак першість вибороло слово на позначення «*false, often sensational, information disseminated under the guise of news reporting*» (фальшивої, часто сенсаційної інформації, розповсюдженою під виглядом новин) [3].

Перша згадка про жанр «фейкові» новини міститься в американській газеті «Daily Tobacco Leaf-Chronicle» (штат Теннессі). В одному з випусків за 1980 рік міститься стаття із заголовком «*TOO MUCH «FAKE» NEWS: The Indian Situation Was Never So Grave as reported*» [5]. Популяризацію терміна пов'язують із статтею Девіда Лібермана під назвою «*FAKENEWS. A SPECIAL REPORT: WHAT WE SEE ISN'TAL WAYS NEWS – IT'S PUBLIC RELATIONS*», розміщеною на обкладинці у «TVGUIDE» у лютому 1992 року [6].

Слово *фейк* (від англ. *fake* – підробка) є багатозначним. У загальному розумінні *фейк* означає будь-яку підробку, яку хтось намагається видати за оригінал, обман, фальсифікацію, неправдиву інформацію. У медіадискурсі *фейк* характеризують як *оманливий, жахливий, брехливий, образливий, лицемірний, маскарадний, безбарвний, жалюгідний, отруйний, зрадницький, даремний, огидний, брудний, політичний, інформаційний, черговий, інсценований, відвертий, нахабний, обурливий, нічого не вартий*

тощо. Формат «фейк» замінює реальні речі, дії та почуття. Людина стає «актором» фейку, учасником фейк-дискурсу та інших суміжних видів дискурсу, які сприяють поширенню фейку [1, с. 40].

За обсягом псевдоновини невеликими, стислими. Джерелом розміщення для цього жанру медіадискурсу є інтернет-мережа, друковані періодичні видання, телебачення. Текстам «фейкових» новин притаманний недостовірний, неправдивий спосіб відображення дійсності, ефект «перекручування» й «домислення» фактів (метафоризація, метонімізація, гіперболізація). Специфічні риси, характерні для жанру такого спрямування, – гумористичність, пародійність, сатиричність, парадоксальність, наявність прихованого змісту (підтексту), антропоцентричність – реалізуються в текстах неправдивих новин.

Усі «фейкові» новини можна поділити на п'ять категорій [7]. Деякі з них є дійсно неправдивими, підробленими (дезінформація), інші – результатом людської помилки або впливу (введення в оману). Так чи інакше, усі вони далекі від правди й мають намір обманювати читача.

1) Сатира або пародія – такі сайти, як The Onion або Daily Mash, публікують фальшиві новини як гумористичні спроби піддати сатиричному викриттю засоби масової інформації з метою обманути читача.

2) Уведення в оману – опис правдивої інформації, але в неправдивому контексті – вибірково обрані реальні факти, вжиті під промовистими заголовками, є неправильним тлумаченням наукових досліджень.

3) «Сира» доповідь, яка відповідає порядку денному – новини, що містять лише деякі «зерна» правди, цілком не підтверджені і використані для висловлення певної думки або погляду.

4) Оманливі новини – новини, які не основані на достовірних фактах, у яких часто зіштовхуються полярні ідеології або думки, а також підсвідомі упередження.

5) Навмисно оманливі новини – свідомо сфабриковані новини з метою заробляти гроші за допомогою кількості кліків, або викликати плутанину чи невдоволення аудиторії, або поширювати сенсаційну пропаганду. Такі неправдиві новини, як правило, розповсюджуються через закордонні новинні сайти й створені таким чином, щоб вони були схожими на справжні новинні бренди, або через «фейкові» новинні сайти. Вони часто використовують відео та графічні зображення для більш вдалого маніпулювання аудиторією [7].

Активний попит аудиторії на «фейкові» новини породжує стрімке поширення завідома перекручених, неправдивих новин у мережі Інтернет, що сприяє збільшенню чисельних сайтів із вмістом псевдоновин. На одному з таких інтернет-ресурсів – американському сайті The Onion – знаходимо текст «фейкової» новини «New 'Game Of Thrones' Trailer Reveals Final Season Will Be Cobbled Together From Old Footage» [4]. Автори матеріалу стверджують, що новий трейлер американського телесеріалу «Game of Thrones» («Гра престолів»), привідкриваючи завісу, розповідає про те, що його фінальний

сезон буде «зліплено» з раніше відзнятого відеоматеріалу. Крім того, рядки статті «...if fan swatch closely, they may be able to catch glimpses of several beloved, long-dead characters a swell as some references to plot points from earlier seasons hidden throughout the teaser» пояснюють, що якщо фанати уважно стежитимуть за новинами, вони зможуть побачити декількох улюблених, давно мертвих персонажів, а також прослідкувати деякі посилання на сюжетні моменти з попередніх сезонів, приховані в самому тизері. Новина містить інформацію, що начебто в фіналі глядачів потішать сцени з Арією, яка стоїть на скелі; драконами, що летять; другорядні кадри з натопом селян: «...Arya standing on a rock, old clips of dragons flying, some B-roll of a crowd of peasants...»[4].

Однак насправді жодного трейлеру до останнього сезону цього телесеріалу ще немає. Нещодавно з'явився тільки однохвилинний тизер, у якому під музичний супровід полум'я та лід рухаються назустріч одне одному, поступово охоплюючи статую вовка (символ родини Старків), лева (символ Ланістерів) і дракона (символ Таргарієнів).

Оскільки поширення «фейкових» новин у медіапросторі є складною проблемою сучасного суспільства, провідні медійні компанії намагаються вжити необхідних заходів, спрямованих на знищення або хоча б зменшення подібного явища в засобах масової інформації. Так, керівництво компанії Facebook, що очолює однойменну соціальну мережу, опублікувало інструкцію з виявлення недостовірних новин. Відповідні рекомендації поширила низка найбільших британських газет, зокрема Times, Guardian, Telegraph, а також безкоштовне видання Metro.

В інструкції наголошується на тому, що читачеві потрібно уважно перевіряти джерела публікацій, скептично ставитися до гучних заголовків, перевіряти докази й дати. До переліку порад також належить заклик звертати увагу на сумнівні інтернет-адреси, тон публікації й оброблені за допомогою програми Photoshop фотографії. Крім того, Facebook видаляє фіктивні профілі та припинив піднімати популярність публікацій, які демонструють ознаки неправдоподібності [2].

Таким чином, англійськомовний псевдоновинний контент характеризується розмаїттям цілей – розважити аудиторію, піддати сатиричному викриттю певні явища дійсності, дезінформувати, ввести в оману читачів тощо за допомогою перекручування й вигадкування нових фактів, використання гучних заголовків та для більшої реалістичності створення фото- та відеофейків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грищенко О. В. Фейкова мовна особистість із погляду дискурсивної лінгвістики / О. В. Грищенко // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія : «Філологічні науки» (мовознавство) : Збірник наукових праць. – № 6. – Дрогобич, 2016. – С. 39 – 41.
2. Facebook випустив інструкцію з виявлення фейкових новин [Electronicsource]. – Accessmode : <https://tyzhden.ua/News/191780>

3. Fake News стало словом 2017 року [Electronic source]. – Access mode : <https://www.bbc.com/ukrainian/other-news-41844435>
4. The Onion [Electronic source]. – Access mode : <https://www.theonion.com/>
5. TOO MUCH «FAKE» NEWS : The Indian Situation was Never So Grave As Reported [Electronic source] // Daily Tobacco Leaf-Chronicle. – USA : Tennessee, 1890. – Access mode : <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn88061072/1890-12-05/ed-1/seq-1/#date1=1789&index=0&date2=1890&searchType=advanced&language=&sequence=0&words=FAKE+NEWS&proxdistance=5&state=&rows=20&ortext=&proxtext=&phrasertext=fake+news&andtext=&dateFilterType=yearRange&page=1>
6. Who started the expression «fake news»? [Electronic source]. – Access mode : <https://english.stackexchange.com/questions/378178/who-started-the-expression-fake-news>
7. 5 Types of «Fake News» and Why They Matter [Electronic source]. – Access mode : <https://www.ogilvy.com/feed/5-types-of-fake-news-and-why-they-matter/>

УДК 81`42

Малєнкова Дарія Геннадіївна

Науковий керівник – доцент кафедри української мови Мартош С.А.

МОВНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БЛОГУ

Текст в українській блогосфері насичений різноманітними засобами вираження. Автори українськомовних блогів активно послуговуються стилістичними одиницями, які використовують для створення образності. Ще одна особливість мови блогу полягає в тому, що реалізація образності не обмежена певним стилем чи жанром. Зокрема, автори використовують:

а) метафори: *Маккейн збудував стіну проти Росії, яку вже ніхто не перетне* (Т. Чорновіл, 27.08.18);

б) алегорії: *Як би не кортіло Трампу позагравати з Путіним чи іншими авторитарними наполеончиками, зусиллями найперше Маккейна (бо свій же, із середини добивався) це вже не перетне межу пустих словесних пасажів* (Т. Чорновіл, 27.08.18);

в) епітети: *Ви вважаєте, нашій знекровленій країні у війні – ТАКА виборча кампанія потрібна?* (А.Шкрум, 05.09.18).

Гумористичний або викривальний ефект досягається за допомогою макаронізації, адже «макаронізація мови, тобто неконтрольований потік іншомовних запозичень» [4]. Через актуальні соціально-політичні події фіксуємо продуктивне гумористичне використання елементів російської мови: *Але деталі, те, про що з насмішкою говорять: «Ізучайте матчасть»...* (Т. Чорновіл, 14.09.18): *З задоволенням колись прослухав*

пісеньку російського барда Тимура Шаова «**Частушки-пофігушки**» (Т. Чорновіл, 14.09.18.); Про «фейковість» та «тимчасовість» українці їм все пояснили ще улітку 2014, зупинивши т.зв. «руську **вєсну**» на далеких підступах до міст, які Путін уже вважав «**рускімі**» (В.Кириленко, 11.10.18);

В українській блогосфері також наявний сленг, тобто набір слів, які вживаються в рамках окремих груп людей чи субкультур та не мають загального визнання, яким послуговуються представники різних соціальних прошарків, професій і віку. Як зазначає В. Півнюк, «Демократизація суспільного життя передбачає альтернативу, не тільки у сфері думок, поглядів, а й у царині мовного самовираження людини» [5, с.162]. Фіксуємо такі сленгізми: *UAINFO правда із блогів – сайт, який «**краде**» новини з інших, іноді вказуючи джерело (непряме посилання, що являється не дуже чемним по відношенню до інших), а іноді це просто має вигляд як фрейм, тобто Ваш сайт з їхньою шапкою* (Конус, 01.09.16.); *Ми тоді **поржжали**, уявляючи, як в балеті буде танцювати Ленін у трико та Крупська в пачці...* (Т. Чорновіл, 11.12.17); *З графіки також очевидно, чому парламент так і не надав НАБУ права на **незалежну від СБУ «прослушку»** – а як тоді зривати їм спецоперації, як це вже було у справі по міграційній службі?* (С. Дрік, 15.10.18) тощо.

Яскравою особливістю блогів є використання технічних засобів для увиразнення тексту. Це може бути написання слова із використанням клавіші Caps Lock, виділення курсивом, напівжирним шрифтом, підкреслення, перекреслення, гіперпосилання, застосування хештегів тощо. Усі ці прийоми акцентують увагу читача на головному. Напр.: ***СКРІПАЛЬ**ське дело і двоякість дій Заходу* (Г.Манчуленко, 04.09.18); *Рік назад мешканці міста Ічня – прямо говорили і писали, що **БОЯТЬСЯ** подриву складу і за своє життя, бо немає загороджень та жодних стандартів техніки безпеки* (А.Шкрум, 09.10.18); ***БЕЗКАРНІСТЬ** та **БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ** **ВБИВАЄ*** (А.Шкрум, 09.10.18); *Відтак, якраз саме зараз ми повинні докласти **ЩЕ БІЛЬШИХ** зусиль, аби пояснити тим, хто сумнівається, достеменну суть процесів* (В.Кириленко, 11.10.18).

Для акцентуванні на головному застосовано і виділення курсивом: *Імперії чи їхні залишки – держави з фантомними імперськими болями або інші окупаційні зайти, які свого часу володарювали над українством, ніколи належним чином не піклуватимуться про українців. **Українська доля – в українських руках!*** (Г.Манчуленко, 25.02.18); *Цим вони виставляють запобіжники не лише для самих себе, але щоб не ввести країну у суцільну темряву та не залити її лайном дешевого пошибу* (А.Шкрум, 05.09.18).

Отже, як свідчить аналіз текстів українськомовної блогосфери, автори використовують широкий арсенал лексичних, стилістичних і графічних засобів для того, аби зробити своє повідомлення цікаве для читачів і за змістом, і за формою. Фіксуємо активне вживання метафор, алегорій та епітетів, сленгізмів і засобів макаронізації мови. Виділення фрагментів тексту відбувається завдяки зміні шрифту на напівжирний, курсив,

підкреслений, а для рубрикації чи зв'язку з іншим матеріалом автори послуговуються хештегами та гіперпосиланнями. Усі ці особливості дають підстави говорити, що жанр українськомовного блогу є добре розвиненим і популярним серед користувачів мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блог Альони Шкрум. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/shkrum/>
2. Блог Георгія Манчуленка. URL: <https://www.obozrevatel.com/my/u103461853928/>
3. Блог Тараса Чорновола. URL: https://zik.ua/author/taras_chornovil
4. Головка І. Модні тенденції в сучасній українській мові. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences>
5. Півнюк М. Сленги в сучасній українській мові. Культура і мистецтво у сучасному світі. 2010. Вип. 11. С. 162-167.

УДК 37.091.32:821.161.2:398:37.091.33-028.22 Матішак Аліна Василівна
Науковий керівник – доцент кафедри української літератури
Бондаренко Л.Г.

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФОЛЬКЛОРУ

Світ змінюється, тому що змінюються можливості. Інтернет, смартфони, комп'ютери та інші засоби стали буденним явищем. Школа, реагуючи на серйозні виклики сьогодення, переорієнтовується на новітні технології, методи, прийоми та засоби навчання, що є не лише цікавими для учнів, а й високопродуктивними. За умови їх використання діти можуть самостійно керувати своїми досягненнями, виявляти прогалини в знаннях, заповнювати їх або звертати на них увагу вчителя. Таким чином, процес навчання відбувається не лише в межах шкільних стін, а й поза ними. Сучасні технології дають поштовх для розвитку Нової школи. Є всі можливості для запозичення досвіду колег, ознайомлення з інноваційними методиками викладання, залучення дітей до нових корисних джерел інформації для підвищення якості знань із певного предмета.

Найкращим способом прищеплення інформаційної грамотності та її використання в освітніх цілях є власний приклад. Тільки так можна показати дітям усі можливості для навчання за допомогою нових методів викладання, направити їх зацікавленість у правильне русло. Наприклад, у 5 класі діти дуже активні. Рівень користування гаджетами досить високий. Але цей потенціал не завжди є корисним. Учні бавляться іграми і вдома, і на перервах. Вони не уявляють свого життя без смартфонів. Учителеві необхідно показати школярам, що є багато цікавих та корисних речей. Таким чином, інформаційна активність буде направлена на навчання та самоосвіту.

Чинна програма з української літератури для 5 класу пропонує вивченнями «Із народної мудрості. Загадки, прислів'я та приказки». Документом передбачено, зокрема, такі очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів: учень / учениця називає види прислів'їв і приказок; розуміє їхню дотепність і мудрість; відрізняє прислів'я від приказки та пояснює їх, проєктуючи на ситуації сучасного життя. Під час виробничої практики саме такі завдання ми поставили перед уроком вивчення цих жанрів фольклору. Педагогічно доцільним було застосувати новий для дітей спосіб подачі навчального матеріалу. Ми використали ментальну карту. Її автором є відомий британський психолог Тоні Бьюзен. Він довів ефективність використання мапи розуму в абсолютно різних сферах людського життя: бізнесі, навчанні, менеджменті, організації діяльності людей та інших.

Майндмеппінг (mindmapping, ментальна карта) – зручна і ефективна техніка візуалізації мислення та альтернативного запису [7]. Це метод альтернативного розвитку мислення, що дозволяє створити базу знань і відразу її закріпити. Мапа мозкової діяльності заснована на абсолютно різних асоціаціях, іноді абсурдних або безглузвих, із яких у процесі мислення можуть народитися геніальні ідеї. Така радіальна схема не обмежує політ фантазії та свободу мислення. Тут немає чітких рамок, є лише чистий простір для творчості.

Правила створення ментальної карти:

1. Необхідно написати слово-основу, тобто головне, центральне слово, від якого варто відштовхнутися.
2. Від цього слова з'являються гілки-стрілочки, що з'єднують основне слово з допоміжними, які його яскраво характеризують.
3. Від цих побічних стрілок можуть розгортатися менш важливі тоненькі гілочки.
4. Обов'язкове використання різних кольорів, малюнків, схематичних зображень.
5. Потрібно залучити зорову пам'ять, логіку, мислення та уяву. Лише в сукупності запропонована інформація залишиться в мозку надовго, тобто знайде своє місце не в короткотривалій пам'яті [7].

Саме таку мапу ми використали в 5 класі. Перед заняттям з'ясували, що учням ця форма роботи не знайома і вони зацікавлені у новому способі отримання та запам'ятовування інформації. На уроці представили їм ментальну карту про особливості прислів'їв. Діти з цікавістю занотували її в зошити та уважно слухали правила створення мапи розуму. Більшість школярів класу виявили бажання самостійно виготовляти такі карти і використовувати їх для навчання. Ще їх зацікавило те, що створити ментальну карту можна не лише на папері, а і в електронному вигляді. Для цього існує велика кількість сайтів, наприклад: Mind42.com [1]; Mindmapping.com [2]; mindmeister.com [3]; wisemapping.com [4]; xmind.net [5] та інші.

Отже, ментальна карта – це зручний спосіб подачі нової інформації на уроках української літератури. Вона також розвиває мислення школярів, їхню зорову пам'ять та увагу, є засобом мотивації до навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Mind42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mind42.com>
2. Mindmapping.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mindmapping.com/>.
3. MindMeister[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.mindmeister.com>
4. WiseMapping[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.wisemapping.com>
5. XMind[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.xmind.net>
6. Інтернет-газетаВіньковецького РМК «Методичні діалоги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://metodialogu.blogspot.com/2018/02/blog-post_25.html
7. Карти розуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://sites.google.com/site/kartyrozumu/>

Мельникова Анастасія Сергіївна
Науковий керівник – завідувач кафедри української літератури
Демченко А.В.

МОТИВ ВІЙНИ У ЛІРИЦІ СЕРГІЯ ЖАДАНА

Власні почуття, переживання щодо подій на Сході України Сергій Жадан вмістив у так званий віршований щоденник, наповнений величезним сенсом, смисловим навантаженням – поетичні збірки «Життя Марії» (2015) і «Тамплієри» (2016). Ім'я Марія – апеляція до біблійного образу, порівняння із сучасними жінками зі Сходу України, життя яких несподівано стає інакшим, незрозумілим, непередбачуваним.

Відомо, що С. Жадан ніколи не оминає суперечностей, а завжди намагається донести свою думку, висловити свої позиції та переконання. Андрухович, Бойченко, Прохаський сумніваються у можливості співіснування України з Донбасом, але Жадан не розсварився з ними, а висловився так: «Доки люди говорять, доки вони відкриті до спілкування- є можливість порозуміння. У протилежному випадку виникає дуже багато простору для порожнечі» [1].

*Прийде час – і яка-небудь наволоч
обов'язково прийде писати про це героїчні вірші.
Прийде час – і яка-небудь наволоч
скаже, що про це взагалі не треба писати [1].*

Сергій Жадан – уродженець Луганської області та мешканець Харкова. Для нього ця війна – те, що зовсім близько, те, за що відчуваєш безпосередню відповідальність. Його вірші сповнені співчуттям, але героїзм митець прибрав. Можливо, саме тому в них складно вловити фальш – хай і пишуться за гарячими слідами подій, в яких ніхто глибоко ще не може розібратися, хай і є художнім вимислом, в якому багато справжнього болю:

*...цвинтарна тиша, гамір комендатур,
стиски загиблих, друковані без коректур,
такі безкінечні, що навіть часу не стає
шукати в них щоранку ім'я своє [1].*

Крім власне авторських віршів у книгу вміщені й переклади циклу «Голоси бідних людей» польського письменника та Нобелівського лауреата Чеслава Мілоша. «У Мілоша, який писав про Другу світову, присутнє відчуття катастрофізму, кінця часу. Мені здалося важливим перекласти ці вірші і нагадати про них українському читачеві. Сьогодні багато хто відчуває цей стан: розгубленості, напруги, зневіри. Зараз важливо нагадувати, що будь-яка війна закінчується, а життя триває. Нам потрібно триматися один одного і вірити, що після війни ми лишимося разом. І дуже важливо, щоб після завершення цієї ситуації нам не було соромно дивитися один одному ввічі» [1].

С. Жадан має здатність говорити про всі труднощі, даючи віру, надихаючи на боротьбу. У цьому є загадковий ефект: «Культура має бути терапією, а не зброєю. Така функція культури мені більш симпатична і близька. Культура не повинна виходити за свої межі. Письменник має писати, співак співати, танцюрист танцювати. І така функція зараз важливіша, ніж у довоєнний час. Багатьом із нас зараз важливо триматися за речі, які були важливіші до війни. Відсутність цих речей означає, що звільнилася якась частина твого простору, вона спорожніла. І цю порожнечу заповнюють інші речі: недовіра, страх, зневіра, відчай, агресія» [1].

У вірші «Наші діти, Маріє ростуть, ніби трава» С. Жадан намагається показати тривожну картину, що люди один для одного стають ворогами:

*Говорить, що жодні закони не мають ваги,
що всі наші страхи примарні, наче сніги,
що вороги між нас лише тоді й виникають,
коли ми самі поводимось, як вороги[3, с. 8].*

Крім того, він закликає на виведення ворога з території України й надихає вірою у майбутнє: «Інакше ми пустимо в небо важкі дими, / спалимо їхні базарні будки й молільні дома, / їхні гіркі синагоги й ламкі мінарети, / всі ті чорні місця, яких не розуміємо ми./ Хай їх виводить і сам забирається теж, / хай не чекає початку нових пожеж, / хай пам'ятає, що всіх, хто залишиться з нами, / ми все одно топтимемо вздовж узбережжя. / Хай забирає звідси всіх цих людей, / хай тішить їх якоюсь із власних ідей. / Хай

повернеться згодом, щоб врятувати / якщо не нас, то хоча би наших дітей» [3, с. 9].

Нестерпним болем, сумом за рідним містом пройнята поезія «Звідки ти, чорна валко, пташина зграє?» . Прослідковуємо у Жадана роздуми й пошук відповіді на запитання – «За що?» :

Розкажи нам, навіщо спалили наше місто.

Скажи хоча б, що зробили це не навмисно.

Скажи принаймні, що буде покарано винних.

Скажи взагалі бодай щось, чого не скажуть в новинах [3, с. 10].

Поетична збірка «Життя Марії» пройнята жалем, болем за свою країну, мову («Не розуміючи після, не сприймаючи до...», «Тому що ніколи тебе не вирвеш...»), наших живих або померлих бійців («Ось я лишаю зброю і починаю повзти», «Солдатське взуття – саме для цих кам'яних доріг»), біженців, які вимушені блукати країною у пошуках житла та роботи («Візьми лише найважливіше. Візьми листи...»).

Але С. Жадан не полишає надії і віри у краще («Можливо, я просто не вмію передати все це словами...»):

Просто потрібно бути терплячими і міцними.

Все закінчилося. Ми лишилися в більшості [3, с. 39].

У поезії «Солдатське взуття – саме для цих кам'яних доріг» митець розкриває проблему війни, долю молодих бійців та вічної пам'яті про загиблих:

Господь двадцять років тебе муштрував та беріг,

тримав тебе в казармах, у піхотних військах,

вчив на своїх помилках — на біблії й на казках.

Господь вдихнув життя в твій бойовий протигаз.

Все, що в тебе є — це вибір померти за кожного з нас,

все, що в тебе є — це свобода загинути у бою.

Господь зніме з тебе жетон і всю провину твою.

Господь зніме з тебе взуття, зріже шнурівки ножем.

Взуття повинні носити живі, ми його збережемо [3, с. 20].

С. Жадан засуджує ганебне ставлення до своєї країни, мови, а під час війни закликає пам'ятати свою історію («Не розуміючи після, не сприймаючи до...»):

Я живу в країні, в яку не вірить ніхто,

і говорю мовою, яку не розуміють ніде.

Але доки хоча би ти читаєси наші рядки,

доки бодай ти одна залишаєшся тут,

нам усім випадає писати свої книжки...

... боронячи навіть тоді, коли не лишається сил,

мову своєї ніжності, яку розуміють усі,

межі своєї свободи, бачені звідусіль [3, с. 25].

У вірші «На перевалі дим» (зб. «Тамплієри») С. Жадан дуже влучно використовує образ каменю, який витримає і дощі, і бурі. Так і людина буде

рости і прагнути досягнути мети у житті, незважаючи на усі неприємності, до того ж, це може бути й образ загиблих, які боролись, а тепер їх наступники продовжують розпочату справу. Крім того, автор вводить образ гарячої землі, яка вказує на пам'ять народу за загиблими:

*На перевалі дим
гусне після дощів,
але камінь і далі буде твердим
між вологих кущів...
... але він і далі з землі вироста,
він просто мусить рости.
Мусить рости зі снігів... [4].*

До того ж митець ототожнює образ холодного снігу, поля з загиблими, чия кров ллється й робить «гарячою землею»: «... За ними лежать поля. / Такий холодний-холодний сніг./ Така гаряча земля.» [4]. І все ж таки життя продовжується: «Так близько до темноти, / так глибоко, як мерзлота. / Хтось далі буде ладнати мости / і зводити міста» [4].

Досліджуючи збірку «Тамплієри», зауважимо, що С. Жадан простежив циклічність історії й подій. Поезія «Все, як сто років тому» є влучним прикладом. Ми згадуємо події 2014-2016 років, про боротьбу за правду та справедливість, як і сто років тому:

*Все, як сто років тому.
Час рухається по колу...Знову історія країни
твориться вздовж залізниці.
Тут триває торгівля
і передаються новини...Війна триває сторіччя,
і триватиме ще віками... [4].*

Поет вірить, що закінчиться війна, вдячний бійцям за їх мужність та незламність (вірш «Зима приносить віру і спокій»):

*Літери імені твого глибокі,
ніби перші сліди на снігу.
Вони тепер окреслено й чітко
ламають беззахисне покриття,
з наших імен і наших учинків
витворюючи наше життя» [4].*

Він завдячує людям, які підтримують бійців:«...пишуть подяки запеклі підлітки, / пишуть похмурі чоловіки» [4].

Отже, домінантним мотивом поетичних збірок «Життя Марії» та «Тамплієри» є мотив війни, котрий реалізується через глибоко символічні образи каменю, пам'яті, снігу, дороги тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценко Є. Сергій Жадан: Заповнюючи порожнечу [Електронний ресурс] / Євген Гриценко. – Режим доступу: http://kurs.if.ua/articles/sergiy_zhadan_zapovnyuyuchy_porozhnechu.html

2. Демченко А. Національний міфосвіт збірки Сергія Жадана «Життя Марії» [Текст] / А. В. Демченко // Науковий збірник сьомої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з україністики «Діалог мов – діалог культур. Україна і світ». Серія: Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики. Під редакцією Олени Новікової, Ульріха Шваєра, Петера Гількеса. – Verlag readbox unipress Open Publishing LMU, 2017. – Р. 349-356.
3. Жадан С. Життя Марії / Сергій Жадан. – Чернівці : Meridian Czernowitz, 2015. – 184 с.
4. Жадан С. Тамплієри. Поезії [Електронний ресурс] / Сергій Жадан. – Чернівці: Книги – XXI; Meridian Czernowitz, 2016. – 120 с. – Режим доступу: <http://www.rulit.me/books/tamplieri-read-463026-7.html>

УДК 811.111

Михайлець Михайло Дмитрович
Науковий керівник – доцент кафедри практики
іноземних мов Колкунова В.В.

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ МАКРОМОВЛЕННЄВИХ АКТІВ ДИСКРЕДИТАЦІЇ В МОВЛЕННЄВІЙ ПОВЕДІНЦІ ПЕРСОНАЖІВ ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ «THE GUARD»

Інтерес до вивчення мовленнєвої поведінки персонажів і засобів її реалізації обумовлюється загальною тенденцією розвитку сучасної лінгвістики – переходом від формально-граматичного вивчення мовних явищ до функціонально-комунікативного. За таких умов мовленнєва діяльність особистості стає головним предметом лінгвістичного дослідження і розглядається як спосіб досягнення суб'єктом мовлення певної мети та вербального впливу на поведінку іншої людини. У такому контексті вивчення мовленнєвої поведінки кіноперсонажів вважаємо актуальним питанням сучасної лінгвістики, яке ще не отримало всебічного висвітлення в наукових працях, що й зумовило мету роботи – дослідження засобів реалізації макромовленнєвих актів дискредитації в мовленнєвій поведінці персонажів художнього фільму «TheGuard».

Аналіз наукової літератури з теми дослідження уможливив визначення мовленнєвої поведінки персонажу художнього фільму як вербальної й невербальної форми взаємодії особистості з іншою особистістю або соціальною групою, яка регулюється нормами й традиціями спілкування конкретного суспільства й віддзеркалює його національний менталітет, реалізується в межах певної ситуації та зумовлюється певною метою [3]. Одиницею реалізації мовленнєвої поведінки персонажів художніх фільмів вважаємо мовленнєвий акт. За традиційним визначенням Дж. Р. Серля і Дж. Остіна, мовленнєвий акт є цілеспрямованою мовленнєвою дією, що здійснюється певним суб'єктом комунікації по відношенню до певного

адресата в певних умовах з певним наміром і відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, прийнятими в даному суспільстві [2, с. 52].

Окремі мовленнєві акти персонажів об'єднуються в більш складні комплекси – макромовленнєві акти, які можуть складатися якнайменш із двох мовленнєвих актів: репліки, яка ініціює, і репліки-реакції.

Оскільки мовленнєва поведінка багатьох персонажів фільму «TheGuard» спрямована передусім на приниження людської гідності представників кримінального світу, темношкірих людей і неірландців за походженням, вважаємо за доцільне зосередитись на аналізі такого різновиду макромовленнєвого акту, як дискредитація, в якому адресант висловлює свою негативну оцінку вчинків, дій або якостей іншої людини, спрямовану на те, аби принизити її гідність, авторитет, значимість і самооцінку. У такому контексті доцільно використати типологію макромовленнєвих актів М. Лісіхіної: 1) пряма дискредитація за принципом «виграш будь-якою ціною»; 2) пряма дискредитація за принципом «чесної гри»; 3) непряма дискредитація з урахуванням «обличчя» партнера; 4) непряма дискредитація шляхом маніпуляції [1].

Макромовленнєві акти першого типу є типовими проявами агресії та ворожості. Характерним для макромовленнєвих актів даного типу є вживання ненормативної лексики. Приклад : сержант Джері Бойл прибуває на місце злочину, де знайомиться з поліціантом на ім'я Ейден Макбрайд, якого щойно перевели з Дубліна (03:35): *Gerry Boyle: Who the fuck are you? Aidan McBride: Aidan McBride, Sergeant. Gerry Boyle: Don't know ya. Aidan McBride: Just been transferred from Dublin. Gerry Boyle: Big city boy, huh? And me just a lowly country nobody. Aidan McBride: Lonely? Gerry Boyle: Huh? Aidan McBride: Lonely country nobody? Gerry Boyle: Lowly! Lowly! Aidan McBride: I thought you said «lonely». Gerry Boyle: Not too sharp in the uptake, are ya?*[4] У цьому епізоді сержант Джері Бойл застосовує акт дискредитації по відношенню до свого підлеглого з метою показати, що він – його начальник і йому треба підпорядкуватися.

Тип прямої дискредитації за принципом «чесної гри» реалізується у випадках, коли адресант має намір зобразити адресата в негідному світлі або продемонструвати безпідставність амбіцій співрозмовника. При цьому мовець зазвичай використовує мовленнєві акти, які містять негативні оцінні лексичні одиниці, що відносяться до загальноживаних або розмовних. У такому виді макромовленнєвого акту дискредитації є нетиповим уживання ненормативної лексики, тому що приниження й образа опонента не є цілями співрозмовників. Приклад: під час конференції сержант Бойл робить дотепні зауваження агентів ФБР, Уенделлу Еверетту: (17:18 – 17:55): *Gerry Boyle: I thought only black lads were drug dealers, and Mexicans. What's the word for them? Wendell Everett: It's a word for you too, sir, but I'm not gonna go into that right now. Gerry Boyle : Mules, drug mules. Gerry Stanton: That's enough for your guff, Boyle. Apologise to the man. Gerry Boyle: Huh?! Apologise for what? Gerry*

Stanton: Er, you know for what! Wendell Everett: For your racist slurs for one thing. Gerry Boyle: I'm Irish, sir. Racism is a part of my culture [4].

Непряма дискредитація з урахуванням «обличчя» партнера характеризується тим, що мовець усвідомлює небезпечність реалізації комунікативного наміру й можливість виникнення комунікативної невдачі, що пов'язане з експліцитною негативною характеристикою, і обирає компромісне рішення. Прагнення запобігти прямої конфронтації й ризику виникнення конфлікту сприяє вибору непрямих форм висловлення негативної оцінки, спрямованої на зниження значущості іншої людини. Зазвичай основним фактором використання непрямих висловлювань є дотримання ввічливості при спілкуванні, збереження як власного «обличчя», так і «обличчя» співбесідника. Приклад (40:15 – 40:25): сержант і агент ФБР сидять у барі після робочого дня й обговорюють його. УенделлЕверетт скаржиться співбесідникові на ірландців, які не бажають співпрацювати з владою й неначе не знають англійської мови: *WendellEverett: They're not too keen on talking to the law. Most of them don't even speak English. Gerry Boyle: They speak English well enough. This is a Gaelic-speaking region. Did they not teach you that at Langley? Wendell Everett: No, they did not teach me that at Langley. For the simple fact that Langley's the CIA, you idiot, not the FBI. Gerry Boyle: You didn't know the people in the west of Ireland speak Gaelic and I'm the idiot. Wendell Everett: Whatever [4].* Сержант Бойл розуміє, що агент ФБР вищий за посадою, і вдається до непрямой дискредитації, починаючи з провокаційного питання, а після того, як співрозмовник зреагував, використовує звинувачення, що має іронічне забарвлення.

Непряма дискредитація шляхом маніпуляції характеризується прихованим від адресата спонуканням до переживання певних станів, зміни ставлення до чогось, прийняття рішень і виконання дій, необхідних ініціаторові для досягнення своєї мети. Приклад: сержант Джері Бойлжартома розмовляв із агентом ФБР, американцем УенделломЕвереттом, коли той разом із іншими поліціантами вивчав на мапі узбережжя району для розслідування злочину, пов'язаного з контрабандою наркотиків (45:40 – 46:15): *WendellEverett: And then I wanna moving up and down the coast, point by point. Gerry Boyle: Big map. People pointing. Must be important. WendellEverett: (продовжує вивчати карту з колегами й давати вказівки): And then I wanna move the teams up and down the coast, point by point. Colleagues: We'll do it in about 48 hours. Gerry Boyle: All happening now, huh? Агент ФБР хапає сержанта за руку й відводить у бік: Gerry: Don't you ever grab me like that again? Wendell Everett: Don't you ever speak to me like that again, Sergeant Boyle?! Gerry Boyle: You have your zombies around you now. Mobile phones, computers. Very sophisticated. Wendell Everett: Listen, we're trying to work on a vitally important case. What I need from you... Gerry Boyle: Ye, what do you need from me, Wendell, apart from a cup of fuckin' coffee?[4]* У даному випадку Джері Бойл застосовує акт дискредитації шляхом маніпуляції для того, аби показати агентові ФБР, що всі інші поліціанти (*zombies*), окрім них двох, на

боці контрабандистів, і дати зрозуміти чесному американцеві, наскільки смішно він виглядає в очах зрадників, також бажаючи співпрацювати з Уенделлом Евереттом далі в справі розслідування злочину, пов'язаного з контрабандою наркотиків.

У результаті дослідження макромовленнєвих актів дискредитації в фільмі «TheGuard» ми дійшли висновку, що перший тип реалізується завдяки ненормативній лексиці в бік адресата, другий тип здійснюється завдяки негативній емоційній оціночній лексиці, яка є нормативною. Третій тип потребує непрямих форм висловлювання негативної лексики та втілений у фільмі за допомогою провокаційного питання й звинувачення, четвертий – шляхом висловлювань, замаскованих під малозначущі й випадкові, і часто із застосуванням риторичних питань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лисихина М.А. Опыт типологии макро-речевых актов дискредитации / М.А. Лисихина // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2008. – № 8. – С. 219–225. 21
2. Матвеева Г.Г., Самарина И. В., Селиверстова Л.Н. Два направления в современной прагмалингвистике / Г. Г. Матвеева, И. В. Самарина, Л. Н. Селиверстова // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2009. – № 1. – С. 50 – 57.
3. Мухортов Д.С. О прагмалингвистических особенностях вербального поведения американского президента Ричарда Никсона (на материале избранных речей) / Д. С. Мухортов // Вестник РУДН. – 2018. – № 1. – С. 77 – 92.
4. *The Guard* // *Putlocker Featured Movies*[*Electronicsource*]. – Access mode:<https://www2.putlockertv.to/watch/the-guard.0k25/lnylxn>.

УДК 81`42:305:82-5

Мороз Герман Олегович
Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання
Димитренко Л.В.

ФОНЕТИЧНІ МАРКЕРИ ІМПЛІЦИТНОГО ЗМІСТУ В АНГЛОМОВНІЙ РЕКЛАМІ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ

Рекламні тексти є важливим предметом гендерного аналізу. Особливості рекламного тексту пов'язані з соціальними характеристиками, тому що є результатом мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок. Рекламні тексти ілюструють соціальні гендерні характеристики, які обумовлюються використанням різноманітних мовних засобів.

Вивчення мови у гендерному контексті було предметом дослідження багатьох сучасних науковців (Л. Р. Безугла, О. О. Заболотська, О. І. Зелінська, О. В. Медведєва, М. М. Нагорна та ін.) [1; 2; 3].

Специфіка друкованої реклами полягає у тому, що реципієнт читає її самостійно. У зв'язку з цим творцям рекламних текстів доводиться використовувати різноманітні мовні засоби для створення та швидкого запам'ятовування образу рекламованого товару.

Рекламний текст характеризується мінімальною кількістю мовних засобів, які використовуються для передання максимуму прихованої інформації. У зв'язку з цим, він є цікавим феноменом для вивчення з точки зору проблем інтерпретації імпліцитних смислів.

Стаття присвячена аналізу фонетичних маркерів імпліцитної інформації англomовних рекламних текстів, орієнтованих на чоловічу читацьку аудиторію журналів *Esquire Magazine* та *GQ Magazine* (*Gentlemen's Quarterly*).

У процесі аналізу текстів реклами для чоловіків було встановлено, що в них використовується досить обмежене коло фонетичних засобів.

Алітерація як повтор однакових та однорідних приголосних використовується в рекламних текстах з метою створення імпліцитної інформації частіше в порівнянні з іншими фонетичними засобами, такими як-от асонанс та рима. Розглянемо приклади використання алітерації у текстах реклами для чоловіків.

Образ чоловіка-професіонала, чоловіка-сім'янина, креативної людини в рекламі телефона від Microsoft створюється в тексті *Meet James, actor, writer, nappy changer. Windows phone 8X by htc* [4, р. 1] за допомогою алітерації (повтор фонем *m* у назві бренду Microsoft та у слові *meet*). Повтор фонем допомагає сконцентрувати увагу читача на лексемі *meet* (*make the acquaintance of (someone) for the first time*), у результаті чого реципієнт цього рекламного повідомлення знайомиться з героєм реклами Джеймсом (James), сприймаючи його як друга, та відповідно в подальшому у нього формується позитивне ставлення до товару, який рекламується головним героєм.

У тексті реклами аудіосистеми Samsung *My portable portfolio. Stunning performance inside, stylish design outside. Enjoy the new fast, safe, and stylish portable SSD* [5, р. 2] повтор фонем *s* в тих лексичних одиницях, що використані для опису характеристик та якостей аудіосистеми (*stunning, stylish, safe*), створює ефект співзвучності назви бренду та його характеристик. За допомогою алітерації в цьому прикладі підкреслюються такі якості об'єкта реклами, як бажаний, стильний та безпечний.

У рекламі годинника Breitling *The essence of Britain. British chic, Swiss excellence: Breitling for Bentley combines the best of both worlds. Style and performance. Luxury and accomplishment. Class and audacity. Power and refinement* [4, р. 3] повторюється фонема *b* у назві бренду та лексичних одиницях, які описують головні характеристики об'єкта реклами (*British, for Bentley*) та акцентують увагу реципієнта на країні виробництва й статусі. Цей прийом виконує роль зв'язки між назвою бренду та його головними характеристиками. Рекламний текст годинника Patek Philippe *Something truly precious holds its beauty* [5, р. 4] також є прикладом використання алітерації

(повтор фонему *p* у назві бренду та тих головних характеристик, до яких привертається увага споживача) з метою підкреслення якостей товару, що рекламується: годинник – це не лише необхідний, але й красивий аксесуар.

За допомогою повтору фонему *s* у рекламі мережі Starbucks *Simplicity is its own artistry* [4, р. 7] увага читача акцентується на лексичній одиниці *simplicity*, яка імплікує пропаганду стилю життя – мінімалізм, простота та скромність.

У деяких рекламних текстах алітерація відіграє роль підсилення значення характеристик об'єкту реклами. Наприклад, у тексті реклами ювелірних прикрас Jane Iredale *GILDED AND GIFTED* [5, р. 8] повідомлення репрезентоване у формі біноміалу (binomial, бінарна назва), у якому алітерація (повтор фонему *g*) та рима (суфікс *ed*) слугують базою для його стійкості. Прикметники *gilded* (*having a pleasant or showy appearance*) та *gifted* (*having great special talent or ability; having exceptional high intelligence*) виступають у ролі інтенсифікаторів один одного, що відбивається в брендовому образі елітарності, переваги та ексклюзивності.

Асонанс як повтор голосних звуків використовується в рекламних текстах з метою передання прихованого смислу, наприклад, асонанс у рекламі компанії Nespresso *Only U. The U lives like you. Coffee, body and soul* [4, р. 13] використаний з метою акценту на лексичній одиниці *you* як символу унікальності та індивідуальності, імплікуючи для реципієнта повідомлення про ексклюзивність самої компанії та індивідуальність її споживачів.

Реклама телефона VERTU EXTRAORDINARY EXPERIENCES. *Access to invitation-only events and complimentary entry to the most exclusive private members' clubs. Closed-door shopping experiences for the world's iconic fashion brands. And tailored privileges handpicked to ensure that your every city experience is an extraordinary one* [5, р. 14], у тексті якої повтор фонему *e* використовується як засіб привернення уваги реципієнта до таких головних характеристик продукту, як *experience*, *extraordinary* і *exclusive*, унаслідок чого усі ці характеристики якостей бренду (висока якість, вишуканість, досвід та ексклюзивність) об'єктивуються в рекламному тексті та привертають першочергову увагу читача.

Рима в рекламному тексті забезпечує швидке запам'ятовування інформації, наприклад, рима в назві бренду та тексту реклами ARAMIS *All a man is* [4, р. 15] є маркером зв'язку об'єкту реклами та зазначених у рекламному тексті характеристик, які імплікують чоловічу індивідуальність та унікальність.

Наявні випадки використання алітерації та рими одночасно, наприклад, у тексті реклами телефона Blackberry *Beyond luxury* [5, р. 17] алітерація представлена повтором приголосної фонему *b* у назві бренду та лексичній одиниці *beyond* як маркер імплікації переваги, а назва бренду *Blackberry* та лексична одиниця *luxury* римуються. Як наслідок, у реципієнта формуються чіткі асоціативні зв'язки між продуктом, який представлений у рекламному тексті, та розкішним стилем життя.

Отже, функціонування фонетичних засобів сучасної англійської мови в рекламних текстах не є вагомим підґрунтям для імплікації інформації в аналізованих прикладах, що пояснюється формою досліджуваних текстів реклами – друкована журнальна реклама. Вони спрацьовують у якості маркерів імпліцитної інформації більш ефективно в поєднанні з лексико-морфологічними та синтаксичними засобами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безуглая Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі: Монографія. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
2. Заболотська О.О. Імпліцитні смисли концепту "кохання" в новелі Дж. Голсуорсі "Цвіт яблуні"/ О.О. Заболотська // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: [зб. наук. праць / ред. Голюк В.С. та ін.]. – Вип. 23 (248). – Луцьк, 2012. – С.52 – 56. (Серія "Філологічні науки. Мовознавство").
3. Нагорна М.М. Поетика імпліцитних смислів художнього твору: автореф. дис. ...канд. філол. наук: спец. "Теорія літератури" / М.М. Нагорна. – Кіровоград, 2004. – 20 с.
4. Esquire Magazine. – Режим доступу: <https://www.esquire.com/uk/>.
5. GQ (Gentlemen's Quarterly) Magazine. – Режим доступу: <http://www.gq-magazine.co.uk/>.

УДК 373.5.091.33:004.738.5:821.161.2

Непомяща Ольга Юріївна

Науковий керівник – доцент кафедри української літератури

Бондаренко Л.Г.

ВИКОРИСТАННЯ PLAYCAST НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 6-МУ КЛАСІ

Сучасні учні – це нове покоління, яке нагороджено найрізноманітнішими метафорами: покоління «великого пальця» (цим пальцем із великою швидкістю школярі набирають численні смс), «цифрові аборигени», «народжені цифровими» [5,с.7]. Якщо ще декілька років тому на уроці переважно використовувалися лише звичайні підручники, то сьогодні не можна обійтися без електроніки. Паперовий дидактичний матеріал уже не викликає великої уваги в учнів, їм зручніше та цікавіше користуватися новітніми технічними засобами. Більша частина їх повсякденного життя проходить у планшеттах та телефонах, де вони можуть не тільки спілкуватися один з одним, а й виконувати домашнє завдання. З кожним роком потреба дітей у використанні мережі Інтернет зростає. З одного боку, це має негативний вплив на здоров'я підростаючого покоління, а з іншого, як навчити того, хто не зацікавлений у «застарілих» методах та прийомах?

Сучасний учень потребує «молодого» спеціаліста. Це вчитель, який крокує в одну ногу із сучасністю, розвивається разом зі школярами, адекватно сприймає новітні інформаційно-комунікативні технології, вдало використовує їх під час освітнього процесу. Слід не забувати про те, що разом із новим поколінням учнів приходять і нові методи та прийоми. Сьогодні вчитель має дуже широкі можливості у використанні різних електронних освітніх ресурсів, сервісів, що не тільки позитивно впливають на розвиток пізнавальної діяльності учня, а й полегшують його роботу.

Здатність школярів десяти-одиннадцяти років сприймати своєрідна: діти бачать оточуючі їх предмети і явища неточно, тобто виділяють випадкові ознаки й особливості, що з якихось причин привернули їхню увагу. Тому на уроці слід використати новітні підходи, щоб мотивувати учнів брати активну участь в освітньому процесі. Наприклад, у 6 класі навчальна програма з української літератури пропонує розглянути відомості про дитинство Лесі Українки та її поезії «Як дитиною бувало», «Мрії», «Тиша морська» [1,с.131]. Під час виробничої практики, вивчаючи цю тему, використали плейкаст. Це різновид листівки нового часу; оригінальна мультимедійна композиція на певну тему, що складається з гармонійно пов'язаних між собою фонукартинки, тексту і музичного файлу [4].

Завдяки різнокольоровим анімаціям, що виражені квітами, у дітей виникли асоціації до прізвища Косач-Квітка. Також вони мали змогу бачити портрет поетеси не в одному варіанті, а з декількох ракурсів. Зазвичай, шкільні підручники розміщують на сторінках лише один фотопортрет. Звертали увагу на світлини Лесі Українки впродовж всього уроку, акцентуючи увагу на певному періоді життя поетеси. Таким чином за допомогою плейкаста одночасно розмістили аудіозапис, світлини, ілюстрації, текст. Це все привернуло увагу школярів, сприяло мотивації їх до вивчення нового матеріалу. Як засвідчила практика, після такої форми роботи на уроці у багатьох школярів виникло бажання створити подібний «шедевр». У молодшому підлітковому віці діти намагаються розкривати свій внутрішній потенціал, у кожного свій рід занять, де вони намагаються проявити свої таланти та бути особистістю. Завдяки плейкасту є унікальна можливість матеріалізувати свої почуття, емоції, думки та фантазії в оригінальний ресурс.

Досить часто під час інтерпретації образів літературного твору в учнів виникають труднощі. Поєднання аудіозапису, тексту та живопису допомагають їх подолати. На урок вивчення поезії «Тиша морська» запропонували школярам випереджувальне завдання – створити власний плейкаст. Проведене анкетування засвідчило, що учні не знайомі з цим сервісом, але мають велике бажання навчитися ним користуватися. Це не займає багато часу, адже шестикласники вже є «цифровими аборигенами», які за малий проміжок часу досягають великих успіхів. Більшість учнів із завданням успішно впоралися.

Прикладом може слугувати виготовлена ученицею 6 класу Євою Ванзюк листівка (рис. 1) про художні засоби поезії [2]. Дівчинка під впливом ліричного твору використала морський пейзаж, підбрала фон та виписала метафори. Зазвичай учням складно та нецікаво виокремлювати художні засоби у поезіях, але завдяки цьому сервісу у шестикласників з'явилося бажання працювати, адже можна проявити свою оригінальну особистість.

Рис.1 Плейкаст «Леся Українка «Тиша морська»

Творча робота Маргарити Сікоєвої (рис. 2) демонструє сприймання поезії читачкою [3]. Учениця виокремила одну строфу із ліричного твору, чим показала, що саме вона є найбільш близькою до її душевного стану. Ця листівка цікава тим, що передає відчуття не тільки ліричного героя поетеси, але й виконавця роботи. За посиланням можна побачити не тільки оригінальний шрифт, малюнки, а й анімаційну вставку та аудіозапис шуму моря. Кольори, шрифт, рядки – це все може відігравати велику роль у пізнанні учнівського колективу. Головне, не обмежувати можливості учнів, давати волю почуттям та свободі вибору під час роботи. У школярів з'явиться бажання працювати із художнім текстом, аналізувати, виокремлювати головне, відчувати авторське слово.

Рис. 2 Плейкаст «Тиша морська»

Отже, використання плейкастуна уроках української літератури дозволяє відчувати емоційний стан учнівського колективу, зацікавити школярів постаттю автора та його творами, допомогти вихованцям передати їхні почуття, поділитись враженнями, донести важливу інформацію до інших.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України + опис ключових змін. 5–9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2017. – 153 с.
2. Плейкаст «Леся Українка «Тиша морська» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.playcast.ru/view/11475479/0c694141e2b34418ce9fb37e2ebec255d69aa3d6pl>
3. Плейкаст «Тиша морська» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.playcast.ru/view/11471957/74b50bd8c9f9cbd1e37671573a3a669ec070f0b5pl>
4. Узлова Л.А. Інноваційні технології навчання на уроках зарубіжної літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zarubishiki.blogspot.com/2017/02/blog-post_65.html
5. Цифровая грамотность и безопасность в Интернете / Солдатова Г., Зотова Е., Лебешева М., Шляпников В. – Москва, 2013. – 161 с.

УДК 811.111:81'42

Ніколенко Вікторія Валеріївна

Науковий керівник – завідувач кафедри англійської мови та методики її викладання Заболотська О.О.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ТА СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ-ВЕРБАЛІЗАТОРІВ КОНЦЕПТУ МІСТИЧНЕ У СУЧАСНОМУ ФІЛЬМІ ЖАХІВ «UNDERWORLD»

Зосередження картини світу на людині полягає у вибіркового відношенні її до дійсності, а тому значення слів не є тотожним у мовах, тому що відбивають образ мислення, життя певного етносу, і тому вивчення їхньої специфіки є вивченням специфіки культури цього етносу [4, с. 159].

Основними термінами, у яких зараз йде опис категоризації дійсності, є концепти. Важливість цього ключового поняття когнітології є наочною, тому існує декілька підходів до типології концептів. В основу класифікації концептів покладено різноманітні критерії. Зазвичай, концепти класифікують за:

- типом знання (ментальна картина, схема, фрейм, сценарій, конструкт, інсайт, гештальт);
- мовною репрезентацією (рамкові, коловороту спілкування і дії);
- ступенем інтегрованості семантичних структур (супер-, макро-, меза-, мікронконцепти, базові концепти);

- мовною об'єктивованістю (вербалізовані та невербалізовані);
- соціальною приналежністю (універсальні, національні, групові, індивідуальні);
- ступенем абстрактності (ментефакти) та конкретності (натурфакти, артефакти) [3 с. 21; 5 с. 248];
- транслятивністю (дискурсивна характеристика концептів: активні, пасивні, модифіковані, не модифіковані, такі, що можна/не можна перевести в інші форми) [2, с. 25].

Усі вищенаведені типології так чи інакше укладаються в більш ширшу типологію, що зведена до вивчення концептів за шістьма підходами – онтологічним, логічним, етнокультурним, когнітивним, лінгвопсихологічним та семіотичним [2, с. 84].

У руслі нашого дослідження доречним є розгляд функціонально-семантичного поля концепту МІСТИЧНЕ для виявлення та репрезентації його змісту.

За О. В. Бондарко, функціонально-семантичне поле – це об'єднане певною семантичною категорією угруповання граматичних і «будівних» лексичних одиниць, а також різних комбінованих (лексико-синтаксичних та інших) засобів конкретної мови, які взаємодіють на основі спільності їх семантичних функцій [1, с. 187].

Науковець виділяє два основні структурні типи функціонально-семантичного поля: моноцентричні й поліцентричні. Моноцентричний тип структури функціонально-семантичного поля найчіткіше представлений полями, у центрі яких знаходиться певна граматична категорія, що концентрує у цілісній системі найбільш регулярне та найбільш спеціалізоване вираження певного кола функцій. Під поліцентричним (слабкоцентрованим) розуміємо функціонально-семантичне поле, що вирізняється певною сукупністю мовних засобів, які не утворюють єдиної гомогенної системи форм [1, с. 18].

Вивчення всіх елементів функціонально-семантичного поля концепту МІСТИЧНЕ як варіантів, що перебувають у чітко детермінованій внутрішній ієрархії відношень, на певному синхронному зрізі є, на наше переконання, винятково важливим для розуміння жанрової специфіки аналізованого матеріалу.

Інтерпретаційно-текстовий аналіз кінотексту стрічки “*Underworld*” (Інший світ) [6] дав можливість виокремити стилістичні засоби, які імплікують концепт МІСТИЧНЕ. Серед них виокремлюємо:

- епітети (*the most feared and ruthless leader, the lycan clan, the lycan horde, a single evening, a death dealer, a single vampire, lycan master's demise, a blood feud*);
- метафори (*to lose faith*);
- ідіоми (*in the blink of an eye, scattered to the wind*);
- метонімії (*new pet (lycan), after you have put a bullet in their brain (to kill)*);
- порівняння (*a little thing like grave robbery*);

Крім стилістичних засобів, осмислення художнього концепту МІСТИЧНЕ відбувається завдяки вживанню лексем, що вербалізують цей концепт і формують функціонально-семантичне поле зазначеного концепту: *the lycan, the vampire, the werewolf, death, an immortal, an awakening (in context an awakening of vampire from sleep), Hell, half-vampire, half-lycan, grave, blood, faith, mortality*).

До ядра функціонально-семантичного поля входить прикметник *mystic*, який за семантичними критеріями відповідає сутності концепту МІСТИЧНЕ. До ближньої периферії функціонально-семантичного поля відносимо семантично близькі до прикметника *mystic* номінативні одиниці, котрі допомагають виокремити аналізований концепт у кінострічках. Дальня периферія функціонально-семантичного поля наповнена тими лексичними одиницями, котрі набувають значення «містичне; духи; вампіри; перевертні» у контексті аналізованих нами фільмів (див. рис. 1).

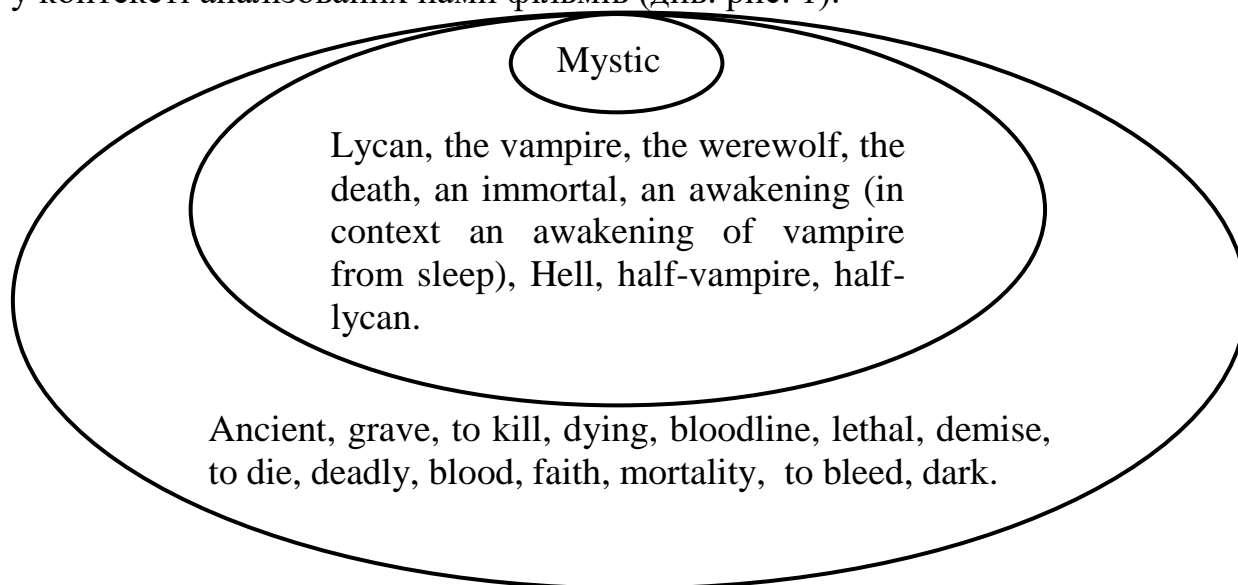

Рис. 1. Функціонально-семантичне поле концепту МІСТИЧНЕ у фільмі «Underworld» (Інший світ)

Ближня периферія функціонально-семантичного поля має семантично близькі до прикметника *mystic* номінативні одиниці, котрі допомагають виокремити аналізований концепт у фільмах: *lycan, the vampire, the werewolf, the death, an immortal, an awakening (in context an awakening of vampire from sleep), Hell, half-vampire, half-lycan*. Дальня периферія функціонально-семантичного поля також наповнена тими лексичними одиницями, котрі набувають значення «містичне; духи; вампіри; перевертні» у контексті аналізованих нами фільмів і разом з ним вони надають атмосферу присутності МІСТИЧНОГО в кінотексті: *ancient, grave, to kill, dying, bloodline, lethal, ancient, demise, to die, deadly, blood, faith, mortality, to bleed, dark*.

Отже, функціонально-семантичне поле концепту МІСТИЧНЕ в кінострічці “Underworld” (Інший світ) [6] представлено мовними одиницями, які вербалізують цей концепт, а саме: епітети (*the most feared and ruthless*

leader, the lycan clan, the lycan horde, a single evening, a death dealer, a single vampire, lycan master's demise, a blood feud); метафори (*to lose faith*); ідіоми (*in the blink of an eye, scattered to the wind*); метонімії (*new pet (lycan), after you have put a bullet in their brain (to kill)*); порівняння (*a little thing like grave robbery*); лексеми (*the lycan, the vampire, the werewolf, death, an immortal, an awakening (in context an awakening of vampire from sleep), Hell, half-vampire, half-lycan, grave, blood, faith, mortality*).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии: монографія / Александр Бондарко. – М.: Эдиториал УРСС, 2007. – 208 с.
2. Воркачев С. Г. Концепт счастья: понятийный и образный / Сергей Воркачев // Известия РАН. Серия лит-ры и языка. – 2001. – Т. 60, № 6. – С. 47–58.
3. Ляпин С. Х. Концептология: к становлению подхода / Сергей Ляпин // Концепты. Научные труды Центра концепта. – Архангельск, 1977. – вып 1. – 35 с.
4. Палашевская И. В. Концепт «закон» в английской и русской лингвокультурах: дис... канд. филол. н. / Ирина Палашевская. – Волгоград, 2001. – 196 с.
5. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. – Тверь, 2007. – 314 с.
6. McBride D., Grevioux K. Script “Underworld” [Електронний ресурс] / Danny McBride, Kevin Grevioux // – 2003. – Режим доступу: <https://subscene.com/subtitles/underworld-2003>.

УДК 811.111'366

Онищенко Інна Романівна
Науковий керівник – завідувач кафедри
англійської мови та методики її викладання Заболотська О. О.

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ЧАСУ В РОМАНІ О. НІФФЕНЕГГЕР «ДРУЖИНА МАНДРІВНИКА В ЧАСІ»

Починаючи з другої половини ХХ століття, у колі наукових інтересів мовознавців та літературознавців важливе місце посідає аналіз часово-просторових координат художнього твору.

Проблема категорії часу досліджувалася відомими вітчизняними й зарубіжними вченими, серед яких М.М. Бахтін, Ю.М. Лотман, В.Я. Пропп, В.М. Топоров та інші. Художній час, як і категорія часу взагалі, має ту ж саму сутність – тривалість, але зміст, форми, якості й функції цієї категорії значно різноманітніші – воля письменника безкінечно ускладнює зміст часу, збагачує його форми, якості та функції [1, с. 247; 3, с. 158; 4, с. 231].

Ю.М. Лотман визначає художній час літературного твору як часовий ряд у різноманітних аспектах утілення, функціонування та сприйняття його в творах художньої літератури як явища мистецтва та вирізняє такі ланки взаємозв'язку часу й художнього твору: реальний час створення, існування художнього твору як матеріального об'єкта та час його сприйняття читачем [2, с. 133]. Художній час літературного тексту може співпадати з реальним часом об'єктивної дійсності, спиратися на далеке майбутнє або, взагалі, бути невизначеним; пришвидшуватися, уповільнюватися, зупинятися, розтягуватися або стискатися [2, с. 136].

Категорія часу як одна з найважливіших категорій просторово-часового континуума, знаходить своє відображення в романі О. Ніффенеггер «Дружина мандрівника в часі». Її реалізація відбувається за допомогою різних мовних одиниць: іменників, прислівників, прикметників та дієслів.

Серед темпоральних іменників можна виокремити такі групи:

1) назви днів тижня, наприклад: "*It's 8:45 a.m. on a **Friday** morning and I'm sitting in the waiting room of a certain Dr. Robert Gonzalez*" [5, p. 261].

2) назви місяців, наприклад: "*Not enough body fat; I'm always cold from **November to April***" [5, p. 86].

3) пори року, наприклад: "*I watch the wind play with the trash that's been under the snow all **winter***" [5, p. 5].

Групи прикметників як засобу вираження категорії темпоральності:

1) прикметники, що вказують на постійну тривалість дій, наприклад: "*The price of Gomez's company is marinating in the **constant** stream of cigarette smoke that flows from his nostrils*" [5, p. 103].

2) прикметники, що вказують на минулість дії, наприклад: "*The **last** few years you were mostly in your early forties, and you seemed to be having kind of a rough life...*" [5, p. 12].

3) прикметники, що вказують на майбутність, наступність дії, наприклад: "*Exactly the sort of thing you'd want to be wearing when you meet your **future** wife for the first time*" [5, p. 30].

Окрім іменників та прикметників на позначення категорії часу у романі використано і прислівники, які можна згрупувати наступним чином:

1) прислівники-локалізатори дії, наприклад: "*Actually, I don't believe this; things happen the way they happened, **once and only once***" [5, p. 37].

2) прислівники межі дії: а) вказують на час, з якого починається дія, наприклад: "*I've been wearing it this way **since** high school*" [5, p. 111]; б) вказують на межі дії стосовно її кінця, наприклад: "*Really! We waited **till** I was eighteen. We did it on my birthday*" [5, p. 148].

Слід зазначити також, що модель темпоральності в романі має вигляд спіралі, спроектованої на мовну площину. Ця спіраль є незамкнутою, вона охоплює всі рівні мови. Незамкнутість спіралі пов'язана з тим, що кількість засобів вираження темпоральності в мові є невичерпною, і на зовнішньому витку спіралі знаходяться найбільш рухомі ділянки, що постійно поповнюються. Так, головний герой, подорожуючи в часі, може потрапляти

в різні відрізки свого життя декілька разів, при тому може навіть зустрічатися з самим собою у різному віці.

Цей приклад ілюструє перебування дорослого Генрі та малого Генрі в музеї одночасно: *"I walk forward slowly, bend toward him, speak softly. "Hello. I'm glad to see you, Henry. Thank you for coming tonight." "Where am I? Who are you?" His voice is small and high, and echoes a little off the cold stone. "You're in the Field Museum. I have been sent here to show you some things you can't see during the day. My name is also Henry. Isn't that funny?"*" [5, p. 25]. Обидва герої ходили музеєм, відвідуючи ті місця, які для звичайних гостей заборонені. З одного боку, дорослий мандрівник прибув із майбутнього, щоб розповісти малому, що з ним трапилося, як саме він тут опинився, підтримати його, адже це була перша подорож п'ятирічного хлопчика, з іншого – пережити ще раз той щасливий день народження зі своєю сім'єю.

У такий спосіб, цей день має особливе значення для головного героя. Повернення Генрі в музей та спілкування із собою малим можна трактувати як прояв вічної скорботи за мамою, яка так рано пішла з життя. Той похід у музей залишається значущим навіть для дорослого Генрі, бо то був останній день народження проведений разом з усією родиною. Отже, час у романі розгортається у вигляді спіралі (Див. Рис.1).

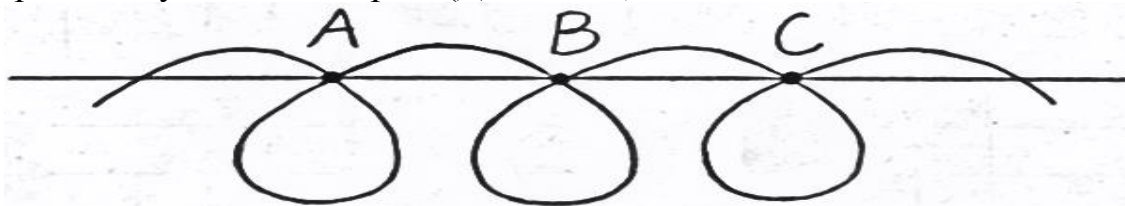

Рис. 1. Спіральна модель темпоральності в романі О. Ніффенеггер «Дружина мандрівника в часі».

Зі схеми 1. бачимо, що модель часу в досліджуваному романі має вигляд спіралі, спроектованої на мовну площину. Точками перетину площини та витків спіралі позначаємо ті значущі моменти в житті мандрівника, які змушують його подорожувати в часі. Так, повернення Генрі в музей, де він зустрів себе малого, можна позначити точками А, В, які графічно відображають кульмінаційний момент перебування головного героя в одному і тому самому місці не один раз.

Отже, життя мандрівника розгортається у віхах спіралі, кожен виток якої має символічне значення. Усяке повернення Генрі у вже пережите ним минуле свідчить про якісь глибокі, знакові моменти з його життя, адже їх значущість виступає збудником генетичної хвороби героя, через яку він потрапляє в інший часовий вимір.

Таким чином, дослідивши мовні засоби вираження категорії часу на матеріалі роману О. Ніффенеггер «Дружина мандрівника в часі», можна зробити висновок, що різні частини мови (іменник, прикметник, прислівник та дієслово) дають змогу більш детально охарактеризувати категорію

темпоральності в романі. Проаналізовані лексичні одиниці виконують не тільки номінативну функцію, а й створюють динамічність оповіді та вказують на перенесення героя з теперішнього часу в минуле або майбутнє й навпаки. Художній час у романі має вигляд спіралі, що дозволяє головному герою повертатися в значущий для нього часовий вимір декілька разів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М.М. *Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике* / М.М. Бахтин // *Вопросы литературы и эстетики.* — М. : Худож. лит., 1975. — С. 234 – 407.
2. Лотман Ю. М. *Структура художественного текста* / Ю. М. Лотман. // *Об искусстве.* - СПб. : «Искусство-СПБ», 1998. — С. 14 – 285.
3. Пропп В.Я. *Исторические корни волшебной сказки* / В.Я. Пропп. — М. : Лабиринт, 2004. — 336 с.
4. Топоров В.Н. *Пространство и текст* / В.Н. Топоров // *Текст : семантика и структура.* — М. : Художественная литература, 1983. — С. 227–284.
5. Niffenegger A. *The time traveler's wife* / A. Niffenegger. — San Francisco : Copyrigh, 2003. — 385 p.

УДК 82-1:811.11

Перерва Михайло Сергійович
Науковий керівник – старший викладач
гафедри мовознавства Омельчук Ю.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *ПРИРОДА* В ПОЕЗІЇ В.ВІТМЕНА

Будь-який художній твір є виразником специфіки світогляду його автора. Когнітивний підхід до вивчення художніх текстів, поезії зокрема, передбачає реконструювання змісту картини світу певного митця. Особливості авторської концептуалізації дійсності виявляються за допомогою концептів, через які письменник вербалізує навколишній світ, а читач установлює смисл «закодований» автором.

Концепт ПРИРОДА тісно пов'язаний із культурою та менталітетом певного народу, тому займає важливе місце в системі знань людини про світ. Саме цей концепт яскраво демонструє особливості сприйняття, концептуалізації та розуміння дійсності кожним митцем слова, є виразником авторської картини світу.

У фокусі наших студій – концепт ПРИРОДА у творчості американського поета Волта Вітмена.

Лексема «природа» є багатозначною. У словнику української мови природа першочергово тлумачиться як «органічний і неорганічний світ у всій сукупності і зв'язках, що є об'єктом людської діяльності й пізнання, все те, що не створене діяльністю людини; буття, матерія» [4, с.7].

English Oxford Living Dictionaries містить таке визначення поняття «природа»: «The phenomena of the physical world collectively, including plants, animals, the landscape, and other features and products of the earth, as opposed to humans or human creations» – «Явища матеріального світу загалом, що включають світ рослин і тварин, ландшафт та інші властивості Землі і є відмінними від людей або людських творінь» [6].

Окрім того, природою вважають «сукупність особливостей рослинного і тваринного світу, кліматичних умов, рельєфу якої-небудь місцевості, країни»; «навколишнє географічне середовище»; «рослинний світ навколишньої місцевості»; «місцевість за межами великих міст, поселень, де багато зелені, свіжого повітря»; «особливості навколишньої місцевості в певну пору року» [4, с.7].

Природні об'єкти та явища завжди входили в культурний світ усіх, хто живе на Землі. Природа – усе, що існує на землі, не створене руками людини; органічний і неорганічний світ; сукупність особливостей будь-якої місцевості, рослинний і тваринний світ, кліматичні умови тощо [3, с. 4].

Проведений лексико-семантичний аналіз дозволяє стверджувати, що концепт ПРИРОДА є поліструктурним, оскільки вербалізується в поетичних текстах за допомогою низки лексичних полів, до яких належать «Atmospheric conditions», «Fauna», «Flora», «Landscape», «Nature», «Natural disasters», «Nature phenomena», «Seasons», «Weather», «Space» тощо.

Г. Табакова зауважує, що «концепт ПРИРОДА має досить розгалужену структуру, що складається з великої кількості лексичних експлікацій, а тому, незважаючи на загальноновживаність, у творчості кожного письменника він набуває нових семантичних ознак» [5, с. 46].

Вивчення особливостей ядерної та периферійної зони концепту ПРИРОДА засвідчило, що ядерним виявом досліджуваного концепту є лексичне поле «Природа-мати». Слідом за Г. Максимовських, у приядерній зоні концепту ПРИРОДА виділяємо дві групи: «Природа як навколишній простір» («Особливості земної поверхні», «Небесний простір і небесні світила», «Водний простір», «Рослинний світ» і «Тваринний світ») та «Природа як сукупність природних явищ» («Атмосферні явища», «Звукові явища», «Світлові явища») [3, с. 10].

Поетичні тексти В. Вітмена репрезентують ставлення автора до природи як до живого організму. В основі художнього світовідчуття поета лежить ідея гармонійного поєднання органічного та неорганічного світів, поєднання сутності стихій – першооснов буття.

О. Дуброва зазначає, що творчість В. Вітмена принципово відрізняється від творчості його сучасників тим, що він цікавився насамперед національним та релігійним підтекстом народного життя, фундамент якого вбачав у давній вірі первісних людей. «Вічні» архетипи, символи, мотиви, образи, сюжети, що є основою архетипної пам'яті, до якої постійно звертався митець, стали невичерпним матеріалом творчості поета, де відображені не

лише характер, а й душа народу, його внутрішнє життя й внутрішній світ у цілісності та єдності [1, с. 128].

Вирішення проблеми про походження, еволюцію людини, її існування й співіснування з навколишнім світом у світоглядній теорії американського поета близьке до міфологічної та релігійної свідомості. У віруваннях предків людина як специфічний об'єкт розгляду ще не виокремлюється з навколишнього природного світу, а є лише «молодшим родичем» природних об'єктів [2, с. 129]. Простежуємо це у В. Вітмена, який ніби зливається з природою, є єдиним цілим із гранітом, вугіллям, довгокосим мохом, фруктами, зерном, їстівним корінням; кожним органом нагадує тварин або птахів:

...I find I incorporate **gneiss, coal, long-threaded moss,
fruits, grains, esculent roots,**
And am stucco'd with **quadrupeds and birds** all over... [7].

Людина в поезії В. Вітмена – це частина природи, яка розвивається одночасно з усіма іншими формами життя на Землі. Наголошуючи на рівноправному існуванні людського, тваринного і рослинного світів, митець підкреслює, що людина не має жодного права бути господарем та підкоряти собі представників флори і фауни, а навпаки має зрозуміти, пізнати їх і поводитись відповідним чином. Не приймаючи думку про те, що людина має право панувати над усіма іншими формами життя, у поетичному тексті “We Two, How Long We Were Fool'd” американський поет проголошує:

...*We are Nature, long have been absent, but now we return,
We become plants, trunks, foliage, roots, bark,
We are bedded in the ground, we are rocks,
We are oaks, we grow in the openings side by side...* [7].

Автор ототожнює природу та її властивості з образом Бога, стверджуючи, що божество є скрізь:

...*Why should I wish to see God better than this day?
I see something of God each hour of the twenty-four, and each moment then,
In the faces of men and women I see God, and in my own face in the glass;
I find letters from God dropped in the street, and everyone is signed by God's name...* [7].

У концептуальній системі В. Вітмена чільне місце належить архетипам першостихій, або чотирьом головним природним силам, могутня енергія яких впливає на формування як навколишнього середовища, так і на формування внутрішньої сутності людини як частинки Всесвіту, – образам землі, води, вогню і повітря.

У поезії “Song of the Open Road” автор акцентує на єдності із Землею, свободою, стихіями:

...*Allons! with power, liberty, the earth, the elements,
Health, defiance, gayety, self-esteem, curiosity...* [7].

У поетичних текстах В. Вітмен надає перевагу водній стихії над землею. Називаючи воду «*the most venerable mother*» у вірші “Song of Joys”, автор намагається покинути землю та «віддатися» морській стихії:

...O to sail to sea in a ship!

To leave this steady unendurable land,

To leave the tiresome sameness of the streets, the sidewalks and the houses,

To leave you O you solid motionless land, and entering a ship,

To sail and sail and sail! [7].

Таким чином, об'єднуючи у своїй творчості світ людини, природи і першостихій, В. Вітмен майстерно відображає глибинний зв'язок усього, що існує у Всесвіті, проповідує ідею їх гармонійного співіснування. Мета митця знаходить відображення на рівні індивідуально-авторської концептуалізації дійсності, яку читач сприймає через розуміння концепту ПРИРОДА та відповідно складників його ядерної та периферійної зон – «Природа-мати», «Природа як навколишній простір» і «Природа як сукупність природних явищ».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дуброва О. *Волт Вітмен та Богдан-Ігор Антонич: творчі паралелі* / О. Дуброва // Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – Вип. 20, ч. 1. – С. 128 – 136.
2. Дуброва О. Філософсько-антропологічні інтенції творчості Волта Вітмена та Богдана-Ігоря Антонича / О. Дуброва // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Філологічні науки. – Луганськ : Видавництво державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2010. – Вип. 4 (191). – С. 128 – 135.
3. Максимовских А. Г. Концепт «Природа» в лирике поэта Зауралья А. М. Виноградова : лингвокультурологический аспект : автореф. дис. на соиск. уч. ст. к.ф.н.; специальность 10.02.02 – «Русский язык» / А. Г. Максимовских. – Челябинск, 2011. – 21 с.
4. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/pryroda>
5. Табакова Г. І. Концепт «природа» в структурі художнього світу ліричної прози / Г. І. Табакова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – Випуск II. – С. 45 – 55.
6. English Oxford Living Dictionaries [Electronic source]. – Access mode : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/environment>
7. Walt Whitman Poems [Electronic source] / Walt Whitman. – Access mode : <https://www.poetryfoundation.org/search?query=Walt+Whitman>

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІІ НОМІНАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ У
МЕМУАРНИХ ТЕКСТАХ Г. КЛІНТОН**

Політичний дискурс США є різновидом інституційної комунікації, спрямованої, зокрема, на закріплення позитивної репрезентації американської нації. Американський політичний дискурс є різновидом ідеологічного дискурсу, що експлікує етноцентричні уявлення та переконання політиків США про представників своєї та чужих націй [1, с. 8; 2, с. 72 - 74].

Ця стаття присвячена аналізу структурно-семантичної й стратегічної організації зазначеного політичного дискурсу як індикатору його ідеологічної спрямованості. Метою розвідки є виявлення лінгвістичних засобів номінації політичних реалій у промовах Г. Клінтон.

Основи теорії політичного дискурсу були закладені представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті рр. ХХ ст. шляхом аналізу лінгвістичного контексту громадської думки. До класичних робіт із зазначеної проблематики належать праці Ю. Габермаса, Р. Барта, Н. Ферклоу, П. Серіо, а також дослідження вітчизняних авторів О. Баранова, О. Шейгал, Г. Почепцова. Вивченню дискурсу присвячено багато досліджень, автори яких тлумачать це явище в настільки різноманітних наукових системах, що сам термін «дискурс» став ширшим за термін «мовлення» [3, с. 10].

Актуальність такої проблеми зумовлена загальною направленістю сучасних наукових розвідок на вивчення засобів номінації політичних реалій, а також тим, що концепт АМЕРИКА є вагомим компонентом світової культури, котрий відображає найважливіші категорії життєвої філософії американського народу.

Аналіз текстів промов Г. Клінтон дозволив встановити аксіологічну складову концепту АМЕРИКА, яка актуалізується лексичними одиницями на позначення суспільних цінностей, котрі американці поважають та відстоюють: *progress* 'прогрес', *democracy* 'демократія', *potential* 'потенціал', *exceptionalism* 'винятковість', *equalinrights* 'рівні права', *dignity* 'гідність', *patriotism* 'патріотичність', *freedom of worship and expression* 'свобода віросповідання та самовираження', наприклад: *It also enshrines other things – the rule of law, the principle that we are all equal in rights and dignity, freedom of worship and expression. We respect and cherish these values, too, and we must defend them* [4].

Ціннісні характеристики людського потенціалу країни Америка вербалізуються оцінними лексичними одиницями, які актуалізують моральний ідеал, наприклад: *a rock-solid commitment to the values* 'непорушна відданість цінностям', наприклад: *I believe in strong alliances; clarity in*

dealing with our rivals; and a rock-solid commitment to the values that have always made America great [4].

Що стосується метафор, то за результатами нашого аналізу в американському політичному дискурсі чітко вирізняються наступні структури метафори, наявні в промовах Г. Клінтон: *A Country Is A Person, President Stands For The Country, Countries At War - People At War, The Nation Is A Family, Your Family National Heritage Makes You A Member of That Nationality, Knowing Is Seeing, Naming Is Identifying* [3]. Характерною рисою стилю політичних промов Г. Клінтон є використання синонімічних рядів, зокрема: *vast, creative, diverse, unruly, energized (campaign); hopeful, inclusive, big-hearted (America); talented, dedicated (men); respect, cherish (democracy); to pursue and achieve (your own dreams)*. Для індивідуального стилю політика також притаманні повтори, наприклад: (...) **protecting our country, protecting our land; This loss hurts, but please never stop believing that fighting for what's right is worth it. It is, it is worth it** [4].

Отже, політичний дискурс вважається таким, що має структурно-семантичну й стратегічну організацію, яка слугує індикатором його ідеологічної спрямованості. Основним джерелом формуванням політичних номінацій в проаналізованих текстах є лексичні одиниці на позначення суспільних цінностей, концептуальні метафори, синонімічні ряди та повтори лексичних одиниць як інтенсифікаторів змісту політичного повідомлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Демьянков В. З. Когниция и понимание текста [Текст] / В. З. Демьянков // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2005. – № 3. – С. 5–10.
2. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов: опыт исследования современной английской медиаречи [Текст] / Т. Г. Добросклонская. – 3-е изд., стер. – М.: URSS, 2010. – 286 с.
3. Кубрякова Е. С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике [Текст] / Е. С. Кубрякова // Дискурс, речь, речевая деятельность: функциональные и структурные аспекты. – М.: РАН ИНИОН, 2000. – С. 7–25.
4. Speeches. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hillaryclinton.com/speeches/>.
5. Hillary Clinton. Hard Choices [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hillaryclinton.com>.

**МЕТАФОРИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА
ПОЗНАЧЕННЯ ЯВИЩ ПРИРОДИ В АНГЛОМОВНИХ ПІСЕННИХ
ТЕКСТАХ**

У сучасній лінгвістиці зростає інтерес до вивчення способів реалізації образу в різних типах текстів. Сам образ постає як основна складова психічного життя людини, оскільки слугує засобом концептуалізації і семіотизації навколишнього світу й водночас постає формою мислення [3, с. 14].

Велика кількість науковців (Н. І. Маругіна, Д. О. Ламінська, О. В. Малярчук, А. М. Приходько, Ю. О. Свірідова, Л. І. Белехова, Г. П. Пасічник та інші) займалися вивченням образу природи в англійській мові. Проте особливості формування образу природи в англійських пісенних текстах не стали об'єктом лінгвістичних досліджень.

Образ – це суб'єктивне відтворення об'єктивного, при цьому – з позицій людини: крізь призму її почуттів, думок, уподобань, досвіду її стосунків [2, с. 91].

Мета поданої статті полягає у виявленні особливостей метафоричного осмислення лексичних одиниць на позначення явищ природи в англійських пісенних текстах.

У сучасній лінгвістиці метафоризація постає як основний засіб дослідження концептуальної системи кожного культурного соціуму. За допомогою метафори людина отримує можливість осмислити складні або ще не вивчені предметні сфери за допомогою вже існуючого у їх свідомості запасу знань та досвіду взаємодії з навколишнім світом [1, с. 4].

Так, у пісні співачки Кеті Перрі під назвою «*Firework*» номінативні одиниці *hurricane* та *rainbow* експлікують художній образ природи. Образ буревію вказує на темні полоси життя та негаразди, які в ньому трапляються: «*After a hurricane comes a rainbow*» [7]. У цих рядках співачка говорить, що не потрібно переживати через дрібниці, оскільки на нас чекає чудове майбутнє: як після буревію з'являється веселка, так і в нашому житті після негараздів обов'язково прийдуть чудові зміни.

У пісні *Hillsong United* «*Oceans (Where feet may fail)*» присутній образ океану. Ця пісня присвячена Богу та його всемогутній силі. Бог пов'язаний з небесами та природою, тому в цій пісні можна знайти безліч номінативних одиниць, які вербалізують образ природи: «*You call me out upon the waters/ The great unknown where feet may fail/ And there I find You in the mystery/ In oceans deep/ My faith will stand/ And I will call upon Your name/ And keep my eyes above the waves/ When oceans rise/ My soul will rest in Your embrace*» [6].

Номінативні одиниці, що експлікують образ природи: *waters*, *oceans*, *waves* дозволяють порівняти людську віру за своєю силою саме з могутністю

водної стихії. До того ж, глибина океану вражає так само, як і захоплюють межі людської віри.

В англomовному пісенному дискурсі досить часто використовується образ природи для передачі почуттів, зокрема кохання.

У пісні Ріанни «*Diamonds*» знаходиться значна кількість образів, які нерозривно пов'язані з природою та коханням. У рядку «*Find light in the beautiful sea/ I choose to be happy*» [8], дівчина говорить про те, що вона знайшла світло в прекрасному морі й тепер вибирає для себе шлях щастя. Цей приклад може свідчити про те, що дівчина знайшла своє кохання, своє світло у всесвіті, що метафорично представлено в образі моря. У наступних рядках «*You and I, you and I/ We're like diamonds in the sky*» [8], дівчина порівнює себе та свого коханого з діамантами в небі, тобто із зірками, що яскраво блимають на небі вночі. У пісні використано й образ сонця, що наповнює всесвіт енергією та світлом: «*At first sight I felt the energy of sun rays/ I saw the life inside your eyes*» [8]. Для дівчини це світло пов'язано з почуттям кохання й з усім її життям.

Британська співачка Адель використовує метафору «*There's a fire starting in my heart/ Reaching a fever pitch and it's bringing me out the dark*» [4] у своїй пісні «*Rolling in the deep*». У складі цієї метафори міститься номінативна одиниця *fire* «вогонь», що експлікує художній образ природи. У цих рядках зазначено, що в середині дівчини, у її душі та серці зароджується вогонь, тобто якісь нові почуття й емоції, і вони, досягаючи свого апогею, виводять дівчину з темряви та самотності.

У наступних рядках із пісні «*Youtopia*» Арміна Ван Бюрена мова йде про кохання двох людей, які мають сильні почуття один до одного. Номінативна одиниця *moonlight* уособлює в собі небо, а номінативна одиниця *cherry trees*, у свою чергу, асоціюється із землею, тобто кохання двох людей настільки вічне, як відстань від неба до землі: «*From the moonlight/ Through the cherry trees/ Open the roof and take in the view/ 'Cuz you're my sweetest dream/ Come true*» [5].

Таке кохання дарує свободу, неймовірну легкість та безмірну віру у власні сили. Номінативна одиниця *the stars* може виступати символом життєвих цілей та мрій, тих перспектив, які відкриває для них кохання: «*Hold out your hands/ And you can go anywhere/ So reach for the stars/ Cause I'll be waiting up there*» [5].

Герой вірить, що таке кохання принесе їм бажану легкість та омріяну свободу. Номінативна одиниця *air* у складі порівняння *be lighter than air* дозволяє порівняти закохану дівчину з повітрям, оскільки саме почуття кохання надає їй крила: «*And you can finally fly/ Cause you'll be lighter than air*» [5].

Образи природи використовуються не лише для опису характеру героїв пісні, але й для того, щоб передати їхню зовнішню красу.

Наприклад, у пісні Брітні Спірс «*Brave New Girl*» авторка використовує яскраве метафоричне порівняння: «*Oh, like peaches 'n' cream/ She's gonna*

wish on stars and touch the sky» [9]. У розглянутому прикладі дівчина порівнюється зі смачним блюдом – персики з вершками, що підкреслює її красоту та привабливість.

Таким чином, аналіз англомовних пісенних текстів засвідчує, що номінативні одиниці, які експлікують образ природи слугують для метафоричного осмислення життя, почуттів та внутрішнього світу людини. Так, виконавці, використовуючи образи природи, показують єднання людини і природи, порівнюють красу та характер людини з явищами природи, описують почуття як прояв сил природи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранов А. Н. Некоторые константы русского политического дискурса сквозь призму политической метафорики (“взаимоотношения бизнеса и власти”, “коррупция”) / А. Н. Баранов, О. В. Михайлова, Е. А. Шипова. – Москва: Фонд ИНДЕМ, 2006. – 84 с.
2. Гриценко В. С. Повертаючись до розмови про художній образ. Стаття друга [Текст] / Валентина Гриценко // Гуманітарний часопис. – 2013. – №1. – с. 90–99.
3. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии [Текст] / Александр Афанасьевич Потебня. - Харьков: Изд- во М. В. Потебни, 1984. – 243 с.
4. Adele – Rolling in the deep [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.azlyrics.com/lyrics/auryn/rollinginthedeep.html>.
5. Buuren Armin Van – Youtopia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.songlyrics.com/armin-van-buuren/youtopia-lyrics/>.
6. Hillsong United – Oceans [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.songlyrics.com/oceans/oceans-lyrics/>.
7. Perry Katy – Firework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.azlyrics.com/lyrics/katyperry/firework.html>.
8. Rihanna – Diamonds [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.azlyrics.com/lyrics/rihanna/diamonds.html>.
9. Spears Britney – Brave New Girl [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.songlyrics.com/britney-spears-f/brave-new-girl-lyrics/>.

УДК 811.111'276

Полякова Вікторія Артурівна

Науковий керівник – доцент кафедри мовознавства Мартос С.А.

ПРОФЕСІЙНІ СОЦІОЛЕКТИ ЯК СКЛАДНИКИ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ

Словниковий склад мови епохи постійно схильний до змін, які відстежуються і фіксуються, що дозволяє адекватно сприймати сучасну мову як живу і розвинену. Будь-яка національна мова характеризується не лише літературною лексикою, а й різними територіальними та соціальними

діалектами, яким властиві певні лексичні, граматичні та фонетичні особливості, що відрізняються від загальнонаціональних літературних норм.

Соціальні діалекти української усно-розмовної мови залишалися тривалий час поза увагою вітчизняних учених. У 90-і роки ХХ ст. стався «бум» у вивченні субстандарту, знижених стилів мови, що зумовлено вибухом цивільних і мовних свобод.

Професійні соціолекти української мови потребують всебічного та ґрунтовного аналізу мовознавцями. Незважаючи на наявність праць, присвячених вивченню соціальних діалектів української мови на сучасному етапі, немає єдності у тлумаченні та класифікації цих явищ. Це визначає актуальність нашої розвідки, мета якої полягає в короткому аналізові лінгвістичної літератури, присвяченої соціолектам, та визначенні основних понять.

У мовознавчій літературі існують досить різноманітні класифікації соціальних діалектів залежно від природи, призначення, мовних ознак та умов функціонування.

Відомий російський мовознавець В.Д.Бондалетов запропонував типологію соціальних діалектів, яку на теперішній час можна вважати загально розповсюдженою і досить широко визнаною. До соціальних діалектів вчений відносив:

- 1) професійні діалекти, «підмови» (точніше – лексичні системи), наприклад риболовів, гончарів, чоботарів тощо;
- 2) групові, або корпоративні жаргони, учнів, студентів, спортсменів, солдат тощо, головним чином молодіжних колективів;
- 3) умовні, або таємні, мови (арго) ремісників, торговців та близьких до них соціальних груп;
- 4) жаргон (арго) декласованих («блатна музика») [2, с.69].

С. Стойков поділяє соціальні діалекти на дві основні групи: професійні говори і жаргони. Жаргони у свою чергу поділяються на три види:

1. Таємні говори (фр. *argots*, нім. *Sondersprachen*).
2. Групові, або корпоративні говори (*slang*).
3. Класові говори [6].

Характеризуючи групові (корпоративні) говори, вчений зазначає, що вони на відмінність від інших видів жаргонів не призначені для того, щоб зробити мову їх носіїв незрозумілою для сторонніх осіб. Вони є своєрідною суспільною грою. Особливо широке розповсюдження вони знаходять серед солдат, учнів, студентів, спортсменів тощо – взагалі серед молодих людей.

Автор припускає, що з часом тайні говори зникнуть, професійні відмежуються ще більше, групові ж зміняться і стануть обслуговувати широке коло майбутнього суспільства [6, с.84].

Е.Туманян на основі внутрішньоструктурних, функціональних параметрів пропонує власну класифікацію соціально-диференційованих форм мови:

1. Професійні або групові, корпоративні лексичні системи (стильові). Наприклад, лексичні системи шахтарів, металургів; мова професійної інтелігенції. Іншими словами, професійний жаргон є складовою частиною, за Е. Туманян, соціальних діалектів. Корпоративні жаргони, як правило, функціонують у сфері усної мови (студентський жаргон, мова спортсменів).

2. Умовно-професійні мови і арго декласованих елементів (злодійське арго, блатні мови, таємні жаргони). Як самостійні страти, арго декласованих і умовно-професійні мови у сфері усного спілкування утворюють опозицію територіальним діалектам і узагальненим типам мови – міському та інтердіалектному койне [7, с.33].

І, Матвіяс структурує соціальні діалекти таким чином: «Під соціальними діалектами розуміють професійні говори і жаргони або арго» [3, с.12]. Автор уживає замість «професійна мова» термін «професійний говір», об'єднуючи цим поняттям професійну мову та професійний жаргон: «Носіями професійних говорів бувають переважно ремісники. Професійні говори тісно пов'язуються із суспільним розподілом праці. Вони створюються поступово з розвитком відповідної професії чи відповідного ремесла, а засвоєння їх відбувається стихійно і непомітно. Професійні говори виконують суспільно-корисну роль – вони служать мовцям для вираження певних особливих професійних явищ, для яких у літературній мові немає відповідних засобів» [3, с.12].

На думку Л.Ставицької [4, с.22], найприйнятнішою є така термінологічно-поняттєва парадигма соціальних діалектів: арго, жаргон, професійний жаргон, сленг.

Термін «професійні жаргонізми» вживають звичайно на позначення образно-експресивних, лаконічних слів та висловів, що мають нейтральні відповідники й побутують переважно в усному мовленні людей окремої професії чи роду занять, об'єднаних спільністю інтересів, звичок, соціального становища.

Л.Ставицька стверджує, що «всі соціально-професійні групи продукують жаргонні назви, але не всі однаковою мірою здатні розривати шкаралущу професійно-групової замкненості і ставати надбанням інтержаргону, розмовної мови, міського сленгу тощо» [5, с. 57]. Професійні жаргонізми, яким судилось стати «на слуху», улилися в ширші страти, як правило, є належністю відносно відкритих соціально-професійних груп, як-от: спортсмени, водії, перукарі, музиканти, журналісти, комп'ютерники, бізнесмени, «човники», ріелтери (ті, хто працює у сфері нерухомості), наприклад: *граки, грачувати* — з мови водіїв; *фанера, солянка* — музикантів, *смажені факти* — журналістів та ін. До відносно закритих соціально-професійних груп можна зарахувати тих, хто торгує на базарі (вуличні крамарі почасти створюють таємні мови, арго, зміст яких абсолютно недоступний для стороннього спостерігача); професійні спільноти банкірів, бухгалтерів, науковців, виробничо-технічні колективи; тих, хто має спільне

хобі, футбольних фанів і подібне. Зрозуміло, що склад і характер обох типів професійних груп варіюють у кожен історичну епоху.

У сфері окремої професійної комунікації іноді з'являються номінації, що позначають явища або поняття непрофесійної діяльності: екзистенційна чи емоційно-психологічна сфера особистості, життєві побутові ситуації, міжособистісні стосунки тощо. Такі найменування на лексичному рівні звичайно зберігають зв'язок з вихідною професійною сферою, але референція їх значно віддаляється від останньої, наприклад: *монографія* «пляшка горілки» (з мови науковців). Подібні одиниці не є професійними жаргонізмами у власному розумінні цього слова, оскільки містять лише натяк на вихідне професійне джерело і є досить віддаленими від професійно-діяльничої сфери. Їх варто вважати професійною зниженою розмовною мовою, яка здатна поповнювати розмовний шар лексики.

Професійним сленгом називають ненормативну, неформальну, стилістично знижену, функціонально обмежену, переважно розмовну мову представників певної професії, що використовується з метою здійснення певних мовленнєвих функцій (експресивної, оцінної, корпоративної, пейоративної, евфемістичної тощо) і складається з одиниць – сленгізмів, які мають різну лексикографічну маркованість [1, с. 294].

Професійні субмови (професійний жаргон, професійний сленг, професійна просторозмовна мова) виникають у результаті взаємодії самої мови з таким соціальним чинником, як професійне членування суспільства, але, виникнувши в результаті взаємного впливу як суспільного, соціального чинника, так і власне лінгвістичного, професійна лексика стає потім надбанням самої мови.

Отже, незважаючи на досить значну кількість наукових праць, присвячених вивченню соціолектів та їх класифікації, невирішеними залишаються ще багато питань, пов'язаних з цим мовним явищем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балабін В.В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу: дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Балабін В. В.; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2002. – 308 с.
2. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. / В. Д. Бондалетов. – М.: Просвещение, 1987. – 160 с.
3. Матвіяс І.Г. Українська мова і її говори / І. Г. Матвіяс. – К.: Вища шк, 1990. – 142с.
4. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови / Л. О. Ставицька. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
5. Ставицька Л. Проблеми й аспекти вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект / Л.О. Ставицька // Укр. мова. – 2001. – № . – С. 55–68.
6. Стойков С. Социальные диалекты (на материале болгарского языка) / С. Стойков // Вопр. языкознания. – 1957. – № 1. – С. 78–84.
7. Туманян Э. Г. Язык как система социолингвистических систем.

УДК 371.32:821.161.2:371.275

Пуголовка Валерія Олегівна
Науковий керівник – доцент кафедри української літератури
Бондаренко Л.Г.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН КОНСТРУКТОРА ТЕСТІВ Plickers НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Концепція Нової української школи вимагає від сучасного вчителя вмінь добре орієнтуватися у комп'ютерному світі та використовувати найновіші освітні ресурси, додатки і технології. Вони дозволяють по-новому провести традиційний урок. Пропонуємо зупинитися на такій формі діагностики рівня навчальних досягнень школярів, як тести. Це специфічний вид завдань, що завдяки чисельності коротких запитань допомагає швидко перевірити індивідуальний рівень засвоєння учнем значного обсягу інформації. За ступенем активізації мислення вони бувають закриті, напіввідкриті і відкриті [4, с.93-94].

Сьогодні існує безліч програм, що дають можливість працювати в різних напрямках та створювати власні тестові завдання. Наприклад, Google Форми, Quizlet, Proprofs, Kahoot, ClassMarker, Plickers, Easy Test Make – платформи-конструктори для створення тестів; LearningApps.org, Socrative, Stepiк, Mentimeter, EDpuzzle – інтернет сервіси для розробки тестових завдань.

Комп'ютерне тестування має низку переваг. Це швидкість, автономність, комфорт учнів, оперативність, об'єктивність оцінювання, конфіденційність, економія часу на перевірку, універсальність, можливість застосування технічних засобів. Як свідчить практика, воно є більш цікавим для учнів, порівнюючи із традиційними формами опитування [2].

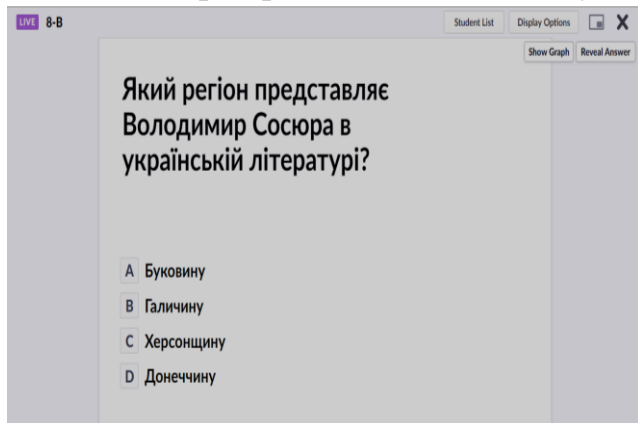
Використали можливості Plickers під час виробничої практики на уроці української літератури у 8-му класі на тему «Поезія Володимира Сосюри «Любіть Україну» [3, с.153]. Шкільний підручник знайомить учнів із короткими відомостями про життя автора, повідомляє про тернистий шлях вірша «Любіть Україну» [1, с.60]. Після тексту поезії подаються відомості із теорії літератури, а у рубриці «Відтворюємо прочитане» – розроблені О. Авраменком тести [1, с.63]. Матеріал підручника відповідає чинній навчальній програмі, що передбачає ознайомлення школярів із короткими відомостями про життя поета, патріотичними, інтимними, пейзажними мотивами його творчості, обговорення питання про любов до Батьківщини як важливий складник життя людини. У рубриці «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності» перераховані предметні компетентності, що мають бути сформовані під час опрацювання цієї теми: «Учень / учениця виразно і осмислено читає твори, аналізує їх, визначає і коментує художні засоби в них; знає і пояснює відмінність між патріотичною та інтимною

лірикою» [3, с.153]. Саме ці компетентності можна перевірити за допомогою тестів. Наприклад, перевіряючи наскільки учні вміють визначати художні засоби у вірші, запропонували їм таке завдання:

Який художній засіб використано у рядку «Любіть Україну, як сонце, любіть, як вітер, і трави, і води...»? ?

- A. Епітет
- B. Порівняння
- C. Метафора
- D. Звертання.

Для перевірки вміння аналізувати вірш учні мали дати відповідь на такий тест:

«Всім серцем любіть Україну свою, – і вічні ми будемо з нею». Ці рядки в композиційній будові твору є:

- A. Експозицією
- B. Кульмінацією
- C. Зав'язкою
- D. Розв'язкою.

Для створення тестових завдань використали онлайн конструктор

Plickers [5]. У кожного учня на парті були картки, на яких у вигляді QR-коду закодовані 4 відповіді. Учень має підняти код із правильною відповіддю

догори, а вчитель за допомогою камери смартфона миттєво зчитує обрану ним відповідь. Великою перевагою тестування за допомогою Plickers є те, що одразу можна бачити правильність відповідей учнів поіменно, оскільки у відповідному додатку створюється список класу.

Рис.1. Онлайн конструктор тестів Plickers

Для демонстрації роботи програми додаємо скріншот (рис.1) та фотоілюстрацію (рис.2). Додатковими перевагами Plickers є те, що вчитель на своєму акаунті цього конструктора має сторінку із журналом класу, де одразу виводяться результати тестування кожного

учня у відсотках.

Апробація онлайн конструктора тестів на уроках також засвідчила, що якщо у класі навчаються багато учнів або тестування проходить не у підгрупі, то Plickers може не сканувати відповіді всіх школярів одразу, і треба додатково підходити і сканувати коди останніх парт. Це займає певний час, якщо тестових завдань багато. Важливим фактором ефективної роботи цього конструктора є наявність якісного

Рис. 2. Використання Plickers на уроці
інтернету. Слід додати, що такий вид роботи є досить цікавим та комфортним для учнів, вони можуть змінити свій варіант відповіді у будь-яку хвилину. Також тестування за допомогою Plickers дає можливість оперативно та об'єктивно оцінювати учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авраменко О.М. Українська література: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. Авраменко. – К.: Грамота, 2016. –126 с.
2. Майоров А.Н. Теорія і практика створення тестів / А. Майоров. – Москва: Інтелект центр, 2001. – 296 с.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України + опис ключових змін. 5–9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2017. – 153 с.
4. Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі / Г. Токмань. – К.: Академія, 2012. – 312 с. – (Альма-матер).
5. Онлайн конструктор тестів Plickers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.plickers.com/recent>.

УДК 372.881.111.1

Реуцька Валерія Сергіївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О.А.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ми живемо в час глобалізації, коли співпраця з різними країнами відіграє одну з найважливіших ролей у розвитку держави і, отже громадян. Відомо, що майбутнє будь-якої країни закладено в молодшому поколінні, таким чином саме прилучення до розвитку, перш за все, має починатися зі школярів. Саме формування соціокультурної компетенції має забезпечити їхню здатність практичного застосування знань англійської мови в повсякденній діяльності.

Вивченням соціокультурної компетенції займалися Н.А.Саланович, О.Д. Мітрофанова, Н.Д. Гальськова, В.В. Сафонова, М.Р.Коренева, І.Л. Бім, С.В.Беляєва, Д.С.Мельникова, І.Е.Ріске та ін.

Закладення стійкого фундаменту базових знань, умінь і навичок має розпочинатися з молодших класів, а в середній школі діти продовжують розвиватися далі, розширюючи знання, уміння та навички в рамках основних компетенцій із різних предметів. Кожен предмет в основній школі розвиває і створює певне уявлення про світ у школярів. Одним з основних предметів є іноземна мова, що розвиває учнів на інтернаціональному рівні, допомагаючи формувати більш цілісну картину світу.

Важливим елементом вивчення будь-якої мови є вивчення культури, традицій та історії країни, мова якої вивчається. Усе це і є суттю

соціокультурної компетенції. Вона містить у собі розвивальну, практичну і виховну цілі, що є головними завданнями в навчанні учня, і, отже, розвиває освічену, культурно-ерудовану особистість в майбутньому [5]. Компетенція включає в себе вивчення автентичних текстів, таких як художні твори, статті, реклами і т. п.

Соціокультурна компетенція – це сукупність знань про національно-культурні особливості країни мови, що вивчається, культури мовної поведінки й здатність користуватися цими знаннями в процесі спілкування [1]. Її формування виховує школяра етично й естетично. Однією з частин є вивчення самого народу, наприклад, історію, відомих письменників і вчених тощо.

Формування соціокультурної компетенції залежить не тільки від учня, а й від учителя. Він повинен володіти певними навичками, щоб повною мірою вплинути на школяра. Наприклад, учитель повинен володіти країнознавчими й культурними знаннями про країну, мова якої вивчається; широкий лексичний запас слів; уміння сприймати іноземну мову на слух тощо.

Не варто забувати, що одним із головних компонентів соціокультурної компетенції є діалог культур [3]. Це має на увазі, що явище не є суто одностороннім, тобто школярі не тільки вивчатимуть культуру, а й донесуть до навколишнього світу красу нашої культури. Адже здатність зрозуміти й прийняти іншу культуру є умовою успішної комунікації в сучасному світі.

На уроках іноземної мови варто поєднувати різні методики викладання, щоб інтерес учнів не пропадав. Це означає, що вчителю-предметнику потрібно поєднувати пасивний, активний та інтерактивний методи навчання на уроках. Найбільш продуктивними вважаються активний та інтерактивний методи навчання, тому що це як взаємодія вчителя і учня, так школярів один з одним, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

У сучасній педагогіці вже є немало ефективних засобів розвитку соціокультурної компетенції. Одним із початкових етапів розвитку соціокультурної компетенції є фольклор, що містить у собі прислів'я та приказки [4]. Їх можна використовувати на початку уроку як наочний приклад або попросити назвати еквівалент, але тільки рідною мовою школяра. З їх допомогою можна дізнатися нові фразеологічні одиниці, особливості побуту народу та т. п.

Основним засобом вивчення культури є художня англomовна література. Вона відображає реальність певної країни, допомагаючи учням поринути в іншу культуру і, можливо, в іншу ментальність, при цьому не залишаючи кімнати, що є непоганою альтернативою, якщо в учня немає можливості самому поїхати і відчути на собі відмінність й подібність культур.

На жаль, підрастаюче покоління найчастіше забуває про існування літератури, віддаючи перевагу музиці. Учителям варто звернути увагу учнів на текст самих пісень, адже він теж містить частину культури й розповідає певну історію, що може бути пізнавально для школярів.

Ще одним засобом розвитку є відеоматеріали [2], що базуються на принципі наочності. Вони впливають на учня, комбінуючи слухову і зорову наочність, через що сприйняття і, отже, запам'ятовування відбувається ефективніше.

Не варто забувати про інтерактивні методи навчання, такі як гра, вікторина або тест. Вони допомагають учням активізувати раніше отримані знання, у формі гри дізнаватися нову інформацію, що сприяє підвищенню інтересу до вивчення, також покращує здатність роботи в команді і т. п.

Таким чином можна сказати, що в сучасній педагогіці існує багато способів активізації соціокультурної компетенції школярів. Для її успішного формування вчитель-предметник повинен застосовувати на уроках різні види роботи, підвищуючи інтерес до англomовної культури й навчання в загальному. Учитель повинен використовувати фольклор, художні англomовні тексти, відеоматеріали й англomовні пісні для більш повного уявлення про навколишній світ у школяра основної школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Текст] / Э.Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : ИКАР, 2010. – 448 с.
2. Михайлова С. В. Использование видеоматериала как средства формирования социокультурной компетенции в процессе обучения иностранному языку [Текст] / С.В. Михайлова, О. В. Михайлова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2014. – № 10–1 (40). – С. 143–146.
3. Ощепкова В.В. Страноведческий материал на уроке английского языка [Текст] / В. В. Ощепкова // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 1. – С. 77–83.
4. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам [Текст] / Е. Н. Соловова. – М. : Просвещение, 2003. – 239 с.
5. Сысоев П.В. Язык и культура: в поисках нового направления в преподавании культуры страны изучаемого языка [Текст]. / П. В. Сысоев. – Иностранные языки в школе // ИЯТТТ. – 2001. – № 4. – С. 12–17.

УДК 811.11 : 81'42

Саввіна Олена Андріївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О.А.

ДОМІНАНТНІ КОМПОНЕНТИ ІДІОСТИЛЮ СТВЕНА ФРАЯ

Проблема ідіостилю письменника, що є відображенням його творчої позиції по відношенню до системи мови та її виразного потенціалу, розроблюється вченими в руслі лінгвостилістики, теорії художнього тексту,

психолінгвістики, когнітології, літературознавства. Дослідженням проблем авторського ідіостилю займалися Л. М. Гаспарова, В. П. Григор'єва, Ю. К. Щеглова, М. А. Караваєва, Ю. Н. Караулов, С. Ю. Преображенський та ін.

У сучасній лінгвістиці існує проблема, пов'язана з розумінням самого феномена ідіостилю. Вона полягає у відсутності єдиної загальноприйнятої точки зору на зміст цього поняття. Формування поняття «ідіостиль» розпочинається в працях О. І. Єфімова, який визначає його як «індивідуальну систему побудови мовленнєвих засобів, яка виробляється й застосовується письменником при створенні художніх творів», а також як «характерного для письменника способу добору та вживання слів», що відображає світогляд автора [4, с. 166].

За Ю. М. Карауловим ідіостиль втілює ряд компонентів:

- фрагмент мовної картини світу автора, тобто його лексикон, семантикон, граматикон, за допомогою яких моделюється художній світ твору, відбивається авторське бачення навколишньої дійсності;
- інформаційний тезаурус творця тексту, відображений в естетичній формі;
- цілі та мотиви творця, що спонукали його до створення творів і знайшли відображення в ідейно-художніх особливостях тексту» [5, с. 3].

Ідіостиль є комплексним утворенням, і для його характеристики потрібно з'ясувати, яким чином виділяти основні компоненти, що складають основу ідіостилю письменника. При різноплановості підходів, практично у всіх роботах підкреслюється така властивість ідіостилю, як системність: ідіостиль є «структурно єдиною і внутрішньо пов'язаною системою засобів і форм словесного вираження» [2, с. 105]. Дослідження ідіостилю передбачає виявлення системи смислів, властивих автору, таких, які відрізняють його від інших авторів.

І. Вечоркін пропонує чіткий алгоритм, за яким можна охарактеризувати ідіостиль письменника:

- вилучити з текстів авторських творів якнайбільше типових носіїв стилю;
- з'ясувати чинники, що зумовили наявність саме цих носіїв у текстах;
- звести ці чинники й носії в одну естетичну систему;
- визначити домінантні носії з високою частотністю вживання;
- визначити другорядні носії, частотність уживання яких є нижчою, але які теж є сталими;
- визначити найвпливовіші для текстів письменника чинники [1, с. 129].

Дослідник виділяє чинники двох видів – обов'язкові та можливі, які впливають на формування ідіостилю письменника. Обов'язковими вважаються чинники, що є актуальними передумовами формуванні ідіостилю будь-якого письменника, до них відносяться такі чинники:

- соціально-історичні умови, у яких живе письменник;

- особливості обдарування письменника;
- своєрідність його психічного складу;
- світогляд письменника;
- особливості його життєвого досвіду;
- літературні традиції й новаторство;
- обраний автором об'єкт творчості [1, с. 130].

О. Дойчик стверджує, що для характеристики ідіостилю будь-якого письменника, необхідно виділити доміанти його ідіостилю – комплекс когнітивних, емотивних та естетичних еталонів, характерних для особистості, які слугують психічною основою метафоризації і вербалізації картини світу в художньому творі та визначаються системою особистісних цінностей [3, с. 8]. Домінанта надає можливості досягнути естетичні принципи побудови індивідуального авторського стилю. Домінантний аналіз ідіостилю має великі перспективи з огляду на можливості презентації авторського індивідууму крізь призму певного виокремленого елемента.

Отже, ґрунтуючись на науковому доробку лінгвістів, можна стверджувати, що процес характеристики ідіостилю письменника на основі одного чи декількох текстів його творів полягає у визначенні засобів, які вживаються найбільш частотно, і тому набувають статусу доміант, які визначають ідіостиль автора.

Слід зауважити, що в лінгвістичній літературі немає уніфікованої класифікації цих доміант, оскільки скласти її неможливо, адже тексти творів, що належать різним авторам, є унікальними комбінаціями таких мовних засобів. Вивчення ідіостилю будь-якого письменника має ґрунтуватися на постулаті про єдність двох сторін функціонування мови – лінгвістичної та екстралінгвістичної, оскільки екстралінгвістичними передумовами появи ідіостилю письменника є його особистість, життєвий досвід, творчий характер діяльності, активність у пошуку засобів для точнішого висловлення думки, тобто весь комплекс психологічних і мовних факторів [6, с. 95–99].

Стівен Фрай є яскравою фігурою в сучасній британській культурі. Для характеристики його ідіостилю важливо розуміти, що прояви його творчої індивідуальності не обмежуються лише письменництвом, Фрай розкрив свій талант і в інших сферах, виступаючи в ролі актора, режисера, коміка, телеведучого. Окрім цього, Стівен Фрай має активну соціальну позицію, є засновником декількох соціальних проєктів, спрямованих на підтримку соціально незахищених верств населення. Письменник є видатним майстром слова, іронічним і яскравим представником нової англійської письменницької школи, творчість якого бере витоки в традиціях англійської.

Аналіз творів Стівена Фрая дозволив виділити доміанти його ідіостилю, якими виявилися метафоричність, інтертекстуальність та вживання оказіональних слів.

Так, у романі «Брехун» автор доносить до читача своєрідне ставлення до любові, знань, до того, яким чином працює людський мозок та пам'ять.

Метафорично кохання представлено С. Фраєм як захворювання (*Ithadtakenhimtwopainfultermstoidentifythesymptoms ... Itwaslove*) та таємниця (*Lovew as Adrian's guilty secret*); у пам'яті, як в альбомі, людина фіксує все те, що відбувається з нею в житті (*the privatealbum of his memory*); а знання він представляє як щось матеріальне (*exhibition of stolen goods*).

Оказіональні утворення, що вживаються в романах С. Фрая, належать до різних типів (фонетичні, словотвірні, лексичні, граматичні). Наприклад, у виразі *Jessica Christ, man, I'm talking about love!* автор замінює вираз *Jesus Christ* на співзвучний – *Jessica Christ*, створюючи іронічний контекст шляхом використання, з одного боку, гри слів, а з іншого – алюзії, оскільки Джесіка Крайст не є вигаданим ім'ям, це ім'я сучасної американської письменниці.

Усі романи Стівена Фрая пронизано інтертекстуальними зв'язками, найбільш частотними з яких паралелі, що автор проводить із Біблією, творами Шекспіра, давньогрецькою міфологією. Також у текстах творів згадується велика кількість сучасних письменнику особистостей.

Подальші перспективи дослідження полягають у поглибленому вивченні кожної з виділених домінант.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вечоркін І.О. Проза Івана Франка: Ідіостильові проявники [Текст]/ І. О. Вечоркін // Українське літературознавство. – 2014. – Вип. 78. – С. 126–140.
2. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика [Текст] / В.В. Виноградов. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – 256 с.
3. Дойчик О. Я. Ідіостиль Джуліана Барнса у лінгвоконцептуальному вимірі [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Я. Дойчик. – Х., 2012. – 20 с.
4. Ефимов А.И. Стилистика художественной речи [Текст]: [научное издание] / А.И. Ефимов. – М. : Изд-во МГУ, 1957. – 448 с.
5. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность [Текст] / Ю. Н. Караулов. – М.: Изд-во ЛКИ, 2010. – 264 с.
6. Котюрова М.П. Идиостиль (индивидуальный стиль, идиолект) [Текст]/ М.П. Котюрова// Стилистический энциклопедический словарь русского языка [под ред. М.Н. Кожинной]. – М. : Флинта ; Наука, 2003. – С. 95–99.
7. Fry S. The Liar [Електронний ресурс] / Stephen Fry. – NY :SohoPress, Inc., 1994. – 280 р. – Режим доступу : <http://booksonline.com.ua/view.php?book=100481>.

ЕТНОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА В ТЕКСТІ РОМАНУ "THE INNOCENT" АНГЛІЙСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ МАГДАЛЕН НЕБ

У статті розглядаються основні способи передачі етнокультурної особливості художнього тексту, реалізовані в романі "The Innocent" англійської письменниці Магдален Неб. У результаті аналізу тексту роману робиться висновок про те, що етнокультурна складова в тексті реалізується безеквівалентною та конотативною лексикою.

Ключові слова: вербальні лакуни, невербальні лакуни, художній світ.

Сучасний підхід до творення художньої дійсності передбачає змішування декількох культур у межах одного просторо-часового виміру художнього світу. Таке бачення створеної в тексті автором дійсності обумовлено об'єктивною реальністю сьогодення, коли комунікація є міжкультурною, тобто досить різноманітною та багатогранною.

Актуальним є загальна спрямованість філологічних студій на вивчення як міжкультурної комунікації взагалі, так і особливостей взаємодії кількох культур через текст. Вони охоплюють усі рівні та аспекти взаємодії двох або кількох локальних культур. У фокусі уваги вчених-поетологів знаходиться текст та мовно-мовленнєві явища. Художня дійсність у переломленні крізь свідомість представників різних культур постає багатовимірним та фактурним об'єктом, актуалізованим номінативними диницями.

Метою статті є спроба охарактеризувати роман "The Innocent" англійської письменниці Магдален Неб із позицій лінгвістичних особливостей творення етнокультурної складової тексту. Задля досягнення поставленої мети послуговуватимось методом лексико-семантичного та стилістичного опису мовленнєвих одиниць на позначення об'єктивності та світобачення, характерних для італійської культури.

Основний виклад матеріалу. До компонентів культури, що мають національно-специфічне забарвлення, можна віднести насамперед такі [2]:

- а) традиції (або сталі елементи культури) та звичаї;
- б) повсякденну культуру, що тісно пов'язана з традиціями;
- в) вербальну та невербальну поведінку (звички представників певної локальної культури, прийняті в цьому соціальному колінорми спілкування), а також пов'язані з нею кінестетичні коди, які використовують представники лінгвокультурної спільноти;
- г) "національні картини світу", що відображають особливості сприйняття навколишнього середовища, національні особливості мислення представників тієї чи іншої культури.

Перше місце серед національно-специфічних компонентів культури посідає мова [1]. Насамперед, мова сприяє тому, що культура може бути як засобом спілкування, так і засобом розмежування людей. Мова є символом приналежності її носіїв до певної соціальної спільноти. Звернімось безпосередньо до проблеми тексту як засобу творення етнокультурної особливості мовлення. Філософське бачення тексту зауважує, що бути текстом – це значить належати до особливого світу, світу соціальної комунікації [4, с. 16]. У галузі соціальної комунікації здійснюється трансляція досвіду діяльності людини. Оперуючи з текстами за нормами комунікації, притаманними якійсь культурі, суб'єкт здобуває цей досвід, залучає його до власного світовідчуття, власного розуміння та ототожнювання дійсності. Саме таким чином він розуміє текст. Розуміти можна лише тексти. Розуміння, в свою чергу, демонструє ставлення суб'єкта, що володіє нормами цієї культури, до створеного в межах неї тексту. Текст є при цьому засобом комунікації, своєрідним каналом передачі соціального досвіду [1; 3]. Саме під час передавання соціального досвіду формуються ситуації міжкультурного діалогу. Контактуючи з іншою культурою (інокультурним текстом), реципієнт сприймає її крізь форми уявлення своєї власної локальної культури. Саме це робить незнайомі факти чужої культури незрозумілими. Національна специфіка існування культурних фондів, якими користуються носії двох або кількох контактуючих культур, утворюють вербальні та невербальні лакуни. Вперше на термін “лакуна” звернув увагу (але не вживаючи його) А. Євлахов у своїй роботі “Введение в философию художественного творчества. Опыт историко-литературной методологии” [5]. Поняття “лакуни” розробляється в сучасних дослідженнях Ю.А. Сорокіна, І.Ю. Морковіной, В.А. Муравйова та інших [4; 5; 6].

Зважаючи на той факт, що англійська письменниця Магдален Неб у романі *The Innocent* створює італійськомовний світ та реальність італійського містечка, то виникає ситуація контакту англійської культури з інакомовною – італійською. Яким чином автор вирішує проблему передачі італійського колориту – це основне питання нашого дослідження.

У результаті лінгво-семантичного та лінгво-стилістичного дослідження тексту роману виявлено, що основним засобом вираження етнокультурної специфіки італійського світу є вживання номінативних одиниць на позначення відомостей про культуру країни, як от:

- безеквівалентна лексика,
- конотативна лексика,
- стійкі мовні формули,
- невербальні засоби комунікації,
- реалії,
- фонові знання і т. д.

Так, найпоширенішим засобом творення специфіки етнокультурного художнього середовища в досліджуваному романі є безеквівалентна лексика. Прикладом такого слововживання є власні назви, такі як імена персонажів,

як-от: *Esposito, Guarnaccia, Perruzzi, Beppe, Maria Pia, Pippo, Lapo, Lucia, Clementina, Lorenzinz, Verdi, Maestrangelo, Giovanni, Teresa, Toto*. Переважна більшість імен персонажів є італійськими, що дає розуміння читачеві про дійових осіб як представників певної культури. На контрасті з зазначеними іменами виступає ім'я персонажа-жертви *Akiko*, яке є японським відповідно до національної приналежності його власника та за функціональним призначенням має виділятися з-поміж інших дійових осіб роману.

Географічні назви, назви установ та локацій, місцевих жителів формують ще один етноспецифічний пласт номінативних одиниць тексту роману, як-от: *Pisa, Romana, Florentines, the Boboli Gardens, piazza, signora, Mazzetta, Maggio, Captain, Ponte Vecchio, Medici stool the Palazz Ulderighi, trattoria, American, French, News paper correspondent, amphitheatre*

Додатковим засобом створення іншокультурної атмосфери виступають загальні назви, характерні для країни, в якій відбуваються події роману, наприклад, номінативні одиниці *marshal, carabinieri* тощо відразу відсилають читача до Італії, оскільки саме в цій країні називають подібним чином служителів закону.

Конотативна лексика, реалії, фонові знання відіграють значущу роль у формуванні образів персонажів у читача, проте зазначені засоби формування етноспецифіки художнього світу роману залежить від компетентності особистості та впливають на оцінку характеристику персонажів, аніж на сприйняття художньої реальності в цілому.

Висновки. Отже, матеріал дослідження дозволяє зробити висновок, що в романі "*The Innocent*" англійської письменниці Магдален Неб превалює безеквівалентна лексика для створення загальної атмосфери італійської культури, а конотативна лексика, стійкі мовні формули, невербальні засоби комунікації, реалії, та фонові знання використовуються з метою вималювати образи персонажів- представників італійської та японської культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. – М. : Языки русской культуры. 1999.
2. Крабб Г. Методика предупреждения трудностей восприятия национальнокультурной специфики русского художественного текста в процессе обучения ганских студентов-филологов. Автореф. канд. пед.наук. – М. 1991. – С. 20.
3. Язык, сознание, коммуникация : Сб. статей / Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2004. – Вып. 26. – 168 с. ISBN 5-317-00981-2
4. Антипов Г.А., Донских О.А., Марковина И.Ю., Сорокин Ю.А. Текст как явление культуры. Новосибирск, 1989. Ахманова О.С., Гюббенет И.В. "Вертикальный контекст" как филологическая проблема // Вопросы языкознания, 1977, № 3.
5. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Москва, 1990.

6. Муравьев В.Л. О языковых лакунах // Иностранные языки в школе. 1971, № 1.
7. Потенция А.А. Мысль и язык. Київ, 1993.
8. Сорокин Ю.А. Лакуны как сигнал специфики лингвокультурной общности // Национально-культурная специфика речевого поведения. Москва, 1982. Степанов Ю.С. Стилистика французского языка. Москва, 1965. ОзАмос. "Черный ящик". Иерусалим, 1996.

УДК 811.111'25'373.21

Сергеева Римма Павлівна
Науковий керівник – старший викладач
кафедри практики іноземних мов Шелдагасєва Г. О.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ КУЛЬТУРОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ КРАЄЗНАВЧИХ ТЕКСТІВ ПРО ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ)

Значення перекладу культурних реалій в умовах розвитку міжкультурних стосунків різних країн та у контексті сучасної інтеграції України в Європу постійно зростає. На нинішньому етапі розвитку суспільства у часи інтенсифікації контактів між людьми через посилення глобалізаційних процесів у світі зростає потреба у теоретико-практичних дослідженнях перекладу краєзнавчих текстів як носіїв інформації про національний колорит та самобутність країни. Посилення інтересу до перекладу краєзнавчих текстів та культурних реалій відповідає сучасній тенденції відродження національно-культурної ідентифікації українців, поглибленню досліджень у галузі історії та краєзнавства, розвитку туристичної сфери Південних регіонів України та сприяє поширенню знань про нашу країну та рідний край у світі.

Таким чином, метою цієї статті є дослідження особливостей *перекладу культурних реалій Півдня України англійською мовою*. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: 1) проаналізувати лінгвокультурні особливості перекладу краєзнавчих текстів; 2) встановити шляхи відтворення краєзнавчих реалій у перекладі; 3) описати специфічні проблеми перекладу південноукраїнських власних назв. Матеріалом для дослідження стало сорок одне есе англійською мовою, виконане студентами Херсонського державного університету на базі наукового об'єднання «Актуальні питання країнознавства та краєзнавства» в рамках проекту «Відкриваємо Херсон англійськомовному світові» у 2017-2018 роках; сорок одне англійськомовне есе включене до електронного каталогу та опубліковане на сайті Бедфордширського університету (Великобританія); есе також увійшли до каталогу Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олесея Гончара, де опубліковані на сайті відділу літератури іноземними мовами.

Проблема перекладу культурних реалій була досліджена у працях таких учених, як І. Алексєєва, Н. Гарбовський, В.Гізер, В. Демецька, І. Пастирська тощо. Південь України є туристичною меккою нашої країни, наділеною особливим колоритом та багатою історією, але, на жаль, англомовних джерел, присвячених Півдню України, вкрай мало. Беручи до уваги те, що з кожним роком цей регіон відвідує все більше іноземців, видається необхідним дослідити особливості перекладу культурних реалій саме цього краю. Актуальність дослідження перекладу культурних реалій Півдня України також продиктована певним браком досліджень цієї проблематики у сучасній лінгвістиці та недостатньою забезпеченістю у медіапросторі якісними англомовними текстами про Південь України.

Досліджуючи особливості перекладу культурних реалій Півдня України, не можливо не дослідити особливості краєзнавчих текстів. Завдання перекладача – передусім глибоко ознайомитися з особливостями матеріалів, що підлягають перекладу і, у нашому випадку, ретельно вивчити специфіку краєзнавчих текстів. Переклад завжди охоплює як мову, так і культуру, хоча б тому, що ці два поняття нероздільні [5, с.173]. Мова є лінгвальним відображенням культури, відображенням культурних понять та явищ за допомогою лінгвістичних засобів. Перекладачі краєзнавчих текстів, повинні звертати особливу увагу на культурне середовище мови оригіналу, оскільки саме культурні особливості є першочерговою прагматичною наповненістю процесу перекладу краєзнавчих текстів. При перекладі цих текстів перед перекладачем постійно постає проблема відображення культурних аспектів мови оригіналу в мові перекладу: національно-специфічних реалій суспільного життя, матеріального побуту певного народу чи країни, адже саме вони є першочерговою прагматичною наповненістю краєзнавчих текстів. Перекладачеві нерідко доводиться шукати особливі засоби для передачі смислових і стилістичних складових оригіналу. У такому випадку досягається прагматична еквівалентність між оригіналом і перекладом [4, с. 265]. Для досягнення адекватного перекладу та збереження прагматичного ефекту фахівець повинен володіти фоновими знаннями, оскільки різниця між культурами створює більше проблем для перекладача, ніж різниця у мовній структурі [3, с.169].

Переклад реалій становить частину проблеми передачі національного та історичного колориту певної країни. За Р. Зорівчак, «реалії – це моно- й полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких уміщує (у плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача»[3, с. 58]. Переклад реалій як специфічних слів для певного народу або країни вимагає від перекладача особливої уваги. Хоча мова йдеться про поняття та предмети, котрим можна дати конкретний опис або визначення, при їх передачі мовою перекладу можливі значні відхилення та варіанти. Для того щоб правильно передати певні поняття у мові оригіналу,

необхідно мати знання про дійсність, про яку йдеться мова у тексті оригіналу, тобто володіти фоновими знаннями [1, с. 266].

Методи перекладу реалій залежать від ступеня їх новизни в мові оригіналу, від рівня їх поширеності серед мовців цільової країни, особистого чинника перекладача та мети перекладу [3,с.152]. Наші спостереження засвідчили, що слова-реалії, пов'язані з Півднем України, найбільш доцільно відтворювати такими способами:

- транскодування : *The size of the well was impressive: the depth was 80 meters, the width was 4 meters, and the walls were lined with **Ingulets stone*** [6].

Головною позитивною якістю транскодування є його максимальна стислість. Завдяки транскрипції та транслітерації створюється певний експресивний потенціал: у контексті слів рідної мови транскрибоване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності. Але все ж використовувати цей прийом треба дуже обережно, так як перенасиченість тексту транскодованими реаліями не зближує читача з оригіналом, а навпаки віддаляє.

- комбінована реномінація: *Kherson became the economic and political center of Novorossia (meaning «New Russia» - so they called the region of the Northern Black Sea Coast then)*[6].

Комбінована реномінація – транскрипція з описовою перифразою. У проаналізованих нами есе комбінована реномінація, порівняно з іншими способами перекладу реалій, застосовувалася найчастіше. Використовуючи реномінацію, перекладач зберігає автентичне звучання слова й національний колорит та водночас роз'яснює слово. Це досить ефективний, хоча й багатослівний, спосіб максимальної передачі семантики реалій, зв'язаний з лінійним розширенням тексту.

- дослівний переклад (калькування): *The most famous are **Park of Glory and the River Front Alley, which are always filled with romantic young lovers and happy seniors*** [6].

Надмірне вживання кальок загрожує появою буквализму у перекладі. Перекладачу слід використовувати цей спосіб перекладу лише тоді,коли у мові перекладу дійсно відсутнє відповідне слово або словосполучення.

- напівкалькування: *The Nazis executed people in the square where the **Privozny Bazaar** used to be* [6].

- описовий переклад: *Larisa could not join because she **had school in the evenings (with too many students attending the school where she studied, there were morning and evening academic shifts)*** [6]. *Лариса не могла вступити до гуртка, тому що займалася у **вечірній школі**.*

За допомогою описового перекладу можна адекватно передати зміст слова, при цьому опис не повинен бути надто докладним і складним. За цього виду перекладу дещо втрачається національний колорит реалії.

Перекладаючи тексти про Південь України та Херсон зокрема, перекладачі стикаються зі специфічними проблемами перекладу, серед яких можна виділити переклад власних назв. Основним способом перекладу

власних назв прийнято вважати транскодування. За С. Влаховим та С. Флоріним, до транскрибування власних назв слід підходити по-різному, у залежності від того, чи має власна назва вже затверджений графічний вигляд у мові перекладу чи її потрібно транскрибувати [2, с. 327]. Під час аналізу есе, виконаних у рамках проекту «Відкриваємо Херсон англomовному світові», було виявлено групу топонімів, при перекладі яких англійською мовою застосовувався метод транскрипції з елементами транслітерації: *Tavriysky district, Zabalka, Kindiyka*. Деякі власні назви складаються частково або повністю з загальних слів: *Pivnichny, Ostriv, Voyenka, the Greek Suburb, Tsyganska Sloboda, Monastyrskaya Sloboda*. Загальні слова, що входять до складу назв перекладаються ячотирма основними способами, а саме: перекладаються, транскрибуються, перекладаються й транскрибуються одночасно, загальний елемент додається до назви. У нашому випадку перекладачі використовували транскрипцію й переклад одночасно: *Pivnichny (the Northern) district; Ostriv (the city's former Quarantine Island; Voyenka (the Military Forstadt)*. Такий спосіб перекладу задовольняє прагматичну функцію краєзнавчих текстів, адже зберігає національне звучання слова й водночас роз'яснює його значення, це робить текст зрозумілішим для реципієнтів.

Отже, переклад краєзнавчих текстів є не тільки перекладацьким, але й культурним процесом. При їх перекладі фахівцю слід звертати особливу увагу на культурні аспекти мови оригіналу, реалії суспільного життя, матеріального побуту, специфічні для певного народу чи країни. Вибір способу перекладу реалії залежить від багатьох факторів. У ході нашого дослідження було виявлено, що найпоширенішим способом перекладу краєзнавчих реалій є комбінована реномінація: *In 1803, Kherson became the centre of Kherson hubernia (a large administrative unit in the south of the present-day Ukraine)* [6]. Таким чином, перекладач зберігає автентичне звучання слова й національний колорит та водночас роз'яснює слово. Переклад маловідомих географічних власних назв у наш час передається за допомогою транскрипції. Для того щоб зберегти прагматику тексту у краєзнавчих текстах, широко застосовують переклад власних назв поряд з транскрипцією, таким чином іншомовному читачеві передається семантика слова поряд з національним звучанням: *Pivnichny (the Northern)*. Для досягнення адекватного перекладу та збереження прагматичного ефекту перекладач повинен володіти фоновими знаннями, оскільки різниця між культурами створює більше проблем для перекладача, ніж різниця між мовними структурами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 1990. – 246 с.
2. Влахов С.И. Непереваемое в переводе / С.И. Влахов, С.П. Флорин – М.: Р. Валент, 2006. – 448 с.

3. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (На матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р.П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
4. Комиссаров В.Н. Слово о переводе: Монография. — М.: Международные отношения, 1973. – 216 с.
5. Скібіцька О. В. Передача культурно-маркованої лексики при перекладі туристичних текстів / О. В. Скібіцька // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. – 2008 р. – Вип. 408–409. – С. 171–185.
6. Introducing Kherson to the English-Speaking World. – The Library Catalogue/University of Bedfordshire. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.beds.ac.uk/>

УДК 81.111:81.161.2'42

Сидоренко Карина Костянтинівна
Науковий керівник – доцент кафедри англійської
мови та методики її викладання Димитренко Л.В.

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОЗНАКИ «ПРОСТІР» У РОМАНІ ЛОРЕН КЕЙТ «FALLEN»

Кейт Лорен – американська постмодерністська письменниця підліткової фантастичної літератури. Хвиля серій «Fallen» полонила юні серця неприкритою правдою, фантастичним сюжетом та неприборканим полум'ям пристрасті. Питання типології художнього простору в романі «Fallen» є недосліджене, так як є новим постмодерністським літературним добутком.

Метою статті є виявлення мовних засобів концептуальної ознаки «простір» у романі «Fallen» .

Аналіз теоретичної літератури з теми дослідження засвідчує, що інтерес до вивчення категорії простору виявляють представники різних напрямів, свідченням цього є наукові погляди таких учених, як М. Бахтіна, Ю. Лотмана, В. Гумбольдта, І. Гальперіна, О. Кубрякової, О. Виноградова, Т. Врублевської, А. Лой, Д. Круше, В. Брьондаль, Е. Кассіра, Ж. Маторе, В. Ніконової, Л. Губи, Є. Бондаренко та ін.

За М. Бахтіним, художній простір – це «особлива модель відображення об'єктивного світу, яка творчо сприймається автором. Це важливий структурно-змістовий компонент твору, який тісно взаємодіє з часом, що виражає відношення координації між дійовими персонажами та подіями, які відбуваються» [1, с. 234].

Простір є одним із фундаментальних понять, що формує основу людського світосприйняття та підлягає лексикалізації в усіх мовах світу і вказує на спільний поняттєвий базис, на якому ґрунтуються людська мова, мислення й культура [3].

Контекстуальний аналіз текстової площини роману «Fallen» дозволив виділити наступні мовні засоби вираження категорії простору:

1.Іменники, що позначають загальні просторові поняття:

The space, the world, a place, the region, the Earth, the West, the south the hell, the paradise, the darkness, the meridian, наприклад: *It was quick, and where she went the day blackened and the room fell into darkness* [5, с. 130] – наведений іменник носить у собі підгрунття зла, втілення чогось неминучого.

2.Іменники, що називають природні простори:

іменники, що називають небесні та співвідносні з ними простори:

The calm sea stretched out in front of her, looking like a path to Heaven [5, с. 240] – наведений приклад актуалізує нереальний, поки ще незвіданий простір, до якого так прагне душа головної героїні Люсинди.

3. Назви будівель та їхніх частин: *the house, the Room, the kitchen, the dining room, the library, the Sword & Cross School, the school, the country, the prison, church, the church-gymnasium, the state-of-the-art gymnasium, the dormitory*, наприклад: *She still didn't see why she couldn't just stay with her parents; their house in Thunderbolt was less than a half hour from Sword & Cross school* [5, р. 129] – наведена лексична одиниця *Sword & Cross school* є символом розлуки з батьками та друзями, причиною віддаленості від рідної домівки.

Просторова семантика прикметників дещо специфічна, оскільки поєднана з атрибутивною. На основі проаналізованого мовного матеріалу слідом за О. Бачишиною виділяємо три групи прикметників із просторовою семантикою [4, р. 98].:

1.Прикметники, що позначають форму та розмір, наповненість:

round, oval, high, large, thick, huge, small, tiny, narrow, empty, wide, full, thin, brocken, whole, long, short, rectangular, half-full, half-empty, columnar, tiny, vast, great, massive, wide, broad, big, heavy, наприклад: *Now the house from Luce was from her at a huge distance* [5, р. 345] – прикметник *huge*, репрезентуючи недосяжність та недоторканість, забирає у дівчини останню надію на повернення додому.

2. Прикметники, що вказують на відстань, положення: *right, left, straight, back, in the middle, central, long away, not far away, distant, upper, uptown, downtown, upstairs, downstairs, neighboring, nearby, central, underground, present* наприклад: *We were closer to it where I caught you, after you separated from Lucifer, but we were still very far away* ” [5, р. 76] – прикметник вказує на віддаленість підлітків від місця призначення, на те, що дістатися його буде досить складно.

3. Прикметники, що вказують на належність до певної території, місця: *local, rural, municipal, urban, English, Muscovite, Italian, Russian, Chinese, French, Greenland, heavenly, home, school(Sword & Cross), sea (breeze), ocean, street*, наприклад: *She still didn't see why she couldn't just stay with her parents; their house in Thunderbolt was less than a half hour from Sword & Cross, because she felt herself Thunderbolts* [5, р. 115] – у цьому випадку,

увага акцентується на тому, що Люсинда не може відпустити своє життя, покинути все й переїхати.

Прийменники передають просторове значення статичності та динамічності, а саме [2, с. 202].:

1. Місця дії: *At, in, on*, наприклад: *And you transferred from Dover Prep in New Hampshire.*" [5, р. 205] – репрезентований прийменник указує на зміну місця навчання.

2. Напрямку руху: *to the left, to the right, down, up to the center, across, along, between, towards, into, at, into a corner, from, through*, наприклад: *Which was why she was enrolling in her senior year at Sword & Cross a full month after the academic year had begun*[5, р. 45] – виділений прийменник зазначає вступ Люс саме до школи Меча і Креста, а не до будь-якої іншої.

Слідом за О. Бачишиною виділяємо наступні категорії дієслів:

1. Власне локативні дієслова: в аналізованому творі функціонують такі лексеми цієї групи: *to stay, to become, to left, to meet, to return*, наприклад: *She swallowed, not wanting to meet Miles's eyes. She felt nervous. "At least, he was until he fell in love with me"*[5, р. 306] – зазначені дієслова вказують на небажання Люсинди бачити свого друга Майлза.

2. Процесно-локативні або процесуальні дієслова: До цієї групи відносимо дієслова, що одночасно позначають процес і локативний стан: *to sit, to lie, to lain, to hang, to lie down, to open, to take*, наприклад: *There were a lot of musical chairs, but not one of the non - Nephilim seemed to consider crossing over to sit with the "gifted" kids* [5, р. 278]. Наведене дієслово наголошує на певну відчуженість, маргинальність у ставленні до дітей, що виражається в небажанні інших сидіти з ними поруч.

Отже, у результаті аналізу мовних засобів вираження концептуальної ознаки «простір» у текстовій площині роману «Fallen» виділяємо наступні лінгвальні засоби (одиниці): *іменники*: 1. Іменники, що позначають загальні просторові поняття; 2. Іменники, що називають природні простори; 3. Назви будівель та їхніх частин; *прикметники*: а) прикметники, що позначають форму та розмір, наповненість; б) прикметники, що вказують на відстань, положення; в) прикметники, що вказують на належність до певної території, місця; *прийменники*: а) місця дії ; б) напрямку руху; *дієслова*: а) власне локативні дієслова; б) процесно-локативні або процесуальні дієслова.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – М. : Худож. лит., 1975. – С. 234–407.
2. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая [Отв. ред. М.К. Кронгауз]. – М., 1996. – 416 с.
3. Кардащук О.В. Семантичне поле простору як фрагмент мовної картини світу/ О. В.Кардащук // Наукові праці. – Том 98. Випуск 85. – Серія : Філологія. Мовознавство. – Кіровоград, 2009. – С. 35–38.

4. Удовенко Л. О. Авторське створення топонімичного простору в художньо-історичному творі (на матеріалі роману Павла Загребельного «Диво») / Л. О. Удовенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2012. – № 1006. – Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 15. – С. 105 – 109.
5. Lauren Kate. Fallen/. Lauren Kate – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.knigochei.net/seriya/4089-seriya-knig-padshie-loren-keyt.html>.

УДК 81'25:81'255.4

Соловійова Катерина Олександрівна

Науковий керівник - доцент кафедри перекладознавства та прикладної лінгвістики Гізер В.В.

ІРОНІЧНИЙ ДЕТЕКТИВ У СИСТЕМІ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ЖАНРІВ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Проблема передачі гумористичного ефекту в іронічних детективних серіалах (dramedy) при перекладі обумовлена відсутністю повноцінної жанрової класифікації телевізійної продукції, за винятком наукових робіт, які лише згадують існування гібридних жанрів у сучасному медійному просторі, або пропонують вже застарілі порівняльні класифікації. Більш того, ніким із теоретиків так і не було точного визначення поняття «іронічний детектив».

Для сучасної перекладознавчої науки поглиблений розгляд телевізійних жанрів дуже актуальний як в теоретичному, так і в практичному аспекті, тому що він стосується раціонального використання фінансів та професійних кадрів, а також впливає на рівень перекладу медійної продукції з урахуванням жанрової специфіки та диференціації глядацьких потреб.

Мета цієї статті полягає в тому, щоб окреслити проблематику перекладу телевізійних серіалів жанру іронічного детективу.

Задля виявлення домінантних жанрових ознак іронічного детективу (dramedy) необхідно провести аналіз теоретичної літератури в рамках міждисциплінарного підходу при вивченні цього явища. З огляду на те, що зараз практично не існує повноцінних наукових робіт, цілком присвячених проблемам стандартизації жанрової структури телебачення, при написанні цієї статті ми спиралися на праці, які вивчають лише окремі аспекти обраної нами теми, ми зверталися до праць з лінгвістики, культурології, соціології, філософії, опрацювавши роботи таких видатних вчених, таких як: Р. Барт, Х. Борхес, М. Власов, М. Вольський, Т. Гармаш-Роффе, С. Гейворд, У. Еко, Р. Олтман Дж. Стайгер, Р. Стем, Г. Честертон,

Намагаючись визначити місце іронічного детективу в системі телевізійних жанрів, необхідно звернути увагу на еволюцію детективного жанру в літературі і кіно задля визначення його інваріантних та варіативних

ознак серед суміжних жанрів детективного кінопродукту. Матеріалом дослідження було обрано кримінальну драму американського виробництва «Монк» (*Monk*).

У літературі детективний жанр привернув увагу науковців досить нещодавно, порівняно з іншими жанрами, через так званий «брак художнього наповнення». Одним з перших дослідників детективного жанру став Г.Честертон зі своїми критичними працями «На захист детективної літератури» та «Ідеальний детектив», у яких він підкреслює існування глибокого змісту детективних романів та висвітлює причину популярності детективного жанру в цілому [2, с. 16].

Тривалий час науковці вивчають особливості детективного жанру, концентруючи увагу на класичному розумінні поняття детективу як явища літератури, проте не розмежовуючи ті чи ті твори на піджанри. Деякі дослідники обмежували визначення детективного жанру лише в межах сприйняття класичного детективного наративу з притаманними йому ознаками [1, с. 173-277]. Розширення розуміння детективного жанру припадає лише на другу половину ХХ століття, коли деякі американські вчені починають сприймати детектив як кримінальний жанр (*crime fiction*) з певним алгоритмом та варіативністю побудови, що можлива задля поглиблення атмосфери напруги – саспенсу (*suspense*) [6, с. 185-192]. Так з'являються роботи французького літературознавця Цветана Тодорова «Типологія детективної літератури», 1977 р. – аргентинського письменника і публіциста Хорхе Борхеса «Детектив» в 1978 р., італійського вченого-філософа і письменника Умберто Еко «Метафізика детективу», 1983 р., але посилення уваги до детективного жанру не прискорило створення повноцінної жанрової класифікації, проте посприяло вкоріненню в науковій спільноті такого поняття, як «гібридні жанри», а основні напрямки гібридизації жанрів, зокрема, детективного, привели до розширення меж вивчення детективного жанру не лише в царині літературознавства, але й у похідних сферах мистецтва (кінематограф, телевізійні програми та серіали).

Напрямами гібридизації в літературі стали національні та гендерні особливості (автора чи цільової аудиторії), вимоги до читача (вікові, інтелектуальні), особливості часу та місця творів. Процес гібридизації літератури, тобто поява кросс-жанрових комбінацій, ускладнення класичного алгоритму жанрів, були пов'язані зі зміною культурної свідомості людини, а також із необхідністю диверсифікації текстів в умовах значного збільшення кількості медійної продукції, як-от: видання книг, фільмів, публіцистичних творів і створення великої кількості телесеріалів.

І хоча в літературознавстві процес гібридизації та посилення наукового інтересу до нього і не посприяли радикальній зміні ставлення до жанру в цілому, теоретики, критики та історики кіно приділили більше уваги необхідності зміни у підході до визначення жанрових меж у кінематографі [3, С. 26-40].

Зважаючи на те, що кінематограф є похідною формою різних видів мистецтв – театру, літератури, фотографії, водевілю, – на сьогодні не існує телепродукту в межах одного жанру. До спроб створити унормований підхід до визначення жанру фільмів вдавалася Джанет Стайгер – історик кіно, що визначила чотири способи для визначення жанру кіно: 1) ідеалістичний метод полягав у визначенні жанру заздалегідь встановленими нормами; 2) емпіричний метод полягав у порівнянні нової стрічки із подібними, жанр яких вже було визначено; 3) «метод апріорі» (термін за Дж. Стайгер) вдається до визначення жанрів стрічки за загальними жанровими характеристиками; 4) метод соціальних стереотипів полягає у визначенні жанру через загальноприйнятий у суспільстві уявлення про той чи інший жанр [7, С. 5-20]. На нашу думку, зазначені методи не можна назвати досконалими щодо питання визначення кіножанрів, тому що вони не враховують стрімкий процес гібридизації жанрів кінематографу та медіа продукції, яка потребує від теоретиків більш прискіпливого ставлення до кожного окремого піджанру. На підтримку цієї думки можна навести результати дослідження, що були проведені К. Томпсоном та Д. Бордуелом. Вони були проти встановлення уніфікованих критерій класифікації кінематографічного матеріалу, вважаючи, що жанр чи піджанр кожної кінострічки має бути визначений індивідуально, враховуючи рівень сприйняття стрічки тестовою аудиторією, специфіку розуміння та стиль подачі жанру автором, а також різницю у сприйнятті особливостей жанру у різних культурах [5, с. 318-325]. Також, ми звернули увагу на праці Р. Стема, який опротестовував існування самого поняття «жанр» та доречність його використання в умовах стрімкого розвитку медіасвіту. Доцільність використання унормованої жанрової системи вважалось Р.Стемом майже неможливим через високу розгалуженість нинішніх у сучасному світі жанрів і різницю підходів до їх класифікації, через що поділ вже наявних жанрів кіно може призвести до виникнення нескінченної кількості піджанрів і негативно вплинути на кіноундустрію в цілому.

Підхід Р. Стема до визначення самого поняття жанр у сучасному медіа просторі нам здається найбільш раціональним в умовах сьогодення, тому що теоретик у своїх працях наводить низку чинників, на які необхідно спиратися задля визначення жанру медіапродукції, а саме: 1) зміст матеріалу та специфіка висвітлених у ньому подій; 2) співвіднесеність із сучасними жанрами, запозиченими в літературі або інших медіа (комедія, драма, мюзикл); 3) бюджет та художній статус стрічок (артхаус, блокбастери); 4) спрямованість на певну аудиторію (фільми для певних вікових груп, фільми про пені національні чи сексуальні меншинства); 5) сприйняття цільовою аудиторією [8, с. 119-129]. Останній чинник досить часто нівелюється в працях науковців, проте для пересічного глядача іноді буває складно виявити той чи інший жанр лише за описом загальних відомостей про нього, але розширення назви жанру та його співвіднесеність з наявними стрічками чи телепередачами полегшує сприйняття реципієнта того чи того твору, а також

спрощує процес ідентифікації у багатоманітності існуючих піджанрів [4, с. 29-40].

Саме тому, розглядаючи поняття «іронічний детектив» у системі телевізійних жанрів, слід, насамперед, визначити особливість цього піджанру на прикладі обраного нами серіалу. Іронічний детектив входить до більш широкого поняття «кримінальна драма», що охоплює великий спектр теле- та кінопродукції, сюжет якої базується на існуванні певної таємниці та алгоритму її розкриття, що суттєво відрізняється від концепції класичного детективу. Проте, саме іронічний детектив, як гібридний жанр, поєднує семантичні принципи телевізійної драми (серйозний предмет, складні центральні персонажі з глибоким внутрішнім світом, велика кількість локацій та декорацій, використання текстурованого освітлення) з традиційними ознаками телевізійних комедій (чотирьохсегментна форма наративу, повтори, наявність іронії чи сарказму, гіпербола). Важливою особливістю серіалу «Монк», як іронічного детективу, є саме поєднання детективної складової та іронії, коли у сюжеті, на відміну від класичного детективу, центральним персонажем є не поважний детектив а саме аматор, прописаний з додержанням комічно-іронічної складової. Саме тому, беручи до уваги специфічні сюжетні та виробничі особливості іронічного детективу, а також розглянуті підходи до визначення жанру телепродукції, ми можемо виокремити іронічний з-поміж низки сучасних телевізійних жанрів.

Тому, можна зробити висновок про те, що з точки зору перекладацької діяльності ускладнення класичної формули детективу в системі телевізійних жанрів та гібридизація *crime fiction* є процесом диверсифікації та комбінування жанрів, стилів і засобів презентації творчого задуму.

Перспективним вважається подальше дослідження обраної теми та виявлення специфіки відтворення гумористичного ефекту в кримінальній драмі на матеріалі іронічного детективу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вольский Н.Н. Легкое чтение. Работы по теории и истории детективного жанра / Н.Н. Вольский. — Новосибирск: НГПУ, 2006 – 278 с.
2. Честертон Г.К. В защиту детективной литературы / Г. Честертон // Как сделать детектив / пер. с англ., франц., нем., исп. ; сост. А. Строев ; ред. Н. Португимова – Москва : Радуга, 1990. – С. 16–24.
3. Altman R., A Semantic/Syntactic Approach to Film Genre. In B. K. Grant (Ed.) *Film Genre Reader*. Austin, TX: University of Texas Press, 1986, pp. 26-40
4. Bordwell D. *Making Meaning: Inference and Rhetoric in the Interpretation of Cinema*. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989
5. Bordwell D., Thompson K. *Film Art: An Introduction*. – N.Y.: McGraw Hill, 2012
6. Hayward S., *Genre/Sub-genre in Cinema Studies: The Key Concepts (Third Edition)*. – Routledge, 2006.

7. Staiger J. Hybrid or Inbred: The Purity Hypothesis and Hollywood Genre History Film Criticism // Special Issue on Genre: Allegheny College, 1997. – Vol. 22, No. 1. – p. 5-20
8. Stam, R. Film Theory: An Introduction. – Malden/Oxford: Blackwell, 2000.

УДК 811.111'42:821.111(73)

Строєва Олена Геннадіївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Димитренко Л.В.

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Актуальність дослідження політичного дискурсу продиктована, по-перше, специфікою об'єкта дослідження, бо існує потреба в науковому обґрунтуванні цього феномена, хоча й досі не існує узгодженості щодо розуміння політичного дискурсу представниками різних наук. Інтерес до вивчення політичного дискурсу виявляють представники різних професій і різних наукових дисциплін.

Основи теорії політичного дискурсу були закладені представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті рр. ХХ ст., які здійснили аналіз лінгвістичного контексту суспільної думки. Серед класичних робіт з цієї проблематики можна назвати праці Т.А. ван Дейка, Р.Барта, М.Фуко, Ю.Хабермаса, а також дослідження вітчизняних авторів: М.В.Ільїна, Є.І.Шейгала, О.М.Баранова, Г.Г.Почепцова. Деякі дослідники проблеми поняття «дискурсу» інколи трактують його в лінгвістиці як концепт, що включає в себе одразу два компоненти: динамічний процес мовної діяльності і її результат (текст).

З лінгвістичної точки зору дискурс – це процес живого вербального спілкування, який характеризується великою кількістю відхилень від канонічного писемного мовлення. Враховуючи параметри дискурсу, виокремлюють та досліджують його певні види (педагогічний, військовий, політичний, критичний, науковий, юридичний та ін.). Вищевказані дискурси підлягають вербалізації, вони актуалізуються у вигляді текстів [3, с. 15].

На сьогодні єдиного розуміння «політичного дискурсу» не існує. У вузькому розумінні політичний дискурс - це дискурс політиків-професіоналів. Політичний дискурс - це також «сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичної комунікації або формують її конкретну тематику». Учені-лінгвісти Н.М. Мухарямов, Л. М. Мухарямова трактують дискурсивні практики як «явища, що визначаються стійкими наборами мовних засобів, властивих певному політичному суб'єктові, або ж властивих для актуалізації певної теми політичного характеру» [4, с. 76]. Вони розуміють під політичним дискурсом зв'язний (усний чи письмовий) текст, висловлений за допомогою вербальних та невербальних засобів

вираження, зумовлених ситуацією політичного спілкування в сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами.

Важливою рисою сучасного політичного дискурсу є його широке «розчинення» в ЗМІ. Деякі дослідники мови, наприклад В. Мантль, вважають, що «саме мас-медіа надали поштовх поглибленому інтересові до політичної комунікації як явища, який за допомогою соціальних наук розрісся до масштабів загальної зацікавленості мовними проблемами і отримав назву «політична культура» (politische Kultur)» [5, с. 150].

Політичний дискурс тісно переплітається з медійним та дипломатичним дискурсами. Мова політики – це система комунікативних засобів кодування політичної інформації, провокування політичних дій та керування ними. Мова не лише репрезентує політику, вона і є самою політикою [2, с. 155].

Як слушно зазначає Д.М. Каліщук, у політиці мова використовується не тільки як інструмент формування й вираження думки, але і як спосіб її приховування. Спонукальний характер є не лише однією з особливих рис політичних висловлювань, він характерний для політичного дискурсу в цілому, і, зокрема, фігурує у визначенні політичного дискурсу як комунікативної форми, що є традиційно спрямованою на дію, тобто має спричиняти появу дій уже не політичного, а суспільного, економічного, військового характеру тощо. Якщо політична промова не є виключно пропагандою, агітацією або просто ритуалом тоталітаризму без права заперечення, вона більшою або меншою мірою реалізує аристотелівський концепт промови-поради, «умовити на краще» та «відмовити від гіршого», надає слухачеві право робити власні судження щодо «користі та негативних наслідків» певної дії та залишає за ним право вибору того, «що має відбутись у майбутньому» [1, с.157].

Слідом за Каліщук Д.М., ми розглядаємо політичний дискурс із чотирьох точок зору: політологічної, лінгвістичної, соціопсихо-лінгвістичної та індивідуально-герменевтичної. Політологічна слугує підґрунтям для політичних висновків; філологічна інтерпретує політично-ідеологічні концепції; соціопсихолінгвістика досліджує ефективність досягнення прихованих та явних політичних цілей мовця; індивідуально-герменевтична вісь політичного дискурсу виявляє особистий зміст мовлення автора в певних обставинах». Отож і виникнення «політологічної лінгвістики», на думку Каліщука Д.М., є передбачуваним явищем, оскільки досліджує співвідношення характеристик дискурсу з такими термінами, як «влада», «вплив», «авторитет». Вона пронизує мовні рівні синтаксису й семантики [1, с.158].

Політики у своєму мовленні апелюють до цінностей чи концептів, які дають змогу маніпулювати масовою свідомістю, здійснювати на аудиторію прогнозований вплив. Головною відмінністю політичного дискурсу від інших видів дискурсу є його яскраво виражена апеляція до ціннісної системи, яка існує в певному суспільстві. Ціннісна орієнтація зумовлює широке використання лексичних одиниць з оцінним значенням, особливих

стилістичних прийомів, що узгоджуються з ідеологічною програмою політичних діячів.

Орієнтуючись на вище зазначене, можна ще раз зосередити увагу на тому, що політичний дискурс поєднує в собі комунікативні процеси передання політичної інформації, провокування дій не лише політичного, а й суспільного, економічного, військового характеру та керування ними. Політики у своєму мовленні апелюють до цінностей та концептів, які дають змогу здійснювати на аудиторію бажаний вплив.

Отже, політичний дискурс розуміється нами як мовленнєві утворення, що стосуються сфери політики, виступають у певному ситуативному контексті й спрямовані на здійснення конкретного прагматичного впливу з використанням вербальних та невербальних засобів виразності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каліщук Д. М. Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу / Каліщук Д.М. // Вісник СумДУ - 2006. - №11(95). - Т.1 - С.153-159.
2. Мартыненко М. Г., Сравнительный анализ телевизионных новостных выпусков (русская, английская, французская версти телеканала "Euronews"). / Мартыненко М. Г. // Уральский государственный педагогический университет. Журнал "Политическая лингвистика". - 2013. - №44. - С.155-158.
3. Миронова Н.Н. Дискурс – анализ оценочной семантики: Учебное пособие по языкознанию. – М.: Тезаурус, 1997. – 158с.
4. Мухарямов Н. М., Мухарямова Л. М. Политическая лингвистика как научная дисциплина // Политическая наука / Отв. ред. и сост. В.И. Герасимов, М.В. Ильин. - М., 2002. – 350с.
5. Mantl Wolfgang. Sprache und Politik // Nachdenken über Politik /hrsg. von Josef Krainer. - Graz; Wien; Köln. Verlag Styria, 1985. - 407 s.

УДК 821.134.2::81`22:82-1

Суханова Вікторія Анатоліївна

Науковий керівник – доцент кафедри практики іноземних мов

Ткаченко Л. Л.

СИМВОЛІКА КОЛЬОРОНАЙМЕНУВАНЬ У КАРТИНІ СВІТУ Ф.Г. ЛОРКИ

Дослідження символіки кольору в художньому творі привертало увагу таких вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, як Н.Р. Малиновська, А.М. Гелескул, С.Г. Тер-Мінасова, Г. Діас-Плаха та інших. Однак, питання семантики кольору в поезії Ф.Г. Лорки потребує подальшого дослідження, зважаючи на значення його творчості не лише в контексті «покоління 27 року», але й для іспанської та світової літератури загалом. Саме це визначає **актуальність** представленого дослідження.

Результати досліджень кольоронайменувань свідчать про зв'язок значень кольорів із певними культурно-закріпленими емоційними станами й ситуаціями. С.Г.Тер-Мінасова підкреслює особливу значущість термінів кольору для формування мовної картини світу, концептуалізації колірної лексики в процесах пізнання, констатуються розбіжності в ролі такого типу слів у тій чи іншій культурній традиції та їх значущості в ментальних світах лінгвістичних спільнот [2, с. 132].

Одним із найважливіших стилістичних прийомів у поезії Ф.Г. Лорки є вживання широкого пласту кольоронайменувань, символічне значення яких обумовлено злиттям загальнолюдських, християнських, іберійських і циганських культурних концептів колірної сприйняття. Глибинна, фольклорно-народна, етнопсихічна й міфологічна складові творчості й художньої індивідуальності Ф.Г. Лорки з найбільшою яскравістю проявилися саме в ретельному відборі й принципах використання кольоронайменувань. У його картині світу кольори навантажені додатковими значеннями, надзвичайно важливими для правильного розуміння й оцінки як окремого образу, так і художнього твору в цілому.

Аналіз символіки кольорів, представлений у тлумачних словниках символів Керлота та Переса Рьохі [1; 5], свідчить про те, що за кожним кольором в іспанській фольклорній традиції закріплено певне коло значень. Так, білий / *blanco* – символ смерті і вічності, чистоти, невинності та свободи; чорний / *negro* – символ смерті й горя, колір зла, гріха й провини, покаяння і спокути; червоний / *rojo* – колір сили, люті, гніву, пролитої крові, інколи – мучеництва, страждання і болю, колір насильства, ненависті й розгулу пристрастей; синій / *azul* – символ вічності, колір істини, справедливості і стійкості, іноді може означати й ревності; зелений / *verde* – символ життя і смерті, колір безсмертя, родючості, весни, надії, а також ризику, удачі, чуттєвого начала, гріховної пристрасті, похоті або чогось непристойного; жовтий / *amarillo* (*dorado* – золотий) – символ сонця й зерна, колір сили, слави, натхнення, передчуттів і прозрінь, знак великодушності й честі, пристрасті і гордості, однак у церковній символіці – це колір пекельного полум'я, і тому – колір відчаю, задрості, ревності, зради; сірий, попелястий / *gris, ceniza* – колір горя, приниження, жертвності. Фіолетовий / *violeta, morado, cardeno* – колір втрати, пам'яті, вірності; у церковній символіці цей колір позначає муки Христа, тому це колір Страсного тижня.

Досить значні розбіжності в символіці кольорів викликані поступовою акумуляцією цих значень протягом історії релігії і культури, а також змішанням декількох міфологічних систем всередині іспанського культурного простору. Як ми переконаємося в подальшому, у Ф.Г. Лорки значення кольорів зазвичай строго закріплені й реалізують домінуюче, з його точки зору, значення, а іноді він, відповідно до свого художнього задуму, трансформує усталену національну символіку кольору й наповнює її іншим, відмінним від традиційного змістом, таким чином перетворюючи культурні концепти на художні.

Від ранніх до більш пізніх циклів Лорка немов проходить історію осмислення людством навколишнього світу. У його ранніх концептуально значущих творах використовуються переважно білий (*blanco*) колір, за яким слідує чорний (*negro*), червоний (*rojo*) і синій (*azul*) кольори. Далі в порядку зменшення йдуть зелений (*verde*), жовтий (*amarillo*), фіолетовий (*violeta*), коричневий (*pardo*), індиго (*anil*), малиновий (*carmesi*), золотистий (*dorado*) та сірий (*gris*).

Символіка кольору в циклі «Канте хондо» (*Cante jondo*) (1921) відображає вторгнення в цей світ краси і світла трагічного світу бід, містичного страху, темних сил. Змінюється колірна гама, головним стає всепереможний чорний, поряд з яким також використовуються інші кольори темного спектру: *oscuro* (темний), *gris* (сірий), *morado/cardeno* (фіолетовий) та колір насильства і крові – *rojo* (червоний), підкреслюючи атмосферу, доповнюючи картину смерті новими деталями. Епіграфом до цього циклу і світу, зображеного в ньому, стає метафора: *Lo negro sobre el rojo* – чорне на червоному – з вірша «Печера» (*Cueva*). Чотири основні кольори цього циклу немов поглинають світлі фарби й радості життя, світло меркне, у цьому світі тріумфують два місяці: *Luna negra / Luna roja* (Чорний місяць, Червоний місяць). На кольоронайменування чорний, червоний, темний та сірий припадає понад 80% кольоронайменувань циклу «Канте хондо»: *bueyes rojos* (червоні бики), *negro rocío* (чорна роса), *campo rojizo* (червоне поле), *jacas /caballos negras/ -os* (чорні коні).

Кольоронайменування в поезії Ф.Г. Лорки стають основним засобом характеристики, способом створення метафори й передачі символічного змісту образу. У «Трьох маленьких історіях вітру» (*Tres historias del viento*) вітер (улюблений Лоркою багатозначний образ, по суті, художній концепт) забарвлений майже в усі кольори спектру (червоний, зелений, фіолетовий, жовтий – *rojo, verde, violeta, amarillo*), символізуючи рух і різноманіття життя, а в кінці першої історії він перетворюється на веселку (*arco iris*) – символ надії: *El viento venía rojo/ Por el collado encendido/ Y se ha puesto verde, verde/ Por el río./ Luego se pondrá violeta, /Amarillo y... /Será sobre los sembrados/ Un arco iris tendido* [4, с. 452].

Г.Діас Плаха, аналізуючи поетичну збірку «Циганський романсеро» (*Romancero gitano*), констатує абсолютне переважання трьох кольорів: білого, чорного та зеленого, а також близьких кольорів, які супроводжують кольоронайменування чорний: *oscuro* (темний), *moreno* (темно-коричневий), *pardo* (коричневий) [3, с. 110-113]. Безумовно, найяскравішою метафорою збірки є *Lo blanco en lo blanco* («Біле на білому»), де в романсі «Мучеництво Святої Олалії» (*Martirio de Santa Olalla*) білий колір – це символ святості, вічності й перемоги віри над безвір'ям.

У поезії Ф.Г. Лорки колір може набувати таких характеристик, як рух і звук. Що стосується абстрактних понять або природних явищ, позбавлених кольорних ознак, то слід підкреслити, що використання оксиморона стало найважливішою рисою поезії Лорки. Наведемо ряд характерних прикладів зі

збірки «Пісні» (*Canciones*): *viento (del Sur) moreno* (смаглявий вітер); *aire blanco* (біле повітря); *azul del silencio* (синя тиша); *un blanco silencio* (біла тиша).

Білий і синій (або блакитний) – це головні кольори другого світу поета – ідеального або небесного, тому не випадково душа (серце) поета в його віршах найчастіше визначається цими кольоронайменуваннями: *...corazón azul...* (синє серце); *...mi corazón azulado...* (блакитне серце); *...un corazón blanco...* (біле серце).

У поезії Ф.Г. Лорки кольоронайменування зелений (*verde*) виконує важливу концептуальну роль у його надзвичайно індивідуальній мовній картині світу. Якщо в Хіменеса зелений колір традиційно виступає символом пробудження весни, оновлення життя, нових надій і радощів, у Лорки цей колір багатозначний і сповнений таємниць.

Найяскравішим прикладом є вживання *verde* у вірші «Сомнамбулічний романс» (*Romance Sonámbulo*), де це слово «зелений» вживається 24 рази. Цей колір стає фоном для подій, що відбуваються, і одночасно виступає характеристикою персонажів. Зелений колір набуває значення чуттєвості, гріховності. «Любов моя, колір зелений» рефреном звучить у барокових декораціях, на тлі яких розгортається діалог між смертельно пораним юнаком і невтішним старцем, таємнича розмова про кров і нездійснене кохання померлої дівчини. Таємниця, меланхолійний смуток, сюрреалістичні деталі світу снів, світу зеленого – трагедії неможливого: *Verde que te quiero verde. / Verde viento. Verdes ramas. / Con la sombra en la cintura / Ella sueña en su baranda / Verde carne, pelo verde. / Con ojos de fría plata, / Verde que te quiero verde* [4, с.287-288].

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що у творчості Ф.Г. Лорки використано кольоронайменування головні кольори – білий, чорний, червоний та зелений, які реалізують, крім прямих функцій – найменування кольорів спектру, ще й додаткові – символічні та емоційно-забарвлені значення, характеризуючи ці лексеми як концепти національної культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Керлот Хуан Едуардо. Словник символів. – М: REFL-book, 1994. – 608 с.
2. Тер-Мінасова С.Г. Мова і міжкультурна комунікація (Навчальний посібник) / С.Г. Тер-Мінасова. – М.: Слово/Slovo, 2000. – 624 с.
3. Diaz Plaja G. Federico Garcia Lorca. (Estudio critico). – Buenos Aires: Guillermo Kraft, 1948. – 290 p.
4. Garcia Lorca F. Obras completas. – Madrid: Instituto Cervantes, 2005. – 894 p.
5. Perez-Rioja J.A. Diccionario de símbolos y mitos. – Madrid: Editorial Tecnos, 1962. – 396 p.

СТИЛІСТИКА МОВЛЕННЄВИХ СТРАТЕГІЙ ЛЮДИНИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ (НА ПРИКЛАДАХ АНГЛОМОВНИХ КІНОТЕКСТІВ)

У статті розглянуті поняття стресу та мовленнєвої стратегії, прослідковано стилістичні особливості емоційно забарвленої лексики. Предметом дослідження стала мова персонажів із різних англомовних кінофільмів.

Ключові слова: психіка, мовленнєва стратегія, конфліктне спілкування, стрес, кризова ситуація, емоції, фрустрація, афект.

Актуальність теми зумовлена дослідженнями різних науковців: Бориса Додонова, Елеонори Носенко, американського психолога Ізарда Керрола та ін., які вивчали вплив стресових ситуацій на поведінку, емоції та мовлення особи. Проте через недостатність мовних прикладів, ми провели наше дослідження.

Організм завжди реагує на певні зміни в навколишньому середовищі, проте кожна реакція є індивідуальною. Така особливість має свої витoki від психофізіологічних властивостей людини. До них належать нервово-емоційна стійкість, врівноваженість нервових процесів, розумова та фізична працездатність і витривалість тощо.

Психіка – це відображення, при якому будь-який зовнішній вплив завжди переломлюється через той психічний стан, який є в даний момент у конкретної живої істоти [1, с. 6]. Отже, будь-який конфлікт або стресова ситуація може вплинути на поведінку людини, а також викликати сильні емоції та змінити стиль мовлення. Таким чином, різноманітні види спілкування конкретно реалізуються у його стратегії. Стратегія обґрунтовує загальні принципи мовної поведінки у зв'язку з постановкою певної практичної задачі та планом її реалізації. [5]. Іншими словами, комунікативна стратегія мови є способом реалізації задуму, вона передбачає відбір фактів та їх подачу з метою впливу на інтелектуальну, вольову та емоційну сферу адресата.

Існує багато класифікацій мовленнєвих стратегій. Для нашого дослідження ми обираємо стратегію конфліктного спілкування, а саме конкуренцію, суперництво або протиборство учасників мовного акту. Ця стратегічна дія супроводжується відкритою боротьбою за свої інтереси і обов'язково передбачає того, хто виграв, і того, хто програв. Людина у кризовій ситуації починає поводити себе нетипово. В залежності від потужності впливу стресу на організм, у таких випадках не виключено вигукування лайливих слів або порушення граматичних норм використання лексики. Отже, **кризовою називають ситуацію**, коли людина стикається із

перешкодами у реалізації важливих життєвих цілей і не може з чимось впоратися за допомогою звичних засобів. Таким чином, виділяють два типи кризових ситуацій: обумовлені змінами в природному життєвому циклі або травмуючими подіями життя [2, с. 311]. Отже, емоції є відображенням психологічного стану, тому мають великий вплив на настрій, поведінку та на життя людини взагалі.

Емоції – це психічний, складний стан організму, що призводить до дії симпатичної нервової системи і підвищення життєдіяльності організму [3, с. 440]. Так, емоції є рушійною силою виникнення певних реакцій на те, що відбувається з людиною. Проте за потужністю, характером вияву і стійкістю емоції відрізняються. Насамперед, вони поділяються на позитивні та негативні. Другий вид протилежний першому. Але негативні емоції більше стимулюють активність людини, спрямовуючи її на подолання перешкод.

Борис Додонов вирізняє такі типи негативних емоцій як **афект** (це короткочасна, бурхливо протікаюча емоційна реакція на зразок «емоційного вибуху», передає відчай і страх), **фрустрація** (одна із форм стресу, яка передає переживання невдачі, що виникла внаслідок нездоланої перешкоди на шляху задоволення якихось власних потреб) [6]. Отже, стрес можуть викликати негативні емоції, які мають великий вплив на поведінку людини у надзвичайних стресових ситуаціях і діють на особу виключно в індивідуальному порядку.

Дослідження Елеонори Носенко показали, що для мови в стані емоційної напруги характерні такі особливості: 1) змінюється моторна реалізація мови. Коли людина хвилюється, то вона або говорить значно голосніше, або значно тихіше звичайного. Можливий злам голосу; прискорюється чи, навпаки, сповільнюється темп мови; вимова може ставати більш виразною; мова переривається зітханнями, і фрази не закінчуються [4, с. 132]. Наприклад, у серіалі «Американська історія жахів» у ситуації, коли життя жінки було під загрозою, вона вимовила слово з негативним значенням чотири рази: «*No, no, no, no, you need to stay with me*» [7]. Таким чином, головна героїня намагалася зупинити іншого персонажа, привернути увагу до себе. Наступний приклад: трапилася аварія на дорозі, дівчина вимовила: «*Oh, myGod! Jesus Christ!*» [7]. Зазвичай подібні висловлювання передають схвильованість і переживання щодо страшної ситуації; 2) відбувається значне збільшення кількості пауз нерішучості і пошукових пауз, наприклад: «*What... what is this?*» [7]; 3) змінюється граматичний лад мови: збільшується кількість іменників і дієслів порівняно з прикметниками і прислівниками, мова стає більш динамічною. Наприклад, коли родина дізнається про кінець світу, у жінки відбувається шок, вона не знає, як захистити дітей, її мовлення прискорюється, пауз майже немає, двічі повторюються такі слова, як: «*someplace*», «*somewhere*», а також фраза «*we can go*»: «*Well, I mean, there has to be someplace we can go. There's got to be somebody's, uh, basement, or someplace that we can go. We have to go somewhere*» [7]. Інший приклад: в американському кінофільмі «Голодні Ігри» під час стресової ситуації головна

героїня вигукує: «*Prim! Prim! No! No! I volunteer! I volunteer!*» [8]. Відбувається повторення коротких переривистих слів. Це характерно для людини, яка нервує, або плутається у думках. 4) лексично мова стає більш спрощеною – вимовляються короткі слова. Зростає кількість слів-паразитів, неологізмів і парафазії, ненормативна лексика. Наприклад, вигукування лайливих слів: «*Don't leave me in fucking Santa Monica!*», «*Holy shit*», «*You bitch!*» [7]. «*You're son of a bitch! You're son of a... You promised me that you would save him over me! You promised me! You're a liar! You're a liar!*» [9]. У цьому випадку друге речення не завершується, але ми вже здогадуємося, про що йдеться завдяки попередній конструкції. Також наступні оклики повторюються майже без пауз. Людина знаходиться у збентеженому стані й не тримає емоції під контролем.

Отже, мовлення залежить від психічного стану в якому перебуває особа. Якщо вона переживає стрес, або знаходиться у кризовій ситуації, то її мова буде віддзеркалювати всі ті негативні емоції, які вплинули на організм людини. Таким чином, в стані емоційної напруги змінюється темп голосу, він може сповільнитися або прискоритися, також кількість пауз у мовленні росте, чи, навпаки, знижується. Зазнає змін і граматичний аспект, тобто зростає використання слів певної частини мови, що сприяє розвитку динаміки мовлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богословский В.В. Общая психология / В.В. Богословский. – Москва: Просвещение, 1981.
2. Бодров В.А. Психологический стресс. Развитие и преодоление / В.А. Бодров. – Москва, 2006. – 528 с.
3. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – Питер, 2008.
4. Носенко Э.Л. Особенности речи в состоянии эмоциональной напряженности. – Днепрпетр.: Изд-во Днепр, 1975. – 132 с.
5. Мовленнєва стратегія і способи її вербальної реалізації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bibliograph.com.ua/delovoe-obschenie/78.htm>.
6. Види емоцій [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.com.ua/1_5685_vidi-emotsiy.html.
7. Американська історія жахів [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://hdrezka.ag/series/horror/233-amerikanskaya-istoriya-uzhasov-2011.html>.
8. Голодні Ігри [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://english-films.com/adventures/268-golodnye-igry-the-hunger-games-2012-hd-720-ru-eng.html>.
9. Голодні Ігри: У вогні [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://english-films.com/adventures/433-golodnye-igry-i-vspyhnet-plamya-the-hunger-games-catching-fire-2013-hd-720-ru-eng.html>

**БІБЛІЙНІ ОБРАЗИ РУТ, РАХІЛЬ ТА САМАРИТЯНКИ
В ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ ВІРИ ВОВК «ЖІНОЧІ МАСКИ»**

Збірка Віри Вовк «Жіночі маски» – універсальна, адже в ній яскраво відображено багато жіночих ролей, передано індивідуальність кожного образу. Як зазначає О. Бекішева, поетичний світ письменниці – «це переважно світ жіночий: погляд на дійсність, життя серцем, характер емоційності, асоціативні сфери» [2, с. 94]. Усі постаті в ліричних творах збірки художньо переосмислюються, зображуються відповідно до авторської позиції.

Творчість Віри Вовк була об'єктом дослідження таких науковців, як: О. Астаф'єв, М. Жулинський, М. Ільницький, Ю. Ковалів, В. Моренець, С. Павличко, Т. Салига, Г. Сивокінь, М. Слабошпицький та ін. Збірку «Жіночі маски» аналізували у своїх наукових розвідках такі вчені: Т. Карабович, М. Коцюбинська, Т. Остапчук та ін.

Метою нашої розвідки є аналіз біблійних образів Рут, Рахіль та самаритянки в поетичній збірці Віри Вовк «Жіночі маски».

Відповідно до мети ставимо перед собою такі **завдання**: виявити біблійні образи Рут, Рахіль та самаритянки в поетичних текстах збірки «Жіночі маски», порівняти авторську інтерпретацію жіночих постатей із традиційною, розкрити роль художніх засобів у віршах.

Нелегкою була доля в Рут – героїні однойменного вірша збірки «Жіночі маски»: *«на стерні я збирала колосся / — не серед блаватів — / у великопісні роки // безвік тягнувся день під іржавим сонцем // у судомі голоду забувала / що в мене смагло обличчя / що стан нахилився / бити поклони землі / що в роті — полин // не для себе підносила кожную зернину / мов барасулю // на придорожніх тернях / клапті рукавів // весь мій життєвий доробок: / торба зернин»* [4, с.36]. За біблійною легендою, під час голоду в Ізраїлі Рут була змушена разом із свекрухою вирушити у Віфлеєм: «Рут збирала колоски на ячмінних полях Вооза і сподобалась йому» [3, с. 1117]. Віра Вовк майстерно зображує нелегке життя своєї героїні, використовуючи гіперболу, щоб показати, наскільки тяжка була її праця. Образ іржавого сонця використаний для того, щоб підсилити враження про голод, який розповсюджувався навіть на астральні світила. Полин – це символ «печалі, гіркої людської долі, навіть нечесності та інших людських пороків» [1, с. 469]. Важкі життєві дороги символізує і образ тернів [1, с. 456], використаний авторкою в поезії. Віра Вовк не показує подальшої долі персонажа, а ставить за мету розкрити її страждання.

Діалектизми, використані письменницею у своїх творах, Ю. Григорчук пояснює так: «У художньому тексті діалектизми перестають бути

звичайними говірковими елементами, а набувають додаткових смислових та естетичних відтінків, контрастно виокремлюючись на тлі літературної мови» [5, с. 246].

Поезія «Рахіль» побудована на алегоріях, метафорах та алюзії: *«саван туману на твоїх стигмах, Чорнобилію! / прикидається мревом диск осмеркнений сонця / де мої дітки невинні Іроде юродивий? // в ізворах серця – судома відчаю / святий сан матері волочать стернею / в клейні материнським палає розп'ята душа»* [4, с. 37]. Густих і білий туман нагадує поховальний саван, образ якого тут вжито доречно, адже Віра Вовк створює алюзію на Чорнобильську катастрофу, яка стала тавром для України. Наголошуючи на цьому, авторка використовує образ стигм, що означає криваву виразку, пляму, тавро, відмітку тощо. Диск сонця у вірші означений осмеркненим, що також створює алюзію на вибуху радіоактивних реакторів. Туга за синами, опоетизована авторкою, також має два значення – пряме і переносне. Перше значення відповідає біблійному тлумаченню, оскільки синів Рахілі було відправлено в рабство [3, с. 1096]. А друге значення пов'язане із безневинною загибеллю жертв після Чорнобильської трагедії. Ю. Григорчук зазначає: *«Виявлена багатоаспектність і культуроємність тематичних горизонтів священного зумовлює пошук авторкою адекватних жанрових форм і художніх засобів їхнього вираження. Індивідуальний почерк письменниці вирізняється сміливим експериментуванням у царині формотворення»* [5, с. 85-86].

У поезії «Самаритянка» описуються події з біблійної легенди про Ісуса та самаритянку: *«той подорожній не приїхав / на балагуті / у запорошених сандалях / сидів при цямрині / і попрохав води – / я його скоро позбулася / він — чужинець / прийняв мою відмову / тільки мовив / якби ти знала... // я тепер канею / по білім світі скиглячи шукаю / живущої-цілющої води / яка навіки гасить спрагу»* [4, с.39]. Зі Старого Завіту відомо, що самаритянка зверхньо ставилася до іудея, який біля колодязя попросив у неї напитися. На її відмову Ісус Христос сказав: *«Якби ти знала дар Божий і Хто говорить тобі «дай мені пити», то сама просила б у Нього, і Він дав би тобі воду живу»* [7, с. 96]. Жива вода, про яку говорив Божий Син, назавжди втамувала би спрагу і *«була б джерелом, що тече у вічне життя»* [7, с. 96].

Віра Вовк не переказує відому легенду, а інтерпретує її з позицій самої самаритянки, відповідно до жіночого світобачення. Слова Ісуса Христа авторка передає лише частково, залишаючи необізнаному читачеві можливість самому ознайомитись із біблійною історією.

Отже, Віра Вовк у поетичній збірці «Жіночі маски» біблійні образи Рут, Рахіль та самаритянки трактуються відповідно до Старого Завіту. Відображається важка доля жінок, їх чесність та порядність. Поетеса не тільки відтворює біблійні оповіді, а й подає індивідуально-авторське трактування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багнюк А. Символи українства. Художньо-інформаційний довідник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 512 с.
2. Бекішева О. Поєднання непокдануваного – екзотики та українськості – у літературних творах з колекції Віри Вовк // Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України: зб. матеріалів конф. ; [уклад.: Н. Казакова, О. Мастіпан] ; НаУКМА, Нац. парлам. б-ка України. – К. : [б. в.], 2004. – С. 90-97.
3. Большой библейский словарь / Под ред. Уолтера Элуэлла и Филипа Камфорта ; перевод с англ. О.А. Рыбакова. – Санкт-Петербург : «Библия для всех», 2005. – 1504 с.
4. Вовк В. Жіночі маски / ілюстр. і обкладинка Зої Лісовської. – Ріо-де-Жанейро – Женева : [б.м.], 1993. – 84 с.
5. Григорчук Ю. Проза Віри Вовк : виміри сакрального. – Брустурів : Дискурсус, 2016. – 364 с.
6. Карабович Т. Проблема мовної парадигми збірки Віри Вовк «Жіночі маски» // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Філологія. Літературознавство». – 2015. – Т.259. Вип. 247. – С. 45-49.
7. Келдвелл Л. Библейские истории / перевод с англ. И. Шахматовой ; под. общ. ред. Иеромонаха Иова (Гумерова). – Москва : Издание Стретенского монастыря, 2012. – 3-е изд. – 160 с.

УДК 811.11-112

Феськів Єлизавета Юрївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О.А.

ОСОБЛИВОСТІ БЛОГУ ЯК РІЗНОВИДУ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Наше століття – час розвитку нових технологій, перехід від традиційного усного спілкування до трансформованого в мережі письмово-усного. Це століття виникнення нових процесів і появи нових термінів, що їх позначають. Одним із таких термінів є «інтернет-комунікація». Це специфічний різновид комунікацій, який сформувався в Інтернет-просторі. Електронні комунікації досягли небачених можливостей і зараз перебігають у чотирьох основних видах: текстовому, відео-, звуко- та фотоформаті. Найрозповсюдженішим видом є текстовий обмін інформацією. Він є специфічним тим, що, з одного боку, приховує більшість емоційних реакцій співрозмовника (це дає йому можливість висловити те, що він не наважився б сказати в розмові віч-на-віч), а з іншого боку, не дає можливості спостерігати за ефектом вербального впливу на вашого співрозмовника. Прикладом цього виду інтернет-комунікації є блог.

Актуальність теми цієї статті – необхідність дослідження нових процесів розвитку мови в Інтернет-просторі, що вкорінюється в усі сторони життя

суспільства. Тому такі дослідники-лінгвісти, як Д. Бойд, О. М. Галичкіна, О. І. Горошко, Г. Ч. Гусейнов, Н. М. Казнова, Т. М. Колокольцева, Л. Ю. Щипіцина, С. Херрінг займаються вивченням блогів і виявленням їхніх особливостей і тенденцій розвитку.

Історія блогу почалася в минулому столітті. Газета Вашингтон Профайл (англ. Washington Profile) вважає першим блогом веб-сторінку Тіма Бернерса-Лі, де він із 1992 року публікував новини. Іншим прикладом праблогів є щоденник подорожей Джастіна Холла, який є автором одного з перших онлайн-щоденників (англ. Online diary). Улітку 1996 він їздив Сполученими Штатами Америки, обіцяючи навчити створювати онлайн-сторінки в обмін на ночівлю [4].

Термін «веб-лог» (web-log, де log – file, that records events) уперше використав Йорн Бергер 17 грудня 1997 року. Він був створений для опису списку посилань на його сайті RobotWisdom.com.[3]. Ці посилання були свого роду записами в бортовому журналі віртуального мандрівника – за аналогією з бортовими журналами на кораблях.

У квітні 1999 року Пітер Мергольц уперше вжив коротку форму цього терміну – «блог». Він у сайдбарі (боковій вирізці блогу) жартома розділив фразу на “we blog” – «ми ведемо блог» [7].

Пізніше Еван Вільямс, один із засновників сервісу Blogger.com, використав слово «блог» у двох значеннях – як іменник та дієслово: „to blog” означало „вести блог”. Саме він і ввів слово блогер (blogger), назвавши так людину, яка є автором блога.

Розглянувши історію закріплення блогу в просторі Інтернету, можемо вивести визначення блогу. Словник Мерріям-Уэбстер визначає блог як веб-сторінку, яка містить у собі мережевий приватний щоденник з роздумами, відгуками, коментарями та різними гіперпосиланнями, наданими автором [5].

А. Нарді і С. Херрінг описують блоги як часто оновлювані веб-сторінки, у яких датовані записи розташовані в зворотному хронологічному порядку. А. Нарді також відзначає, що основним призначенням блога є надання користувачам інструменту для самопрезентації, пошуку співрозмовників та однодумців, побудова мережі взаємодії [6] [2].

Найповніше визначення блога представлено в праці М. Ю. Сидорової: «Веб-сайт (або розділ веб-сайту), що містить датовані записи мультимедійного характеру, розташовані в зворотному хронологічному порядку, з можливістю залишення коментарів до записів та перегляду будь-якого запису на окремій веб-сторінці» [1]. Окрім найбільш уживаного терміна «блог», існують такі поняття як «інтернет-щоденник», «онлайн-щоденник».

Сукупність усіх блогів Всесвітньої Мережі (World Wide Web) “блогосферою”. Блогосфера (англ. Blogosphere) – термін, що позначає сукупність усіх блогів як єдину спільноту або соціальну мережу. Ці блоги тісно пов’язані між собою, так як їхні автори читають один одного, коментують, посилаються один на одного і таким чином створюють свою

субкультуру. Поняття блогосфери наголошує на одній з основних відмінностей блогів від звичайних веб-сторінок та інтернет-форумів: пов'язані між собою блоги можуть створювати динамічну всесвітню інформаційну оболонку.

Бажання блогерів додати нове й індивідуальне викликало виникнення різноманіття видів блогів. Так, за авторами, блог може бути особистий/авторський/приватний (ведеться однією особою), псевдоанонімний (ведеться від імені якої-небудь вигаданої особи або під псевдонімом), блог-підробка (відкривається і ведеться від імені відомого героя або якої-небудь популярної персони), колективний/соціальний блог (ведеться групою осіб за правилами, визначеними власником і модераторами), корпоративний блог (ведеться співробітниками однієї організації), рекламний блог або піар-блог (спланований захід від будь-якої компанії, приватної особи або групи зацікавлених осіб по завуальованій рекламі того чи іншого продукту і послуг через соціальні мережі Інтернет).

Блоги також поділяються за тематичним спрямуванням. Вони бувають персональні, політичні, побутові (блоги, у яких піднімаються проблеми взаємостосунків між людьми, психології, ведення домашнього господарства), travel-блоги (у них автори діляться своїми враженнями від поїздок, дають поради, як поводитися в тій чи іншій країні, розповідають про традиції та звичаї інших народів), освітні (блоги, присвячені темі освіти, блоги певних навчальних закладів, у яких обговорюється процес навчання, проблеми освіти), fashion-блоги (обговорюються новинки у світі моди, тренди, модні покази), музичні (блоги, де висловлюють свої музичні вподобання, обговорюють новинки у світі музики).

Якщо в блозі основний зміст складає текст, блог називається текстовим; фотоблог – такий блог, при розробці якого автор використовує світлини; музичний/ відеоблог – зміст становить музика/ відео; подкаст і блог-кастинг – основний зміст блогу надиктовується і викладається у вигляді MP3-файлів; спорт-блог – той, який представлено у вигляді спортивних подій.

Блоги класифікують і за особливостями контенту: контентний блог публікує первинний авторський контент, моніторинговий блог включає в себе відкоментовані посилання на інші сайти, цитатний блог містить цитати з інших блогів, тамблог/ тлог, запис у якому може бути тільки певного формату (наприклад цитата, відео, посилання, пісня, розмова тощо), сплог (спам-блог).

Публікуючи свої пости, блогери використовують певні комунікаційні моделі. Широко реалізується модель “one-to-many” – розповсюдження інформації, потенційно доступної для широкої аудиторії. Модель “one-to-one” є міжособистісною і є виявом двосторонньої комунікації, при якій зворотній зв'язок відбувається своєчасно й може безпосередньо впливати на іншу сторону. Також необхідно виділити комунікаційну модель “one-to-few”, яка реалізується при взаємодії блогера з групою відвідувачів сторінки. Модель “few-to-many” спостерігається на рівні блог-спільнот. Її учасники –

група користувачів, які об'єднані спільними інтересами, поглядами, діяльністю. Одні з них можуть створювати записи, а інші – тільки переглядати їх. Кількість перших обмежена, а решта – може варіюватися від кількох користувачів до декількох тисяч.

Отже, блог – різновид інтернет-комунікацій, який містить датовані записи, що розташовані в зворотному порядку, і передбачає можливість перегляду й коментування аудиторією. Це явище нове, функціонує активно в Інтернет-просторі, саме тому постійно змінюється й удосконалюється.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сидорова М. Ю. Інтернет-лінгвістика: русский язык. Межличностное общение [Текст] / М. Ю. Сидорова. – М. : 1989.py, 2006. – 193 с.
2. Herring S. C. Bridging the gap: A genre analysis of weblogs [Text] // L. A. Scheidt, S. Bonus, E. – Wright Proceedings of the 37th Hawaii International Conference on System Sciences, 2004.
3. Jorn Barger's personal site [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://robotwisdom2.blogspot.com>
4. Justin Hall's personal site [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.links.net/vita/web/start/original.html>
5. Merriam-Webster Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/>
6. Nardi, Bonnie A. Blogging as Social Activity, or, Would You Let 900 Million People Read Your Diary? [Електронний ресурс] / Diane J. Schiano, Michelle Gumbrecht, Bonnie A. Nardi. – Режим доступу : <http://tc.eserver.org/25484.html>.
7. Peter Merhloz's personal site [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.peterme.com/

УДК 371.3:372.881.111.1

Шаптала Вікторія Віталіївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Зуброва О.А.

МЕТОД ПРОЕКТІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Вивчення іноземної мови в наш час – це шлях до розвитку особистості в соціумі, майбутні перспективи та нові можливості щодня. Величезний унесок у зацікавленість учнів іноземною мовою робить учитель своєю плідною та старанною роботою. Саме він знайомить з іноземною культурою, допомагає зрозуміти «чужу мову», розповідає про переваги та перспективи її вивчення. Вивчати іноземну мову цікавіше, коли урок побудований нестандартно та творчо, а викладач активно використовує різноманіття форм та методів інноваційного навчання [6, с. 17]. Однією з найбільш цікавих та ефективних

інтерактивних методик під час вивчення іноземних мов взагалі і англійської мови зокрема є метод проектів [3; 5].

Метод проектів був розроблений американським педагогом У. Кілпатріком у 20-х роках ХХ ст. як практична реалізація концепції інструменталізму Дж. Дьюї. Значний унесок у вивчення методу проектів зробили такі вчені, як С. Гайнес, Т. Хатчинсон, Д. Рейнхард. Питанням вивчення методу проекту присвятили свої праці такі вітчизняні дослідники, як Ф. Бегьом, О. Дьоміна, І. Олійник та ін.

У цей час метод проектів широко використовується в сучасній світовій методиці викладання англійської мови, дозволяючи органічно інтегрувати знання учнів з різних галузей для вирішення окремо взятої практичної проблеми, стимулюючи при цьому розвиток творчих здібностей особистості учня. Метод проектів дає можливість школярам проявити самостійність у виборі джерел інформації, способу її викладу й презентації, стимулює індивідуально працювати над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проекту, що, поза сумнівом, спричиняє підвищену мотивовану активність учня. Він сам обирає об'єкт дослідження, сам для себе вирішує: чи обмежитися підручником з англійської мови, чи звернутися до додаткових джерел інформації. Це ідеальна можливість здобувати та застосовувати знання англійської мови індивідуально і творчо, що дає школярам реальне відчуття власних досягнень, дозволяє розвивати мовні навички й уміння на практиці. Застосування нових форм навчання дає можливість розширити межі творчої діяльності як вчителя, так і учнів, усвідомити можливості ефективного застосування різноманітних форм роботи. Проекти, що призначені для вивчення англійської мови, характеризуються такими основними особливостями: використання англійської мови в ситуаціях, максимально близьких до умов реального спілкування; акцент на самостійній роботі учнів (індивідуальній і груповій); вибір теми, яка викликає найбільший інтерес в учнів; відбір мовного матеріалу, видів завдань і послідовність роботи відповідно до теми і мети проекту; наочна презентація результату [1, с. 2–6].

Реалізація методу проектів на практиці веде до зміни ролі вчителя: він уже перестає бути джерелом знань для учнів і перетворюється на організатора пізнавальної діяльності школярів.

Слід зазначити, що в процесі навчання англійської мови учнів основної школи можливо використовувати різні типи проектів за методом або видом діяльності, яка домінує в ньому [8, с. 4–5]: дослідницькі, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, міжпредметні.

Важливо зазначити, що хоча існують і застосовуються власне творчі проекти, однак і всі інші вищевказані (дослідницькі, рольово-ігрові, інформаційні, міжпредметні) вимагають творчого підходу. Крім того, як засвідчує досвід роботи сучасних шкіл України, у реальній практиці найчастіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів.

Учням п'ятого класу цілком під силу міжпредметні проекти. Наприклад, у рамках теми “*Nature*” школярів може зацікавити реалізація проекту про пори року, особливості природи України та Британії. Їм необхідно зібрати відповідну інформацію у вигляді малюнків, вирізок із журналів, фотографій. Окрім навичок роботи з енциклопедією та іншими джерелами інформації, для виконання роботи їм знадобляться знання, отримані раніше на уроках природознавства та тепер на уроках біології та екології, власний досвід (спостереження, переглянутий фільм). Цікаво також запропонувати школярам підібрати афоризми англійською мовою про природу. Наприклад:

Spring time is nature at its best. – Весна – це природа в найкращому її прояві.

No winter lasts forever; no spring skips its turn. – Жодна зима не триває вічно, адже жодна весна не пропустить своєї черги.

It's raining cats and dogs. – Дощ ллє як з відра.

Такі проекти цінні ще й тим, що сприяють розвитку екологічної та мовної компетенції.

У шостому класі учні можуть підготувати проектні роботи за темою “*School life*”. Їх доцільно зробити у формі рольової гри. Наприклад, кожен школяр складе англійською мовою розклад уроків, враховуючи свої уподобання. На уроці учні працюють у парах, при цьому один із них представляє свій розклад, а інший ставить запитання щодо його вибору, потім учасники міняються ролями. Результатом проектної діяльності учнів може стати класний куточок із створеним англійським розкладом уроків та виставка учнівських робіт (малюнки, плакати, листівки буклети, книжечки).

Використовуючи знання, отримані на уроках інформатики, учні основної школи (в основному 7–9 клас) можуть робити мультимедійні презентації інформаційного та міжпредметного характеру на обрані теми уроку. Школярі працюють самостійно поодиноці та у парах, у групах як на уроці, так і вдома. На першому етапі школярі збирають потрібну інформацію (журнальні статті, фотографії, Інтернет-матеріали [7, с. 6–8] тощо). На наступних уроках деякі проектні завдання потребують виконання безпосередньо на занятті, де буде розширюватись словниковий запас учнів, закріплюватись вивчений лексико-граматичний матеріал, розвиватись комунікативні здібності учнів. Використання комп'ютера надає проекту більшої динаміки [7, с. 6]. Учні самі друкують тексти своїх творів, учаться працювати з текстовим та графічним редакторами, удосконалюють навички роботи на комп'ютері, засвоюють використання електронних версій англо-українських та українсько-англійських словників. Під час оцінювання учнів учитель повинен звертати увагу не лише на правильне використання мови. Важливим стимулом для розвитку особистості учнів є ступінь їх творчості й оригінальності під час виконання проекту [4, с. 34].

Для учнів основної школи (5–9 класи) доцільно організувати різноманітні святкові дійства (свята). Свято як одна з форм проектної діяльності за класифікацією типів проектів належить до монопроектів, але

має риси творчих і рольово-ігрових. Це досить вдала форма заняття, у ході якого діти знайомляться з особливостями англомовної культури, особливостями функціонування мови в цій культурі. Наприклад, доцільно в школі провести своєрідні традиційні англійські святкування (*January, 1–New Year`s Day, February, 14 – St.Valentine`s Day, March or April – Easter Festival, October, 31– Halloween, November, 5 – Guy Fawkes` Night, December, 25 – Christmas Festival*). Свято, як і будь-яка інша форма проектної діяльності це можливість набути необхідну активну усну практику кожному учневі. Ігрова форма захоплює дітей і сприяє підтримці пізнавального інтересу.

Отже, систематичне використання на уроках англійської мови в основній школі методу проектів приводить до якісного формування комунікативної компетентності учнів, що в свою чергу сприяє продуктивному засвоєнню навчального матеріалу та розвитку навичок його практичного використання, збагаченню соціального та комунікативного досвіду школярів, підвищенню пізнавальної активності та мотивації навчання учнів. У цілому використання методу проектів несе в собі величезний мотиваційний потенціал і сприяє принципам індивідуалізації навчального процесу з іноземної мови [1, с. 6].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьєва І. Використання різних видів проектної діяльності на уроках – розвиток творчої і талановитої особистості [Текст] / І. Ананьєва // Англійська мова та література. – 2010. – №5. – С. 2–6.
2. Арванітопуло Е. Проектна робота з англійської мови учнів старшої школи [Текст] / Арванітопуло Е. // Бібліотечка журналу «Іноземні мови». – Вип. 2. – Київ : Ленвіт, 2003. – 64 с.
3. Бегьом Ф. Проект на уроці іноземної мови [Текст] / Ф. Бегьом. – К. : Основа. – 2007. – 45 с.
4. Бухаркіна М. Теорія та практика навчання англійської мови [Текст] // М. Бухаркіна. – К. : Основа. – 2009. – 57 с.
5. Голяковська В. Проектна робота [Текст] / В. Голяковська // Англійська мова та література. – 2007. – №3. – С.28–33.
6. Пантелеймонова-Плакса І. Ефективність використання інтерактивних та проектних технологій на уроках англійської мови [Текст] // Англійська мова та література. – 2008. – №24. – С.17–24.
7. Подопрігорова Л. Використання Інтернет-ресурсів в проектній методиці [Текст] // Іноземні мови в школі. – 2008. – №5. – С.6–11.
8. Полат Є. Метод проектів на уроках іноземної мови [Текст] / Є. Полат // Іноземні мови в школі. – 2000. – №1. – С.4–18.

**ВИДИ МОДАЛЬНОСТІ В РОМАНІ «КРАДІЙКА КНИЖОК»
МАРКУСА ЗУЗАКА**

У статті розглядаються основні види модальності, реалізовані в романі «Крадійка книжок» Маркуса Зузака. Виявляються особливості ідіостилю автора та основні елементи модальності в тексті роману.

Ключові слова: модальність, ідіостиль, мультимодальність, роман.

This article focuses on the main types of modality realised in the novel The Books Thief by Markus Zusak. The article explores the idiostyle of the author and the main elements of modality in the text of the novel.

Key words: modality, idiostyle, multimodality, novel.

Актуальність дослідження. Бурхливий розвиток новітніх цифрових технологій, їх тотальна інтеграція в процес комунікації порушує питання про мультимодальний характер комунікації. Останнім часом усе частіше увага зосереджується на інтермедіальних або мультимодальних параметрах перебігу комунікації, водночас у комунікативному просторі простежується загальна схильність до естетизації, тенденція до унаочнення, візуалізації різноманітних текстів як комунікативних артефактів. Дослідники наголошують на високому ступені інтегрованості різних семіотичних ресурсів у сучасному комунікативному процесі, коли неможливо відокремити його вербальну складову частину від паравербальних компонентів. У такому аспекті дискурс виступає як полікодова єдність, що зумовлює необхідність дослідження параметрів взаємодії вербальних та інших семіотичних кодів у процесі дискурсотворення. Актуальність теми дослідження зумовлена потребою теоретичного обґрунтування діалогічної сутності художнього тексту та художньої комунікації, а також способів її реалізації в художньому дискурсі. Абсолютизація ролі автора як активного суб'єкта мовленнєвої діяльності в художньому тексті нівелює роль адресата, зважаючи на це, необхідно виявити специфіку реалізації чинників мовця та адресата в художній комунікації.

Мета статті дослідити види мультимодальності на прикладі роману «Крадійка книжок».

Виклад основного матеріалу. Творчість австралійського письменника Маркуса Зузака поєднує типографічні, дизайнерські, графічні й ілюстративні прийоми та є об'єктом дослідження новітньої галузі лінгвістики – мультимодальної стилістики тексту; аналіз так званих креолізованих, або полікодових, або мультимодальних, текстів, до яких належать інтернет-сторінки, оголошення, тематичні блоги та інші медіаресурси.

Присутність мультимодальних елементів знаходить яскраве відображення в романі австралійського письменника Маркуса Зузака «викрадачка книжок». Хоча цього автора не можна назвати модерністом у повному значенні слова, деякі його твори характеризуються суто модерністськими рисами: релігійним скептицизмом, глибокою інтроспекцією, технічними і формальними експериментами, «іграми розуму», мовними інноваціями, мізантропним відчаєм укупі з гумором, філософськими роздумами, втратою віри та культурною виснаженістю [1, с. 8].

Головним оповідачем є Смерть – у Зузака це персонаж чоловічої статі. Він веде діалог із читачем, оцінюючи і коментуючи події, що відбуваються в романі, і розбавляючи розповідь ліричними відступами про свою нелегку працю.

Неповторний і самодостатній ідіостиль Маркуса Зузака у романі «Крадійка книжок» характеризується системою взаємопов'язаних художніх засобів і широким використанням:

метафор – прихованих порівнянь без використання слів на зразок «як», «ніби», «немов», здійснюваних шляхом застосування назви одного предмету до іншого, що дозволяє у такий спосіб виявити певну важливу рису останнього [2, с. 82], наприклад: (1) You will be caked in your own body. (2) Even death has a heart. (3) That strange word was always there somewhere, standing in the corner, watching from the dark[3];

порівнянь, що здебільшого додають творові емоційності та піднесеності, приміром, (1) The sky was the color of Jews. Flames and burning books were cheered like heroes. The day was grey, the color of Europe[3];

епітетів, тобто образної характеристики певної особи, явища, предмета за допомогою виразного

метафоричного прикметника, наприклад: (1) Liesel was a girl made of darkness. (2) Their metallic eyes clashes like tin cans in the kitchen. (3) A stray yellow tear trickled down her face [3];

персоніфікацій, що, за визначенням О. Селіванової, є «результатом антропометричності мови, яка фіксує людину, її ознаки, частини тіла, поведінку як мірило всім речам і ґрунтується на антропоморфному використанні знаків концептуальної сфери ЛЮДИНА на позначення інших концептуальних сфер (неживих предметів, явищ природи, рослин, тощо), наприклад: (1) It was a morning that didn't dare to be rainy. (2) Beneath her shirt, a book was eating her. (3) The sound of crying children kicked and punched [3];

ономатопей – використанням слів, фонетичний склад яких нагадує об'єкти та явища, які цими словами називаються: звуки природи, вигуки звірів, рухи, що супроводжуються певним шумом, мовлення і різноманітні звуки, якими люди виражають настрій, волю тощо [2, с. 34], наприклад, (1) Grimly she realized that clock don't make a sound that even remotely resembles ticking, tocking.

Музичні мотиви є однією з найяскравіших мультимодальних рис у романі. Варто сказати, що М. Зузак застосовував у своїх текстах не лише музичні форми, техніки і терміни, а й власні музичні твори [2, с. 36]. За вище зазначеною класифікацією музичних елементів у художньому тексті О.П. Воробйової, експлікована словесна, фоносемантична та синтаксична імітація звукового ряду знаходить в аналізованому творі вираження в таких стилістичних прийомах, як: алітерація та асонанс; рима; еліптичні речення, вигуках; паралельних конструкціях; риторичних запитаннях.

Художня репрезентація сприйняття музики оповідачем чи персонажем художнього твору присутня в романі у вигляді пісень та віршів. Варто сказати, що найперша з таких пісень – спів хору – графічно оформлена автором за допомогою позначень нот, пауз, ліг, тактових розділок та хорових партій. До виявів цього типу можна віднести і голоси, які чує Уотт. Вони відіграють роль «музичного передчуття» [4].

Музичні твори згадано і в романі М. Зузака — наприклад, вальс «Блакитний Дунай», який любив Ерік Ванденбург, батько Макса. Це відомий класичний музичний твір, написаний 1866-го року Йоганном Штраусом-сином, який називають неофіційним гімном Австрії і традиційно виконують під час новорічного концерту у Відні. Парадоксально і символічно, що єврею подобалася німецька музика. Також варто назвати «Сумну мелодію», яку зіграв на акордеоні Ганс, коли вони з Алексом Штайнером напилися в «Кноллері» перед відбуттям до тренувального табору. Цю меланхолійну мелодію — «угорський гімн самогубців», чимось схожий на похоронний марш, написав угорський композитор Реже Шереш у 1933-му році [2, с. 36].

У романі М. Зузака Лізель викрадає такі книги: «Посібник гробаря», «Собака на ім'я Фауст» (з малюнками німецької вівчарки), «Маяк» (написана Інгрід Ріппінштайн), «Знизування плечима», «Навислий чоловік», «Свистун» (подарована дружиною мера, але не взята, а потім поцуплена), «Люди з бруду» (отримана на 12-річчя Лізель, про дивних батька та сина), «Носій снів» (асоціація з Максом Ванденбургом, про покинутого хлопчика, який хотів стати священиком), «Пісня в темряві», «Останній людський незнайомиць», «Струшувачка слів», «Повний словник і тезаурус Дудена», «Правила Томмі Хоффмана» (подерта Лізель книга з бібліотеки мера). Цих книг не існує, Маркус Зузак вигадав їх, тому що йому подобалося звучання назв, кожна з яких актуалізувала проблеми, спричинені репресіями Гітлера [4].

Висновки. Отже, в романі Зузака мультимодальність проявляється через музичну імітацію звукового ряду на фоносемантичному та синтаксичному рівнях; фактичну присутність музики через звучання музичних творів та наявність предметів, пов'язаних із музикою; а також наявність домінантного музичного мотиву, що характеризує художню прозу австралійського модернізму як сповнену втрати яскравого, чистого звучання і схильну до деконструкції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артеменко Ю. Лінгвокогнітивні кореляції між метафорами у романі Маркуса Зузака «Крадійка книжок» і його українському перекладі / Ю. Артеменко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація. – 2017. – Вип. 1. – С. 8–12.
2. Жорнокуй У. Багатовекторність концепту смерті у романі Маркуса Зузака «Крадійка книжок» / У. Жорнокуй // Актуальні питання сучасної філології : матеріали міжнар. науковопрактичної конф, 24–25 жовтня 2014 р. – Київ ; Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 34–36.
3. Зузак М. Крадійка книжок : роман / Маркус Зузак ; переклад з англійської Н. Гоїн. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 416 с.
4. Когут О. Архетип зла в романі Маркуса Зузака «Крадійка книжок» / Оксана Когут, Христина Бондаренко // Текст. Контекст. Інтертекст : електронний журнал. – 2017. – Вип. 2. – URL: https://text-intertext.in.ua/pdf/n022017/Kohut_Bondarenko_02_2017.pdf

УДК 8.81-139

Яновська Вероніка Вікторівна
Науковий керівник – завідувач кафедри англійської
мови та методики її викладання Заболотська О.О.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «РОЗПАЧ» СТИЛІСТИЧНИМИ НОМІНАТИВНИМИ ОДИНИЦЯМИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ)

У статті розглядаються особливості вербалізації концепту «розпач» (despair) в англомовних ліричних текстах рок-бендів за допомогою стилістичних номінативних одиниць, таких як: метафора, порівняння, персоніфікація.

Ключові слова: концепт, концепт відчай, тропи, метафора.

The article deals with the specific peculiarities of the verbalization of the concept of “DESPAIR” in the English lyrical texts of rock-bands. There were discovered such stylistic nominative units, as: metaphors, similes, allusions, personification.

Key words: the concept of despair, stylistic nominative units, metaphor.

Концепт – культурно відмічений вербалізований смисл, репрезентований в плані вираження цілим рядом своїх мовних актуалізацій, що створюють лексику-семантичну та концептуальну парадигму. Це одиниця колективного знання, що має вираження в мові та помічена етнокультурною специфікою [1, с.91].

Концепт «РОЗПАЧ» у творах англомовних рок-бендів осмислюється за допомогою інших концептів, таких як БІЛЬ, БЕЗВИХІДЬ, ВТРАТА, ТЕМРЯВА, САМОТНІСТЬ, АПАТІЯ та інші, що створюють складну

сміслову сутність, яка імплікується за допомогою різноманітних стилістичних номінативних одиниць – тропів.

Тропи – художнє осмислення та упорядкування семантичних змін слова, здвигів у його семантичній структурі. Це мовленнєві обороти та окремі слова, які використовуються у переносному сенсі та дозволяють досягнути необхідної емоційної виразності та образності [2, с.33].

До тропів відносяться метафори, порівняння, алюзії, персоніфікації.

Метафора – вид тропу, використання слова у переносному сенсі; фраза, що характеризує певне явище за допомогою перенесення на нього ознак, які властиві іншому явищу (в залежності від певної схожості між наближеними об'єктами), який таким чином його заміщує [2, с.32].

Порівняння – троп, що стимулює асоціативне та образне мислення та дозволяє поети досягти сугестивного ефекту [2, с.33].

Персоніфікація – наділення тварини, предмету, явища людськими ознаками [2, с.33].

У ліричних творах засобами вираження концепту «РОЗПАЧ» є такі мовленнєві фігури, як:

1. Метафора

*Cos without your love my life ain't nothing but this **carnival of rust**.*

*How can you find a heaven in this **hell**?*

*'Cause I've lost all my faith in this **damn bitter strife**.*

*All alone lost in this **abyss** crawling in **the dark**.*

*Searching through **the darkness** below For a light in seas of shadows.*

*I cannot stop this **sickness** taking over.*

*Well, I know **the feeling of finding yourself stuck out on the ledge, cutting yourself with the jagged edge**.*

*If brokenness is **a work of art** Surely this must be my **masterpiece**.*

2. Порівняння

*My mind's like **a deadly disease**.*

*It's like **a dark paradise**.*

*Can anybody tell me why I'm **lonely like a satellite**?*

*'Cause tonight I'm feeling like **an astronaut Sending SOS from this tiny box**.*

3. Персоніфікація

*In all this **turmoil**, before red cape and foil come closing in for a kill.*

*The **Reaper** is close, I've seen his smile a matter of time.*

*I cannot stop this **sickness** taking over, It takes control and drags me into nowhere.*

Little white flowers will never awaken you.

Таким чином, стилістичні номінативні засоби використовуються авторами при вербалізації концепту «РОЗПАЧ» для посилення експресії та емоційності, акцентування душевного стану ліричних героїв, до них відносимо метафору, персоніфікацію, порівняння.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кубрякова, Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина / под общ. ред. Е.С. Кубряковой. М.: МГУ, 1996.-С. 90-93.
2. Погосова К.О. Способы вербализации эмоций. // Объединенный научный журнал. №20. – М.: Изд-во «Фонда правовых исследований», 2006. – С. 30-34.
3. Приходько А. Н. // Концепты и концептосистемы / А. Н. Приходько. – Днепропетровск: 2013. – 307 с.

УДК 84.52.161:81'373.234''1517/1798''

Яценко Наталія Валеріївна

Науковий керівник- викладач кафедри практики іноземних мов

Меркотан А.В.

ВПЛИВ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ НА МОВИ НАРОДІВ, ЩО ВХОДИЛИ ДО СКЛАДУ ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Мова – надбання всієї нації, що формується не одне тисячоліття. Мова ніколи не буває абсолютно статичною, вона розвивається разом із мовною спільнотою, з людьми, які нею спілкуються. Також варто брати до уваги, минуле того чи іншого народу, адже часто мови завойовників та завойованих змішувались, за рахунок чого відбувалося запозичення або виникали діалекти.

Вивчення історії мови дає можливість глибше пізнати сучасну сутність, зрозуміти її як результат складного процесу розвитку і взаємодії різних факторів. Кожна країна має власну історію мови, однак є такі, які мали вплив й на мови інших народів. До таких мов, наразі, відноситься й турецька. Час і простір є тими параметрами, у яких продемонстрована зовнішня історія турецької мови, що включає в себе історію суспільства, його соціально-економічного устрою і культури. На фоні розвитку суспільства вивчається історія форм існування мови. Ці форми представлені в писемних документах свого часу й відбивають певну характеристику мови, її зміни.

Актуальність дослідження полягає в тому, що Туреччина має багату історію, яка відображається в тривалому пануванні Османської імперії, саме завдяки чому відбувався мовленнєвий вплив на поневолені народи. Варто більш детально дослідити ці процеси, а також їх вплив на мови інших народів. Для аналізу було обрано такі мови: болгарська, азербайджанська, албанська, лезгинська, македонська, а також кіпрський та сирійський діалекти.

Зважаючи на важливість обраної теми, чимало науковців присвятили свої праці, вивчаючи це питання. Серед найвідоміших можна виокремити: А.М. Кононова, І.В. Кормушина, С.Е. Малова, С.В. Сорокіна, О.С. Широкова, Т.М. Шмідта та інших.

Об'єктом дослідження виступає розвиток турецької мови, а **предметом дослідження** є особливості впливу турецької мови на мови народів, що входили до складу Османської імперії.

Перш за все було здійснено аналіз наукової літератури з питань впливу турецької мови на мови інших народів. У цій частині роботи було розглянуто різні мовні групи та їх особливості. Також розглянуто різні етапи розвитку турецької мови, але доречно вважати саме староосманську мову найпершим попередником і прямим предком турецької мови. Отже, розвиток турецької мови було розглянуто в два етапи: перший етап включає передісторію турецької мови, у той час як інший – ранньоосманську мову (до XVI ст.) та розвиток власне османської мови (після XVI ст.) [1].

Перший етап характеризувався формуванням писемної мови, утворенням соціально зумовлених функціональних стилів цієї мови, використанням в писемній мові османської абетки і розвитком османської поезії на основі перських зразків, тощо [2].

Наступний етап характеризує подальший розвиток мови. Завдяки реформам на початку XX століття був сформований сучасний турецький алфавіт. На сучасному етапі становлення мови можна стверджувати, що в турецькій мові відсутня категорія роду, а прикметники не узгоджуються з іменниками в числі і відмінку. Усього сучасні граматики турецької мови налічують п'ять відмінків – називний, давальний, знахідний, орудний і місцевий, проте іноді виділяється також і родовий. Дієслівна система турецької мови включає ряд синтетичних тимчасових форм, деякі з яких відсутні в індоєвропейських мовах. Дієслова узгоджуються з суб'єктами у відмінку і числі, а також, як у випадку з іменниками, ці функції виконують окремі суфікси.

Крім цього, було встановлено, що країни, які знаходилися під впливом Османської імперії, зазнали значних змін у їхній мові. Турецька мова настільки сильно вплинула на завойовані народи, що турецькі запозичення займають вагомe місце в лексиці цих народів. У роботі було розглянуто особливості запозичень з турецької мови у болгарській, азербайджанській, албанській, лезгинській, македонській мовах, а також кіпрському та сирійському діалектах. Так, наприклад, у македонській мові турецькі запозичення часто розглядалися в якості виразних засобів фольклору. Особливості кіпрського діалекту новогрецької мови і його різних аспектів були описані в роботах різних авторів. Турецькі запозичення в сирійському діалекті арабської мови досліджені порівняно менше.

Однак, особливе місце слід відвести турецьким запозиченням в болгарській мові. Панування Османської імперії сильно вплинуло на суспільні та політичні відносини країни, її культуру, літературу і особливо на мову. У цій країні спостерігався розвиток білінгвізму. Серед слів, які зазнали турецького впливу, доречно виділити: назви ремесел, слова з області торгівлі та слова, що застосовуються в судово-адміністративному житті, військовій справі, тощо [3].

Також було зазначено, що вплив на азербайджанську мову, мав значну роль у збагаченні словникового складу азербайджанської мови. Крім цього, лезгинська мова, що домінує на півночі Азербайджану та на півдні в Дагестані, також є прикладом такого впливу. У лезгинському словнику спостерігається досить значний пласт слів тюркського походження.

У результаті багатовікового турецького панування в албанську мову потрапила велика кількість турецьких слів і виразів. Перш за все, це іменники з конкретним значенням – назви предметів і явищ, що відображають побутову сторону життя, будівельну лексику (назви будівель та ін.), предмети домашнього вжитку, назви одягу, терміни торгівлі, ремесла, кулінарії тощо.

Таким чином, було виконано всі поставлені в роботі завдання та досягнуто мету роботи, а саме: досліджено особливості мовного розвитку Туреччини та її вплив на мови народів, що входили до складу Османської імперії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кононов А.Н. Очерк истории изучения турецкого языка / А.Н. Кононов. – Л., 2006. – 120 с.
2. Грунина Э.А. Историческая грамматика турецкого языка. (Морфология) / Э.А. Грунина. – М.: Изд-во МГУ, 2001. – 224 с.
3. Кандова Я.А. Заимствования в болгарском языке / Я.А. Кандова // Новая литература. – 2017. – №2. – С. 262 – 265.

УДК 81.112.2'42

Ящик Анна Євгеніївна

Науковий керівник – доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Димитренко Л. В.

МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ТА ЕКСПЛІКАЦІЇ КОНЦЕПТУ DEATH ЯК НАРАТОРА У ТВОРІ МАРКУСА ЗУСАКА «THE BOOK THIEF»

На сьогодні стан розвитку наратології характеризується посиленням вивчення різних форм авторської свідомості, але малодослідженими залишаються засоби нарації, «нарративні маски», які використовуються в повістванні різних оповідних інстанцій. Отже, головним завданням сучасних науковців є виокремлення в художньому тексті різних видів «нарративних масок» та специфіки їх функціонування.

Актуальність обраної теми статті визначається загальним спрямуванням наукових розвідок із наратології художнього тексту на виявлення різних способів представлення наратора, а саме: лінгвокогнітивних механізмів формування нарративної маски як образу наратора, комунікативно-прагматичних тактик і стратегій впливу нарративної маски на читача.

Метою нашої статті є розгляд проблеми репрезентації оповідних інстанцій крізь призму наратології, шляхів виявлення лінгвокогнітивних та

когнітивно – прагматичних властивостей наративної маски як образу наратора в англомовному дискурсі.

У сучасних філологічних дослідженнях простежуємо значне зацікавлення проблемами наратології, зокрема, моделями нарації (оповіді) та категорією наратора (оповідача), які перебувають у полі зору широкого кола вітчизняних і зарубіжних дослідників [2].

У художньому тексті аналогом адресанта є не сам автор, а наратор, оповідач, тобто текстовий адресант. [3, с. 480]. Ролан Барт зазначав, що «той, хто мовить у викладі, не є тим, хто пише (у житті)» [1, с. 512]. Наратологія – філологічна дисципліна, яка почала формуватися наприкінці 60 – х років ХХ ст. у результаті перегляду структуралістської доктрини з позиції комунікативних уявлень про природу мистецтва.

Однією з головних категорій наратології є категорія наратора. За визначенням В. Шміда, наратор – адресант фіктивної наративної комунікації. Наратор констатується в тексті і сприймається читачем не як абстрактна функція, а як суб'єкт, неминуче наділений певним антропоморфними рисами мислення та мови. У теорії наратології головною ознакою художнього твору є наявність посередника між автором та зображуваним світом. Згідно з тлумаченням М. Легкого, наратор – мовно – стилістичний епіцентр викладу [1, с. 430].

Художній простір творчості Маркуса Зусака – це масштабне поле експериментування, творчої інтеракції з активним читачем, продуктивної співпраці, що відбувається завдяки наратору. Маркус Зусак – популярний австралійський письменник. В одному з інтерв'ю Зусак розповів, що у дитинстві чув багато історій про нацистську Німеччину, бомбардування Мюнхена і євреїв, які проходили через маленьке німецьке містечко, де тоді жила його мати. Усі ці історії надихнули письменника на написання роману «Крадійка книжок». Автор вводить у художній простір оповідну інстанцію, яка є відправною точкою ідеї та сюжету роману. Звертаючись до теми війни, цьому австралійському письменнику вдається розкрити її по-нораторськи. У романі Маркуса Зусака оповідачем є сама смерть, яка розповідає історію звичайної дівчинки під час Другої світової війни. Наратор не викликає страху, навпаки, - певну симпатію, також Німеччина й події, які відбувається в зазначений час, показані очима дитини, за національністю німкені, а не очима стороннього оповідача [4].

Роман письменника починається зі знайомства. Наратор – смерть представляє свою особистість. У звертанні до активного читача відчувається лише м'якість та дружелюбність смерті, як би дивно це не звучало. Уже у наступних прикладах ми можемо це побачити : *“Please, trust me. I most definitely can be cheerful. I can be amiable. Agreeable. Affable”* [5, р. 3]. Саме вживання епітетів: *cheerful, amiable, affable* репрезентують смерть з позитивного боку.

Словосполучення *“carry gently away”* є тому підтвердженням, а вживання *“color on my shoulder”* свідчить про те, що смерть не обмежується

лише чорним, колір на плечах залежить від душі людини. Взагалі, важко судити про смерть у цьому творі, як про щось нікчемне, щось, що забирає людські душі та відправляє на небеса, щось, що є кінцем всього, те що обмежується сірою буденністю та чорними фарбами.

“Personally, I like a chocolate – colored sky... I do, however, try to enjoy every color I see – the whole spectrum” [5, р. 3]. Цей приклад підтверджує суб’єктивне ставлення смерті до дійсності.

Смерть – наратор постає фіктивним «замісником автора». Таким «замісником» не лише «відтворює події, учасником або свідком яких він був, з позиції свого світобачення, світовідчуття й культурного рівня, репрезентуючи мовну маску оповідача, але й виступає водночас і маскою автора, необхідною реальному автору для конструювання образу оповідача, принципово іншого, аніж він сам, з іншою ціннісною, світоглядною і мовною позицією».

Художнє перевтілення автора в інший образ, образ смерті наратора, який говорить від самого себе, моделює суб’єктивне світосприйняття і світорозуміння, відповідно до якого в тексті фіксується певна дійсність та її оцінка. Це можемо дослідити в наступному прикладі: *“As for me, I had already made the most elementary of mistakes. I can’t explain to you the severity of my self – disappointment”* [5, р. 6]. Самоосудження та самокритика моделює суб’єктивне світосприйняття смерті наратора.

Завдяки масці оповідача автор – творець, з одного боку, ніби відгороджується від власного тексту, приписуючи його авторові фіктивному, чим водночас відмовляється від прямих авторських оцінок героїв і подій, а з другого – підкреслює свою причетність до написаного, оскільки за стилістично маркованим образом наратора зазвичай проглядає значно ширша свідомість самого носія маски.

Ще з перших сторінок книги Маркуса Зусака «Книжковий злодій» образ смерті персоніфікується, має психологічні людські риси і, представляючись читачеві, на перших сторінках книги каже про себе:

“... I am not violent. I am not malicious. I am a result” [5, р. 6]. У цьому творі смерть як наратор – дивовижно пунктуальний до співчуття, що милується деталями, заворожується людськими почуттями, наприклад: *“Yes, it was white. It felt as though the whole globe was dressed in snow. Like it had pulled it on, the way you pull on a sweeper”* [5, р. 7]. Така спостережливність наратора є властивою навіть не кожній живій людині. Зазначені приклади слів свідчать про тонку душевну організацію оповідача та чутливість: *“The sky was like soup, boiling and stirring. In some places, it was burned. There was black crumbs, and pepper, streaked across the redness”* [5, р. 10].

Маркус Зусак створює персоніфікований образ смерті наратора, який оживає в момент смерті людини: *“At that moment, you will be lying there. You will be caked in your own body. There might be a discovery; a scream will dribble down the air. The only sound I’ll hear after that will be my own breathing and the sound of the smell of my foot steps”* [5, р. 9]. Смерть постає безтілесним

наратором, що сприймає світ крізь призму кольорів, людей – крізь призму душі, яку згодом приймає у свої руки: “ *You will know me well enough and soon enough, depending on a diverse range of variables. It suffices to say that at some point in time, I will be standing over you, as genially as possible. Your soul will be in my arms. A color will be perched in my shoulder. I will carry you gently away*” [5, p. 12].

Викладене вище дає змогу зробити висновок, що домінуючим засобом експлікації концепту DEATH у романі Маркуса Зузака «Книжковий крадій» є стилістичний прийом персоніфікації, свідченням чого виступає той факт, що Смерть виступає в ролі наратора та переоповідає історію, яку колись пережила та зафіксувала головна героїня роману – Лізель Мемінгер. Смерть виступає різноплановою категорією, зображення якої в різних парадигмах дає змогу авторові підтвердити думку, що не варто боятися смерті у її фізіологічному аспекті. Автор застерігає читачів щодо Смерті як наслідку дій людей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барт Р. Введение в структурный анализ повествовательных текстов / Р. Барт // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX – XX вв.: Трактаты, статьи, эссе. – М.: Изд – во МГУ, 1987. – 430 с.
2. Паручева Е. В. Семантические исследования: Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива. – Москва: Языки славянской культуры, 2010. – 480 с.
3. Markus Zusak. / . Zusak Markus– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bookinstejn.com.ua/ua/marcus_zusak.
4. Markus Zusak. The Book Thief/ . Markus Zusak – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://westernhs.bcps.org/UserFiles/Servers/Server_4204286/Image/Grade9GT--TheBookThiefMarkusZusak.pdf.

РОЗДІЛ IV.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧНІВ-ЧЛЕНІВ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

УДК 340.116:316.754.4:61

Авдоян Рассо Оганесович
Науковий керівник – вчитель правознавства Херсонського академічного
лицею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському
державному університеті Марюхно В.В.

ЛІКАРСЬКА ПОМИЛКА МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА: ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Життя неможливе без помилок. Одні люди припускаються помилок частіше, інші – рідше. Окремі помилки майже на завдають суттєвої шкоди людині, інші – можуть спричинити непоправні наслідки. Як слушно зауважує доктор юридичних наук Стеценко С. Г. «помилки можуть траплятися в будь-якій діяльності людини, однак у жодній іншій галузі вони не отримують такої суспільної значущості, як у медицині [9].

Питання відповідальності лікарів, так само як і питання їх винагороди, знаходимо ще у давніх правових пам'ятках.

Так, у § 215 Законів Вавилонського царя Хаммурапі зазначено «Якщо лікар зробить людині тяжкий надріз бронзовим ножом і вилікує цю людину або зніме більмо людини бронзовим ножом і вилікує око людини, то він повинен одержати 10 сиклів срібла». Натомість у § 218 вказано «Якщо лікар зробить людині важкий надріз бронзовим ножом і заподіє смерть цій людині чи зніме більмо людини бронзовим ножом і пошкодить око людини, то йому потрібно відрізати пальці» [6].

Відповідно до Законів Ману, усі лікарі, котрі погано поведуться зі своїми пацієнтами мають сплатити штраф [5].

Як зазначає кандидат юридичних наук Плетенецька А. О. «своєрідні медичні стандарти існували в Стародавньому Єгипті, де медична діяльність регламентувалася суворими вимогами і традиціями. Порушення «стандартів» «Священної книги» суворо каралося, включаючи і вирок лікаря до смерті. Лікарська етика того часу вимагала відкритого повідомлення пацієнту передбачуваного результату лікування однією з трьох фраз: «Це хвороба, яку я можу вилікувати; це хвороба, яку я, можливо, зможу вилікувати; це хвороба, яку я не зможу вилікувати». Лікарі, які слідували канонам «Священної книги», звільнялися від відповідальності незалежно від результатів лікування [8].

Закони XII таблиць Стародавнього Риму застерігали від нанесення шкоди «Якщо здійснить членопошкодження і не помириться з потерпілим, то нехай і йому самому буде спричинено те ж саме [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що законодавство більшості високорозвинених стародавніх держав передбачало відповідальність лікаря, яка полягала у застосуванні до нього як фізичного покарання, у тому числі позбавлення життя, так і майнового, зокрема штрафу.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні лікарські помилки щодня забирають життя щонайменше 5-7 пацієнтів та стають причиною інвалідності 25–30 осіб, що звернулися по медичну допомогу. Дана статистика враховує лише ті факти, коли летальний випадок стався саме у медичному закладі. Якщо ж це відбулося після виписки з лікарні, тоді все спишуть на ускладнення або неправильну поведінку хворого, який проігнорував рекомендації лікаря [7]. Таким чином ми констатуємо, що лікарські помилки забирають життя українців не менше ніж війна на Сході нашої держави.

Проте, в Україні на законодавчому рівні не закріплено поняття «лікарської помилки», що значною мірою ускладнює притягнення медичних працівників до юридичної відповідальності. Крім того, серед вітчизняних науковців до цього часу немає єдиного підходу щодо розуміння «лікарської помилки» та можливості застосування юридичної відповідальності до медичних працівників за її допущення.

Так, для медиків лікарська помилка є випадковим збігом обставин або наслідком недосконалості медичної науки та техніки. Вона не є результатом халатного, безвідповідального ставлення лікаря до своїх обов'язків, неучтвачи злочинної дії. Тобто при такій помилці вина медичного працівника відсутня і взагалі немає складу правопорушення, а тому притягнення до правової (цивільної чи іншої) відповідальності бути не може [10].

З цим підходом не погоджуються юристи та частина науковців медичної спеціалізації. Більшість із них займають категорично звинувачувальну позицію та наполягають на тому, що у таких випадках у діях медичних працівників обов'язково наявна вина. Але й серед них немає

єдиної точки зору щодо кваліфікації медичної помилки. В одних випадках помилкою вважають винне діяння медичних працівників, що спричинило заподіяння шкоди здоров'ю пацієнта, а в інших - випадкове невинне заподіяння шкоди [10].

Що ж стосується історичного походження терміну, то варто зазначити, що вперше термін «лікарська помилка» ввів у науковий обіг видатний вітчизняний хірург Пирогов М. І., який визначив її як хибні висновки і дії лікаря під час встановлення діагнозу захворювання, визначення тактики і методики його лікування [1, с. 5].

Серед основних ознак лікарської помилки кандидат юридичних наук Заварза Т. В. виокремлює такі:

1. Медичний працівник належним чином виконував свої професійні обов'язки;

2. Медичним працівником були застосовані усі доступні методи профілактики, діагностики та лікування, передбачені стандартами;

3. Між діями медичного працівниками та наслідками наявний причинно-наслідковий зв'язок;

4. Медичний працівник не передбачає та не може передбачити наслідки своїх дій [4].

Науковці по-різному виокремлюють причини лікарських помилок. Наприклад, відомий патологоанатом Давидовський І. В. запропонував поділити усі причини лікарських помилок на дві групи:

1. Об'єктивні - причини, що існують незалежно від людської діяльності, тобто ті, вплинути на які ми не можемо.

2. Суб'єктивні - причини, безпосередньо пов'язані з особистістю лікаря, особливостями його діяльності, тобто ті, на які ми можемо і повинні впливати [2, с. 54].

Класифікація лікарських помилок теж є досить широкою. На нашу думку найбільш змістовною виглядає класифікація, запропонована лікарем-рентгенологом Дьологом М. І.:

1. Діагностичні помилки - помилки в розпізнаванні захворювань та їх ускладнень (помилковий діагноз хвороби чи ускладнення). Це - найбільш чисельна група помилок.

2. Лікувально-тактичні помилки, як правило, є наслідком діагностичних прорахунків. Але трапляються випадки, коли діагноз встановлено правильно, а лікувальну тактику вибрано неправильно.

3. Технічні помилки - помилки у проведенні діагностичних і лікувальних процедур, маніпуляцій, методиках операцій.

4. Організаційні помилки - помилки в організації надання тих чи інших видів медичної допомоги, створенні необхідних умов функціонування тієї чи іншої служби.

5. Деонтологічні помилки - помилки в поведінці лікаря, його спілкуванні з хворими та їхніми родичами, колегами, медичними сестрами, санітарками.

6. Помилки в заповненні медичної документації, які трапляються досить часто, і часто під час юридичних дій ця документація медиками навмисно губиться [2].

Таким чином можемо зазначити, що на сучасному етапі розвитку нашої держави невідкладного законодавчого закріплення потребує поняття «лікарська помилка» та правова деталізація механізму притягнення медичних працівників до юридичної відповідальності за її допущення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акопов В.И. К истории судебной ответственности врачей. Медицина. 2001. № 10.
2. Дьолог М.І. Лікарські помилки / М.І. Дьолог // Радіологічний вісник. - 2014. - № 2. - С. 53-55.

3. Електронна бібліотека юридичної літератури [Електронний ресурс]: / Режим доступу: <http://www.pravoznaves.com.ua/books/8/497/22/>
4. Заварза Т.В. Специфіка юридичної відповідальності медичних працівників. Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення): матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17-18.04.2008, м. Львів. С. 119-123.
5. Законы Ману. – М.: Изд-во Эксмо-Пресс, 2002. – 496 с.
6. Інтернет-портал «Юрист-онлайн» [Електронний ресурс]: / Режим доступу:<http://yurist-online.org/>
7. Лікарські помилки в Україні: мізерний шанс на компенсацію [Електронний ресурс]: офіц. веб-ресурс Інтернет-видання «Ракурс» / Режим доступу: <https://racurs.ua/ua/1167-likarski-pomylky-chomu-odnihovaut-inshi-vypravlyaut.html>
8. Плетенецька А.О. Ретроспективний аналіз питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю / А.О. Плетенецька // Вісник проблем біології і медицини. - 2015. - Вип. 1. - С. 45-49.
9. Стеценко С.Г. Юридичний конфлікт у сфері медичної діяльності (теоретико-правовий аспект) / С.Г. Стеценко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. - 2009. - № 1. - С. 44-48.
10. Титикало Р.С., Гандзій Т.В. Лікарська (медична) помилка: медичне та правове поняття / Р.С. Титикало // Юридичний вісник. - 2014. - № 3 (32). – С. 99-102.

УДК 811.133.1'373.48:784.4

Афанасьєва Софія Ростиславівна
Науковий керівник – доцент кафедри німецької та
романської філології Голотюк О.В.

НОМІНАТИВНІ ЗАСОБИ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Вступ. Наукові відкриття, розвиток виробництва, науки, техніки, культури викликають до життя нові предмети і поняття. А щоб назвати ці нові предмети і поняття, потрібні і нові слова. Кожне таке слово є суспільним явищем, бо зумовлене потребами суспільства.

Є дві основні групи номінативних засобів у сучасній французькій мові: внутрішні і зовнішні. Основним джерелом збагачення лексики французької мови є внутрішні засоби. У цій науковій роботі ми розглянемо обидва джерела і виведемо відповідні висновки.

Номінативні засоби мови і механізм словотворення дають багатий матеріал для спостережень, роздумів і узагальнень. Представляючи собою систему, лексика перебуває в постійному русі. Наукова спадщина переконує

нас у тому, що номінативні засоби відіграють важливу роль у французькому словотворенні.

Актуальність теми дослідження полягає у дослідженні номінативних засобів як процесу збагачення лексики у французькій мові, що характеризує процес розвитку кожної мови. Сьогодні номінативні засоби являють собою масовий процес створення нових слів, переосмислення старих слів і запозичення іноземних. І це цілком зумовлене технологічним прогресом, масовим обміном інформацією та тенденціями мови, що швидко змінюються у наш час.

Проблемами французького словотворення займалися дуже видатні наукові діячі як нашого століття, так і попереднього: Гак В.Г., Лопатникова Н.Н., Степанова Ю.С., Дюбуа Ж., Суважо О., Баллей Ш., Пейтар Ж., Буше Г. та інші.

Об'єктом дослідження є номінативні засоби у сучасній французькій мові.

Предметом розгляду є номінативні засоби творення слів, класифікація похідних слів з урахуванням їхньої словотвірної структури та словотвірного значення, визначення продуктивності способів словотворення.

Метою даної роботи є дослідження змін, що відбувалися у французькій мові протягом останніх років методом словотворення, їх особливостей та ролі у сучасній французькій мові. Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- проаналізувати сучасні номінативні засоби і словотворення у сучасній французькій мові;
- визначити вплив номінативних засобів на збагачення лексики і словникового запасу у французькій мові;
- розглянути основні морфологічні та неморфологічні способи словотворення;
- дослідити продуктивність поповнення словникового складу у сучасній французькій мові за рахунок запозичень;
- схарактеризувати переосмислення, як спосіб внутрішньої номінації французької мови;

Результати. Вивчивши наукову літературу, ми дослідили, що процеси словотворення – дуже складні. Вони беруть початок з далеких часів і діють (складають нові слова) по сьогодні. Ми визначили, що словотворення у французькій мові схоже на наше, звичайне українське, при цьому має свої особливості.

Ми проаналізували номінативні засоби і способи словотворення, і виділили з них найголовніше. Проаналізувавши сучасні номінативні засоби, ми також виявили їх складові, тобто існує два суттєвих компонента номінативних засобів – внутрішній (словотворення нових слів, переосмислення існуючих слів та словосполучення) та зовнішній (запозичення).

Ми визначили вплив номінативних засобів на збагачення лексики. Це міцно пов'язано з причиною виникнення нових слів у французькій мові, яку зумовлює технологічний процес. З'являється дуже багато нових винаходів, символів, одягу, професій, статусів, постів, і саме це зумовлює постійну потребу в нових словах. Лексика французької мови широко відображає суспільне життя людини, його матеріальну і духовну культуру, і тому перебуває в стані безперервної зміни. Кожне нове явище, винаходи, відкриті в науці отримують свої найменування, при цьому або створюються нові слова і словосполучення, або використовуються колишні слова в новому значенні. Саме це і визначає вплив номінативних засобів на збагачення лексики, іншими словами вплив номінативних засобів проявляється в тому, що новим словам або також старим чи запозиченим надається нове найменування, що утворює нову одиницю мови.

Ми розглянули морфологічні та неморфологічні пособи словотворення. Про морфологічний спосіб можна сказати, що він впливає безпосередньо на форму слова, тобто значення змінюється разом з виглядом слова. А в неморфологічному способі зміни відбуваються у семантичному значенні слова, майже не змінюючи его форму. До морфологічного способу відносять суфіксацію, префіксацію і безафіксне або ще регресивне. Якщо афіксація додає афікс до основи слова, то безафіксальне словотворення навпаки віднімає частину слова. У неморфологічному все значно простіше. У словоскладанні два слова з'єднуються в одну стійку одиницю мови, а у лексикалізацію звичайні морфеми стають словами. Що стосується конверсії, то це перехід слова з однієї частини мови в іншу.

Ми дослідили продуктивність поповнення словникового складу через запозичення і визначили, що у французькій мові більш розповсюдженими видами запозичень є англіцизми, це цілком пояснюється тим, що за довготривалу історію, ці дві мови дуже часто контактували між собою. Інтенсивне проникнення англійців у системи мов – міжнародне явище, викликане насамперед глобалізацією. Інформаційна і мовна інтервенція здійснюється через такі середовища, як телебачення й радіо, масову культуру, Інтернет.

Ми охарактеризували переосмислення та виявили, що це – використання вже наявних у мові номінативних засобів у новій для них функції - функції найменування. Це спосіб творення нових термінів, в основі якого лежить асоціативний характер людського мислення. Поява нових значень слова, є наслідком внутрішньої номінації, на основі метафори та метонімії. Тобто в актах переосмислення встановлюються асоціації за подібністю між деякими властивостями елементів позамовного ряду і властивостями нового позначуваного.

У процесі дослідження ми зрозуміли, що французька мова найчастіше використовує неморфологічний спосіб словотворення та переосмислення старих слів, але це не заважає іншим засобам існувати і створювати нові одиниці мови. Тобто, розвинення мови не можливе без освоєння нових слів, а

словотворення нових слів не можливе без зазначених вище процесів. Це явище є цілком закономірним розвитком будь-якої мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков – Л.: Просвещение, 1976. – 289 с.
2. Лопатникова Н.Н. Лексикология современного французского языка. – М.: Высшая школа, 2006. – 335 с.
3. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика.– М.: Воениздат, 2003. – 280с
4. Bally Ch. Traité de stylistique française.– P., 1951, 1979
5. Dubois J. L'évolution de lexique dans le français contemporain // Le français dans le monde. – P.,1962.
6. Peytard J. Néologisme préfixé et diffusion socio-linguistique en français contemporain // Le français moderne. – P., 1977.
7. Sauvageot A. Français d'hier ou de demain.– P., 1978.
8. Ullman S. Précis de sémantique française. Berne, 1959, 1975.
9. Walter H. Et G. Dictionnaire des mots d'origine étrangère. P., 1991.
10. Yaquello M. Et autre auteurs. Le Grand Livre de la langue française. P., 2003.

УДК 94 (477)

Балагурчик Кирило Миколайович

Науковий керівник – доцент кафедри історії, археології та методики викладання Павленко В. Я.

РАДЯНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ АНЕКДОТ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РР.

Специфіка Радянського Союзу як тоталітарної держави, стала причиною розповсюдження в ній такого явища, як політичний анекдот [5]. Політичний анекдот – це жанр фольклору, коротка юмористична розповідь, з несподіваною кінцівкою, що якимось чином стосується сфери політики. Етимологія терміну «анекдот» бере свій початок від грецького слова *anekdotos*, (в перекладі на українську - неопублікований), що є прямою вказівкою на специфіку анекдоту, як усної народної творчості, яка є досить нелегальною в умовах цензури [12, с. 5].

Серед всіх політичних анекдотів слід виділити одну із їх історичних груп – це радянський політичний анекдот, який набув значного розповсюдження в СРСР і вивчається деякими дослідниками як особливість культури радянського періоду [3, р. 147-170].

Радянський політичний анекдот є унікальним історичним джерелом. Він торкається всіх сфер суспільного життя, є результатом майже миттєвої реакції населення на події, що його стосуються. Політичний анекдот є джерелом не факту, а його суті [5, с. 352], думки населення щодо цього факту. Він є індикатором історичної пам'яті народу, адже це усний жанр

народної творчості, і тому анекдоти, що до нас дійшли, є результатом реакції на дійсно значущі події чи історичні процеси. Ще однією позитивною характеристикою політичного анекдоту, як історичного джерела можна вважати його масовість.

Серед мінусів політичного анекдоту, як історичного джерела, можна назвати наступні: дуже важко визначити точний рік створення політичного анекдоту, інколи майже неможливо. Проте спроби приблизного датування анекдотів були. Одна з цих спроб належить В. Кабанову в його монографії «Источниковедение истории советского общества»[5]. Згідно з нею, якщо існує прив'язка до конкретної точно датованої події чи особистості, то можна зробити приблизне датування. Наприклад, у відомому радянському анекдоті, *Коли Сталіна питають, що він колекціонує, він відповідає, що колекціонує анекдоти про себе. На питання скільки ж він вже їх назбирав, Сталін відповідає, що вже два табори.*

Згодом в інших варіантах цього анекдоту замість Сталіна фігурують Берія, Хрущов, Брежнєв, Андропов. Стає зрозумілим, що анекдоти зі Сталіним-персонажем, ймовірно, виникають раніше, проте щоб хибно не вважати анекдот з одним з цих персонажів оригінальним, потрібно знати всі його варіанти.

Не дивлячись на те, що ми використовуємо політичний анекдот як історичне джерело, необхідні джерела, де можливо знайти ці анекдоти. Серед основних джерел слід визначити: матеріали усної історії, мемуарні спогади, опубліковані після 1991 року збірки радянських анекдотів [4], деякі збірки, що були опубліковані ще під час радянської влади (публікувались в часи змін керівництва, були досить поміркованими й містили анекдоти, що не критикували радянський лад, а відображали його специфіку) [10], використання ресурсів Інтернет, де містяться електронні копії джерел, які в опублікованому варіанті сьогодні знайти майже неможливо [А, В, С]. Аналіз цих джерел дозволяє нам зрозуміти, що ймовірно найпопулярніших радянських політичних анекдотів, що до нас дійшли, не більше двох тисяч. Це дає нам можливість опрацювати майже весь цей масив й претендувати на репрезентативність.

Незважаючи на те, що Голодомор 1932-1933 рр. є величезною трагедією українського народу, вона все ж таки відобразилась в радянських політичних анекдотах. Слід зазначити, що дана проблематика практично ще спеціально не досліджена. Анекдоти, присвячені голодомору 1932-1933 рр. інколи досліджувались в контексті всіх радянських політичних анекдотів. Більш того, радянський політичний анекдот, як історичне джерело, дуже рідко підлягав спеціальному дослідженню.

Літературу, використану в дослідженні можна поділити за хронологічним та тематичним принципами. Згідно з хронологічним принципом, можна виділити літературу радянського та пострадянського періодів. Протягом першого періоду радянський політичний анекдот підлягає дослідженню за кордоном, де він розглядається як об'єктивне джерело

вивчення радянської реальності. Це, зокрема, робота П. Д. Абрахамса й К. Вукаша [16], присвячені аналізу радянських політичних анекдотів у Східній Німеччині, праці П. Бекмана [17], Г. Бентона [18] та інші. За кордоном також друкувались дослідження радянського політичного анекдоту вихідців з України та Росії (праця Д. Штурман та С. Тіктіна) [14]. Література пострадянського періоду значно бідніша закордонних досліджень й до недавнього часу було дуже мало вітчизняної літератури, присвяченої цій тематиці. Серед них слід відзначити роботи наступних авторів: А. Архіпової [В], М. Мельниченко [7], В. Руднева [8], Р. Янгірова [15], В. Кабанова [5] та інші. В цих працях більшою мірою розглядаються умови розповсюдження радянських політичних анекдотів та прослідковуються тенденційні зміни в образах персонажів протягом всього радянського періоду (окрім роботи В. Кабанова, де міститься характеристика анекдоту, як історичного джерела).

За тематичним принципом можна виділити дослідження присвячені соціологічному (праці В. Хруля) [12], літературному (праці О. Чіркової) [13], культурному (праці Б. Брікера, А. Вишевського [3], А. Білоусова [2]) аспекту існування політичного анекдоту.

Радянський політичний анекдот можна віднести до масових історичних джерел, які створюються та передаються усним шляхом, як і будь-який жанр фольклору, та згодом можуть фіксуватись в писемних джерелах.

Дати оцінку розповсюдженню радянських політичних анекдотів, присвячених колективізації та голодомору 1932-1933 рр., можна через визначення активності створення анекдотів, дослідження умов їх розповсюдження, визначення активності створення анекдотів в різні роки, мови створення та розповсюдження та інші.

Анекдоти про голод та колективізацію дійшли до нас або українською або російською мовами. Інколи в обох варіантах.

Анекдоти створюються на актуальну тематику. Проте дійсно значуща подія, а тим більше трагедія, могла викликати своєрідний «шок» в населення, через який народні маси не в змозі адекватно оцінити події й створити присвячений ним анекдот. Трагедія могла жити в народній пам'яті десятиріччями й після певного проміжку часу, коли подія може отримати більш спокійну оцінку, народжується анекдот, коли спогади про трагедію, наприклад про голодомор 1932-1933 рр., стають з якоїсь причини актуальними. Проте анекдоти, присвячені колективізації та голодомору 1932-1933 рр., могли створюватись й в роки подій, що в них висвітлюються, тому що більшість створених анекдотів на означену проблематику – це своєрідний погляд збоку, тому що, по-перше, анекдот, як жанр міського фольклору, створювався ймовірно, жителями міста, по-друге, більшість анекдотів створені у вигляді спогадів, по-третє – носіями російської мови. Тому анекдоти на означену проблематику могли створюватись в часи подій, що в них висвітлюються свідками голодомору 1932-1933 рр., а вже після певного проміжку часу вже підхоплювались постраждалими від нього, коли ця проблематика знову набула своєї актуальності.

Сам процес датування анекдотів, присвячених голодомору 1932-1933 рр. відбувався наступним чином. Для прикладу візьмемо наступний анекдот: *Повернувся селянин з Москви, де був делегатом. Розповідає, як добре годували, водили по місту переодягнених у нові костюми, розказували про ріст індустрії, темпи.*

- Найголовніше, - з'ясував один, - темпи... Можже спитаєте, що це таке? Пам'ятаєте, за селом до розкуркулювання були великі загоми для овець. Тепер там гробки, у голод 33-го року вони щоденно, хоч на одну могилу, а збільшувалися...

Оце зростання і зветься темпами. [9, с. 73].

В анекдоті згадується конкретний час – після 1933-го року. Делегат з Москви розповідає про індустріалізацію, як про щось нове, тому можна зробити висновок, що ймовірно нижньою хронологічною рамкою цього анекдоту є 1934 рік, коли розпочалась друга сталінська п'ятирічка. Індустріалізація закінчилась в кінці 1930-х років. Ця проблематика втрачає свою актуальність за часів Другої світової війни. Проте вона могла відродитись у 1953-1954 рр., коли почалася десталінізація. Починаючи з 1954 р. ця проблематика також втрачає свою актуальність, яка необхідна для появи анекдоту. Тож, з усього цього ми робимо висновок, що ймовірно, цей анекдот виникає в період з 1934-1954 рр., причому пріоритет надається 1934-1937 рр. та 1953-1954 рр. Проте, не можна відкидати можливість, що цей анекдот виник в інші роки цього періоду, або пізніше, вже за його межами.

Прикладом датування за методом аналогій може бути датування наступного анекдоту:

Приснився Сталіну Ленін. – Как дела? – Ничего, хоть и трудно, но за мной идут. – Ты им хлеба прибавь, а то все за мной пойдут. [14, с. 211].

Цей анекдот з серії «полеміка Сталіна та Леніна»[А]. В цій серії лише два персонажа: Сталін та Ленін. Ленін виступає як добра згадка про минуле, з'являється Сталіну переважно у снах та є поборником народних інтересів. Згідно з мемуарними спогадами [11], ці анекдоти датовані початком 1930-х рр. Вищенаведений анекдот повністю підпадає під всі ознаки цієї серії анекдотів, тож ми можемо зробити висновок, що, ймовірно, цей анекдот виникає на початку 1930-х рр. Хоча, знову ж таки, не можна відкидати ймовірність виникнення цього анекдоту в більш пізній чи ранній час.

Найбільш точне датування можливе, якщо політичні анекдоти, присвячені колективізації та голодомору 1932-1933 рр., були зафіксовані в мемуарах з вказівкою на більш-менш точну дату створення чи були внесені до збірок анекдотів 1930-1950-х рр. За часів радянської влади не могло бути й мови про публікацію анекдотів на означену тематику на теренах СРСР. Тому необхідний пошук потрібних нам збірок, опублікованих закордоном в цей період, наприклад «Антисоветские анекдоты», що були опубліковані радянськими емігрантами в Буенос-Айресі [1] у 1940-х рр., збірка фольклору «Кремль и Народ», опублікована в Мюнхені у 1951 р. [6], стаття вихідця з теренів СРСР Е. Лайонса, датована 1935 р. та інш. [19]. Щоправда, тематика

колективізації та голодомору 1932-1933 рр. в цих джерелах висвітлена дуже слабо, тому точно датовані анекдоти серед всіх складають 5%.

Отже, анекдоти, вірогідно, виникають не лише у 1930-ті рр. Тож, вимальовується висновок, що для народу голодомор 1932-1933 рр. був не з ряду тих подій, що швидко забуваються, а був тією проблемою, яка жила в народній пам'яті десятиріччями й не забута і сьогодні.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА:

1. Антисоветские анекдоты. Буэнос-Айрес – 1949. – 56 с.
2. Белоусов, А. “Вовочка” // Анти-миррусской культуры. Язык, фольклор, литература: Сб. статей. – М., - 1996. – с. 165-186; Белоусов, А. Анекдотический цикл о Крокодиле Гене и Чебурашке // [Памяти Я.И. Гина] Проблемы поэтики языка и литературы: Мат. межвуч. науч. конф. 22-24 мая 1996 г. -Петрозаводск, - 1996. – с. 88-89.
3. Брикер, Б., Вишевський, А. Юмор в популярной культуре советского интеллигента 60-х 70-х годов // WienerSlawistischerAlmanach. – Wien, 1989. – V. 24. – P. 147-170.
4. История СССР в анекдотах \ Худ. Ред.. И. Захарович. – Минск, 1991. – 298 с.
5. Кабанов В. Источниковедение истории советского общества // Курс лекцій. – М., 1997. – 356 с.
6. Кремль и Народ. – Мюнхен, 1951. – 376 с.
7. Мельниченко, М. Советские анекдоты из коллекции Н. В. Соколовой (1926 год) // Живая старина. М., 2007. - №4. – с. 24-26.
8. Руднев, В. Прагматика анекдота // Даугава. – Рига, 1990. - №6 . – с. 99-103.
9. Семенко Ю. Народне слово. Збірник сучасного українського фольклору. – Львів, 1992. – с. 72.
10. Українські народні анекдоти, жарти, дотепи / Упоряди. – П. Кальченко. – К., 1967. – 384 с.
11. Уксусова И. Свобода в плену. – Спб, 1998. – 216 с.
12. Хруль В. Анекдот, как форма массовой коммуникации: Автореф. Диссертации канд. Филол. наук. – М., 1993. – с. 35.
13. Чиркова О. Поэтика современного народного анекдота: Автореф. диссертации канд. филол. наук. – М., 1997. – 24 с.
14. Штурман, Д., Тиктин, С. Советский Союз в зеркале политического анекдота . – London, 1985. – 468 с.
15. Янгиров, Р. Материалы неподцензурного советского фольклора 1918-1934 // Новое литературное обозрение. – М., 1988. - №31. с. 155-174.
16. Abrahams, P. D., Wukasz, C, Political Joke of East Germany // Tennessee Folklore Society Bulletin. – Murfreesboro, 1967. – V. 33. – P. 7-10.
17. Beckmann, P. Hammer and Tickle. Glandestine Laughter in the Soviet Empire. – Boulder: The Golem Press. 1980.

18. Benton, G. The Origins of the Political Joke// Humour in Society: Resistance and Control/ Eds. Powell C., Paton G. – New York: St. Martin's, 1988. – P. 33-55.

19. Lyons E. Red Laughter // Moscow Caroussel. – N-Y, 1935. – P. 328.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ:

A. <http://www.polit.ru/analitics/2007/04/22/anekdoty.html>

B. <http://www.polit.ru/analytics/2008/02/15/anekdod.html>

C. <http://www.lib.misto.Kiev.ua/htm>

УДК 8.11.134.2'373.611

Барсуk Ксенія Валеріївна

Науковий керівник – доцент кафедри німецької та романської філології Гончаренко О.М.

СПОСОБИ СЛОВОТВОРУ В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Кожна мова має багато своїх особливостей. Але основою та «будівельним матеріалом» будь-якої з них є слова. Тому для того, щоб краще розуміти мову і зробити її вивчення легшим, треба розуміти як вона формується.

У дослідженні акцентовано увагу на способах словотвору в іспанській мові, їх функціях та особливостях, у тому числі формування слів за допомогою префіксів, суфіксів й інтерфіксів як окремих видів деривації.

Актуальність теми даного дослідження обумовлена необхідністю знати основні засоби творення слів, щоб розуміти їх важливість та необхідність, вільно використовувати їх, уміти розшифрувати значення.

Метою дослідження є дослідити використання різних видів словотвору в іспанській мові.

Деривація або словотвір — це формування нових слів з вже існуючих, шляхом додавання морфем. Ця процедура є дуже поширеною в іспанській мові і зазвичай відбувається завдяки двом окремим процесам, що узгоджуються з певними правилами: суфіксації та префіксації.

Морфема, за визначенням американського лінгвіста Леонарда Блумфілда, — це найменша частина слів, що має певне значення. Членування морфем на частини призводить лише до виділення елементів, що не мають значення — фонем.

Існує декілька класів морфем: вільні (можуть як утворювати слова, так і бути самостійними словами), зв'язні (можуть створювати слова, лише поєднуючись з іншими морфемами), лексичні (корені й афікси) та граматичні морфемі (морфологічні варіації, що стоять в кінці слова та надають граматичне значення).

Проаналізувавши ці поняття, ми можемо переходити до способів словотвору в іспанській мові й вивчити їх більш детально.

Деривація буває однорідною (не змінює частину мови початкового і отриманого слів) або гетерогенною (змінює частину мови), простою (похідне слово має лише одну похідну морфему) або множинною (декілька похідних морфем формують одне слово)[3, с. 10].

Здатність афіксів формувати нові слова може змінюватися залежно від часу, потреб та моди. Продуктивні афікси утворюють так звані відкриті серії слів. Серія складається з понад трьох або чотирьох похідних. Група зв'язаних слів, які мають спільне походження і один і той же корінь, називається родиною слів або лексичною сім'єю. Але у деяких випадках корінь допускає невеликі варіації через фонетичні причини та еволюцію слів. Метою морфологічного аналізу є аналіз функціонування форми, складу та значення слів.

В залежності від їх розміщення, афікси діляться на префікси, суфікси та інфікси. Проаналізуємо ці поняття.

Префікс — значуща частина слова, що стоїть перед коренем і слугує для творення нових слів чи інших граматичних форм одного слова. Наприклад: *poner* (покласти, ставити) → *disponer* (мати в наявності); *moral* (моральний) → *amoral* (аморальний); *hacer* (робити) → *deshacer* (скасувати, розбити, зломати). Найбільш продуктивні іспанські префікси подібні за своєю формою з прислівниками. Решта це ті, що прийшли в іспанську з латинської, грецької та арабської мов. В іспанській мові одні і ті ж префікси обслуговують різні частини мови, не обмежуючи свою функціональність лише однією з них. Зазвичай кожний префікс є продуктивним для іменників, дієслів, прикметників та деяких сполучників. Вони змінюють значення кореня, але не визначають частину мови слова (частину речення) [5, с. 151]. В іспанській мові існує багато різноманітних префіксів. Саме тому для зручності їх об'єднали в декілька груп в залежності від значення:

1. Префікси зі значенням місцезнаходження (*ante-, contra-, entre-, extra-, infra-, inter-, pos(t)-, pre-, re-/retro-, sobre-/super-, supra-*тощо);
2. Префікси з часовим значенням (*ante-, pre-, re-*);
3. Зворотні та асоціативні префікси (*auto-, co-/con-/com-, inter-*);
4. Кількісні префікси (*bi-, hiper-, hipo-, macro-*тощо);
5. Префікси з негативним і позитивним значенням (*a-/an-, des-, i-/im-/in-,*).

Суфікс — значуща частина слова, яка стоїть після кореня та слугує для творення нових слів чи інших граматичних форм одного слова. Суфікси не тільки змінюють зміст кореня, але й визначають приналежність слова до певної частини речення, наприклад: *verde* (зелений) – *verdura* (овоч), *verdear* (заправляти зеленню). Залежно від їх походження, суфікси поділяються на грецькі, латинські та арабські. Іспанські мовознавці підрозділяють суфіксальний словотвір на два типи: іменний і дієслівний. Завдяки іменній деривації утворюються іменники та прикметники. В якості основ найчастіше використовуються основи іменників, прикметників, дієслів. Традиційно до іменникових словотворчих суфіксів відносять зменшувальні та збільшувальні суфікси. В результаті дієслівного словотвору утворюються дієслова; суфікси

приєднуються зазвичай до основ іменників, прикметників, займенників и самих дієслів. Види іменникових суфіксів:

1. Суфікси іменників, дії та ефекту (*-ada, -aje, -azo/-etazo, -ción, -dicción, -ducción, -dura* тощо);
2. Суфікси найменувань якості, стану та умови (*-dad/-tad, -bilidad, -edad*);
3. Суфікси назв людини, інструменту та місця (*-dor/-dora, -dero/-dera, -ero/-era*);
4. Суфікси утворення назви, місця і часу (*-ario, -ía/-ío, -ero/-era*);

Типи прикметникових суфіксів:

До прикметникових суфіксів відносять: *-al/-ar, -ble, -ento/-enta, -érrimo/-érrima, -il, -ísimo/-ísima, -izo/-iza, -nt* тощо [4, с. 217].

Інфікс — службова морфема, яку вставляють у середину кореня чи основи при творенні похідних слів або граматичних форм: *traducir – tradujiste*, де *-duj-* – інфікс. Це явище притаманне іспанській мові, але відсутнє в українській. Це менш продуктивний процес, ніж суфіксація та префіксація у формуванні похідних слів. Значна частина інфіксів може бути пов'язана з певним змістом, хоча вона не є настільки чітко і зрозуміло визначеною як суфікси або префікси: *-ar-, -an-, -arr-, -urr-, -uj-, -ot-, -et-, -ic-, -iqu-, -ot-, -et-*.

Словотвір іспанської мови – основа мови, яка збагачує її лексичний запас та робить більш різноманітним спілкування як на побутовому, неформальному, так і на офіційному рівнях, а афікси є багатогранним і багатоконпонентним способом деривації, що дозволяє їм мати право на додаткове і детальне вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виноградов В. С. Лексикология испанского языка. – М.: Высшая школа, 2003. – 244 с.
2. Попова Н. И. Практическая грамматика испанского языка: Морфология. Синтаксис: Учебное пособие для старшеклассников и студентов. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 2000. – 495 с. – ISBN 5-09-009617-1
3. Ткаченко Л. Л. Лексикология іспанської мови. – Херсон: Видавництво РВВ «Колос» ХДАУ, 2011. – 100 с.
4. Jesús S.L., Nieves G.F. Español 2000. Nivel medio. – Madrid: Sociedad general española de la librería, S. A. – 263 p.
5. Jesús S.L., Nieves G.F. Español 2000. Gramática. – Madrid: Sociedad general española de la librería, S. A. – 247 p.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ АНГЛІЙСЬКІ ПОЛІТИЧНІ НІКНЕЙМИ

У рамках лінгвістичного дослідження виявляється цікавим проаналізувати семантичну і стилістичну специфіку нікнеймів, а також простежити способи їх утворення. Ми розглянемо нікнейми як лексичні одиниці, яким властиві самотворні, семантичні і стилістичні особливості, що характеризують нікнейми взагалі.

Словниковий склад англійської мови – це динамічна, відкрита система лексичних одиниць, різнопланових за джерелом і часом формування. Отже, відкритість цієї системи полягає в тому, що вона постійно чутливо реагує на потреби називання предметів, процесів, явищ і ознак, які пізнаються і створюються людиною.

«**Абсолютний прогрес**» мови, на якому наголошують лінгвісти, насамперед виражається саме в розвитку словникового складу мови, тому лінгвістичні, соціологічні та стилістичні питання, пов'язані з його збагаченням, завжди були і залишаються актуальними. Одним із джерел поповнення словникового складу є поява політичних нікнеймів, які обрано матеріалом дослідження, оскільки вони, з одного боку, відображають мовні процеси, а з іншого, в сучасному демократичному суспільстві є потужним інструментом політичного життя.

Актуальність роботи визначається її узгодженістю з інтересами лінгвістики, де найбільш яскравою рисою є орієнтація на антропоцентричну складову мовної діяльності. Діяльний підхід до мови зумовлює інтерес вчених до внутрішнього стану мови, що репрезентується через зовнішній прояв мови.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є спроба наукового опису з характерними прийомами вибірки, спостереження, обробки і класифікації досліджуваного матеріалу.

- формування фактологічної бази дослідження на основі прийому спостереження і соціальної вибірки мовного матеріалу з аналізованих джерел;
- обґрунтування лінгвістичного статусу політичних нікнеймів як мовного явища і визначення його співвідношення з розмовною спілкуванням.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є спроба наукового опису з характерними прийомами вибірки, спостереження, обробки і класифікації досліджуваного матеріалу.

За нашими спостереженнями, нікнейми можна класифікувати згідно із засобів їх виникнення. Вони підрозділяються на фонологічні, запозичені, семантичні та синтаксичні. Синтаксичні діляться на морфологічні (словотвір) та фразеологічні [6, с. 160]. Розглянемо кожен групу нікнеймів більш детально.

1. Фонологічні та запозичені нікнейми

Фонологічні нікнейми формуються за допомогою поєднання унікальних звукових комбінацій. Вони являють собою унікальні конфігурації звуків і тому вони називаються штучними.

Фонологічні нікнейми утворюються при комбінуванні унікальних сполучень звуків, за допомогою римованих словосполучень, ритму або повторення звуків. Яскравим прикладом є:

Pootie-Poot (прізвисько Дж. Буша для президента Росії В. В. Путіна).

Прізвисько *Firststaе* нікнеймом, коли вимовляється в риму з *Christ* з натяком на здатність політика чудесним чином заробити мільйон доларів [4]. В основі прізвиська Дж. Буша молодшого *Dubba* лежить техаський спосіб вимови його середнього ініціалу *W. BathingTowel* (лорд Баден-Пауел).

2. Семантичні неологізми

Серед дослідників немає єдиної думки про статус семантичних новоутворень. До самих спірних, очевидно, маємо віднести питання: у яких випадках семантичні зміни призводять до утворення самостійного слова, а в яких-лише нового значення уже існуючої лексичної одиниці. Більшість дослідників у цьому питанні дотримуються точки зору, висловленої у свій час В. В. Виноградовим, який вважав, що семантичне словотворення полягає «у переосмисленні колишніх слів, у формуванні омонімів шляхом розпаду одного слова на два».

Отже, про повноправність самостійної лексичної одиниці можна говорити лише у тих випадках, коли семантичні зміни полісемантичного слова призвели до повного розриву спільності семантичного зв'язку між окремими значеннями цього слова, тобто до утворення омоніма - слова, яке при однаковій звуковій (графічній) оболонці має зовсім інше значення.

Семантичні нікнейми (нові значення вже існуючих слів). При цьому важливі наступні варіанти:

а) старі слова повністю міняють своє значення, втрачаючи раніше існуюче.

Наприклад:

Fighting Barbie – Ангела Меркль, канцлер Німеччини [6]

б) у семантичній структурі слова з'являється ще один лексико – семантичний варіант при збереженні традицій.

Наприклад:

Evil Number One – Осама Бен Ладен [7]

The Iron Lady – Маргарет Тетчер [8]

Велику групу семантичних нікнеймів складають найменування людей на основі різних ознак. Нами були вибрані для аналізу нікнейми політиків, які відносяться до їх політичної діяльності, зовнішності, характеру, погляду реальності.

В структурному плані основна увага потрібна підгрупі двох компонентних нікнеймів і сполучення, у яких семантичні трансформації піддається один, або декілька компонентів.

Наприклад :

British Bulldog (Winston Churchill) [9]

На особливу увагу заслуговує та підгрупа нікнеймів, яка являє собою емоційно забарвлену лексику, часто з глузливою, іронічною або народною конотацією, що загалом характеризує будь-який професійний жаргон.

Наприклад:

Tippe Canoe (William Henry Harris) [10]

Dennis Skinner (The Beast of Bolsover) Nowwellintohishundredsindogyears, Skinner's bark and biter remain PMQ's favourites.

Як бачимо з наведених прикладів, одним із найпоширеніших засобів утворення нікнейму є метафора (змінна значення). У більшості випадків змінна значення спричинена переносом найменування, що є одним з засобів словотвору. Наприклад:

John Bercow (The Squerker) He is short, you see, and Quentin Letts.

Необхідність вдаватися до метафоричного переносу обумовлена неможливістю адекватно висловити думку за допомогою логічних визначень. Серед механізмів переосмислення значна роль належить метафоризації метонімізація. Перенос, що базується на асоціації за схожістю (подібністю), спостерігається при утворенні таких нікнеймів як:

Sharp Knife (Andrew Jackson) [11];

Old Sinkor Swim (John Adams) [12],

Big Chief (William Howard Taft) [13];

Інший тип переносу – метонімія – базується на асоціації за суміжністю, що відображає постійні зв'язки між предметами та явищами. Метафоричний перенос значення лежить на основі прізвиська президента Джона Куліджа, якого назвали *The Sphinx of the Potomac*, вважаючи його загадковою особою. Нікнейм президента Вільяма Мак-Кінлі, що проводив політику крайнього протекціонізму, - *The Napoleon of Protection*.

Давайте розглянемо такі нікнейми, як :

Old Granny (William Henry Harrison) [14]

The Father of Our Country (George Washington) [15]

При утворенні нікнеймів спостерігається тенденція до зміни первинного обсягу значення, а саме звуження (спеціалізація) та розширення (генералізація) значення слова. Прикладом першого типу слугують такі нікнейми:

Dubya (George Bush) [16];

American Fabius (George Washington) [17].

Проведена вибірка реєструє численні випадки деградації (погіршення) значень слова. При цьому притаманна слову емоційна складова посилюється поглинаючи інші значення. Прикладом деградації є:

Shrub або *Thief in Chief*- (George Bush) [18].

Cobra – (Morin Daud a correspondent of New York Times) [19].

Eight Homes, Huhney monster (Chris Huhne) A man with a large property Empire, and quite a few enemies.

Метонімічна видозміна значення відбувається як на рівні окремого слова, так і на рівні фрази. Прикладами переносу значення є, наприклад, утворені порівняно давно назви для армії світу:

Tommy – британці, зокрема, британські вояки;

Sammy – американські військові;

Kraut (від *Sauerkraut*), також *Squarehead* (через форму сталюого шолому) – німецькі солдати.

3. Синтаксичні.

Нам представляється доцільне розчленування четвертого типу нікнеймів на морфологічні та фразеологічні сполучення. Вони охоплюють усі види словотвору. Скорочення та словоскладення найбільше продуктивні в утворенні політичних нікнеймів і регулярним способом утворення морфологічних нікнеймів.

Скорочення та конвеція є малопродуктивними в утворенні політичних нікнеймів. Можемо припустити, що причиною такої розбіжності є часткове знеособлювання, яке є незмінним результатом цих процесів, а політичний нікнейм має на меті виділити функцію політичного діяча, охарактеризувати її вичерпно і лаконічно.

Отже, політичний нікнейм репрезентує особливу групу неологізмів, які виявляються у сферах номінації, функціонування і словотвору. Дослідження має перспективи подальшого вивчення функціонально-схематичних характеристик політичних нікнеймів і становить інтерес дослідника проблем функціональної неології.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Словник синонімів української мови: в 2 т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.Г. Головащук та ін.-К.: Наукова думка, 2006.- (Словники України).- Т. 2. – 954 с.
2. Сучасний тлумачний словник української мови / За заг. Ред.. д-ра філол. Наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «Школа», 2006. – 1008 с.
3. Бортничук Е.Н., Василенко И.В., Патушенко Л.П. Словообразование в современноманглийскомязыке. К., «Вища школа», 1988. – 268 с.
4. <http://mentalfloss.com/article/57009/30-presidential-nicknames-explained>
5. [us-nicknames-of-popular-persons/](http://mentalfloss.com/article/57009/30-presidential-nicknames-explained)
6. <https://www.ranker.com/list/best-political-nicknames/mike-rothschild>
7. <http://www.thehypertexts.com/Famous%20Nicknames.htm>

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПІСНІ

Актуальність теми нашої статті обумовлена тим, що молодіжна лексика у французькій мові постійно розвивається й оновлюється, тому ще не є достатньо дослідженою. Сучасна пісня з кожним днем проникає в наше життя, а виконавці прагнуть залучити молодь, використовуючи молодіжний сленг у своїх композиціях. Так як молодіжний сленг у піснях – явище порівняно нове, то ця тема, звісно, потребує дослідження. Найбільш суттєвим сьогодні є питання про вивчення молодіжного сленгу в сучасній пісні – чи не найменш дослідженої категорії французького мовного простору в лінгвістичному, стилістичному і перекладознавчому аспектах.

Метою статті є дослідити використання розмовної лексики в сучасній французькій пісні.

Центральне місце в побудові пісні-послання сучасних співаків займає інформативна функція, вона значною мірою визначає зміст промови. Співакнічим не обмежений в самовираженні. В якості теми може виступати все щозавгодно.

У піснях французьких виконавців зустрічається молодіжна розмовна лексика. Так, на початку 80-х років вона найчастіше зустрічається в піснях Рено (*Pierre Manuel Renaud Séchan*) – популярного співака, автора-композитора-виконавця.

Важливу роль у текстах французьких пісень відіграють такі фонетичні засоби:

1. Алітерація – повторення однорідних приголосних звуків задля підвищення інтонаційної виразності вірша, для емоційного поглиблення його змістового зв'язку [41]:

*Dans les 3 jours, voila le **tac-tac-tac***

*Des mitraillettes qui reviennent à **l'attaque** [38].*

2. Асонанс – повторення однакових голосних звуків у рядку для милозвучності:

*Si mon **tonton tond ton tonton ton tonton sera tondu.***

3. Анафора – повторення напочатку віршових рядків однакових чи співзвучних слів або синтаксичних конструкцій:

Rome, l'unique objet de mon ressentiment !

Rome, à qui vient ton bras d'immoler mon amant !

4. Епіфора – повторення однакових виразів, слів у кінці віршових рядків, з метою посилення виразності, підкреслення чогось:

Moi qui n'ai jamais prié Dieu

Que lorsque j'avais mal aux dents

Moi qui n'ai jamais prié Dieu

*Que quand j'ai eu peur de Satan
Moi qui n'ai prié Satan* [35].

5. Ономато́пія – звуконаслідування: *coïn-coïn, coucou, meuh, miaou. Badaboum !Bang !Boum !Clac ! Tic-tac ! Toc-toc! Tut-tut !Vroum-vroum!*

Граматичні особливості тексту пісні включають в себе морфологічні та синтаксичні особливості:

1. Зевгма – лінгвістичний прийом порушення смислового узгодження в реченні: *Pierremange des poires, Paul des pommes* (П'єр їсть груші, а Поль – яблука).

2. Скорочення: *J'préfèrelamer* (Я вибираю море).

3. Дефісація – це розбиття слова дефісами на частини або склади з наданням йому іншого значення.

4. Відокремлення частин мови:

Tu serais bien avance, n'est-ce pas, si tu t'étais blessé gravement? (Ти міг би бути попереду, чи не так, якщо б ти не був тяжко поранений?)

5. Стверджувальні речення вживаються, щоб констатувати будь-яке явище, заперечити якийсь факт. Роль питального речення – привернути увагу читача до якогось явища; а риторичне запитання – це запитання, яке фактично не потребує відповіді. Наприклад:

Ne vous avais-je pas averti ? (Хіба я вас непереджав?)

Mais comment est-ce possible ? (Але як це можливо?)

6. У творчості Заз – французької співачки Isabelle Geffroy, відомої під псевдонімом Zaz, – присутня велика кількість звертань, наприклад:

Heu sale fripon, prends garde à ta langue.

Одним із елементів субкультури реперів є сленг. Він дуже насичений усіченнями, розмовною лексикою й запозиченнями. Так, наприклад, можна зустріти дуже багато слів і зверлану.

Одна з характерних особливостей текстів композицій – широке використання займенників, які не тільки замінюють якусь частину мови, але й вживаються без опори на контекст. Наприклад, ударний займенник *moi* (я) може служити для підкреслення авторської позиції: *Moi, gardiendesasurviepourtouteladécennie;* (Я, охоронець свого виживання протягом усього десятиліття). *Moi, contre la perfidie qui jette le discrédit.* (Я, проти шахрайства, що дискредитує мене) [39].

Оскільки батьківщиною течії сучасної французької пісні – репу – є США, слова, що позначають основні поняття хіп-хоп культури, запозичені з англійської мови:

Beat (ритм):

On part en mission - avec du son d'exception

Dissection sur beat nos espions sont en faction [36].

MC (репер):

R.A.P. des Ronds A Prendre

et Pas mal de MC A Pendre [33].

Однією з особливостей реп-композицій є часте вживання вигуків. Вигук – незмінювані особливі частини мови, які виражають почуття, волевиявлення мовця, не називаючи їх.

Ecoute-ça! Je pense encore à toi

Tiens! Je te vends un feu

Щоб показати вживання молодіжного сленгу в сучасній французькій пісні, як приклад можна навести кілька рядків з пісні «*J'pètelesplombs*» французького реп-виконавця та актора Дізиз Ла Песта (*DisizlaPeste*):

Alors qu'j'suis recherché et qu'les keufs me traquent

V'la qu'une meuf me drague

La go blague, me dit des trucs vagues

Elle m'dit: "Tu sais qu't'es un beau black ?

Non j't'assure sans déc'.

Dès que j't'ai vu j'ai oublié mon mec[34].

На 6 рядків пісні та її назву доводиться 8 арготизмів, із них дві лексеми утворені шляхом верланізації (*keufs* – *flics* (поліцейський), *meuf* – *femme* (жінка)), аббревіацією, конкретніше – апокопа (*déc* – *déconner* (казатидурниці) *imec* – *garçon* (хлопець)), одна лексична одиниця являє собою запозичення з англійської мови (*black* – афроамериканець), одна лексема «*truc*» сходить доарго XVIII століття, і одна одиниця має спірне походження (*la go* – апокопа від *gonzesse* – *une jeune fille* або запозичення з англійської *girl* (дівчина)). Сама назва пісні представлена метафорою (*péter les plombs* – *perdre la tête, la raison, devenir fou* (збожеволіти)).

Таким чином, характерними особливостями текстів композицій є широке використання займенників, верланізація слів, запозичення з англійської та арабської, уживання вигуків. У свою чергу вигуки виконують такі функції: емотивну, референтивну, апелятивну, поетичну, експресивну, зв'язувальну.

Так, французька сучасна пісня не тільки впливає на французьку поп-культуру в цілому, але й створює новий мовний пласт, досі майже не досліджений. Лексика текстів композицій інтенсивно проникає в нормативну мову завдяки стрімкій популяризації реп-культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <https://genius.com/Booba-rap-lyrics>
2. <https://genius.com/Disiz-la- peste-jpete-les-plombs-lyrics>
3. <https://genius.com/Jacques-brel-la-statue-lyrics>
4. <https://genius.com/Mc-solaar-la-la-la-la-lyrics>
5. <https://genius.com/Serge-gainsbourg-bonnie-and-clyde-lyrics>
6. <https://genius.com/Supreme-ntm-come-again-pour-que-ca-sonne-funk-lyrics>
7. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОГО РОЗПОДІЛУ СКЛАДОВИХ
МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У статті було проаналізовано просторовий розподіл повторюваності днів зі штилем, сильним вітром, туманом та суттєвими опадами за період 2012-2016 рр. Встановлено, що розподіл цих метеорологічних елементів по території Херсонської області тісно пов'язаний з характером місцевості та висотною відміткою пункту спостережень над рівнем моря. Для більшості території частота повторюваності цих елементів була характерна для рівнинного типу місцевості. Штильові погодні умови впродовж року на всіх станціях майже відсутні. Середня повторюваність туманів по області також невелика та коливається в межах біля 11%. Впродовж року майже всюди переважають дні з швидкістю вітру більшою за 6 м/с та атмосферними опадами більше 0,5 мм/добу. Їх сумарна повторюваність в окремі місяці може становити 60% та більше.

Ключові слова: метеорологічний потенціал, туман, атмосферні опади, швидкість вітру, повторюваність, Херсонська область.

Метеорологічний потенціал, як один з найважливіших показників самоочисної здатності атмосферного повітря, характеризує переважання в повітрі процесів накопичення або розсіювання шкідливих речовин. Він залежить передусім від розподілу екологічно значущих метеорологічних величин та місцевих погодних умов території. Його характеризують швидкість вітрів, рельєф та інші особливості місцевості.

Згідно праць Т.С. Селегей [7, 8] та В.А. Барановського [2], для кількісної характеристики процесів накопичування чи розсіювання забруднювальних речовин на певній місцевості можна використовувати поняття потенціалу розсіювання атмосфери (ПРА) або коефіцієнт метеорологічного потенціалу (K_M), які є відношенням сумарної повторюваності днів зі швидкістю вітру 0-1 м/с ($P_{Ш}$) та туманами (P_T) до повторюваності днів з опадами більше 0,5 мм/добу (P_O) та вітром більшим за 6 м/с (P_B). Розраховуються ці величини за наступною формулою:

$$K_M = (P_{Ш} + P_T) / (P_B + P_O)$$

Згідно праці [2], при значенні K_M більше одиниці переважають процеси накопичення забруднювальних речовин в атмосфері.

Метою досліджень є вивчення особливостей внутрішньорічного розподілу складових рівняння метеорологічного потенціалу в різних частинах Херсонської області.

Матеріали та методи. Матеріалом досліджень слугували оперативні дані щодо швидкості вітру, туманів та інтенсивності опадів отримані з архівів погоди відкритих метеорологічних серверів [4]. Для аналізу використовувались дані архіву щоденних метеозведень за кожні три години за період 2012–2016 рр. по восьми метеорологічним постам Херсонської області (рис. 1). На території області нараховується 8 метеорологічних станцій, а саме Велика Олександрівка (синоптичний індекс ВМО – 33862), Нова Каховка (33869), Нижні Сірогози (33877), Херсон (33902), Бехтери (33907), Генічеськ (33910), Асканія-Нова (33915), Хорли (33917) [6].

Через відсутність у відкритому доступі регулярних метеорологічних даних зі станції Хорли, ми використали інформацію щодо погодних умов з найближчого пункту спостережень у Криму – станція Ішунь (33933).

В місяцях де були відсутні метеозведення за короткий період часу, метеорологічні величини отримувались шляхом реаналізу приземних синоптичних карт погоди з архіву *Met Office* [1].

Всього, за період спостережень, було оброблено 116 800 метеорологічних зведень (по 14 600 з кожного посту спостережень).

Статистичну обробку даних виконували згідно загально прийнятих у метеорології методик та настанов [5].

Повторюваність днів з певним метеорологічним явищем отримана шляхом вибірки з безперервного ряду даних впродовж 2012–2016 рр. з частотою кожні 3 години та наводиться у %.

Результати досліджень та їх обговорення. Часові зміни характеристик атмосферного повітря є одним з найбільш динамічних процесів на планеті. Практично кожен окремий елемент повітряного середовища має добові коливання величини, що його характеризує, змінюється від сезону до сезону, із року в рік.

Рис. 1. Схема розташування станцій спостережень за станом атмосферного повітря Державної гідрометеорологічної служби України на території Херсонської області та суміжних територій

З метою зменшення впливу випадкових величин окремих параметрів на загальну закономірність розподілу при розрахунках для території Херсонської області нами було опрацьовано дані щоденних метеозведень за період п'ять років (2012–2016 рр.). Середні річні значення складових метеорологічного потенціалу за зазначений період наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Середня річна повторюваність днів з різними погодними явищами у % за період 2012–2016 рр.

Пункт спостережень	Середня річна повторюваність днів з явищами, %			
	швидкість вітру 0-1 м/с	туман	опади більші за 0,5 мм	швидкість вітру більша за 6 м/с
В. Олександрівка	49	11	22	12
Нижні Сірогози	3	12	20	40
Херсон	8	15	20	29
Нова Каховка	1	8	21	16
Асканія-Нова	4	13	19	48
Бехтери	7	14	19	36
Генічеськ	3	8	20	36
Ішунь	10	9	19	15
<i>Середнє значення</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>20</i>	<i>29</i>

З даних таблиці видно, що найбільша мінливість по області притаманна повторюваності днів зі швидкістю вітру більшою за 6 м/с. Їх кількість, в межах дослідженого регіону, коливається в діапазоні 12–48%. Найбільш частими сильні вітри є в Асканії-Нові, Нижніх Сірогозах та на інших пунктах спостережень, що розташовані в центральній та південній частинах області [3]. Найнижчі значення цього показника відмічаються в районі Великої Олександрівки, Нової Каховки та с. Ішунь. Зниження повторюваності днів зі швидким вітром на цих станціях зумовлено пересіченою місцевістю в районі розташування пункту спостережень.

Повторюваність днів зі штильовими погодними умовами на переважній частині Херсонської області навпаки має досить низькі значення. У Новій Каховці, Генічеську та Нижніх Сірогозах частота їх появи не перевищує 3% впродовж року; на іншій території – 8%. Винятком з загального розподілу величин є смт. В. Олександрівка де штиль відмічається майже у 50% днів впродовж року. Це пояснюється значною пересіченістю місцевості в цьому районі, яка перешкоджає значному розгону вітру. Подібні погодні умови складаються і в південній частині області на межі з півостровом Крим. Тут, через певні особливості рельєфу, у другу частину року (серпень–січень) збільшується кількість днів зі штилем і сильні вітри спостерігаються більш рідко.

Тумани, також, достатньо рідко відмічаються на території області. Найбільша їх повторюваність притаманна центральній рівнинній ділянці. При наближенні до моря, а також у північних районах Херсонської області

кількість днів з туманами дещо зменшується. Середня кількість по області за обраний період спостережень становила 11%. По окремих станціях коливалась в межах 8–15%. Всередині року тумани частіше всього спостерігаються у зимовий період, менше всього влітку [3]. Це пов'язано з температурними режимами повітря і підстилаючої поверхні та збільшенням відносної вологості повітряних мас у холодну пору року. Влітку повітря тут більш сухе та має незначну різницю у температурних показниках з показниками ґрунту.

Кількість днів з суттєвими опадами (більше 0,5 мм/добу) за досліджений період в середньому по області становить 20%, тобто кожен п'ятий день (див. табл. 1). Про річну рівномірність розподілу поля опадів даної території також свідчить невеликий діапазон у якому змінюється частота повторюваності цього параметру – 19–22%.

Висновки. Дослідженнями встановлено, що розподіл екологічно значущих метеорологічних елементів по території Херсонської області тісно пов'язаний з характером місцевості та висотною відміткою пункту спостережень над рівнем моря. Для більшості території частота повторюваності цих елементів впродовж 2012–2016 рр. була характерна для рівнинного типу місцевості.

Штильові погодні умови впродовж року на всіх станціях майже відсутні. Середнє значення по станціям становить 5,1%. На станціях Нова Каховка, Н. Сірогози, Генічеськ величини повторюваності днів зі штилем становлять 1, 3 та 3% за рік відповідно.

Впродовж року майже всюди переважають дні з швидкістю вітру більшою за 6 м/с та атмосферними опадами більше 0,5 мм/добу. Їх сумарна повторюваність в окремі місяці може становити 60% та більше.

Середня повторюваність туманів по області невелика та коливається в межах біля 11%, однак по окремих станціях може мати відчутний вплив на процеси накопичення забруднювальних речовин в атмосфері.

Отримані результати можуть використані при складанні кліматичної характеристики Херсонської області, оцінці метеорологічного потенціалу, розв'язання ряду екологічних завдань та для розвитку неоекології, як одного з нових сучасних наукових напрямків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архів приземних карт погоди Met Office. URL: <http://www1.wetter3.de>
2. Барановський В.А., Шищенко П.Г. Картографування стійкості геосистем – новий напрям тематичного картографування / Проблеми безперервної геогр. освіти і картографії: зб. наук. праць. – К.: ЗАТ «Інститут передових технологій», 2005. – Вип. 5. – С. 10-15.
3. Гагуліна А.М., Коржов Є.І. Часова мінливість окремих кліматичних параметрів території Херсонської області в сучасний період / Наукові читання, присвячені Дню науки. Екологічні дослідження Дніпровсько-Бузького регіону. Вип. 11: Збірник наукових праць. – Херсон, – 2018. – С. 47–52.

4. Метеорологический сервер «Погода и климат». URL: <http://www.pogodaiklimat.ru>
5. Обробка та аналіз гідрометеорологічної інформації. Є.П. Школьнік, І.Д. Лосєва, Л.Д. Гончарова / Підручник. – К.: Міністерства освіти України, 1999. – 600 с.
6. Регіональна доповідь про стан навколишнього середовища Херсонської області у 2001–2015 рр. URL: <http://www.ecology.ks.ua/index.php>
7. Селегей Т.С., Юрченко И.П. Потенциал рассеивающей способности атмосферы / География и природные ресурсы. – 1990. – №2. – С.132-137.
8. Селегей Т.С., Зинченко Г.С., Безуглова Н.Н. Учет метеорологического потенциала самоочищения атмосферы при решении задач промышленного освоения территорий / Ползуновский Вестник. – 2005. - №4. – С. 119-121.

УДК 82.09:82-343:398.21=134.2

Данилевська Марія Максимівна
 Науковий керівник - доцент кафедри німецької та
 романської філології Гончаренко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ІСПАНСЬКОЇ КАЗКИ ЯК ЖАНРУ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Культурна спадщина кожного народу є невід'ємною частиною загальнолюдського світового культурного надбання. Найголовніша риса національної культури — це її дивовижна самобутність, неповторність, різноманітність форм і змісту.

У дослідженні акцентовано увагу на особливості казки як жанру народної творчості, на місце серед фольклорних творів усіх народів світу, на вплив різних історичних епох, починаючи від первісного суспільства і до наших днів.

Актуальність теми даного дослідження обумовлена загальною спрямованістю сучасних досліджень на належність саме народної казки до пам'яток усної творчості та відношення казкових творів до конкретного історичного періоду, про їхню роль в історії формування національної мови й літератури.

Метою дослідження є дослідити особливості іспанської казки як жанру усної творчості

Народна поетична творчість — складова частина національної культури. Вона становить культурну спадщину, без вивчення і засвоєння якої не може бути справжнього новаторства в сучасній дослідницькій практиці. Казки як суто духовна національна спадщина задовольняють практичні і духовні

запити людини. Вони містять у собі морально-повчальні настанови, завдяки яким люди сприймають оточуючий світ. Тексти народних казок є найдосконалішим жанром фольклору, що впродовж багатьох століть був одним із дійових засобів формування естетичних потреб народу. Казка заснована на вигадці, завдяки чому вона ще більш вишукана й небуденна, тому у читача викликають інтерес зображені у ній події. Вигадка є свідомою установкою і вирізняє її з-поміж інших прозових творів, зокрема легенд, переказів, бувальщин, котрі зазвичай мають не розважальний, а інформативний характер.

Як й інші традиційні жанри фольклору, іспанська казка становить певну художню систему, що своєрідно поєднує риси, набуті протягом більш ніж тисячолітньої історії нації та відшліфовані у віках, з відносно новими елементами, поява яких зумовлена потребами і особливостями сучасного функціонування мови. Записи усної народної творчості збагачують мову нації в її просторовому й часовому вимірах. Іспанська народна казка являє собою складний комплекс віддзеркалень дійсності й усвідомлюється як адресантом, так і адресатом розповіді як художня реальність. Тексти іспанських казок — це специфічні наративні структури з певною організацією, у яких відповідним чином обробляється та зберігається національно маркована оформлена система, що відображає етнічну ідентичність та менталітет.

Казка має стійку, історичноусталену поетику, власне коло дійових осіб, характеризується замкнутістю наративної структури й опису є незвичайні з погляду повсякденної логіки події [1, с. 35].

В основі казки — захоплююча розповідь про вигадані події і явища, які сприймаються і переживаються як реальні. Казки відомі з найдавніших часів у всіх народів світу. Споріднені з іншими фольклорно-епічними жанрами — сказаннями, сагами, легендами, переказами, епічними піснями, — казки не зв'язані безпосередньо з міфологічними уявленнями, а також історичними особами і подіями.

Текст казки — це простір символів, знамень іншої реальності. Цим казка подібна до міфу. Казковий простір казки являє собою метапростір, внутрішній простір росту і становлення [2, с. 30]. Символічно він не менш реальний, ніж об'єктивна сторона життя. І хоча в реальному світі не існує злих відьом, велетнів і чаклунів, вони реальні і, як символ перешкод, пов'язані з ідеєю росту головного героя. Щоразу, коли казкові персонажі стикаються з подібними перешкодами, вони зустрічаються із злими силами в одній із їхніх іпостасей. Через символи нашому погляду відкривається існуюча реальність (Є.М. Мелетинський). Наприклад, у казці «Laabejita Isabel» невидиме за допомогою чарівних посередників стає видимим, і у зв'язку з цим важливо згадати, що символи — лише знамення, провісники і носії досвіду справжньої духовної реальності, хоча самі вони не є цією реальністю.

Для тексту казки характернее контрастнее групування дійових осіб у вигляді боротьби добра і зла. Конфлікт добра і зла відбивається в тексті іспанської народної казки через систему персонажів твору, шляхом взаємодії автора і читача. Ідея боротьби добра і зла — форма духовно-пізнавального відображення певних закономірних зв'язків у картині світу казки, яка спрямована на перетворення цього світу. Реалізація добра і зла у картині світу здійснюється в межах образних опозицій [3, с. 9].

Казка є покликом у доросле життя з усіма його складнощами та непередбачуваністю, легенда — спогадом про велике минуле народів і окремих людей, а міф — це спогад про Небо, про початок світу та його творців, про подвиги сонячних героїв. Кожна з цих структур архетипальна і містить у собі певні ідеї, запитання та відповіді, кожна відчиняє двері у простір героїв — прототипів і завдань іншого порядку за зростаючою шкалою. Казковий герой постійно знаходиться у пошуку, йому легко проникнути у казковий простір, але вибратися звідти часто буває нелегко: під час повернення його переслідують («El Castillo de Irás y No Volverás», «El príncipe Tomasito y San José»). Казковий світ стикається із звичайним світом, але не змішується з ним. Згідно з віруваннями будь-якого народу, світ предків знаходиться поруч з нами, але одночасно він незбагнено далекий. Те ж саме можна сказати про світ богів та світ духовних трансформацій.

Для них характерні традиційність структури і композиційних елементів (зачин, основна частина, кінцівка), контрастнее групування дійових осіб, відсутність розгорнутих описів природи і побуту. Сюжет казки багатоепізодний, з драматичним розвитком подій, зосередженням дії на героєві і щасливим закінченням. Казка відзначається «замкнутим часом» і завершеністю, співвідносними з досягненням героєм своєї мети і перемогою добра над злом. Функціональна палітра казки надзвичайно розмаїта: її естетичні функції доповнюються і взаємопереплітаються з пізнавальними, морально-етичними, соціально-виховними, розважальними та ін. У казках народів світу багато спільного, що пояснюється подібністю культурно-історичних умов їх життя. Водночас казки відзначаються національними особливостями, відображають спосіб життя народу, його працю і побут, природні умови, а також індивідуальні риси виконавця-оповідача (казкаря). Тому казка, як правило, побутує у багатьох варіантах [4, с. 352].

Таким чином, можна зробити висновок, що іспанська казка як жанр із давніх часів посідає важливе місце серед фольклорних творів усіх народів світу. На текстах казки позначився вплив різних історичних епох, починаючи від первісного суспільства і до наших днів. Усе це свідчить про важливе місце іспанської народної казки у культурно-побутовій практиці іспанського суспільства на різних етапах історичного розвитку і про тісний зв'язок із життям народу. Цей жанр найлегше переходить кордони. Процес міграції, якого зазнала іспанська казка, є обміном національних цінностей. Поширюючись за межі державних кордонів, казки зазнають місцевого впливу і змін. Казкар влітає нові мотиви, взяті з інших казок, і деякі з цих

мотивів розростаються в самостійні казки. У ході історії тексти деяких казок зазнавали істотних змін, зникали, з'являлися нові, але до тепер основна ідея казки – «боротьба добра і зла» – не втратила своєї актуальності, про що свідчить звернення сучасних авторів до казкових традицій фольклорних текстів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мастилко Н.В. Іспанська народна казка: жанрово-композиційний та лінгвопрагматичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 / Н.В. Мастилко; Київськ. нац. лінгв. ун-т. — К., 2004. — 35, 186 с.
2. Єсипович К.П. Образ чарівного у французькій народній казці (лінгвокогнітивний аспект) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Єсипович Катерина Петрівна. — К., 2006. — 30 с.
3. Наваренко І.А. Просодична організація іспанської народної казки (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. канд. філол. наук : 10.02.05 / Наваренко Інна Анатоліївна. — К., 2011. — 9 с.
4. Пропп В.І. Поетика фольклора.— М.: Лабіринт, 1998. — с. 352.

УДК 613.955 (616)

Єфимович Марія Олегівна

Науковий керівник – завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання
Маляренко І.В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОБІЗНАНОСТІ УЧНІВ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНЬ НА ШЛУНКОВО-КИШКОВИЙ ТРАКТ

Актуальність. Негативні тенденції різкого погіршення стану здоров'я школярів пов'язані з обмеженням рухової активності, суттєвими порушеннями в системі харчування (неадекватне, неповноцінне, неякісне, недоїдання, переїдання, відсутність режиму тощо), наявністю шкідливих звичок, розумовими перевантаженнями та стресами тощо [1, 3]. Усе це позначається на нашому організмі, у тому числі і на травній системі. З кожним роком зростає число пацієнтів з хронічними гастроентерологічними захворюваннями [2]. З огляду на це наше дослідження є безумовно актуальне та потребує детального дослідження.

З метою визначення обізнаності підлітків щодо хвороб шлунково-кишкового тракту людини нами було проведено анкетування «Обізнаність підлітків з проблеми захворювань ШКТ» з учнями Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова, одна половина яких навчається на спеціальності «Медицина», а друга – на спеціальності «Морська справа».

З результатів анкетування серед учнів спеціальності «Медицина» ми бачимо, що:

- 1) респонденти мають вірне уявлення про природу травної системи, місце її розташування і які органи відносяться до неї, але не знають її основні

функції, адже на перше питання відповіли правильно 80% опитуваних, а на друге лише 10%; 90% знає ,до якого лікаря звертатися у разі підозри на захворювання травневої системи.

- 2) 70% респондентів не знає симптоми захворювань ШКТ; перша половина опитуваних (50%) знають, яка найпоширеніша хвороба травної системи у підлітків,а друга половина (50%) – ні;90% змогли правильно назвати хвороби ШКТ.
- 3) опитуваних можна назвати добре озброєними перед захворюваннями травної системи, адже 90% респондентів знають, як захистити себе від них.
- 4) 80% респондентів вважають, що нормальне функціонування ШКТ є однією із найважливіших складових фізичного благополуччя кожної людини, відповідно 20% важають навпаки.

Отже, більшість з опитуваних знають що таке травна система, її захворювання, будова, органи. Вони знають як уникнути хвороб ШКТ та до якого лікаря звертатися при підозрі на захворювання травної системи. Але

№ питання	1	2	3	4	5	6	7
правильно	8	1	9	3	5	9	9
неправильно	2	1	9	3	5	1	1

респонденти мають не правильне уявлення про функції травної системи.

Табл.1. Результати анкетування учнів спеціальності « Медицина»

Аналіз опитування учнів спеціальності «Морська справа» показав що:

1) Респонденти мають не зовсім вірне уявлення про природу травної системи, місце її розташування і які органи відносяться до неї, та не знають її функції, адже на перше питання відповіли правильно 20% опитуваних, а на друге – 10% ;60% знає до якого лікаря звертатися у разі підозри на захворювання травневої системи.

2) Половина опитуваних знає які симптоми захворювань ШКТ, а інша – ні: 70% респондентів знають, яка найпоширеніша хвороба травневої системи у підлітків; лише 30% учнів змогли правильно назвати хвороби ШКТ.

3) Опитуваних не можна назвати добре озброєними перед захворюваннями травної системи, адже 60% відповіли на шосте питання неправильно.

4) 10% респондентів вважають, що нормальне функціонування травної системи є однією із найважливіших складових фізичного благополуччя кожної людини.

Табл.2. Результати анкетування учнів спеціальності «Морська справа»

№ питання	1	2	3	4	5	6	7
правильно	2	6	6	3	7	3	4
неправильно	8	4	4	5	3	7	6

Наглядний аналіз порівняння результатів двох анкетувань ви можете бачити на діаграмі рис.1.

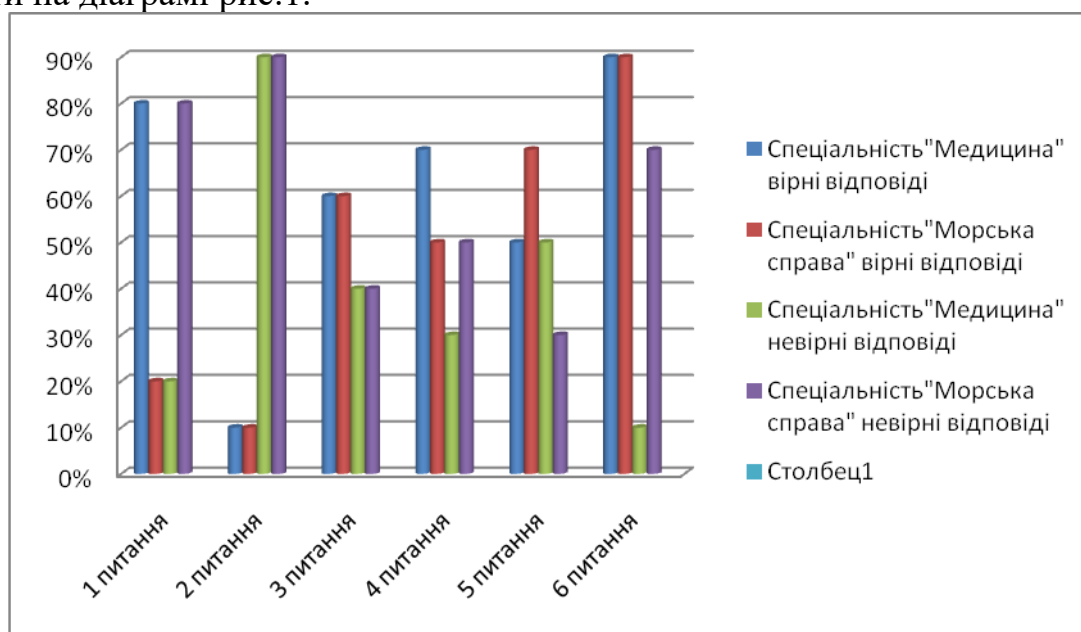

Рис.1. Порівняльний аналіз результатів двох анкетувань учнів обох спеціальностей

Висновки. Отже, порівнявши результати двох анкетувань ми бачимо, що учні зі спеціальності «Медицина» знають травну систему краще, ніж учні спеціальності «Морська справа». Отримані результати свідчать про те, що з підлітками треба проводити санітарно-просвітницькі заходи та лекції і більше спілкуватися з ними саме на цю тему, щоб підвищити рівень знань учнів з проблеми захворювань шлунково-кишкового тракту та будови травної системи людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амосов М.М. Роздуми про здоров'я. – К.:Здоров'я, 1990.-168с.
2. Грибан Г.П. Життєдіяльність та рухова активність студентів. – Житомир: Вид-во Рута, 2009. – С. 339-524.
3. Азбука харчування. Раціональне харчування: Довідник/За ред.. Г.І. Столмакової, І.О. Мартинака. – Львів: Світ, 1991. 200с.

**ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ
ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗАХВОРЮВАНЬ, ЯКІ ПЕРЕДАЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ
КРОВ**

Постановка проблеми Здоров'я українського народу – це не лише відсутність хвороб, вад розвитку та інвалідності, але і повне фізичне, психічне та соціальне благополуччя української нації. (Володимир Подвисоцький)

Можна зазначити, що здоров'я нації починається з кожної людини. Для створення «здорового світу», необхідно, щоб пересічні громадяни (дорослі та діти), професіонали і влада тісно між собою співпрацювали [1].

Актуальність теми цього дослідження обумовлена тим, що інформація про шляхи поширення і способи захисту від ВІЛ-інфекції та гепатиту С доступна й відкрита людству, але епідемія тільки наростає.

Метою дослідження є виявлення рівня обізнаності підлітків щодо розповсюдження інфекційних захворювань, які передаються через кров та внесення пропозицій про організаційні методи роботи з підлітками, які могли б допомогти формувати компетентності учнів старших класів щодо запобігання захворювань, що передаються через кров.

Завдання дослідження:

1. Вивчити склад та функції крові здорової людини.
2. Розглянути клінічні ознаки й причини захворювань ВІЛ/СНІДу та гепатиту С.
3. Виявити та дослідити рівень обізнаності підлітків щодо розповсюдження інфекційних захворювань крові;
4. Запропонувати методи роботи з підлітками, які могли б допомогти формувати компетентності учнів старших класів щодо запобігання захворювань, які передаються через кров.

Для встановлення рівня обізнаності підлітків про: інфекційні захворювання (кров'яні інфекції); шляхи передачі інфекційних захворювань; засоби, які, слід використовувати, щоб попередити захворювання; наявність центрів, які здійснюють перевірку крові здійснювалося шляхом проведення анкетування в двох навчальних закладах: Херсонській загальноосвітній школі I-III ступенів № 37 ім. В. Дробота Херсонської міської ради та Херсонському академічному ліцеї імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті.

Анкетування було проведено з урахуванням таких критеріїв: за кількістю осіб, за гендерним критерієм (стать), за належністю осіб до сексуальної орієнтації, за належністю сформованої пари.

Результати дослідження дають можливість прийти до висновку, що більша частина учнів Херсонського академічного ліцею імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському державному університеті (які навчаються в класі з поглибленим вивченням хімії та біології) володіють інформацією про інфекційні захворювання (кров'яні інфекції) краще. Крім того, переважна чисельність опитаних підлітків з ліцею має відомості про шляхи передачі інфекційних захворювань та засоби, які, слід використовувати, щоб уникнути зараження інфекціями. На деякі питання, які вперше почули учні з анкети відповіді не змогли надати представники школи № 37 (Рис. 1).

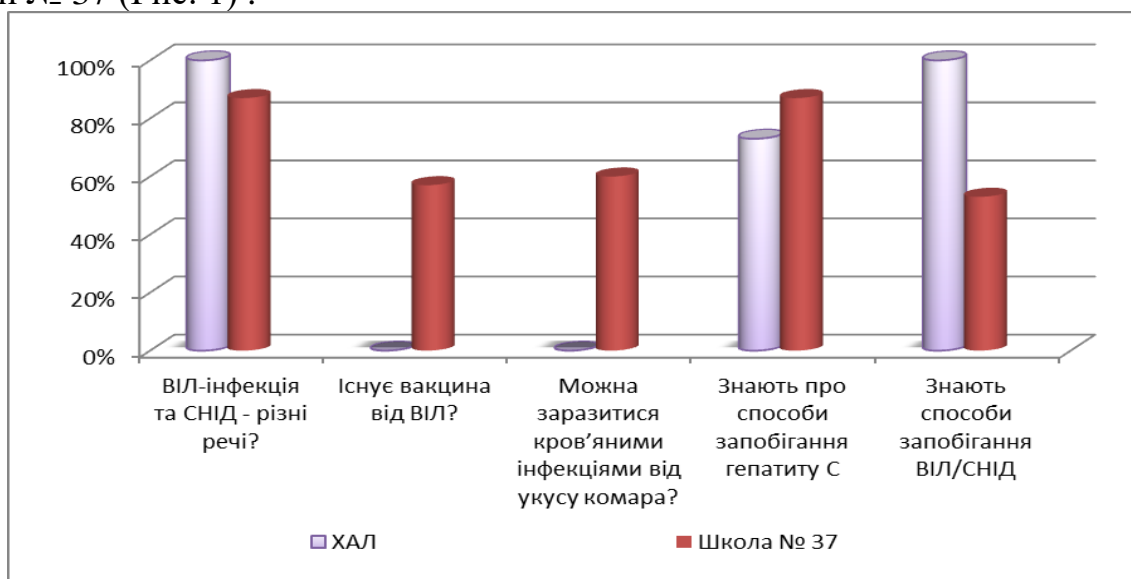

Рис. 1. Порівняльна діаграма обізнаності учнів школи № 37 та Херсонського академічного ліцею.

Можемо зробити припущення, що вчителі не дають учням звичайної школи потрібної кількості інформації, учням посилаючись на те, що цей матеріал вже обговорювався на уроках безпеки життєдіяльності.

Це підтверджує, що далеко не всі підлітки на достатньому рівні розуміють небезпеку, яку несуть інфекційні захворювання, а також небезпеку, яка очікує на них у зв'язку з початком статевого життя (невідомим партнером). Багато підлітків «поверхнево» відносяться до сприйняття інформації про захворювання, а також не мають уявлення, що хворі на СНІД потребують приймати ліки, щоб продовжити своє життя/психологічну підтримку.

Щоб в українців був шанс подолати ВІЛ/СНІД й гепатит С (який також передається, як статевим шляхом, так і через кров) слід здійснювати такі напрямки роботи з підлітками:

- Проводити навчально-ознайомлювальні заходи; залучати підлітків для участі у круглих столах, з обов'язковим самостійним виготовленням стіннівки та буклетів, що дозволить дітям краще зрозуміти важливість проблеми інфекцій;

- Залучати підлітків для інформування учнів молодших класів на тему: «Інфекційні захворювання»;
- Пропонувати підліткам готувати міні-лекції та виступи з доповідями проводити квартальні зустрічі між підлітками різних шкіл.
- Проводити лекції в форматі «підліток для підлітків»

Саме з учнями школи №37 була проведена лекція в форматі «підліток для підлітків».

Ефективність просвітницької роботи підтверджує те, що повторне анкетування учнів 10 класів Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 37 ім. В. Дробота Херсонської міської ради, після обговорення проблеми про ВІЛ/СНІД й гепатит, показали кращі результати. Адже підлітки отримали додаткові знання з теми. (Рис. 2)

Рис. 2. Порівняльна діаграма обізнаності підлітків школи № 37 до лекції й після

ВІЛ/СНІД можна назвати чумою ХХІ століття, бо розповсюдження інфекції відбувається швидко, а люди не розуміють усієї проблеми. Немає країни, котру би обійшло це лихо [4]. Кінцева стадія ВІЛ - є СНІД. Якщо людині ставлять діагноз СНІД, вона може померти від звичайної застуди.[5] В Україні ВІЛ-інфікованим є кожний сотий, а по припущенням з ВІЛ живе кожний третій житель нашої країни. Але вони про це навіть не здогадуються.[6] З прогресуванням розповсюдження ВІЛ все це може закінчитися тим, що українців не стане зовсім. Кожний повинен піклуватися про своє здоров'я й розуміти те, що ми повинні дбати також про майбутнє наших нащадків. Роботи, лекції, стінгазети... Усе це краще дає зрозуміти, що з проблемою треба боротися, а не ховатися від неї.

Отримані **висновки** дослідження свідчать про те, що підлітки недостатньо обізнані у сфері кров'яних інфекцій, але це можливо виправити завдяки проведенню санітарно-просвітницьких робіт. Старшокласники

швидко засвоюють інформацію з різних предметів, але вважають, що знання про запобігання хвороб їм не так важливі. З огляду на це, пропонуємо використовувати міжпредметні зв'язки: «Біологія-Фізика», «Біологія-математика», «Біологія-Історія», «Біологія-Українська література» під час формування знань щодо запобігання поширення інфекційних захворювань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ВІЛ/СНІД. Профілактика. Лікування. Реабілітація. Автор: Борис Скачко
2. URL:<https://theworldonly.org/statistika-hiv-world/>
3. URL:<http://moz.gov.ua/article/news/epidemicna-situacija-z-vil-infekcii-v-ukraini->
4. Пандемія ВІЛ: місцеві та глобальні наслідки. Автор: Едуард Бек
5. ВІЛ-інфекція та СНІД. Клінічні рекомендації. Автор: Покровський В.В.
6. URL:<https://glavcom.ua/country/health/vil-v-ukrajini-golovni-cifri-fakti-ta-rekomendaciji-455737.html>

УДК 821.161. – 93.091

**Кравченко Аліна Олександрівна
Науковий керівник – доцент кафедри
української літератури Чухонцева Н. Д.**

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РОЛІ КНИГИ У ДИЛОГІЇ «КОРОЛІВСТВО», «КНИГОНОШІ З КОРОЛІВСТВА» ГАЛИНИ ПАГУТЯК

Романи Г. Пагутяк «Королівство», «Книгоноші з Королівства» більшістю дослідників характеризуються як фентезі, написані для підлітків, але в обох цих творах порушуються дуже серйозні проблеми, що стосуються насамперед дорослих, як-от соціокультурна роль книги. Альона Артюх [1] і Галина Бокшань [2], Ірина Гречаник [3] слушно відзначили, що постаті творців і хранителів книг, а також міфологізовані й символізовані образи книги та бібліотеки посідають важливе місце у художній прозі письменниці. У діалогії «Королівство», «Книгоноші з Королівства» феномен книги одержав настільки розмаїте й оригінальне художнє осмислення, що потребує окремої розвідки. Це дає підстави вважати тему нашої статті актуальною.

Ми ставимо мету з'ясувати особливості художньої інтепретації соціокультурної ролі книги у вищезгаданих творах.

Романи «Королівство» та «Книгоноші з Королівства» наповнені роздумами навколо книги, пов'язаними з цілком реальними проблемами нашого часу. Дія творів розгортається у кількох «паралельних світах»: Серединному, Граничному, Королівстві та Імперії. У Серединному світі впізнається сучасна Україна. Дія роману «Королівство» спочатку локалізується у Львові, де живе п'ятнадцятирічна Люцина. Її мама працює у видавництві й часто їздить у відрядження, розповсюджуючи нові книги. Щоразу вона повертається дуже втомлена, але непохитна у своєму

переконанні, що в умовах культурної кризи «треба підтримувати вогонь, щоб не погас» [5, с. 16]. Відсутність належного державного піклування про культуру в Серединному світі призвела до сумних наслідків: «Чиновники, слуги темних сил, обклали видавництва такими податками, що ті ледве животіли. Писати книжки було зовсім не вигідно, бо автори не отримували гонорарів і працювали сторожами або двірниками, аби не вмерти з голоду» [5, с. 33]. Зменшилася кількість книгарень, почали занепадати бібліотеки, приміщення їхні десятиліттями не ремонтувалися. На цьому тлі такі особистості, як Люцинина мама та бібліотекарі, які не покинули своєї роботи, незважаючи на мізерну зарплату і важкі умови праці, постають як справжні подвижники.

Персонажі діалогії поділяються на культурних «книжників» і бездуховних «нечитальників», а майже ідеальною державою у ній зображено Королівство, де понад усе цінувалися свобода, освіта, наука, мистецтво, а книги сприймалися як артефакти, яких не можуть замінити ні комп'ютери, ні телебачення, ні кіно. На кожному комп'ютері у цій країні був напис: «Тут є все, крім твого власного розуму» [5, с. 111], що спонукало не тільки споживати інформацію, а й самостійно мислити. Мешканці Серединного світу нічого не знають про Королівство і про Імперію, яка його підступно захопила. Багато їх збайдужіло до високої культури і тішаються комп'ютерними іграми, примітивною музичною «попсою», другосортним розважальним читивом чи й зовсім нічого не читають. Люцина жила з матір'ю і котом Фелісом у скромній квартирі, вщерть заповненій книгами, які почав збирати ще її прадід. Серед них були справжні раритети і навіть магічна «Енциклопедія Королівства», якою опікувалися книжкові гноми. Люцина мусила втекти з дому, рятуючи цю книгу від зазіхання сусідок-відьом. Вона потрапила у Граничний світ і дісталася замку Шкробеля, де був вхід до інших світів. Тут же збиралася на свої шабаші «нечиста сила», під час яких її представники знищували книги. Дочка померлого бібліотекаря замку Соня відчайдушно намагалася врятувати хоча б окремі раритети. До неї приєдналася Люцина. Дівчата мало не загинули, але їх урятували Август, Марко, репортер Мортіус і його вихованець Тигрисик, коти Сиволап і Фелікс. Через портал у замок мандрівники потрапили до Королівства. Іншим шляхом (через пащу дракона) Королівства дісталася Олімпія, яка кинулася розшукувати дочку. Родина об'єдналася і з допомогою народу, добрих містичних істот та розумних тварин повернула законну владу.

Позитивні персонажі та їхні «чарівні помічники» (коти, тигри, песик Серденько) протистоять агресивній «нечистій силі», очолюваній демонічним Повелителем. За наказом із Імперії він таємно оселився в Серединному світі, організував фіктивне «Товариство книголюбів», спрямовуючи своїх підлеглих (відьом, опирів, вовкулак, довгомудів, слинявців, пліснявців та ін.) на переслідування справжніх книжників, викрадення та знищення тих книг, що містять істинні знання, формують високі морально-етичні принципи та культуру. Адже чим більше стане позбавлених духовної опори споживачів

другосортної «маскультури», «нечитальників», тим легше буде керівництву Імперії досягти омріяного світового панування. Захопивши Королівство, воно наказало крутиголовцям розгортати там такий же терор супроти книжників, як у себе вдома, де бібліотекарі, письменники, вчені нерідко гинули у вогні разом із книгами. Також виношувалися агресивні плани і щодо Серединного світу, де ще жевріла культура і переховувалися втікачі з поневолених територій. Серед тих утікачів опинилися королева Олімпія (мати Люцини), яку крутиголовці оголосили загиблою, а через 15 років – принц Август-Серпень, якого отруїли і вважали мертвим, проте його друг – син Головного Королівського архіваріуса Марко – переправив хворого через кордон, заховав у Медовій печері на околиці Львова та вилікував. Загадкові слова «Хто я? Де я?», які побачила Люцина на папері, а численні власники комп'ютерів – на моніторах, були вимовлені Серпнем, коли він вийшов із коми. У такий оригінальний спосіб Г. Пагутяк утілила популярну семіотичну ідею: «Світ – це текст». Адже вся множинність світів перебуває в єдиному інформаційному просторі, тому жоден текст не може зникнути безслідно.

У романі «Книгоноші з Королівства» авторка звертається до проблеми героїчного культуртрегерства. Коли Серпень-Август був проголошений спадкоємцем трону, а керівником держави до його повноліття – Олімпія, у Королівстві активізувався рух книгонош, які з ризиком для життя переправлялися через Межову ріку, щоб просвітити народ Імперії. Крутиголовці їх переслідували, кидали у в'язниці, калічили і вбивали. Врешті Імператор пригрозив розпочати війну проти Королівства, якщо рух книгонош не припиниться. Олімпія мусила погодитися з депортацією з Імперії своїх громадян і звернулася до народу з проханням допомогти їй. Разом із Лицарем-Заступником і безліччю люду вона стала на березі Межової ріки, гукаючи їх, щоб не заблукали у тумані. На іншому боці палали вогнища із книг і ті книгоноші, які були громадянами Імперії, стрибали у вогонь.

Перед цими подіями один із книгонош, народжених в Імперії, переплив ріку – і Марко запросив його оселитися у своєму домі, щоб той мав змогу написати автобіографічний роман «Книгоноші з Королівства». Уривки цього роману подаються у творі Г. Пагутяк як розгорнутий інтертекст, який вражає своїм драматизмом. Молодий чоловік був посмугований страшними шрамами, тому не виникало сумнівів у тому, що він справді побував у імперській в'язниці й зазнав катувань. Цей письменник-початківець назвався іменем славетного Германа Гессе. Утім, домовичок Спрячик, прочитавши початок його нібито нового твору, здивовано запитав: «Навіщо писати те, що вже написано?». А Соня згадала, що у її батька викрали рукопис книги з такою самою назвою. Крім того, у Серединному світі з неба впали розокремлені листки, здається, саме того рукопису. Їх позбирали Оленка та Юрко – внуки працівниці книгарні, та, зробивши електронну версію тексту, роздрукували його, переплели і подарували бабусі. Як тільки цю версію вони виклали в інтернет, у всьому Львові вимкнулася електрика, але багато людей уже встигли «скачати» її. Повелитель «нечистої сили» наказав запустити

вірус, який би нищив текст в інтернеті, послав своїх прислужників в усі бібліотеки та комп'ютерні клуби з наказом видалити цей твір, але намарно. Так булгаковський мотив «Рукописи не горять» набув у романі Г. Пагутяк сучасного аранжування. Таємниця ж авторства незнищеної книги залишилися нерозкритою.

Мотив квесту, що у романах-фентезі виконує сюжетотвірну функцію, передбачає пошук героями загальнолюдських цінностей, а на психологічному рівні є шляхом до самоідентифікації. Ми поділяємо думку Галини Бокшань, що магічна формула «Королівство – це я», яку промовив принц Серпень, «алюзійно пов'язується з біблійним «Царство Боже всередині вас». Такий інтертекстуальний зв'язок сугестує ідею про спроможність кожного досягти гармонії і облаштувати внутрішній рай, що є передумовою наближення до космічного ладу» [2, с 141]. Шлях до цього вказують мудрі книги, а «нечитальник» не може стати високодуховною особистістю – така семантична домінанта концепту «книга» у діалогії Г. Пагутяк про Королівство.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артюх А. Ідея «всесвітньої бібліотеки» в інтерпретації Галини Пагутяк / А. Артюх // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Миколаїв : Видавництво ЧДУ імені Петра Могили, 2006. – Т. 59. – Вип. 46 : Філологія. Літературознавство. – С. 48–52.
2. Бокшань Г. Неоміфологізм у художній прозі Галини Пагутяк: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» / Галина Бокшань – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. – 237 с.
3. Гречаник І. Афективний часопростір у романі-фентезі Галини Пагутяк «Королівство» / І. Гречаник // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 11 (198). – Ч. II. – С. 38-43.
4. Пагутяк Г. Книгоноші з Королівства: роман / Галина Пагутяк. – Вінниця : Теза, 2016. – 286 с.
5. Пагутяк Г. Королівство : роман / Галина Пагутяк. – 2-ге вид. – Вінниця : Теза, 2016. – 380 с.

УДК811.161.2:81'373.2(477.72)

Омельчук Анна Дмитрівна

Науковий керівник – проректор з наукової роботи Омельчук С.А.

ОСНОВНІ ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ НАЗВ МИСТЕЦЬКИХ КОЛЕКТИВІВ ХЕРСОНЩИНИ

У сучасному вітчизняному й зарубіжному мовознавстві активно досліджують ергоніми як власні назви установ, організацій, закладів, підприємств, фірм та інших об'єднань людей у різних сферах (політичній, науковій, культурній, виробничій тощо). Лексико-семантичний, структурно-

словотвірний, соціолінгвістичний, психолінгвістичний, функційний та інші аспекти вивчення ергонімної лексики описано в наукових студіях О. Белея, Л. Більчук, Н. Григорук, Ю. Карпенка, Г. Лукаш, Л. Соколової, О. Суперанської, М. Торчинського та інших учених-ономастів.

Одним із різновидів ергонімів є мистецькі колективоніми – власні назви колективів аматорських художніх колективів, зокрема хореографічного, вокально-хорового й театрального спрямування. Незважаючи на значну увагу до таких номінацій, історію становлення їх, активне творення колективонімів у наш час, різноплановість структури і словотвору, до сьогодні комплексний аналіз таких одиниць в українській ономастиці не представлено.

Мета розвідки – схарактеризувати основні тематичні групи мистецьких колективів Херсонщини.

Матеріалом для дослідження стали найменування 150 мистецьких колективів Херсонської області, з яких: 74 – хореографічні (49,3 %), 56 – вокальних (37,3 %) і 20 – хорових (13,3 %)

Ураховуючи критерії номінації мистецьких колективів Херсонщини, ми класифікували всі колективоніми нашої вибірки за такими тематичними групами:

- за назвами географічних об'єктів;
- за назвами природних явищ;
- за назвами рослинного світу;
- за назвами птахів;
- за назвами мистецьких понять;
- за назвами абстрактних понять;
- за назвами елементів одягу тощо.

Усі різновиди найменувань мистецьких колективів утворено за однією моделлю: видколективу за своїм призначенням і власне термін *колективонім*.

Серед тематичних груп мистецьких колективів Херсонської області виокремлюємо дві найбільші групи:

Колективоніми, що позначають природні явища, наприклад: *Зразковий ансамбль народного танцю «Райдуга», Вокально-хоровий колектив «Зорепад», Вокальний ансамбль «Водограй», Зразковий хореографічний ансамбль «Сонечко», Народний хореографічний ансамбль «Джерельце», Вокальний ансамбль «Сонячні краплинки», Народний Вокальний ансамбль «Чисті ключі», Хореографічний колектив «Іскра», Хореографічний колектив «Крапелька», Народний вокальний колектив «Світанок» тощо.*

Найменування мистецьких колективів цієї групи становлять понад 30 колективонімів, які ми умовно об'єднуємо в такі підгрупи:

- назви водних ресурсів (*Вокальний ансамбль «Водограй», Вокальний ансамбль «Джерельце», Хореографічний колектив «Крапелька», Народний вокальний ансамбль «Чисті ключі»*);

- назви світлових явищ (Хоровий колектив «**Сяйво**», Хоровий колектив «**Веселка**», Народний фольклорний ансамбль «**Світанок**», хореографічний колектив «**Іскра**», вокальний ансамбль «**Барвограй**»);
- назви космічних явищ (Вокально-хореографічний колектив «**Зорепад**», Танцювальний колектив «**Сузір'я**», Вокальний ансамбль «**Сонячні краплини**», Зразковий хореографічний ансамбль «**Сонечко**», Зразковий хореографічний колектив «**Ерідан**»).

Колективоніми, що позначають мистецькі поняття, наприклад: Вокальний ансамбль «**Ритм**», Вокальний ансамбль «**Фієрія**», Хореографічний колектив «**Тронка**», Вокальний ансамбль «**Алегро**», Зразковий хоровий колектив «**Сонет**», Зразковий хоровий колектив «**Мелодика**», Ансамбль сучасного танцю «**Провінційний балет**», Вокальний ансамбль «**Гармонія**», Хоровий колектив «**Консонанс**», Хореографічний ансамбль «**Експресія**», Хореографічний колектив «**Фієста**», Хореографічний ансамбль бального танцю «**NikaDens**» тощо.

Ця тематична група складається з 25 власних назв мистецьких колективів, які ми умовно об'єднали в такі підгрупи:

- колективоніми, пов'язані з музичним мистецтвом (Хореографічний колектив «**Тронка**», Вокальний ансамбль «**Ритм**», Вокальний ансамбль «**Алегро**», Вокальний ансамбль «**Гармонія**», Вокальний ансамбль «**Тоніка**»);
- колективоніми, пов'язані з хореографічним мистецтвом (Ансамбль сучасного танцю «**Провінційний балет**», Ансамбль бального танцю «**Болеро**», Зразковий хореографічний колектив «**Мериданс**», Хореографічний колектив «**Грація**»);
- колективоніми, пов'язані з театральним мистецтвом і літературою (Вокальний ансамбль «**Фієрія**», Зразковий хоровий колектив «**Сонет**», Хореографічний ансамбль «**Кукляшки**», Хореографічний ансамбль «**Арлекінчики**»).

До менш поширених у сучасному українському онімному просторі належать такі тематичні групи мистецьких колективонімів:

Колективоніми на позначення назв рослин, наприклад: Народний вокальний ансамбль «**Береза**», Вокальний колектив «**Червона калина**», Вокальний колектив «**Яблунька**», Вокальний ансамбль «**Мак**», Хореографічний колектив «**Любисток**», Народний вокальний ансамбль «**Вербиченька**», Танцювальний колектив «**Ромашка**», Хореографічний ансамбль «**Первоцвіт**», Зразковий колектив сучасного танцю «**Едельвейс**», Народний вокальний ансамбль «**Біла акація**» тощо.

Колективоніми на позначення абстрактних понять, наприклад: Хореографічний колектив «**Радість**», Танцювальний колектив «**Дівочі викрутаси**», Вокальний ансамбль «**Мрія**», Хоровий колектив «**Юність**», зразковий хоровий колектив «**Фантазія**», Хореографічний колектив «**Молодість**», Танцювальний колектив «**Аура**», Танцювальний колектив

«**Веселі молодиці**», Хореографічний ансамбль «**Фортуна**», Народний ансамбль народної пісні «**Натхнення**» тощо.

Колективоніми на позначення географічних об'єктів, наприклад: Народний хор народної пісні «**Дніпровські передзвони**», Хореографічний колектив «**Таврія**», Хореографічний колектив «**Перлина Скіфії**», Вокальний ансамбль народної пісні «**Велетняночка**», Народний вокальний ансамбль «**Ольвія**», Народний хор «**Хрестівські передзвони**», Хоровий колектив «**Інгулецький передзвін**», Народний вокальний ансамбль «**Веселі чалбасчани**».

Топоніми є одним з основних засобів творення назв мистецьких колективів. Насамперед це стосується:

– власних назв регіонів і районів (Хореографічний колектив «**Таврія**», Хореографічний колектив «**Перлина Скіфії**», Народний вокальний ансамбль «**Ольвія**»);

– населених пунктів (Вокальний ансамбль народної пісні «**Велетняночка**», Народний хор «**Хрестівські передзвони**»);

– гідронімів (Народний хор народної пісні «**Дніпровські передзвони**», Хоровий колектив «**Інгулецький передзвін**»).

Специфічних особливостей у функціонуванні колективонімів на позначення географічних об'єктів не зафіксовано, крім однієї: топоніми часто трансформовано в номінації колективів або повністю (Хореографічний колектив «**Таврія**», Народний вокальний ансамбль «**Ольвія**»,), або як частина складеної власної назви (Народний хор «**Хрестівські передзвони**», Народний вокальний ансамбль «**Веселі чалбасчани**»).

Колективоніми на позначення елементів одягу, наприклад: Хореографічний ансамбль «**Веселі черевики**», Зразковий ансамбль народного танцю «**Віночок**», Хореографічний ансамбль «**Доміно**», Вокальний ансамбль «**Вишиванка**», Хореографічний ансамбль «**Перлина**», Зразковий хореографічний колектив «**Візерунок**», Народний вокальний ансамбль «**Серпанок**» тощо.

Відзначимо, що назва мистецького колективу «**Доміно**» означає карнавальний іспанський костюм, а назва «**Серпанок**» – давній український убір. До цієї ж групи ми віднесли такі колективоніми, як «**Перлина**» й «**Візерунок**», оскільки вони також означають елементи декору одягу.

Колективоніми на позначення назв птахів, наприклад: Вокально-хоровий колектив «**Жайвір**», Вокальний ансамбль «**Журавка**», Вокальний колектив «**Соколи**», Народний фольклорний ансамбль «**Горлиця**», Народний вокальний ансамбль «**Лебідка**» тощо.

Власні назви творчих колективів Херсонської області можуть також позначати:

- давні слов'янські та грецькі божества (Вокальний ансамбль «**Берегиня**», Ансамбль спортивного бального танцю «**Адеона**»);

- власні жіночі імена (Хореографічний ансамбль «**Катарина**», Народний ансамбль сучасного танцю «**Роксолана**»);

- абстрактні багатозначні поняття (Зразковий танцювальний колектив «**Вікторія**», Хореографічний колектив «**Надія**», Хореографічний колектив «**Забави**»);
- рід занять або професію (Народний ансамбль народної пісні «**Доярочка**»);
- мультиплікаційні персонажі (Зразковий хореографічний ансамбль «**Капітошка**»);
- предмети побуту та іграшки (Хореографічний ансамбль «**Кукляшки**»);
- морську тематику (Народний колектив бального танцю «**Каравела**»);
- соціальний статус людини (Аматорський вокальний колектив «**Ветеран**»);
- товарні знаки і бренди (Хореографічний колектив «**M&Ms**»).

Отже, під час дослідження виділено 7 тематичних груп, з-поміж яких найчисельнішими є колективоніми на позначення природних явищ та мистецьких понять. Мотивом номінації є локативний – вказівка на місцезнаходження (Вокальний колектив «Криничанка», смт Біла Криниця Великоолександрівського району Херсонської області; Вокальний ансамбль «Мирняночка», с. Мирне Каланчацького району Херсонської області), асоціативний – за назвами тварин, природними явищами, історичною назвою, різноманітними явищами тощо (Вокальний ансамбль «Горлиця», народний вокальний ансамбль «Береза», Народний вокальний ансамбль «Ольвія»), символічний – уживання лексем із додатковим семантичним навантаженням (Танцювальний колектив «Дівочі викрутаси»).

УДК 342,25:352.07(477.72)“18” Пержинський Олександр Олександрович
Науковий керівник – учитель історії Херсонського академічного ліцею
імені О.В. Мішукова Херсонської міської ради при Херсонському
державному університеті Лебідь Т.І.

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ **ГУБЕРНІЇ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ПОЧАТКУ 60 РОКІВ ХІХ СТОЛІТТЯ**

Стаття присвячена проблемі втілення регіональної управлінської політики Російської імперії на теренах Півдня України періоду інкорпорації та колонізації регіону. Викладено специфічні риси формування структур державної влади та управління в Херсонській губернії, розкрита роль губернаторів у розвитку краю.

Ключові слова: Херсонська губернія, державне управління, генерал-губернаторство, канцелярія.

Актуальність роботи полягає у необхідності вивченні історії окремих регіонів України, оскільки на сучасному етапі розвитку держави відбувається реформування органів місцевого самоврядування, тому цікавим для

науковців є питання формування адміністративних одиниць і органів влади та управління в Херсонській губернії.

Проблеми формування та розвитку владних інституцій на теренах Південної України розглядалися в історіографії як складова більш широких узагальнюючих робіт, присвячених історії регіону. Це, зокрема, праці Полонської-Василенко Н. Д., Дружиніної О. Й., Кабузана В. М. [3,6,11]. За останнє десятиліття видані роботи проблемного характеру, у яких висвітлюється питання розвитку структур управління на теренах регіону XVIII-XIX століття. В контексті теми статті звернено увагу на роботи Лукашевича О. А., Левченко Л. Л., Шандри В. С. [8,10,19]. Однак, самостійних монографічних досліджень проблеми історії формування та діяльності державних інституцій на території Херсонської губернії поки що не отримано.

Об'єктом нашої статті є функціонування Херсонської губернської адміністрації як владної інституції в складі Російської імперії наприкінці XVIII – 60-ті роки XIX століття.

Предметом статті стали повноваження, структура, кадровий склад губернських установ, в тому числі, губернаторський корпус Херсонської губернії.

Метою статті є вивчення на основі аналізу джерел та наукової літератури особливостей формування та функціонування губернських владних інституцій, їхньої структури, основних напрямків, форм і методів діяльності, а також з'ясування взаємовідносин центральних та місцевих установ державної влади Російської імперії в першій половині XIX століття.

Аналіз функціонування владних інституцій в Херсонській губернії в досліджуваній період потребує розгляду загальних проблем, які впливали на розвиток Півдня України наприкінці XVIII – в п. п. XIX століття, що суттєво позначалися на формуванні та діяльності органів влади та управління. Окреслення унікальних регіональних рис в адміністративному, економічному, фінансовому, військовому, торговельному смислах створює повноцінне тло діяльності органів влади та управління в краї.

Суттєвих рис характеру адміністративного апарату Херсонської губернії додали ті особистості, які перебували на високочинних посадах і брали участь у розбудові краю. Одним із аспектів роботи є аналіз перебування на посадах генерал-губернаторів і губернаторів осіб-іноземців, які привносили в діяльність органів управління традиції і цінності європейського досвіду. Тому новоукраїнський регіон опинився на зламі поєднання старих російсько-бюрократичних і нових європейських цінностей та ідеалів.

Друга половина XVIII століття стала періодом значних геополітичних змін, пов'язаних з інкорпорацією Північного Причорномор'я до складу Російської імперії, виходом її до Чорноморського узбережжя, будівництвом нових міст і налагодження міжнародних і внутрішніх торговельних шляхів.

Після інкорпорації південноукраїнського регіону до складу Російської імперії всі раніше створені військово-фортифікаційні поселення стали базою

для багатьох міст Півдня України. Вони революційно швидкими темпами були визнані та «призначені містами», а влада перейшла від військового командування до цивільного управління, що дало можливість завершити формування міст і цивільної влади [5].

Державна влада визнала південноукраїнський регіон особливим, за яким потрібний постійний контроль, а також воєнізувала його, оскільки кордонами виходив до Османської імперії, у якої збиралася відібрати протоки Босфор і Дарданелли для виконання «Грецького проекту». Центральний уряд Російської імперії намагався довести, що регіон «Новоросійський» і пристосувати по суті зовнішню територію (через специфічну діяльність Новоросійського і Бессарабського генерал-губернаторства, інститути військових губернаторів і градоначальства) до статусу внутрішнього регіону, тим самим створивши сприятливі умови для взаємовідносин «центр-регіон» [4].

Південноукраїнський регіон, до складу якого входили території Херсонської губернії, став особливим, тому що виконував першочергові військово-адміністративні, адаптаційні й поліцейські завдання за умови проведення русифікаторської політики Російської імперії.

У результаті на Південь України поширювалися особливі нормативні акти та «місцеві» закони, які діяли тільки на цій території загалом і містах зокрема, а це, впливало на індивідуальні регіональні особливості функціонування місцевої влади.

Учені-історики Ф. Турченко та Г. Турченко [13] зазначали, що «Новоросійський проект» став частиною політики російської держави щодо включення частини території Півдня України в органічну частину імперії, але цей план провалився через незадовільний для імперії етнічний склад регіону [13].

На думку О. Платонова, концепція протиставлення Півдня України Катериною II та Півночі Росії Петром I, стала основою політики російської імператриці, завдяки якій вона бажала перевершити здобутки Петра I. Тому поширеним явищем стало протиставлення регіонів за географічними і топонімічними критеріями: Північ Росії протиставляли Півдню України, а місто Херсон – Санкт-Петербургу [10].

Насправді, неофіційною столицею Півдня України стала Одеса (про це згадується у працях А. Скальковського, П. Герлігі), а решта міст провінціалізувалися. Південь України став ареною інтенсивних міжнаціональних процесів, у яких активну участь брали представники багатьох народів, різних за звичаями, характером, рівнем господарського і культурного розвитку. Як відзначалося у звіті Херсонського губернатора від 1852 року «жодна губернія не являє такої різноплемінності, як Херсонська. Тут постійну осілість мають малоросіяни, великоросіяни, білоруси, серби, молдовани, греки, німці» [16]. І кожен з цих народів вніс свої неповторні кольори в різнобарвну палітру особливостей культури і побуту та господарського життя регіону. На території Херсонської губернії, за даними О. Доніка, станом на 1795 рік проживало 90590 українців [2].

Після заснування Новоросійської губернії Російська імперія поставила завдання зміцнити свій вплив на Півдні України. З цією метою, як зазначає дослідниця Н. Полонська-Василенко, влада розробила план заселення південноукраїнської території, згідно з яким надавалися різні пільги для переселенців – росіян та іноземців, які ставали російськими підданими на цій території. Згаданий план був вимогою для поміщиків, які отримували тут землі, жити на Півдні України й поширювати російський вплив. Привабливі умови також створювали військовим [11].

У Херсоні разом з українцями та росіянами селилися французи, італійці, греки, євреї, поляки, загалом складаючи кількість у 45 тис. чоловік у 1787 році. Іноземці зробили значний внесок у розвиток міста. Херсонська фортеця будувалася за кращими європейськими стандартами.

План фортеці склали іноземні архітектори та інженери І. Герман і К. Гарс. У центрі фортеці розташувалася Палацова площа, над створенням якої працювали К. Буржуа, А. Вектер, К. Гагендорф та інші [17]. Визначною пам'яткою архітектури Херсона став Адміралтейський арсенал у стилі класицизму. З європейських архітекторів у місті Херсоні працював німець за походженням Ф. Вунш, який створив проекти всіх основних будівель адміністративного, культового і цивільного призначення [10].

Джон Говард (англієць) ціною власного життя врятував Херсон від епідемії. Тут, у Херсоні, було збудовано перший ливарний завод, згодом переведений до Луганська. Європейські підприємці вкладали шалені кошти в розвиток торгівлі й промисловості. Понад 200 австрійських суден було задіяні в торгівлі з Херсоном, куди з Генуї, Ліворно і Трієсту відправлялися власні флотилії для торгівлі зерном [14].

В уявленні населення про міста або місцевість формувалися певні стереотипи. Наприклад, в описані XIX століття за Херсонщиною, як і за Миколаївщиною закріпився статус краю сільського господарства, торгівлі, бізнесу, підприємництва, а за ціннісними орієнтаціями мешканці міста назвали його «Благополучний град Херсон» або «Колиска Чорноморського флоту».

Формування місцевих державних установ південноукраїнського регіону відбувалося під впливом досить різних факторів. Остання чверть XVIII ст. стала часом, коли російський уряд активно впроваджував політику уніфікації адміністративно-територіального устрою імперії. З початком правління Катерини II уряд поступово впроваджує завдання уніфікації на території Південної України, що було зумовлено необхідністю стабілізувати внутрішньополітичну ситуацію в країні.

Розвиток адміністративно-територіального устрою Південної України, складовою якої була територія Херсонської губернії, у значній мірі залежав від геополітичного становища регіону. Впродовж останньої чверті XVIII ст. південь України посідає важливе місце у здійсненні зовнішньополітичних завдань Російської імперії.

У даний період уряд активно впроваджував реалізацію започаткованого ще за часів Петра I курсу на захоплення території Чорноморського узбережжя. Необхідними умовами закріплення нових земель було будівництво флоту, наявність значних військових формувань, а це, у свою чергу, вимагало створення мережі комунікаційних сполучень, промислових центрів для забезпечення амуніцією, озброєнням тощо. Адміністративні установи Південної України мали бути пристосованими для розв'язання питань, пов'язаних із зовнішньополітичними проектами російського уряду. При формуванні адміністративного устрою уряд був змушений врахувати специфіку традиційного соціально-економічного розвитку Південної України [12].

Утворення губерній на території України стало результатом адміністративної реформи Катерини II, яка в 1775 році підписала закон «Установлення для управління губерніями», відповідно до якого розпочався процес уніфікації адміністративно-територіального поділу імперії [4]. Протягом 1775-1785 років старі губернії були замінені намісництвами. У цей період уряду було досить складно здійснювати реформу на півдні України. За положеннями «Установлення» губернія повинна була охоплювати територію з населенням 300-400 тис. осіб чоловічої статі, відповідно повіт – 30-40 осіб. Крім того, необхідна була достатня кількість дворян, з яких формувався управлінський апарат в державних установах. До того ж, після ліквідації Запорізької Січі необхідно було, не порушуючи внутрішньополітичного спокою, врегулювати питання щодо запорізьких паланок. Їх вирішили перейменувати в повіти, зберігаючи їхні попередні назви. Лише наприкінці 1775 р. розпочали запроваджувати територіальні зміни. 30 березня 1783 року вийшов указ Катерини II про створення Катеринославського намісництва з центром у м. Кременчуці. Було прийнято і штат намісництва на 12 повітів, з дозволом, за необхідністю, збільшити їх кількість. Єдиною поступкою специфіці соціально-економічних умов Південної України було надання генерал-губернаторові права за необхідністю створювати область [12]. Однак даний дозвіл мав скоріш характер декларації, ніж був реальним відбиттям прагнень уряду. Підтвердженням тому є доля проекту правителя намісництва Т. Тутолміна щодо створення Херсонської області.

За традицією, що сформувалася у 80-ті роки XVIII ст. у Південній Україні, у зв'язку з проведенням адміністративно-територіальної реформи, місцева адміністрація мала подати до вищих органів влади пропозиції щодо здійснення змін. У жовтні 1783 р. правитель намісництва Т. Тутолмін, на підставі зібраних статистичних даних, подав генерал-губернаторові свій проект адміністративно-територіального устрою Південної України.

Згідно з проектом з територій Новоросійської та Азовської губерній пропонувалося створити Херсонську область та Катеринославське намісництво. Херсонська область утворювалася з правобережної частини Новоросійської губернії. Слід зазначити, що при такому розподілі ні намісництво, ні область не мали б визначеної нормами «Установлень»

чисельності населення. При даному розділі Т. Тутолмін брав до уваги перш за все умови діяльності адміністративних установ. Він вказував, що при утворенні одного Катеринославського намісництва, губернським органам управління, у зв'язку зі значною відстанню до окремих провінційних центрів, буде важко контролювати ситуацію на місцях. Окрім того, на його думку, при об'єднанні земель в одному намісництві Дніпро став суттєвою перешкодою при переміщенні чиновників для виконання своїх обов'язків. Центр області пропонувалося організувати в Херсоні; центр намісництва – в Кобеляках [12].

Незважаючи на певну логіку, даний проект було відхилено. Аргументи Т. Тутолміна виявилися несуттєвими. Для уряду більш важливим було те, що за відсутності визначених «Установленням» норм кількості населення при утворенні намісництва і області, зменшувалися прибутки. Відтак, зменшувалося й фінансування на утримання місцевих адміністративних установ. У південноукраїнському регіоні, де більшість землевласників ще не сплачували податки по причині десятирічної пільги, проблема з фінансовим забезпеченням органів управління стояла взагалі гостро. Уряд, який досить щедро виділяв кошти на будівництво Херсона, Катеринослава, переселення іноземних колоністів тощо, – обмежував суми на утримання адміністративних установ. Наприкінці 1783 року Г. Потьомкіним було видано проект адміністративно-територіального устрою Катеринославського намісництва, на основі якого було видано указ 22 січня 1784 року. Згідно з цим указом Новоросійську та Азовську губернії об'єднано в Катеринославському намісництві, яке поділялося на 15 повітів: Катеринославський, Новомосковський, Ольвіопольський, Кременчуцький, Полтавський, Павлоградський, Слов'янський, Костянтиноградський, Бахмутський, Донецький, Маріупольський, Херсонський, Єлисаветградський, Олександрівський, Олександрівський [4]. Деякий час роль центру намісництва виконувало м. Полтава, тому що Катеринослав перебував у стані активної забудови. І тільки з 1789 року губернським центром стало місто Катеринослав [12].

Під час правління імператора Павла I (1796-1801) відбулося тимчасове укрупнення намісництв. Вони офіційно були перейменовані в губернії. В контексті павловських перетворень указом від 12 грудня 1796 р. серед інших були скасовані Вознесенська, Катеринославська та Таврійська область. Вони були об'єднані в величезну Новоросійську губернію. Центр губернії – Катеринослав було перейменовано в Новоросійськ [12].

Після вступу на престол імператора Олександра I (1801-1825 рр.) на Півдні України поновили попередню мережу губерній. У жовтні 1802 р. Новоросійську губернію реорганізовували. Її територію розподілили між трьома губерніями – Миколаївською, Катеринославською, Таврійською, що формувалися. Проте, виконання імператорського указу в частині відкриття установ губернського правління в місті Миколаєві унеможлилювали цілий ряд обставин. У місті всі адміністративні споруди були зайняті підрозділами

Чорноморського адміралства, через що розміщення установ губернського правління викликало труднощі. Крім того, через відсутність повноцінного судноплавства на Південному Бузі місто Миколаїв не забезпечувалося в повному обсязі будівельними матеріалами, паливом і продовольством [1].

У першій столиці Північного Причорномор'я місті Херсоні були більш придатні умови для розміщення численних губернських відомств, а саме: губернського правління, канцелярії губернатора, казенної палати, дворянського депутатського зібрання, банківських та судових установ.

Тож, імператорським указом Олександра I від 15 травня 1803 р. губернські установи було переведено до міста Херсона, а губернію перейменовано в Херсонську.

З перенесенням центру губернії до м. Херсона з 1806 р. було збільшено чисельність повітів з утворенням Олександрійського повіту. Згодом, у 1825 р. з південної частини Тираспольського і західної Херсонського повітів було утворено новий Одеський повіт з центром у м. Одесі із збереженням її статусу градоначальства. У 1828 р. відбулося нове розмежування: з частин Ольвіопольського і Єлисаветградського повітів було створено Бобринецький повіт. Нарешті, в 1834 р. було утворено Ананьєвський повіт. Після цих адміністративно-територіальних перетворень до складу Херсонської губернії входило шість повітів: Херсонський, Олександрівський, Ананьєвський, Єлисаветградський, Одеський і Тираспольський з 18 містами. Серед міст, окрім губернського Херсона, виділялися Одеса і Миколаїв з навколишніми населеними пунктами – одеське градоначальство і Миколаївське військово-губернаторство.

Херсонська губернія як адміністративний структурний підрозділ держави проіснувала з 1803 по 1920 рр. Територіальні межі Херсонської губернії за цей час неодноразово але несуттєво змінювалися.

Херсонська губернія займала значну територію, яка становила 1/122 частину Європи і посідала за розмірами шістнадцяте місце серед інших губерній Європейської частини Росії. Вона межувала на півночі з Київською, північному сході – з Полтавською, на сході – з Катеринославською, на південному сході – з Таврійською, північному заході – з Подільською й на південному заході – з Бессарабською губерніями.

В адміністративному відношенні Херсонська губернія складалася з чотирьох повітів: Єлисаветградського, Ольвіопольського, Тираспольського й Херсонського. Поступово кількість повітів збільшилася за рахунок нових: Олександрійського, створеного в 1806 р., Одеського – у 1825 р., Бобринецького – у 1828 р. і Ананьєвського у 1834 р. Таким чином, Херсонська губернія займала територію частини сучасних Херсонської, Миколаївської (повністю), Одеської, Кіровоградської областей і навіть Молдови.

Після останнього оформлення Херсонської губернії до її складу входили шість повітів: Ольвіопольський і Бобринецький повіти були об'єднані з

іншими повітами, 18 міст, у тому числі Одеса і Миколаїв з передмістями (Одеське градоначальство й Миколаївське військове губернаторство) [1].

Межі Херсонської губернії XIX ст. й сучасної Херсонської області збігаються в дуже незначній мірі. Ті сучасні райони, що розташовані на правому березі Дніпра, входили за часів губернського управління до складу Херсонського повіту. Вся лівобережна Херсонщина перебувала у складі Таврійської губернії з центром в м. Сімферополі. Території сучасних районів: Цюрупинського, Голопристанського, Каховського, Каланчацького, Новотроїцького, Скадовського, Чаплинського – входили до складу Дніпровського повіту; Іванівського, Великолепетиського, Верхньорогачинського, Генічеського, Нижньосірогозького – входили до Мелітопольського повіту Таврійської губернії [7].

В перші десятиріччя XIX ст. адміністративна влада на місцевому рівні в південноукраїнському регіоні зосереджувалася в руках військового губернатора, інститут якого наділявся широкими повноваженнями і свідчив про необхідність посилення імперського впливу.

На початку XIX ст. військовому губернатору, підпорядковувалися військові формування у південноукраїнському регіоні на Катеринославській, Херсонській та Таврійській цивільні губернатори. До відомства, військового губернатора належало вирішення прикордонних справ. Генерал-губернатору надавали деякі дипломатичні функції, для виконання яких в Управлінні новоросійського генерал-губернатора існував спеціальний дипломатичний відділ. Такі широкі дипломатичні повноваження для регіональних керівників Російської імперії були значною рідкістю [15].

Ще однією особливістю регіону, у порівнянні з внутрішніми губерніями імперії була специфіка поліцейського управління низки міст. У зв'язку зі стрімким зростанням населення та торговельного потенціалу в Одесі, Херсоні, Феодосії та прилеглих до міст територій були утворені градоначальства [15].

Градоначальник мав більше прав ніж поліцмейстер, виступав по суті, як міський губернатор. Він керував справами місцевої поліції, видачею закордонних паспортів і дозволів на проживання, контролював діяльність карантинних і митних установ, органів місцевого самоврядування, портового управління, будівельного комітету тощо.

Одночасно на градоначальника покладалось загальне стимулювання розвитку торгівлі і судноплавства.

Прикордонне положення регіону обумовило створення при військовому губернаторові окремого начальства прикордонних справ. За штатом 1806 р., до складу даної установи входили начальник прикордонних справ, перекладач та канцелярські службовці [15].

Отже, розвиток місцевих установ Херсонської губернії в першій половині XIX ст. значною мірою визначався уніфікацією. У Херсонській губернії було впроваджено органи управління, які не мали значних відмінностей від загальноімперської структури, за виключенням існування

окремих судочинних палат. Діяльність місцевих органів управління ускладнювалася нестачею чиновництва.

У процесі висвітлення передумов створення, причин та історії заснування Херсонської губернії слід підкреслити, що комплекс заходів щодо адміністративно-правового становлення Херсонської губернії в першій половині XIX ст. формувався поступово.

Ці заходи пройшли в кілька етапів, які завершилися інтеграцією регіону в імперський простір. Власне, процес інкорпорації регіону Російською імперією і введення його до загальноімперської системи адміністративно-територіального поділу тривав не одне десятиліття, а самодержавна політика впроваджувалася у життя за допомогою царських урядовців – генерал-губернаторів, згодом – губернаторів із числа військових, які поєднували широкі і цивільні функції, а також зосереджували в руках адміністративну, поліцейську й судову системи. Повноваження губернаторів Херсонської губернії визначалися низкою нормативно-правових актів. Їх діяльність була спрямована на централізацію найвпливовіших напрямів соціально-економічного, релігійного й культурного життя регіону.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адміністративно-територіальна реформа: від моделювання до реалізації. Інформаційні матеріали для Херсонської області. – Херсон: Херсонська міська друкарня, 2009. – 106 с.
2. Джерела з історії Південної України, – т.1. – Запоріжжя, 2005. – 528 с.
3. Дружинина Е. Н. Южная Украина в период кризиса феодализма. 1825-1860 гг. – М.: Наука, 1981. – 214 с.
4. З історії Херсонської губернії 1803-1920 рр. Зб. документів. – М.: Наука, 1981, Херсон : Держ. архів Херсонської області, 2013. – 104 с.
5. Історія міст і сіл Української РСР Херсонська область. – К. : Гол. Редакція УРЕ, 1972.
6. Кабузан В. М., Заселение Новороссии (Екатеринославской и Херсонской губерний) в XVIII – первой половине XIX века / В. М. Кабузан. – М.: наука, 1976 – 65 с.
7. Карпова А. В. Херсонська губернія в архівних документах (структура управління. Архівні фонди. Персоналії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.arhives.gov.ua/Publicat/karпова.php>.
8. Левченко Л. Л. Історія заснування Миколаївського і Севастопольського губернаторства (1805 –1900) : навчальний посібник / Левченко. – Миколаїв : Вид.-во МДГУ ім. П. Могили, 2006. – 300 с.
9. Лысенко Л. М. Губернаторы и генерал-губернаторы Российской империи (XV – XX века) / Л. М. Лысенко. – издательство 2, исправление и дополнение. – М: издательство МПГУ, 2001 – 358 с.
10. Лукашевич О.А. Історія створення канцелярії генерал-губернатора Катеринославського намісництва Г.О.Потьомкіна/ О.А.Лукашевич// Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України

- Запорізького державного університету: Південна Україна XVIII-XIXст.- Запоріжжя: РА «Тандем У» 1999-Вип. 4(5)-с. 159-166.
11. Пам'ятні книжки Херсонської Губернії: бібліографічний огляд і покажчик змісту / Укладач О. В. Лянзберг; ред. Л. І. Зелена. – Херсон, 2004 – 41 с.
 12. Полонська-Василенко Н. Південна Україна після зруйнування Січі // Запоріжжя XVIII століття та його спадщина. – Т. II – Мюнхен, 1965. – С.207-235.
 13. Пірко В. О. Військово-землеробські поселення на Півдні України XVIII ст. Донецьк : ДонДУ, 1993. – 64 с.
 14. Список населенных мест Херсонской губернии. Статистические данные о каждом поселении. – Херсон: Типография губернского управления, 1896. – 288 с.
 15. Херсону 200 лет, 1778-1978: сборник документов и материалов / редкол. В. Завгородний, М. Давыдов, А. Луганска, А. Митюков. – К: Наукова думка, 1978 – 327 с.
 16. Херсонщина: від найдавніших часів до сьогодні: навчально-методичний посібник для вищих і загальноосвітніх навчальних закладів / Цибуленко Л. О., Водотика С. Г., Батенко А. В., Кузонова Н. М., Павленко В. Я., Цибуленко Г. В. Херсон: Видавництво П. П. Вишемирський В. С. 2017 – 416 с.
 17. Цибуленко Л. О. Органи самоврядування Одеси, Миколаєва, Херсона у розбудові муніципальної земельної та виробничої власності в кінці XIX ст. – на поч. XX ст. – Херсон, – 2003. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.-lyman.name/_/cybulencolarisaOleksandrivna.htm.
 18. Черемісін О. В. Міське самоврядування на Півдні України в 1785-1917 рр. / О. В. Черемісін. – Херсон: «Олдин-плюс», 2017. – 581 с.
 19. Шандра В. С. Генерал-губернаторства в Україні: XIX ст. – поч. XX ст. / В. С. Шандра, НАН України, Ін-т історії України – К., 2005 – 427 с.

ЗМІСТ

Відомості про авторів	4
-----------------------------	---

РОЗДІЛ I. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Буклів Людмила Григорівна

Реалізація принципу рівних прав і можливостей чоловіків та жінок у практиці сучасного українського парламентаризму	8
--	---

Єгорова Тетяна Володимирівна

Гендерно-вікові особливості сприйняття фізичного образу жіночої краси чоловіками.....	10
---	----

Заволоко Олександра Олександрівна

Особливості прояву любові у осіб з різними типами акцентуацій.....	13
--	----

Іл'яшенко Анастасія Григорівна

Психологічні особливості ціннісно-сислової сфери молодого поповнення в умовах військової служби	17
---	----

Калінчева Руслана Едуардівна

Порівняння макіавеллістичного та маніпулятивного типів поведінки.....	21
---	----

Колесник Дмитро Аркадійович

Психодинамічне розуміння переживання почуття провини та її зв'язку з характерологічними проявами особистості	25
--	----

Маркова Дарія Владиславівна

Характерологічні особливості дітей з затримкою психічного розвитку.....	29
---	----

Скрипка Наталія Анатоліївна

Особливості становлення професійної направленості студента-психолога...	31
---	----

Ткаленко Наталія Вікторівна

Маніпулятивна поведінка у професійній діяльності.....	34
---	----

Черненко Олег Михайлович

Роль волонтерів у Новітній історії України	37
--	----

Юзюк Віта Віталіївна

Психологічний аналіз часової направленості та захисних механізмів.....	39
--	----

РОЗДІЛ II ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ І ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Драгунова Крістіна Юріївна

Тестування у системі контролю й оцінювання успішності студентів та якості знань з дисципліни «Дискретна математика»	43
---	----

Запорожченко Артем Володимирович

Використання алгоритма Гейла-Шеплі для розподілу статей рецензентам у збірнику журналу	47
--	----

Приймак Каріна Сергіївна

Визначення сутності поняття «Електронна платіжна система».....	51
--	----

Приймак Каріна Сергіївна

Теоретичні основи формування крипто валютного портфеля інвестицій	53
---	----

Рембеза Олексій Сергійович

Моделювання та проектування системи тестових завдань	56
--	----

Савін Олег Андрійович

Розробка веб-додатку для оцінювання якості знань з дисципліни «Дискретна математика» у формі тестування.....	59
Савченко Євгеній Олегович	
Проектування і розробка корпоративних WEB додатків.....	62
Сікало Діана Віталіївна	
Методи ціноутворення в інформаційній індустрії.....	66
Тупік Катерина Вікторівна	
Розвиток інтернет-маркетингу в Україні.....	68

РОЗДІЛ III. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА СПОРТ

Андрющенко Вікторія Олександрівна, Гусевська Крістіна Олександрівна	
Участь херсонських спортсменів на XXXI літніх олімпійських іграх 2016 року в Ріо-де-Жанейро.....	72
Городинський Владислав Андрійович	
Система змагань як специфічний аспект здійснення спортивного бізнесу у тенісі.....	75
Гриценко Ілля Ігорович	
Особливості професійної підготовки учнів ДНЗ «Білозерське професійно-технічне училище № 6».....	78
Давидова Тетяна Олександрівна	
Розвиток важкої атлетики на Херсонщині.....	81
Ілханова Катерина Леонідівна	
Врахування анатомо-фізіологічних особливостей жінок-важкоатлеток під час планування тренувань.....	85
Кардаш Крістіна Віталіївна	
Діагностика мотивації веслярів різних видів веслування.....	90
Литвинов Іван Олегович	
Історичні особливості розвитку тайландського боксу на Херсонщині.....	95
Проніна Катерина Ігорівна, Явеляк Христина Ігорівна	
Історія художньої гімнастики.....	98
Танцеров Микола Олегович	
Олімпійські цінності у формуванні здоровязберігаючих компетентностей учнів.....	101
Чепеляк Ксенія Олександрівна, Чепеляк Олександра Олександрівна	
Розвиток та сучасний стан STREET WORKOUT в Херсоні.....	106
Шевченко Мирон Євгенович, Ястреб Аліна Романівна	
Історія бойових мистецтв.....	109

РОЗДІЛ IV. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Алмазова Діана Дмитрівна	
Розкриття значення використання рольових ігор на уроках англійської мови.....	113
Андрющенко Анна Олегівна	
Мовленнєвознавчі поняття як основа формування мовленнєвих умінь і навичок учнів.....	116
Андрющенко Анна Олегівна	

Орфоепічні та граматичні анормативи у текстах пісень гурту «ТІК».....	119
Бабічева Катерина Вікторівна	
Компаративний підхід дослідження англійських фразеологічних одиниць.	122
Багатюк Валерія Вадимівна	
Експліцитна та імпліцитна вербалізація емоційних концептів у романі Володимира Лиса «Графиня»	126
Бень Анастасія Костянтинівна	
Творча спадщина Тараса Шевченка в англомовних перекладах	129
Берізка Іван Олексійович	
Антивоєнний характер творчості Отто Дікса.....	133
Біла Олександра Віталіївна	
Новела як об'єкт філологічних досліджень	136
Бондаренко Тетяна Сергіївна	
Вербальні вияви етноспецифіки сучасного українського кіно дискурсу.....	138
Випирайло Юлія Сергіївна	
Лексико-стилістичні характеристики політичного дискурсу Терези Мей ...	141
Вініченко Аліна Вадимівна	
Антропоніми як структурні складники соціально-географічних урбанонімів Херсона.....	144
Горбачова Олена Юріївна	
Фанатський сленг у молодіжному дискурсі	147
Гусак Анастасія Дмитрівна	
Феміністичні казкові наративи: гендерний аспект	149
Дегтярьова Вікторія Ігорівна	
Лінгвостилістичні особливості створення образу автора в романі «Спокута» Ієна Мак'юена.....	152
Дегтярьова Вікторія Ігорівна	
Польський рекламний дискурс: гендерний аспект	157
Дорфман Настя Сергіївна	
Мовна картина світу у поезіях В.Самійленка	160
Єрмолаєва Яна Яківна	
Лексична й граматична структура метафори у текстах пісень гурту «Один в каное»	163
Івченко Анастасія Олегівна	
Проблеми відтворення пісенних текстів.....	167
Камінська Олена Олексіївна	
Семантична класифікація прикметникових засобів лексичної номінації Канади в англомовних поетичних текстах	172
Касаткін Олег Сергійович	
Когнітивно-дистрибутивний аналіз концепту «FLÜCHTLING»	175
Катречко Анастасія Маратівна	
Концепт війна в романі Юрія Винничука «Танго смерті»	181
Легкоход Олена Олександрівна	
Міфологічний образ сонця в ліриці Ігоря Калинця.....	184

Литвин Ксенія Сергіївна Лінгвостилістичні особливості англійськомовного псевдоновинного контенту.....	187
Малєнкова Дарія Геннадіївна Мовно-стилістичні особливості українського блогу	
Матішак Аліна Василівна Використання ментальних карт на уроках української літератури під час вивчення фольклору.....	192
Мельникова Анна Сергіївна Мотив війни у ліриці Сергія Жадана	194
Михайлець Михайло Дмитрович Засоби реалізації макромовленнєвих актів дискредитації в мовленнєвій поведінці персонажів художнього фільму «The Guard»	198
Мороз Герман Олегович Фонетичні маркери імпліцитного змісту в англомовній рекламі для чоловіків	201
Непомяща Ольга Юріївна Використання Playcast на уроках української літератури в 6-му класі.....	204
Ніколенко Вікторія Валеріївна Функціонально-семантичне поле лексичних одиниць та стилістичних прийомів-вербалізаторів концепту МІСТИЧНЕ у сучасному фільмі жахів «Underworld».....	207
Онищенко Інна Романівна Специфіка реалізації категорії часу в романі О. Ніффенеггер «Дружина мандрівника в часі»	210
Перерва Михайло Сергійович Особливості вербалізації концепту <i>ПРИРОДА</i> в поезії В.Вітмена	213
Петракова Лідія Миколаївна Особливості реалізації номінації політичних реалій у мемуарних текстах Г. Клінтон.....	217
Петруніна Тетяна Олександрівна Метафоричне осмислення лексичних одиниць на позначення явищ природи	219
Полякова Вікторія Артурівна Професійні соціолекти як складники загальнонаціональної мови	221
Пуголовка Валерія Олегівна Використання онлайн конструктора тестів Plickers на уроках української літератури.....	225
Реуцька Валерія Сергіївна Формування соціокультурної компетенції учнів основної школи на уроках англійської мови	227
Саввіна Олена Андріївна Домінантні компоненти ідиостилю Стівена Фрая.....	229
Сафонова Анна Олександрівна	

Етнокультурна складова в тексті роману "THE INNOCENT" англійської письменниці Магдален Неб.....	233
Сергєєва Римма Павлівна	
Особливості українсько-англійського перекладу культуро німів (на основі краєзнавчих матеріалів про Південь України).....	236
Сидоренко Карина Костянтинівна	
Мовні засоби вираження концептуальної ознаки «простір» у романі Кейт Лорен «Fallen»	240
Соловійова Катерина Олександрівна	
Іронічний детектив у системі телевізійних жанрів: перекладознавчий аспект.....	243
Строєва Олена Геннадіївна	
Політичний дискурс у контексті сучасної лінгвістики	247
Суханова Вікторія Анатоліївна	
Символіка кольоронайменувань у картині світу Ф.Г. Лорки.....	249
Тарасенко Юлія Ігорівна	
Стилістика мовленнєвих стратегій людини в екстремальних умовах (на прикладах англомовних кінотекстів)	253
Ткачук Вікторія Павлівна	
Біблійні образи Рут, Рахіль та самаритянки в поетичній збірці Віри Вовк «Жіночі маски».....	256
Феськів Єлизавета Юріївна	
Особливості блогу як різновиду інтернет-комунікації	258
Шаптала Вікторія Віталіївна	
Метод проектів у навчанні англійської мови учнів основної школи	261
Шишацька Алла Сергіївна	
Види модальності в романі «Крадійка книжок» Маркуса Зузака.....	265
Яновська Вероніка Вікторівна	
Вербалізація концепту «Розпач» стилістичними номінативними одиницями (на матеріалі англомовних ліричних творів).....	268
Яценко Наталія Валеріївна	
Вплив турецької мови на мови народів, що входили до складу Османської імперії	270
Ящик Анна Євгеніївна	
Механізм створення та експлуатації концепту DEATH як наратора у творі Маркуса Зузака «The book thief»	272

РОЗДІЛ IV.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧНІВ-ЧЛЕНІВ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Авдоян Рассо Оганесович

Лікарська помилка медичного працівника: особливості притягнення до відповідальності в умовах сучасного законодавства України

276

Афанасьєва Софія Ростиславівна

Номінативні засоби у сучасній французькій мові

279

Балагурчик Кирило Миколайович	
Радянський політичний анекдот як джерело дослідження голодомору 1932-1933 рр.	282
Барсук Ксенія Валеріївна	
Способи словотвору в сучасній іспанській мові.....	287
Беляєва Марія Павлівна	
Лінгвостилістичні англійські політичні нікнейми.....	290
Блажко Валерія Олексіївна	
Мовні особливості сучасної французької пісні	294
Гагуліна Ангеліна Микитівна	
Особливості просторового розподілу складових метеорологічного потенціалу Херсонської області	297
Данилевська Марія Максимівна	
Особливості іспанської казки як жанру усної народної творчості	301
Єфимович Марія Олегівна	
Порівняльний аналіз обізнаності учнів щодо профілактики захворювань на шлунково-кишковий тракт.....	304
Кисельова Анастасія Максимівна	
Формування компетентностей учнів старших класів щодо запобігання захворювань, які передаються через кров	307
Кравченко Аліна Олександрівна	
Інтерпретація соціокультурної ролі книги у діалогії «королівство», «книгоноші з королівства» Галини Пагутяк	310
Омельчук Анна Дмитрівна	
Основні тематичні групи назв Мистецьких колективів Херсонщини.....	313
Пержинський Олександр Олександрович	
Формування органів влади та управління херсонської губернії наприкінці XVIII – початку 60 років XIX століття	317

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць студентів

**Літературний редактор – Кузнецова М.В.
Технічний редактор – Самойленко Ю.О.**

**Херсонський державний університет
Відділ по роботі з обдарованою молоддю
Кількість сторінок : 333; Ум. – друк. арк. 37,65:**

**73000, Україна, м. Херсон, вул. Університетська, 27.
Тел. (0552) 49-51-62.**